

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL YARDIM POLİTİKALARI VE YÖNETİMİ
BAĞLAMINDA TR22 BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

SİBEL ALAK

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AHMET TUNÇ**

ÇANAKKALE – 2025

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL YARDIM POLİTİKALARI VE YÖNETİMİ
BAĞLAMINDA TR22 BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA**

DOKTORA TEZİ

SİBEL ALAK

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. AHMET TUNÇ

ÇANAKKALE – 2025

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Sibel ALAK tarafından Prof. Dr. Ahmet TUNÇ yönetiminde hazırlanan ve **29/08/2025** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Türkiye’de Sosyal Yardım Politikaları ve Yönetimi Bağlamında TR22 Bölgesinde Bir Araştırma**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı**’nda **DOKTORA TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Ahmet TUNÇ

(Danışman)

Prof. Dr. Veli YILANCI

Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ

Prof. Dr. Aziz BELLİ

Doç. Dr. Abdullah AYDIN

Tez No : 10754341

Tez Savunma Tarihi : 29/08/2025

.....
Prof. Dr. Melis ULU DOĞRU
Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Sibel ALAK

29/08/2025

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını, bilgi ve desteğini esirgemeyen öneri ve tecrübeleriyle bana yol gösteren saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Tunç'a teşekkür ediyorum. Kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet TUNÇ yoğun çalışma döneminde danışmanlığımı sürdürdüğü süre içerisinde bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşmış çalışmamızın aksatılmadan yürütülmesi konusunda desteklerini esirgememiştir.

Çalışmalarım boyunca bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren tez izleme komitesi üyelerim Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Veli Yılandıcı'ya, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Erhan GÜMÜŞ'e teşekkür ederim.

Balıkesir ilinde bulunan, Balıkesir İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Başkanlığı, Altıeylül Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Karesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Çanakkale ilinde bulunan Çanakkale Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı müdürlerine ve çalışan görevli personele yaptığım çalışma çerçevesinde verdikleri destekten ve konuya olan ilgilerinden dolayı teşekkür ederim. Kurumlarda bulunan değerli müdürlerimiz ve değerleri vakıf personellerimiz sürecin en doğru şekilde yürütülmesi adına yaptığım çalışma kapsamında bana desteklerini sunmuşlar ve kurum içerisinde dezavantajlı gruplardan ve kurum içinden sağlıklı veri elde etmeme katkı sağlamışlardır.

Tüm zorlukları benimle göğüsleyen, hayatımın her evresinde bana destek olan, güvenen bana yol gösteren çok kıymetli eşim Ziraat Yüksek Mühendisi Halil Can ALAK'a, evime neşe ve huzur getiren süreçte enerjisi ve sorularıyla beni zorlayan hayatımın en değerlisi canım oğluma, destekleriyle bana güç veren değerli babalarım Cemil HIZLI ve Yakup ALAK'a, annelerim Leyla HIZLI ve Serpil ALAK'a teşekkür ederim.

Sibel ALAK
Çanakkale, 2025

ÖZET

TÜRKİYE’DE SOSYAL YARDIM POLİTİKALARI VE YÖNETİMİ BAĞLAMINDA TR22 BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA

Sibel ALAK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Ahmet TUNÇ

29/08/2025, 316

Tarih boyunca insanlar, karşılık beklemezsizin ihtiyaç sahiplerine yardım etmeye, yoksullukla mücadele etmeye çalışmışlardır. Yoksullukla mücadele sonucunda sosyal yardımlar ortaya çıkmıştır. Sosyal yardımlar; sosyal ve ekonomik anlamda birbirine eşit olmayan kişilerin arasındaki farklılıkları azaltmak amacıyla yapılmaktadır. Ülkeler de kendi dinamikleri ve kültürel birikimleri çerçevesinde sosyal yardım modelleri geliştirmeye çabası içine girmişlerdir. Türkiye’de de yoksullukla mücadele kapsamında 1986 yılında oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) yoksullukla mücadele önemli aktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. SYDV’ler sosyal yardım sürecinin kapsamlı olarak saptanacağı ve ülke genelinde kamu politikaları üretilmesine katkı sağlayacak önemli yardım kurumudur. Çünkü SYDV’ler ülkenin tüm il ve ilçelerinde örgütlenmişlerdir.

Bu çalışma kapsamında, TR22 Bölgesinde yapılan sosyal yardım politikalarının etkinliği ve verimliliği değerlendirilerek, sosyal yardım konusuyla ilgili kavramlara değinilmiştir. Tez konusu araştırılırken çok kapsamlı bir değerlendirme süreci yapılmış konuyla alakalı olarak yardım alan hane halklarıyla hizmeti alan kesimle, yine konuyla yakından alakalı hizmeti sunan kesime ayrı ayrı anketler uygulanarak iki bakış açısıyla değerlendirme yapılmıştır. Anketler, TR22 Bölgesinde yaşayan ve ihtiyaç sahibi hanelere, TR22 Bölgesinde bulunan SYDV’lerde görev yapan personele ve TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarlara uygulanmıştır. Anketlerin tümünü çalışmayı yürüten araştırmacı gerçekleştirmiştir. Bu bağlamda hem kurumların sosyal yardımlar konusundaki etkin ve

verimliliği, hem de süreçten yararlanan ihtiyaç sahibi dezavantajlı grupların süreçten etkin ve verimli olarak yararlanıp yararlanmadığı değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda sosyal yardımların etkin ve verimli olup olmadığı sonucuna varılmış ve sürecin daha etkin verimli sunulabilmesine ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Yardım, Sosyal Yardım Politikaları, Sosyal Yardım Yönetimi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Vakıf, TR22 Bölgesi

ABSTRACT

A STUDY IN THE CONTEXT OF SOCIAL ASSISTANCE POLICIES AND MANAGEMENT IN THE TR22 REGION OF TURKEY

Sibel ALAK

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Political Science and Public Administration – Doctoral Dissertation

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet TUNÇ

29/08/2025, 316

Throughout history, people have endeavored to assist those in need and combat poverty without expecting anything in return. Social assistance has emerged as a product of this struggle. It is implemented to minimize disparities between individuals who are unequal in social and economic terms. Countries have also sought to develop their own models of social assistance, shaped by their unique dynamics and cultural backgrounds. In Turkey, the Social Assistance and Solidarity Foundations, established in 1986 as part of the national fight against poverty, stand out as key actors in this field. These foundations are significant institutions that define the scope of the social assistance process and contribute to the development of public policy nationwide, as they are organized in every province and district.

Within the scope of this study, the effectiveness and efficiency of social assistance policies implemented in the TR22 Region were evaluated, alongside an examination of key concepts related to social assistance. A comprehensive evaluation process was conducted during the research. Surveys were administered both to households in need (as recipients of assistance) and to service providers involved in the delivery of social assistance, allowing for analysis from two perspectives. These surveys were conducted with households in need residing in the TR22 Region, personnel working at SASFs within the region, and village or neighborhood headmen serving in the same area. All surveys were carried out directly by the researcher. In this context, the study assessed both the institutional effectiveness and efficiency of social assistance delivery, and whether the disadvantaged groups benefiting

from the process were able to do so effectively and efficiently. Based on the results, conclusions were drawn regarding the overall performance of social assistance practices, and recommendations were proposed to enhance the delivery and impact of these processes.

Keywords: Social Assistance, Social Assistance Policies, Social Assistance Management, Social Assistance and Solidarity Foundations, Foundation, TR22 Region

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	xviii
TABLolar DİZİNİ.....	xx
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xxv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırma Hakkında Açıklamalar.....	3
1.1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	3
1.1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezi.....	4
1.1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	5
1.1.4. Bilgi Derleme ve İşleme Araçları.....	6
1.1.5. Kavram Tanımları.....	7
1.1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sosyal Politika, Sosyal Yardım, Sosyal Devlet Ve Yoksulluk Kavramları.....	13
2.1.1. Sosyal Politika.....	13
2.1.2. Sosyal Devlet Kavramı.....	15
2.1.3. Yoksulluk Kavramı.....	18
2.1.4. Yoksulluk Türleri.....	22
Mutlak Yoksulluk.....	23
Görelî Yoksulluk.....	23

Kentsel Yoksulluk ve Kırsal Yoksulluk.....	24
Objektif ve Sübjektif Yoksulluk.....	26
İnsani Yoksulluk	26
2.1.5. Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk Süreci.....	27
Dünyada Yoksulluk Süreci.....	27
Türkiye’de Yoksulluk Süreci.....	29
2.2. Sosyal Yardım Kavramı, Sosyal Yardım Kavramının Genel Özellikleri ve Tarihsel Gelişimi.....	32
2.2.1. Sosyal Yardım Kavramı.....	32
2.2.2. Sosyal Yardımın Temel Özellikleri.....	36
2.2.3. Sosyal Yardımların Amacı.....	37
2.3 Sosyal Yardım Türleri.....	38
2.3.1. Genel, Kategorik ve Bağlı- Şartlı Sosyal Yardımlar.....	38
2.3.2. Tazminat ve Koruma Karakterli Yardımlar.....	39
2.3.3. Primli ve Primsiz Sistem.....	40
2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.....	41
2.4.1. Vakıf Kavramı.....	41
2.4.2. Türk Kamu Yönetiminde Vakıfların Tarihsel Gelişimi.....	42
2.4.3. Vakıf Çeşitleri.....	49
Eski Vakıflar	49
Mazbut Vakıflar	49
Mülhak Vakıf.....	49
Cemaat Vakfı.....	50
Esnaf Vakfı	50
Yeni Vakıflar.....	50
Aile Vakıfları.....	51
İstihdam Edilenlere ve İşçilere Yardım Vakıfları	52
Kamuya Yararlı Vakıflar	52
Yükseköğrenim Vakıfları	52
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.....	52
2.4.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu, Görevleri ve Gelirleri...	53
2.4.5. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün Kuruluşu ve Gelişimi.....	54
2.4.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.....	57

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Finansal Gelirleri- Giderleri.....	58
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Organları.....	59
2.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımlar.....	60
2.5.1. Aile Yardımları.....	60
Gıda Yardımı.....	60
Barınma Yardımı.....	61
Yakacak Yardımı.....	61
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım.....	62
Muhtaç Asker Ailelerine Yardım.....	62
Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardımı.....	63
Doğum Yardımı.....	63
Elektrik Tüketim Desteği.....	64
Doğalgaz Tüketim Desteği.....	64
Vefat Yardımı.....	64
2.5.2. Eğitim Yardımları.....	65
Eğitim Materyali Yardımı.....	65
Şartlı Eğitim Yardımı.....	65
Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaşe Yardımı.....	66
Ücretsiz Ders Materyali Yardımı.....	66
Öğle Yemeği Yardımı.....	66
Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması Yardımı.....	67
Yurt Yapımı Yardımı.....	67
Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Yardımlar.....	67
2.5.3. Sağlık Yardımları.....	68
Kronik Hastalık Yardımı.....	68
Kronik Hastalara Kesintisiz Güç Kaynağı ve Elektrik Borcu Desteği.....	68
Glikoz Ölçüm Cihazı Yardım Desteği.....	69
Çoklu Doğum Yardımı.....	69
Şartlı Sağlık Yardımı.....	69
Engelli İhtiyaç Yardımı.....	70
Genel Sağlık Sigortası (GSS) Prim Yardımı.....	70

Genel Sağlık Sigortası Katılım Payı Yardımı.....	70
2.5.4. Özel Amaçlı Yardımlar.....	71
Aşevleri.....	71
Afet Acil Durum Yardımları.....	71
Terör Zararı Yardımları.....	71
Yabancılar Yönelik Uyum Yardımı Programı.....	72
Yabancılar Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı Programı.....	72
2.5.5. Engelli ve Yaşlılara Yapılan Yardımlar.....	73
Yaşlı Aylığı.....	73
Engelli Aylığı.....	73
Engelli Yakını Aylığı.....	73
2.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kamu Yönetiminde Etkinliği ve Verimliliği.....	74
2.6.1. Kamu Yönetimi, Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramları.....	74
2.6.2. Etkinlik Kavramı.....	74
2.6.3. Etkililik Kavramı.....	75
2.6.4. Verimlilik Kavramı.....	76
2.6.5. Kamu Yönetimi Kavramı.....	78
Kamu Yönetiminin Özellikleri.....	79
Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Gelişimi.....	80
Kamu Hizmeti ve Özellikleri.....	82
Yeni Kamu Hizmeti.....	84
Yönetişim.....	85
2.6.6. Kamu Yönetiminde Etkinlik ve Verimlilik.....	86
Kamu Yönetiminde Etkinlik ve Verimlilik Üzerine Yapılan Çalışmalar....	89
Kamu Yönetiminde Verimliliğin ve Etkinliğin Sağlanması ile Ölçümü.....	93
2.6.7. Vakıflarda Verimliliği ve Etkinliği Arttırmaya Yönelik Uygulamalar.....	96
Aile Destek Merkezi (ADEM) Projeleri.....	96
Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) Projeleri.....	96
Evsizlere Konaklama Projesi.....	97
Sosyal Hizmet Projeleri.....	97
Kurum Bakımından Ayrılan Gençlerin Sosyal Yönden Desteklenmesi Projesi.....	98

2.7. Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Sosyal Yardım Uygulamaları.....	98
2.7.1. Avrupa Birliği’nde Sosyal Yardım Uygulamaları.....	99
Almanya’da Sosyal Yardım Uygulamaları.....	99
Fransa’da Sosyal Yardım Uygulamaları.....	104
İtalya’da Sosyal Yardım Uygulamaları.....	106
2.7.2. Uluslararası Belgelerde Sosyal Yardım.....	108
Avrupa Sosyal Şartı.....	109
Binyıl Kalkınma Hedefleri.....	110
Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi.....	111
İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.....	112
Philadelphia Bildirgesi.....	113
2.7.3. Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları.....	113
Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluş Döneminde Uygulanan Sosyal Yardımlar (1923-1945)	114
İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Uygulanan Sosyal Yardımlar (1945- 1960)	115
Planlı Dönemde Uygulanan Sosyal Yardımlar (1960-2000)	115
2000’li Yıllardan Sonra Uygulanan Sosyal Yardımlar (2000-2025).....	120
Kalkınma Planları Çerçevesinde Sosyal Yardımlar.....	122
2.7.4. Türkiye’de Sosyal Yardım Sunan Kurumlar.....	132
Vakıflar Genel Müdürlüğü.....	132
Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM)	132
Belediyeler.....	132
2.8. TR22 Bölgesinin Sınırları ve Genel Özellikleri.....	133
2.8.1. Türkiye’de İstatistiki Bölge Sınıflandırması.....	133
2.8.2. TR22 Düzey 2 Bölgesi.....	136
TR22 Bölgesinin Tarihi.....	138
TR22 Bölgesinin Nüfusu.....	139
TR22 Bölgesinde Eğitim.....	142
TR22 Bölgesinde Sağlık.....	149
TR22 Bölgesinin Ekonomisi ve Sanayisi.....	152
TR22 Bölgesinin Tarımsal Yapısı.....	152
TR22 Bölgesinde Yenilenebilir Enerji.....	157

TR22 Bölgesinde Turizm.....	160
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	164
3.1. Araştırmanın Uygulama Yöntemi.....	164
3.1.1. Araştırmanın Modeli	164
3.1.2. Araştırmanın Evreni.....	164
3.1.3. Araştırmanın Örneklemi.....	165
Hizmeti Alanların Örneklemi	166
Hizmeti Sunanların Örneklemi.....	168
3.1.4. Araştırma Verilerinin Toplanması	169
3.1.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi.....	170
3.2. TR22 Bölgesinde Sosyal Yardım Konusuna Yönelik Nicel Uygulama ve Uygulamanın Değerlendirilmesi.....	171
3.2.1. TR22 Bölgesindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından Yardım Alan Hanelerin (Ailelerin) Anket Sonuçları.....	171
TR22 Bölgesinde Hane Halkına Uygulanan Anketlerin Demografik Sonuçları.....	171
TR22 Bölgesinde Yaşayan Hane Halklarının Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	177
3.2.2. TR22 Bölgesindeki Hane Halkının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıyla Bağlantısı.....	182
3.2.3. TR22 Bölgesinde Hanelere Yapılan Anket Sonucunda Hanelerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sosyal Yardımlarının Etkinliği ve Verimliliğine Yönelik Düşünceleri.....	185
TR22 Bölgesinde Kömür Yardımlarının Değerlendirilmesi.....	185
TR22 Bölgesinde Proje Yardımının Değerlendirilmesi.....	186
TR22 Bölgesinde SYDV’ler Tarafından Sunulan Sosyal Yardımlarla İhtiyaç Sahiplerinin Yoksulluktan Kurtulma Düzeyi.....	188
TR22 Bölgesinde SYDV’lerin Sunduğu Sosyal Yardımların Sayısı ve Miktarının Değerlendirilmesi.....	189

TR22 Bölgesindeki Sosyal Yardımların Kesilmesi Durumunun Değerlendirilmesi.....	189
TR22 Bölgesinde SYDV'ler Tarafından İhtiyaç Sahiplerine Sunulan Yardımların Topluma Olan Katkısının Değerlendirilmesi.....	190
TR22 Bölgesinde SYDV'ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Kişilerin Geleceğe Bakışı Üzerindeki Etkisi.....	192
3.2.4. TR22 Bölgesinde Hane Halklarının SYDV'lerin Kurumsal Etkinliğine ve Verimliliğine Yönelik Düşünceleri.....	192
TR22 Bölgesinde SYDV'ler Tarafından Sunulan Sosyal Yardımların Süresi.....	193
TR22 Bölgesinde SYDV'lerin Tarafsızlık Düzeyi.....	194
TR22 Bölgesinde Yapılan Sosyal Yardımların Adalet Düzeyi	195
TR22 Bölgesinde Hanelerle İlgilenilme Düzeyi.....	196
TR22 Bölgesinde SYDV Hizmet Binalarından Memnuniyet Düzeyi	197
TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanlardan Hane Halklarının Memnun Kalma Düzeyi.....	198
3.2.5. TR22 Bölgesinde SYDV'lerden Yardım Alan Hanelerin Yoksulluk Değerlendirmesi.....	203
3.2.6. TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerinin Sosyal Yardımlardan Yararlanma Sebepleri.....	205
3.2.7. TR22 Bölgesinde Hanelerin Sosyal Yardım Sistemine Dair Düşünceleri	206
TR22 Bölgesinde Hangi Kurumun Sosyal Yardım Sürecini Daha İyi Yöneteceğine İlişkin Düşünceler.....	207
TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerine En Fazla Sosyal Yardımda Bulunanlar.....	208
TR22 Bölgesinde Hane Haklarının Sosyal Yardımların Yapılması Konusundaki Önerileri.....	209
TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerinin Yoksulluktan Kurtulma Süresine Dair Düşünceleri.....	211
3.3. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Anket Sonuçları.....	213
3.3.1. TR22 Bölgesinde Hizmet Sunanların Değerlendirilmesi.....	213
TR22 Bölgesinde SYDV'lerde Görev Yapan Vakıf Personeli.....	213
TR22 Bölgesinde Görev Yapan Muhtarlar.....	216

TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunan Muhtar ve SYDV Personelinin Yoksulluk Değerlendirmesi.....	218
3.3.2. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların (SYDV Personeli ve Muhtarlar) SYDV’lerin Kurumsal Etkinliğine Dair Düşünceleri.....	221
TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerinin Sosyal Yardım Alma Sürecinin Bilinirliğinin Değerlendirilmesi.....	221
TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Mevzuatla İlgili Bilgi Düzeyi.....	223
TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Yoksulluk Kriterine İlişkin Düşünceleri.....	226
TR22 Bölgesinde SYDV’lerin Sunmuş Oldukları Hizmetlerin Değerlendirilmesi.....	227
TR22 Bölgesinde Sunulan Hizmetlerin Karşılık Beklemeden Yapılmasına Dair Hizmeti Sunanların Düşünceleri.....	229
3.3.3. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanlar Açısından Hizmetlerin Etkinlik Düzeyi.....	230
TR22 Bölgesinde Sunulan Yardımların Yoksulluğu Kalıcı Duruma Getirme Düzeyi.....	230
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların İhtiyaç Sahiplerini İş Piyasasından Uzaklaştırma Düzeyi.....	232
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların İhtiyaç Sahipleri İçin Güvence Olup Olmama Durumu.....	233
TR22 Bölgesinde Sosyal Yardımların Gelir Adaletini Sağlama Düzeyi.....	234
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Sayısı ve Miktarının Yeterlilik Düzeyi.....	236
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Yoksulluktan Kurtarma Düzeyi.....	237
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımlarla Geleceğe ve Hayata Umutlu Olma Düzeyinin Değerlendirilmesi.....	238
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Topluma Sağladığı Yarar Düzeyi.....	239
TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Kesilmesinin İhtiyaç Sahipleri Üzerindeki Etkisi.....	241

3.3.4. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların SYDV'lerin Örgütsel Yapısına Dair Düşünceleri.....	242
3.3.5. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Muhtaçlığın Kaynağıyla İlgili Düşünceleri.....	244
TR22 Bölgesinde SYDV Personelinin Sosyal Yardımlara Yönelik Düşünceleri.....	245
TR22 Bölgesinde Muhtarların Sosyal Yardımlar Konusundaki Düşünceleri.....	248
3.3.6. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Mülki İdare Amirlerinin SYDV'lerdeki Görevleri Hakkındaki Düşünceleri.....	250
TR22 Bölgesinde SYDV Personelinin SYDV'de Mülki İdare Amirlerinin Görevleri Konusundaki Düşünceleri.....	250
TR22 Bölgesinde Muhtarların Mülki İdare Amirleri Görevleri Konusundaki Düşünceleri.....	251
3.3.7. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Yoksulluğun Bitme Süresine Yönelik Düşünceleri.....	252
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	254
ARAŞTIRMA BULGULARI	
4.1. TR22 Bölgesine Yönelik Bulgular ve Öneriler.....	254
BEŞİNCİ BÖLÜM	274
SONUÇ VE ÖNERİLER	
5.1. Yeni Bir Kavram ve Model Önerisi	274
5.1.1. Seçilmiş Yoksulluk Kavramı.....	274
5.1.2. Yeni Sosyal Yardım Sistemi Önerisi.....	274
5.2. Genel Değerlendirme ve Sonuç.....	277
KAYNAKÇA	286
EKLER	I
EK 1 ETİK KURUL BELGESİ.....	I

EK 2 TR22 BÖLGESİNDEKİ MERKEZ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINDAN SOSYAL YARDIM ALAN AİLELERE YÖNELİK ANKET.....	II
EK 3 TR22 BÖLGESİNDEKİ MERKEZ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINDA GÖREVLİ PERSONELİNE YÖNELİK YAPILAN ANKET.....	X
EK 4 TR22 BÖLGESİNDEKİ MERKEZ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINDAN SÜREKLİ VE EN ÇOK SOSYAL YARDIM ALAN MAHALLE, BELDE VE KÖY MUHTARLARINA YÖNELİK YAPILAN ANKET.....	XVII

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADKN	Adrese Dayalı Kayıt Sistemi
ADEM	Aile Destek Merkezleri
ASDEP	Aile Sosyal Destek Programı
ASSEDIC	Sanayi ve Ticaret İstihdam Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
BSYBS	Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
BYKP	Beş Yıllık Kalkınma Planı
CBHS	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi
DB	Dünya Bankası
DDK	Devlet Denetleme Kurulu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GSS	Genel Sağlık Sigortası
GMKA	Güney Marmara Kalkınma Ajansı
IMF	Uluslararası Para Fonu
İBBS	İstatistiki Bölge Sınıflaması
İLO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İŞKUR	İş ve İşçi Bulma Kurumu
KAYA	Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
Kg	Kilogram
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEHTAP	Merkezi Hükümet Örgütü, Merkezi İdarenin Taşra Örgütü, Mahalli İdareler ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri
NUTS	Avrupa Birliği İstatistiki Bölge Sınıflandırması
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OGS	Organize Sanayi Bölgesi
REI	Vatandaşlık Geliri
SEGE	Sosyal Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SIA	Aktif Kapsayıcı Destek
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SODAM	Sosyal Destek Merkezi
SYDGM	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
SYDVF	Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TKDK	Tarımsal Kalkınmayı Destekleme Kurulu
TODAİE	Türkiye Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNEP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
YKY	Yeni Kamu Yönetimi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	2019-2024 yoksulluk verileri	31
Tablo 2	Eğitim durumuna göre yoksulluk	31
Tablo 3	İBBS Düzey 2 bölgeler ve bölgeleri kapsayan iller	134
Tablo 4	TR22 Bölgesinde 2019-2024 nüfusu	140
Tablo 5	TR22 Bölgesinde 2019-2023 yılları arasındaki kadın-erkek nüfus dağılımı	140
Tablo 6	TR22 Bölgesinde 2018-2023 yılları arasında yaşanan göç nedenleri	141
Tablo 7	TR22 Bölgesi göç hızı, net göç hızı	142
Tablo 8	Türkiye ve TR22 Bölgesi eğitim- öğretim kurumları, öğrenci sayıları, öğretmen sayıları	144
Tablo 9	Balıkesir ve Çanakkale eğitim- öğretim istatistiki bilgisi	145
Tablo 10	Türkiye’de, TR22 Bölgesinde, Balıkesir ve Çanakkale’de bitirilen eğitim durumu	146
Tablo 11	TR22 Bölgesinde bulunan üniversitelerdeki öğretim görevlilerinin dağılımı	149
Tablo 12	TR22 Bölgesinde bulunan üniversitelerdeki öğrenci dağılımı	149
Tablo 13	TR22 Bölgesi sağlık değerlendirmesi	150
Tablo 14	Sağlık personeli sayısı	151
Tablo 15	TR22 Bölgesindeki organize sanayi bölgeleri dağılımı ve faaliyet alanları	154
Tablo 16	Kişi başına düşen GSYH (Dolar)	155
Tablo 17	TR22 Bölgesi işsizlik, istihdam ve işgücüne katılım oranı	156
Tablo 18	Türkiye’de TR22 Bölgesindeki tarım alanları	159
Tablo 19	Türkiye, TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale’deki hayvan sayılarının 2019-2023 yılları arasındaki değişimi	160

Tablo 20	Çanakkale merkez mahallelerinden sosyal yardım alan ihtiyaç sahipleriyle yapılan anketlerin mahallelere göre analizi	167
Tablo 21	Balıkesir merkez mahallelerinden sosyal yardım alan ihtiyaç sahipleriyle yapılan anketlerin mahallelere göre analizi	167
Tablo 22	TR22 Bölgesinde hizmet sunanlara uygulanan anketlerin oranları	169
Tablo 23	TR22 Bölgesinde hane halkı anketine katılan annelerin yaşı	172
Tablo 24	TR22 Bölgesi Hane Halkı anketine katılan babaların yaşı	173
Tablo 25	TR22 Bölgesinde yaşayan hane halkının medeni durumu	173
Tablo 26	TR22 Bölgesinde anket uygulanan annelerin eğitim seviyesi	174
Tablo 27	TR22 Bölgesinde anket uygulanan babaların eğitim seviyesi	175
Tablo 28	TR22 Bölgesinde hanede yaşayan kişi sayısı	176
Tablo 29	TR22 Bölgesindeki hane yapısı	176
Tablo 30	TR22 Bölgesinde hanede yaşayan engelli sayısı ve engel türü	177
Tablo 31	TR22 Bölgesinde ankete katılan hanelerde anne ve babaların iş gücüne katılımı	178
Tablo 32	TR22 Bölgesinde iş gücüne dahil olmama sebebi	178
Tablo 33	TR22 Bölgesinde haneye gelir getiren kişi sayısı	179
Tablo 34	TR22 Bölgesinde haneye giren aylık gelir	180
Tablo 35	TR22 Bölgesi ev mülkiyeti	181
Tablo 36	Türkiye ve TR22 Bölgesi ödenen kiralar	181
Tablo 37	TR22 Bölgesinde hanelerin almış oldukları yardımların yıllara göre değerlendirilmesi	182
Tablo 38	TR22 Bölgesinde yapılan yardımların dağılımı	184
Tablo 39	TR22 Bölgesinde kömür yardımının değerlendirilmesi	186
Tablo 40	TR22 Bölgesinde proje yardımının değerlendirmesi	187
Tablo 41	TR22 Bölgesi SYDV tarafından verilen yardımlarla yoksulluktan kurtulma düzeyi	188
Tablo 42	TR22 Bölgesindeki hizmet sunan SYDV'lerin yardım miktarı ve sayısının değerlendirilmesi	189

Tablo 43	TR22 Bölgesindeki yardımların kesilmesi durumunun değerlendirilmesi	190
Tablo 44	TR22 Bölgesinde sunulan yardımların topluma olan katkı seviyesi	191
Tablo 45	SYDV'ler tarafından verilen yardımlarla hayata ve geleceğe umutlu bakma derecesi	192
Tablo 46	TR22 Bölgesinde SYDV'lerin iş ve işlemlerinin yapılma süresi	193
Tablo 47	TR22 Bölgesinde SYDV'lerin tarafsızlık düzeyi	194
Tablo 48	TR22 Bölgesinde SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların adalet düzeyi	195
Tablo 49	TR22 Bölgesinden SYDV'lerin hane halklarıyla ilgilenme düzeyi	196
Tablo 50	TR22 Bölgesinde bulunan hizmet binalarından memnun kalma düzeyi	197
Tablo 51	TR22 Bölgesi hane halklarının mülki idare amirlerinden memnun kalma düzeyi	199
Tablo 52	TR22 Bölgesinde hane halklarının mütevelli heyetinden memnun kalma düzeyi	200
Tablo 53	TR22 Bölgesi hane halklarının SYDV personelinden memnun kalma düzeyi	201
Tablo 54	TR22 Bölgesinde hane halklarının muhtarlarından memnun kalma düzeyi	202
Tablo 55	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların memnuniyet derecesi	202
Tablo 56	TR22 Bölgesinde hane halklarının yoksulluğunun sebepleri	204
Tablo 57	TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımlardan yararlanma sebepleri	205
Tablo 58	TR22 Bölgesinde hane halklarının çocuklarının sosyal yardımlardan yararlanmalarına ilişkin düşünceleri	206
Tablo 59	TR22 Bölgesinde süreç içinde hane halklarının hangi kurumun sosyal yardımlarını devam ettirmesi gerektiğine ilişkin düşünceleri	207
Tablo 60	TR22 Bölgesinde hanelerin en çok destek aldığı kişiler	208

Tablo 61	TR22 Bölgesinde hane halklarının sosyal yardım konusundaki önerileri	210
Tablo 62	TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin yoksulluktan kurtulma süresi	212
Tablo 63	TR22 Bölgesindeki SYDV personelinin yaş aralığı	214
Tablo 64	TR22 Bölgesinde ankete katılan SYDV’de görevli personelin görev dağılımı	215
Tablo 65	TR22 Bölgesinde SYDV personelin eğitim düzeyi	215
Tablo 66	TR22 Bölgesinde SYDV personelinin görev süresi	216
Tablo 67	TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarların yaş dağılımı	217
Tablo 68	TR22 Bölgesinde muhtarların eğitim düzeyi	217
Tablo 69	TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarların görev yaptıkları süre	218
Tablo 70	TR22 Bölgesinde SYDV personeline göre yoksulluğun sebebi	219
Tablo 71	TR22 Bölgesindeki muhtarlara göre yoksulluğun sebebi	220
Tablo 72	TR22 Bölgesindeki ihtiyaç sahiplerinin SYDV’lerden yardım alma süreçlerine hakim olma düzeyi	222
Tablo 73	TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin SYDV’lerin sunmuş oldukları yardımları bilme düzeyi	223
Tablo 74	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların mevzuatla ilgili bilgi düzeyi	224
Tablo 75	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların SYDV’lerin mevzuatını yeterli bulma düzeyi	225
Tablo 76	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların yoksulluk kriterini değerlendirmesi	227
Tablo 77	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların SYDV’lerin verdikleri hizmetlere dair düşünceleri	228
Tablo 78	TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından sunulan hizmetlerin karşılık beklemeden yapılmasına dair hizmeti sunanların düşünceleri	229
Tablo 79	TR22 Bölgesinde sunulan yardımların yoksulluğu kalıcı duruma getirme düzeyi	231

Tablo 80	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini iş piyasasından uzaklaştırma düzeyi	232
Tablo 81	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahipleri için güvence olup olmama durumu	234
Tablo 82	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların gelir adaletini sağlama düzeyi	235
Tablo 83	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların sayısının ve miktarının yeterlilik düzeyi	236
Tablo 84	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini yoksulluktan kurtarma düzeyi	237
Tablo 85	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımlarla ihtiyaç sahiplerinin geleceğe ve hayata umutlu olma düzeyi	239
Tablo 86	TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların topluma sağladığı yarar düzeyi	240
Tablo 87	TR22 Bölgesinde sunulan yardımların kesilmesi durumu	241
Tablo 88	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların SYDV'lerin örgütsel yapısına dair düşünceleri	242
Tablo 89	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlıklarına dair düşünceleri	244
Tablo 90	TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların yoksulluğun bitme süresine dair düşünceleri	252
Tablo 91	TR22 Bölgesinde hanelere yapılan anket sonucunda SYDV'lerin etkinliğinin ve verimliliğinin değerlendirilmesi	278

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	TR22 Bölgesi yüzölçümü	137
Şekil 2	TR22 Bölgesi yerel yönetim birimleri dağılımı	138
Şekil 3	SYDV'lerin yeni örgüt yapısıyla ilgili öneri	276

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Yoksulluk; gıda, barınma ve sağlık ihtiyaçlarını karşılanamaması sonucunda kişilerin bu ihtiyaçlarından mahrum kalma durumudur. Yoksul kişiler toplum içinde belirli ekonomik ve sosyal fırsatlardan sınırlı düzeyde yararlanmakta ve gelir dağılımında yaşanan eşitsizliği derinden yaşamaktadır. Bu bağlamda yoksulluk tarım devriminden günümüze kadar olan süreçte belli başlı politikalarla çözülmeye çalışılmıştır. Yoksullukla mücadelede ülkelerin en önemli hedefi ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlıklarının önlenmesi ve ülkenin refah düzeyinin yükseltilmesidir. Ülkeler bu çerçevede kamu politikaları üreterek yoksullukla mücadele etmeye çalışmaktadırlar. Yoksulluğun ortadan kaldırılmasında uygulanan en önemli araç sosyal yardımlardır. Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine sunulmasında merkezi hükümetin yanında yerel yönetim birimleri de aktif rol oynamaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de yoksulluğun önlenmesi amacıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Belediyeler gibi pek çok kurum sosyal yardım politikalarını uygulayarak sürecin daha da derinleşmesini engellemektedir. Bu kurumlar sosyal refahın artırılması ve yoksulluğun azaltılması amacıyla eğitim, sağlık, barınma ve sosyal güvenlik gibi konularda kamu politikalarının üretilmesi ve uygulanması aşamasında etkilidir.

Türkiye’de sosyal yardım sisteminin gelişim süreci incelendiğinde sürecin anayasal düzeyde koruma altına alındığı görülmektedir. Bu çerçevede 1961 Anayasasının 2. maddesi ve 1982 Anayasasının 2. maddesi sosyal yardım konusunun önemini vurgulamaktadır. Sosyal yardım sistemi konusunda 2022 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi dezavantajlı grupların sosyal güvence altına alınması açısından önemlidir. 2828 sayılı Kanunun kabul edilmesiyle sosyal yardım sisteminin ihtiyaç sahibi çocukların da koruma altına alındığı, 3294 sayılı Kanun ile sosyal yardımların daha sistemi hale getirilmeye çalışıldığını göstermektedir. Bu bağlamda 1986 yılında 3294 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle sosyal yardım konusunda önemli bir adım atılmıştır. 2011 yılında kabul edilen 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sosyal yardım konusunda hizmet veren pek çok kurum Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı hale getirilmiştir ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara verilen sosyal yardımlar çoğalmıştır. Özellikle 1986 yılında 3294 sayılı Kanunun kabul edilmesiyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

sosyal yardımların ihtiyaç sahibi vatandaşlara verilmesi konusunda önemli olan kurumlardan biri haline gelmiştir. Çalışma kapsamında da SYDV'ler konusu üzerinde yoğunlaşmış ve kurumun etkinliği ve verimliliği konusu araştırılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın konusu, denecesi ve yöntemi ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. İkinci bölümde sosyal yardım konusuyla ilgili kavramlara, sosyal yardım türlerine, özelliklerine, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına ve verdikleri yardımlara, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının kamu yönetimindeki etkinliği ve verimliliğine, Türkiye’de ve bazı Avrupa Birliği üyesi ülkelerde sosyal yardım uygulamalarına değinilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın uygulama yöntemi konusu değerlendirilmiştir. Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, verilerinin toplanması ve değerlendirilmesi süreci hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Bu bölümde “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışa Vakıflarının TR22 Bölgesi” üzerindeki etkinliği ve verimliliği değerlendirilmiş, TR22 Bölgesinde hizmeti alanlara ve hizmeti sunanlara yapılan anketlerin sonuçlarının tespiti ve genel değerlendirilmesi tablolastırılarak detaylandırılmıştır. Dördüncü bölümde araştırma konusuyla ilgili anketlerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen verilerin çözümlemesi yapılmış, verilerle ilgili bulguların değerlendirilmiş ve konu ile alakalı önerilerde bulunulmuştur. Beşinci bölümde süreç ile ilgili olabilecek yeni bir yardım sistemi önerisi sunulmuş, genel değerlendirme ve sonuç ile araştırma tamamlanmıştır.

Araştırma kapsamında “TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından uygulanan sosyal yardımlar yoksullukla mücadelede etkin ve verimli değildir.” Ana hipotezi çerçevesinde TR22 Bölgesinde yer alan Balıkesir ve Çanakkale il merkezlerindeki SYDV’lerden hizmeti alan hanelere ve hizmeti sunanlara anketler uygulanmıştır. Anketler SPSS programıyla değerlendirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda tez çalışmasını yürüten araştırmacı 732 haneyle bire bir anketlerini yapmıştır. Bölgede hizmeti sunan 41 muhtar ve 40 SYDV personeli ile bire bir anket çalışmaları tamamlanmıştır. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde TR22 Bölgesinde faaliyet gösteren SYDV’ler üzerinde böyle bir çalışma bulunmamaktadır. Konu ile alakalı olarak bölgenin yoksulluk araştırması konusunda da herhangi bir çalışmaya rastlanmaması konu ve bölge seçiminde etkili olmuştur. Bu bağlamda bölgede yapılan anketlerin sonuçları değerlendirilerek önerilerle çalışma tamamlanmıştır.

1.1. Araştırma Hakkında Açıklamalar

Bu bölümde araştırmanın konusu, önemi, amacı, hipotezleri, yöntemi, bilgi derleme ve işleme araçları, kavram tanımları ve araştırmanın sunuş sırası ele alınmıştır.

1.1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Sosyal yardım konusu geçmişten günümüze ihtiyaç sahiplerinin korunması ve toplumsal adaletin sağlanabilmesi için önem taşımaktadır. Sosyal yardımlar toplumsal yoksulluğun azaltılması için ekonomik anlamda toplumun iyileştirilmesi ve ihtiyaç sahiplerinin korunması için verilmektedir. Sosyal yardımlar, toplum içinde yaşanan yoksulluğun derinleşmesinin önündeki en önemli aktördür. Yoksulluk konusu kapitalist ülkelerin en önemli problemi olarak görölmesine rağmen komünist ve sosyalist devletlerde de halen herhangi bir çözüme ulaşılamamıştır.

Sosyal yardım konusunda Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşları sorumluluk üstlenmekte ve yoksulluğun azaltılması için belli başlı görevleri yerine getirmektedirler. Kamu kurumlarının ihtiyaç sahiplerine sunmuş oldukları sosyal yardımlar, kişilerin yaşam kalitesinin artmasında ve sağlıklı bir hayat sürdürmeleri açısından oldukça önem taşımaktadır. Sosyal yardımların gerektiği gibi ihtiyaç sahiplerine ulaştırılamaması halinde toplum içindeki yoksulluk derinleşmektedir. Yoksulluğun derinleşmesi de toplumsal açıdan güvenlik sorunlarının yaşanmasına ve toplum içinde huzursuz bir ortamın oluşmasına neden olmaktadır.

Yoksulluk günümüzün en önemli sorunlarından biridir ve her geçen gün yoksulluğun şiddeti artmaktadır. Özellikle 2019 yılında yaşanan ve Covid-19 küresel salgını sonrasında yoksulluk ve işsizlik pek çok ülkenin en büyük sorunlarından biri haline gelmiştir. Devletler, Covid-19 salgını sonrasında yoksulluğun etkisini kırmak için kamu kurumlarının etkinliğini arttırmışlardır. Bu bağlamda kamu kurum ve kuruluşları yoksulluğun toplum içindeki etkisini azaltmak için belli başlı kamu politikaları geliştirmişlerdir. Türkiye’de kuruluş döneminde günümüze kadar yoksulluğun etkisinin azaltılması için sosyal yardım pek çok kamu kurumu tarafından sunulmaktadır. Yardım sunan kurumların içinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)’ler yoksulluğun etkisinin azaltılmasında en önemli aktördür.

Araştırma çerçevesinde Türkiye’de SYDV’ler tarafından yapılan sosyal yardım politikalarının TR22 bölgesinde bulunan Balıkesir ve Çanakkale illerinde etkinliğinin ve verimliliğinin araştırılması üzerine anket çalışması yapılmıştır. Araştırma kapsamında yapılan anketler bölgede yer alan SYDV’lerden sosyal yardım alan hanelere ve bölgedeki sosyal yardım hizmetini sunan SYDV personeline ve muhtarlara uygulanmıştır.

1.1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezi

Bu araştırmanın ana amacı TR22 bölgesinde faaliyette bulunan il merkezlerindeki SYDV’lerden sosyal yardım alan hanelere ve bu vakıflarda hizmet sunulan ihtiyaç sahiplerine yönelik sosyal yardımların etkinliğini ve verimliliğini ölçmeyi amaçlamaktadır. (İhtiyaç sahibi ailelere SYDV’lerin sunmuş olduğu sosyal yardımların etkinliğinin ve verimliliğinin ölçülmesidir.) Bu çerçevede bölgede yer alan SYDV’ler tarafından sunulan yardımların etkinliğinin ölçülmesi için sosyal yardımda bulunan SYDV’lerde çalışan personele, muhtarlara ve TR22 Bölgesinde yaşayan SYDV’lerden sosyal yardım alan hanelere nicel veri toplama yöntemi olan anket tekniği uygulanmıştır.

Türkiye’de ve dünyada yoksulluğun artması ve bunun sonucunda da ihtiyaç sahiplerinin daha fazla sosyal yardıma ihtiyaç duyması SYDV’lerin hizmetlerinin ve görevlerinin artmasına neden olmaktadır. SYDV’lerin görevlerinde ve hizmetlerinde meydana gelen artış sosyal yardımların etkinliğinin ne ölçüde yapıldığının sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu durumda araştırma kapsamında SYDV’lerin sundukları sosyal yardımlarının ihtiyaç sahiplerine dağıtılmasında ne derecede etkin ve verimli olup olmadıklarının değerlendirilmiştir.

Araştırmanın ana hipotezi ve alt hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir;

Ana hipotez; TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından uygulanan sosyal yardımlar yoksullukla mücadelede etkin ve verimli değildir.

Alt hipotez;

- SYDV’ler tarafından ihtiyaç sahiplerine sunulan sosyal yardım hizmetleri ihtiyaç sahipleri ve hizmet sunucularının muhtaçlık anlayışının ayrı olmasından kaynaklı etkin ve verimli olarak gerçekleştirilememektedir.
- SYDV’ler görevleri gereği pek çok hizmeti yerine getirmelerine rağmen kurumsal yapıları yoksulluğun önlenmesi konusunda etkin ve verimli değildir.
- SYDV’lerin ihtiyaç sahiplerine verdikleri sosyal yardımlar, ihtiyaç sahiplerini sosyal yardımlara bağımlı hale getirmekte, ihtiyaç sahiplerinin aktif olarak çalışmalarını engellemekte ve ihtiyaç sahipleri için bir belli bir oranda güvence olarak görülmektedir.

Sosyal yardım uygulamaları sonucunda ihtiyaç sahiplerinin ve ihtiyaçların tespit edilmesi tam olarak yapılamamaktadır. Bu durum da ihtiyaç sahiplerine sunulan hizmetlerden istenilen sonuçların elde edilememesine neden olmaktadır. İhtiyaç sahiplerine çok sayıda yardım sunulması ancak bunların birden fazla kurum tarafından gerçekleştirilmesi sosyal yardımların etkinliğini, verimliliğini ve kontrolünü azaltmaktadır. Sosyal yardımlardan yararlanan ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımları birer alışkanlık haline getirmesi ve süreç içinde kişilerin muhtaçlık durumundan kurtulmak için iş arama konusunda herhangi bir çabası olmaması yoksulluğun artmasına, sosyal yardımların etkinliğini ve verimliliğini azaltmaktadır.

1.1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın konusu incelenirken, yaşanan sorunları neden sonuç ilişkisi bağlamında ortaya koyan “betimsel araştırma yönteminden” (BAY) yararlanılmıştır. Betimsel araştırma yöntemi ile konu çerçevesinde elde edilen bilgiler bir araya getirilerek, düzenlemeler yapılarak bugün ve gelecek için uygulanabilecek öneriler sunulmaktadır. Buna ek olarak konunun tarihselliğine bakılarak, belgeler ve arşiv kayıtları aracılığıyla konunun geçmişle olan ilişkisi bağlamında ulaşılan bilgiler kapsamında “tarihsel yöntem” de kullanılmıştır (Erkul vd., 2013: 28; Saruhan ve

Özdemirci, 2011: 335). Araştırmadan nicel veri elde etmek amacıyla “uygulamalı araştırma yöntemi” olan anket tekniği de kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında bilgilerin derlenip işlenebilmesi için betimsel ve tarihsel yöntemden beraber yararlanılmış, araştırmanın uygulama aşamasında da uygulamalı araştırma yöntemi olan anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket çalışmasında; betimsel istatistik yöntemi ve amaçlı örnekleme uygulanmıştır.

Araştırma, sosyal yardımların etkinliğinin ve verimliliğinin incelenmesi üzerine ve yoksul kesimi hedef almakta ve araştırmanın evren, TR22 istatistiki bölgesi olarak belirlenmiştir. TR22 bölgesinin temel alınmasındaki nedenler şunlardır;

(1) 2017 yılında hazırlanmış olan bölgelerin ve illerin Sosyal-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) raporu çerçevesinde; Balıkesir 24., Çanakkale 20. Sırada yer almaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SEGE, 2017: 35). 2011 yılı verilerine göre Balıkesir’in sıralaması 22, Çanakkale’nin sıralaması 14’tür (Kalkınma Bakanlığı, SEGE, 2011: 53). 2003 yılı verilerine Balıkesir 15., Çanakkale 24. sıradadır (DPT, SEGE, 2003: 55). 2003 yılından günümüze güncel veriler incelendiğinde bölgenin sosyo-ekonomik gelişmiş düzeylerinde düşüş söz konusudur.

(2) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Türkiye genelinde 81 il merkezinde ve 1003 ilçede yer almaktadır. SYDV’ler yoksullukla mücadelede Türkiye’de yer alan en etkin ve en yaygın kurum olmasının yanı sıra sosyal yardımlar ve yoksulluk konularına da en hâkim kurumdur. Bu sebeplerden dolayı araştırma sürecinde TR22 bölgesinde yer alan SYDV’ler temel alınmıştır. SYDV’lerin sosyal yardım konusuna hâkim olmasının yanında konu kapsamında sorunların tespit edilmesi ve çözümlenmesine yönelik tecrübeleri de söz konusudur.

1.1.4. Bilgi Derleme ve İşleme Araçları

Araştırma kapsamında kuramsal bilgi toplama aracı olarak, konuyla bağlantılı elektronik ortamda yazılı ve basılı olan kaynaklar taranarak bilgiler derlenmiştir. TR22

bölgesinde yapılan anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler, SPSS 27.0 istatistiki programı kullanılarak elde edilmiştir.

Bilgi işleme, elde edilen bilgilerin adlandırılması, sınıflandırılması ve birbiri ile ilişkilendirilmesi biçiminde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre elde edilen bulgulara öneriler geliştirilmiştir. Ulaşılan tüm bilgi ve bulgular araştırma ve yazı yazma yöntemine uygun olarak ifade edilmiştir.

Araştırmada anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde oluşturulan tablolar araştırmacı tarafından meydana getirilmiştir. Tablolar karşılaştırma, ilişkilendirme ve sınıflandırma teknikleriyle işlenmiş elde edilen veriler çözümlenmiştir.

1.1.5. Kavram Tanımları

Kamu Yönetimi: Kamu yönetimi; yasalarda yer alan ve kamu politikalarının uygulanması ile ilgili faaliyetlerin tümüdür. Uygulanan faaliyetlerin tamamı halkın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan hizmetlerdir. Kamu yönetimi, devletin yürütmeye ilişkin kolunun verimli, etkin, saydam, etkili, tarafsız, kamu yararını temel alan; personel, örgüt, düşünce ve kamu politikalarıyla ve bu politikaların uygulanması ile ilgilenen akademik bir disiplin olmasının yanında kamu kurumlarında çalışan kişiler tarafından yerine getirilen bir meslektir (Eryılmaz, 2013: 10-14).

Sosyal Politika: Sosyal politika; toplum içinde sosyal refahın sağlanabilmesi için sosyal adalet ve sosyal eşitlikle sosyal sorunların önüne geçilebilmesinin yanında ekonomik işleyişteki aksaklıkların da düzenlenmesi için belli başlı politikaların oluşturulmasını sağlayan bir bilim dalıdır (Bedir, 2014: 5).

Sosyal Devlet: Sosyal devlet, vatandaşlarına, insan onuruna yakışan minimum yaşam standartlarını sunmayı hedefleyen, sosyal adaleti sağlayabilmek için milli gelirin adil dağıtılmasını, kişisel, sosyal, ekonomik ve siyasal hakların tanınmasını ifade eden anlayıştır (Gümüş, 2010: 122).

Yoksulluk: Kişilerin, kaynak ve gelirlerindeki yetersizliklerinden dolayı toplum tarafından kabul edilen bir yaşam standardı seviyesine sahip olmaması durumu olarak nitelendirilmektedir. İşsizlik, yetersiz sağlık, eğitim ve kültür düzeyine sahip olmaları ve kötü yerleşim birimlerinde yaşamaları yoksulluğun bir sonucudur (Adaman ve Keyder, 2005: 6).

Sosyal Yardım: Türk Dil Kurumu (TDK) sosyal yardımı; yoksulların ihtiyaçlarının karşılanması için devlet tarafından yakacak, yiyecek, giyecek, barınma ve ilaç gibi karşılıksız olarak yapılan aynı ve nakdi yardımlar (TDK, (sozluk.gov.tr)) olarak belirtmektedir. 8. Kalkınma planında sosyal yardım kavramı; ihtiyaç anlamında en düşük seviyedeki kişilerin kendi geçimlerini sağlama olanağı elinde bulunmaması sonucunda yoksul kalmaları ile resmi kurum ya da kanunların ön gördüğü gönüllü kuruluşlar tarafından yerine getirildiği belirtilmektedir. Sosyal yardımlar yerine getirilirken, muhtaçlık tespiti ve kontrolüne dayalı olarak yoksul kişileri kendilerine yetebilir hale getirmek için maddi olarak yapılan sosyal bir güvenlik yöntemi (8. Kalkınma Planı (2001-2005) Özel İhtisas Raporları) olarak nitelendirilmektedir.

Sosyal Hizmet: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, belediyeler ve sivil toplum örgütleri tarafından yerine getirilen hizmetlerdir (Çelik, 2014: 7). Sosyal hizmetlerin etkili bir biçimde gerçekleştirilmesi, sosyal adalet ve insan haklarının korunmasında oldukça etkili bir rol oynamakta ve kişiler arasında fırsat eşitliği ilkesinin gerçekleşmesine olanak sağlamaktadır (Kaynak, 2017: 253).

Sosyal hizmet, sunduğu uygulamaları başvuruçularının sahip olduğu haklara ulaşmalarını ve onların kullanmalarını sağlamak için başvuruçuları bir araya getiren uygulamaların tamamıdır (Kaynak, 2017: 255). Sosyal hizmet, ihtiyacı olan her vatandaşın hakkını sosyal adaleti gerçekleştirebilmek için hak temelli çalışmakta ve yasalarla güvence altına alınan haklardan tüm insanların yararlanması gerektiğine değinmektedir. Sosyal hizmetler; çocuk, engelli kadın, göçmen ve yaşlıların kendilerine sağlanan hakların korunması gerektiğini vurgular (Kaynak, 2017: 256). Yani dezavantajlı grupların sosyal refahını arttırmayı ve toplumsal kaynaklardan eşit bir biçimde yararlanmasını hedeflemektedir. Dezavantajlı grupların sağlık, eğitim, korunma gibi karşılanamayan her uygulama hak ihlaline neden olmaktadır.

Etkinlik: Etkinlik kavramı, amaç ve hedeflere ulaşılması noktasında sonuç odaklı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu yönetiminde etkinlik kavramı; hedeflere ulaşıp ulaşılamadığı, geçen süre içindeki uygulamaların etkinliğinin ne ölçüde verimli olduğunu saptamaktadır. Bu bağlamda kamu kurumlarında gerçekleşen etkinlik hedeflere ulaşılma derecesini ve kamu kurumlarının hedeflere ulaşmasındaki başarısını göstermektedir. Etkinlik kavramı; genel olarak sonuç odaklı olmasının yanında kamu kurumlarının amaçlarına da değinir ve etkinlik kavramının bu yönü ile kamu kurumlarının kaynak israfını önlenmeyi, verimsizliği ve kurumları hantallıktan kurtarmayı hedeflemektedir (Tunç vd., 2022: 489).

TR22 Bölgesi: Türkiye’de etkin bölgesel gelişme politikalarının uygulanabilmesi için ve Avrupa Birliği’ne uyum sürecinin daha düzenli yapılabilmesi amacıyla 26 İstatistikî Bölge Birim Düzey 2 Bölgesine ayrılarak yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu bağlamda Güney Marmara Bölgesinde yer alan Balıkesir (TR221) ve Çanakkale (TR222) İlleri TR22 Düzey 2 Bölgesi olarak adlandırılmıştır (TR22 Güney Marmara Bölgesi Bölge Planı 2014-2023, 2014: 13).

1.1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası

Araştırma beş ana bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci ana bölümü “ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR” olup bir alt bölümden oluşmaktadır. Alt bölümde sırasıyla “Araştırmanın Konusu ve Önemi, Araştırmanın Hipotezleri ve Amacı, Araştırmanın Yöntemi, Bilgi Toplama ve İşleme Araçları, Kavram Tanımları ve Araştırmanın Sunuş Sırası” sunulmuştur.

Araştırmanın ikinci ana bölümü “KURAMSAL ÇERÇEVE” başlığını taşımaktadır. Bu başlık altında sekiz alt başlık altında incelenmiştir. Birinci alt başlık altında Sosyal Politika Kavramı, Sosyal Yardım Kavramı, Sosyal Devlet Kavramı ve Yoksulluk Kavramı başlıklarını ele alınmıştır. Yoksulluk Kavramı başlığı altında “Mutlak Yoksulluk, Göreli Yoksulluk, Kentsel- Kırsal Yoksulluk, Özel- Nesnel Yoksulluk, Yeni Yoksulluk” alt başlıkları yer almaktadır. Dünya’da ve Türkiye’de Yoksulluk başlığını altında “Dünya’da Yoksulluk, Türkiye’de Yoksulluk alt başlıkları bulunmaktadır.

İkinci alt başlıkta Sosyal Yardım Kavramı ve Sosyal Yardım Kavramının Genel Özellikleri ve Tarihsel Gelişimi incelenmiştir. Bu kısımda Sosyal Yardım Kavramı ve Sosyal Yardım Türleri başlığı bulunmaktadır. Sosyal Yardım Kavramı alt başlığında; Sosyal Yardım Kavramı, Sosyal Yardımların Özellikleri ve Sosyal Yardımın Amacına değinilmiştir.

Üçüncü alt başlıkta Sosyal Yardım Türleri başlığı değerlendirilmiştir. Bu kısımda Genel, Kategorik ve Bağlı- Şartlı Sosyal Yardımlar, Tazminat ve Koruma Karakterli Yardımlar, Primli ve Primsiz Sistem alt başlıkları yer almaktadır.

Dördüncü alt başlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları başlığı değerlendirilmiştir. Vakıf Kavramı, Türk Kamu Yönetiminde Vakıfların Tarihsel Gelişimi, Vakıf Çeşitleri, Vakıfların Gelir ve Giderleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Formunun Oluşumu, Görevleri ve Gelirleri, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün Kuruluşu ve Gelişimi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Finansal Gelirleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının İdari Yapısı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımlar alt başlıkları bu kısımda irdelenmiştir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Oldukları Yardımlar isimli ikinci bölümün beşinci başlığı altında aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı yardımlar ve engelli ve yaşlılara yapılan yardımlar konuları değerlendirilmiştir.

İkinci bölümün altıncı alt başlığında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kamu Yönetiminde Etkinliği ve Verimliliği konusu incelenmiştir. Kamu Yönetimi, Etkinlik, Etkililik, Verimlilik Kavramları ilk alt başlığı Kamu Yönetiminde Verimlilik ve Yeni Kamu Hizmeti, Vakıfların Etkinliğini ve Verimliliğini Arttırmaya Yönelik Uygulamalar ikinci alt başlığı oluşturmaktadır. Kamu Yönetimi Kavramı başlığı altında Kamu Yönetiminin Özellikleri, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Gelişimi, Kamu Hizmet ve Özellikleri, Yeni Kamu Hizmeti ve Yönetişim başlıkları değerlendirilmiştir. Vakıfların Etkinliğini ve Verimliliğini Arttırmaya Yönelik Uygulamalar başlığı altında Aile Destek Merkezleri, Sosyal Dayanışma Merkezleri, Evsizlere Konaklama Projesi,

Sosyal Hizmet Projeleri ve Kurum Bakımından Ayrılan Gençlerin Sosyal Yönden Desteklenmesi Projeleri başlıklarına değinilmiştir.

Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Sosyal Yardım Uygulamaları başlığı çerçevesinde, Sosyal Yardımların Gelişim Süreci, Avrupa Birliğinde Sosyal Yardımların Uygulanması, Uluslararası Belgelerde Sosyal Yardımlar, Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları, Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları ve Türkiye’de Sosyal Yardım Sunan Kurumlar alt başlıkları değerlendirilmiştir.

TR22 Bölgesinin Sınırları ve Genel Özellikleri başlığı kapsamında Türkiye’de İstatistiki Bölge Sınıflandırması, TR22 Düzey 2 Bölgesine, TR22 Bölgesinin Tarihi, TR22 Bölgesinin Nüfusu, TR22 Bölgesinde Eğitim, TR22 Bölgesinde Sağlık, TR22 Bölgesinin Ekonomi ve Sanayisi, TR22 Bölgesinde Tarımsal Yapısı, TR22 Bölgesinde Yenilenebilir Enerji ve TR22 Bölgesinde Turizm alt başlıkları incelenmiştir.

Üçüncü ana bölüm “ARAŞTIRMA UYGULAMA” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Araştırmanın Modeli, Araştırmanın Evreni, Araştırmanın Örneklemi, Araştırmanın Verilerinin Toplanması ve Araştırmanın Değerlendirilmesi başlıkları altında araştırmaya dair açıklamalara yer verilmiştir.

TR22 Bölgesinde Sosyal Yardım Konusuna Yönelik Nicel Uygulama ve Uygulamanın Değerlendirilmesi başlığı altında anketlerde yer alan soruların değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde TR22 Bölgesindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından Yardım Alan Hanelerin (Ailelerin) Anket Sonuçları, TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Anket Sonuçları ana başlıkları altında yapılan anket soruları teker teker değerlendirilmiştir. Bu bağlamda hizmeti alan hanelerin sonuçları ve hizmeti sunanların sonuçları ayrı başlıklar altında irdelenmiştir.

Dördüncü ana bölüm, “ARAŞTIRMANIN BULGULARI” başlıklıdır. Bu bölümde Araştırmaya Yönelik Bulgular ve Öneriler başlığı altında Verilerin Çözümlemesi ve Değerlendirilmesi, Araştırmanın Bulguları ve Öneriler alt başlıkları bu bölümde değerlendirilmiştir. Bölümde araştırmaya yönelik yapılan anketlerin değerlendirilmesi yapılmış ve bu bağlamda sosyal yardım konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Beşinci ana bölüm “Model Önerisi” başlığını taşımaktadır. Bu başlık bağlamında konuyla bağlantılı seçilmiş yoksulluk kavramı ve yeni sosyal yardım sistemi önerisi konularına değinilmiştir. Araştırmanın sonunda Genel Değerlendirme yapılarak araştırmanın genel hatları değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sosyal politika, sosyal yardım, sosyal devlet ve yoksulluk kavramları ele alınmıştır.

2.1. Sosyal Politika, Sosyal Yardım, Sosyal Devlet ve Yoksulluk Kavramları

Yoksulluk olgusunun daha detaylı açıklanabilmesi için bu bölümde sosyal politika, sosyal yardım, sosyal devlet gibi kavramlara değinilmiştir.

2.1.1. Sosyal Politika

Sosyal politika, latince kelime olan “socius” ve “politika” kelimelerin oluşturulmuştur (Gitmez ve Bakan, 2020: 376). Politika; “hedefe ulaşmak için izlenen yol” (Sunul, 2011: 285) ve “belirli bir amaca yönelik önlemler bütünü”, socius ise “ortak dost arkadaş” anlamlarında kullanılmaktadır. Bu çerçevede iki kelimenin birleşmesiyle meydana gelen sosyal politika kavramı devletin belirlediği hedeflere ulaşabilmesi için aldığı kararlar ve uygulamaya koyduğu politikaların bütünü olarak nitelendirilmektedir (Tuna ve Yalçıntaş, 1999: 21-26).

Sosyal politika kavramının ortaya çıkış süreci Eski Yunan’a kadar dayandırılmaktadır. Bunun yanında sosyal politika kavramı dinlerle de ilişkilendirilmektedir. Bu durum dinlerin yardımseverliği ve insanı temel alan bakış açısına değinilerek, dinlerin buyruklarının kişiler üzerindeki etkisi sonucunda toplum içindeki hayırseverlik duygusunun ön plana çıkarıldığı ve böylece sosyal kurumların ve hizmetlerinin kurumsallaşmasında dinin etkin bir faktör olduğu belirtilmektedir (Ersöz, 2013: 121). Ancak süreç içinde değerlendirildiğinde sosyal politikanın doğuşu için dinlerin etkisi yeterli görülmemektedir. Eski dönemlerde sosyal politika olarak yapılan davranışlar din dayanışması ya da aile dayanışmasının önüne geçememiş ve zamanla kurumsal yapılar halini alamamıştır. Bundan dolayı sosyal politika kavramı günümüze daha yakın bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyal politika kavramının oluşumunda Fransız İhtilali'nin ve Sanayi Devri'nin etkisi oldukça fazladır. Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan yeni düşünce akımları “sosyal politika” düşüncesinin oluşumunda, Sanayi Devrimi de sosyal politikaların uygulama alanında etkili olmuştur (Bedir, 2014: 5).

Sosyal politika 18. yüzyılda ortaya çıkan bir bilim dalıdır ve genel olarak Sanayi Devrimi'nin işçiler üzerinde neden olduğu problemleri çözümlemeye çalışmıştır (Şenkal, 2003: 120). Sosyal politikanın yaygın ve modern olarak kullanımı Sanayi Devrimi sonrasına denk gelmektedir (Yenihan, 2017: 177). Sanayi Devrimi sonrasında sanayi kollarında meydana gelen teknolojik gelişim süreci ile ortaya çıkan yeni iş kolları ile işçi ve işveren ilişkileri sosyal politika uygulamalarının daha fazla önem kazanmasına ve hatta yasal boyutlarda da ele alınan sosyal politikaların ön plana çıkmasında etkili olmuştur (Bedir, 2014: 4). Sosyal politikaların önem kazanmasında yaşanan iş kazaları, uzun süreli çalışma saatleri, sağlıksız ve çok düşük ücretlerle işçilerin çalıştırılması gibi konular belirleyicidir (Ersöz, 2011: 31). Sanayi Devrimi sonrasında sosyal politika ağır çalışma koşullarını iyileştirmeye özellikle kadın ve çocukları korumaya yönelik olarak ön plana çıkmıştır.

Yaşanan gelişmeler çerçevesinde sosyal politika kavramı önem kazanarak günümüze kadar kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Zamanla sosyal politika kavramı işçi, işveren, kadın, çocuk, özürlü, göçmen, işsiz, yaşlı gibi pek çok kesimi ilgilendiren bir politika türü haline gelerek ekonomik yönden güçsüz olan kesimleri konu haline getirmiş ve onlar üzerinde doğrudan politikalar üretilmesine yardımcı olan bir bilim dalı olmuştur. Sosyal politika, kapitalist ekonomik sistem içerisinde oluşan sosyo-ekonomik eşitsizliklerin azalmasını, toplumsal adalet ve toplumsal eşitliğin sağlanabilmesi için toplumda uzlaşa ve bütünleşmeyi sağlamayı ve (Koray, 2007: 27) temelde sosyal vatandaşın oluşturulmasını amaçlamaktadır (Koray, 2007: 28).

Sosyal politika, devlet tarafından yürütülen sosyal nitelikli politikaları konu alan bilim dalıdır. Sosyal politika; toplumun çalışan ama ekonomik anlamda güçlü olmayan ve özel olarak bakım ve gözetim ihtiyacı duyan vatandaşların olumsuzluklardan korunmalarını öngören politikaların üretilmesine ve üretilen politikaların uygulanmasına yardımcı olmaktadır. Sosyal politika, bireylerin iş ve toplumsal yaşamda karşılaştıkları

olumsuzluklara karşı bireyi korumayı temel alır (Altan, 2004: 9). Kısaca sosyal politikanın amacı; vatandaşlar arasında sosyal barış, sosyal uyum, sosyal denge, sosyal eşitlik ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynarken (Topyaka, 2016: 709); vatandaşlar arasındaki sosyal, siyasal ve ekonomik eşitsizliğin ortadan kaldırılmasıdır.

Sosyal politikalar devlet tarafından yürürlüğe koyulup, kontrolü sağlanır. Sosyal politikaların oluşma ve sorgulanmasında; meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerin etkileri oldukça fazladır (Altan, 2004: 21).

2.1.2. Sosyal Devlet Kavramı

Sosyal devlet anlayışının temeli 19. yüzyıla yani Sanayi Devrimi sonrasında dayanmaktadır (Bulut, 2003: 172). Sanayi Devrimi sonrasında işçi sınıfının haklarını korumak, onların asgari yaşam koşullarını güçlendirmek ve toplumsal adaleti sağlamak için sosyal devlet anlayışı önem kazanmıştır. Bu bağlamda sosyal devlet; Batılı ülkelerde vahşi kapitalizmin yaşandığı süreçte sınıfsal sorunların ve ekonomik kökenli krizlerin çözümü için geliştirilen (Kara ve Yanık, 2014: 11) Sanayi Devrimi'nin bir ürünüdür (Huber, 1970: 34). Sosyal devletin uygulamaya konulmasındaki amaç; kişilerin yasalar önünde eşit olması, gelir dağılımında adalet, sosyal denge ve barış ile işsizliğin ortadan kaldırılması ve vatandaşların iş bulmalarının sağlanmasıdır (Yay, 2014: 149).

1929 Ekonomik Krizi sonrasında devletçi politikaların benimsenmesi ile sosyal devletin uygulama alanı genişlemiş ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışı farklı ülkeler tarafından da uygulamaya geçirilmiştir (Kara ve Yanık, 2014: 13). Sosyal devlet en güçlü dönemini özellikle 1970'lere kadar yaşamıştır (Aydın ve Çakmak, 2017: 1). Sosyal devlet anlayışının gelişmesinde ve 1970'lere kadar birçok ülke tarafından benimsenmesinde Keynes'in etkisi oldukça fazladır (Alp, 2009: 276). 1970'lerde yaşanan petrol krizleri ve süreç içinde yaşanan ekonomik krizler sosyal devlet anlayışının etkisini azaltmaya başlamıştır (Türkoğlu, 2013: 277). 1980'ler itibariyle neoliberal uygulamalar, deregülasyon politikaları ve küreselleşme çerçevesinde sosyal devlet uygulamalarının etkisi oldukça azalmıştır (Ayman Güler, 2015: 5). 1980'lerden sonra çok uluslu şirketlerin ve uluslararası örgütlerin daha fazla etkinliğini arttırması ile sosyal, siyasal ve ekonomik

yapının düzenleyicileri durumuna gelmeleri sosyal devletin daha fazla güç kaybetmesine neden olmuştur (Kayalıdere ve Şahin, 2014: 61).

Birçok devlet 1980’li yıllara kadar sosyal devlet uygulamalarıyla; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, sosyal refah alanlarında kamu hizmetleri sunmuştur. Sunulan hizmetlerle devlet bütçesinde yüklü miktarlarda harcamalar yapılmış (Arpa ve Koçak, 2017: 653) ve yapılan harcamaların temeli vergiler vasıtasıyla sağlanmıştır (Aydın ve Çakmak, 2017: 9). Bu çerçevede devletler, bütçelerinde ayırdıkları paylarla vatandaşlarına sunmuş olduğu hizmetler karşılığında toplumsal ve ekonomik hayata kamusal araçlara karışma yetkisine sahip olmuşlardır (Ayman Güler, 2015: 3).

Sosyal devlet kavramı pek çok kişi tarafından tanımlanmıştır. Sosyal devleti tanımlamak için yapılan ilk çalışmalar genel olarak sosyal harcamaların yüksek olması, devletlerin sosyal devlet olma özelliği arttıran bir faktör olarak görülmüş ve bu çerçevede kavramsal tanımlamalar yapılmıştır (Aydın ve Çakmak, 2017: 2). Tanımlamalarda sosyal devletin genel özellikleri çok fazla göz önüne alınmamıştır. Sosyal devlet kavramını Archbishop Temple ilk defa 1941 yılında devletin piyasadaki yetersizlikleri azaltılması için sosyal ve ekonomik hayata müdahale etmesi anlamında kullanılmıştır (Yay, 2014: 148). Yapılan diğer sosyal devlet kavramının tanımları şu şekildedir;

Evyapan’a göre sosyal devlet; gelir dağılımında adaleti ve sosyal güvenliği sağlamak için ekonomiye müdahale eden devlettir (Evyapan, 1999: 259).

Türk Dil Kurumuna (TDK) göre sosyal devlet; sosyal ve ekonomik alanlarda bireylere sosyal güvenlik ve adalet getirici politikalar sunan devlet modelidir (TDK, 2023).

Gümüş’e göre sosyal devlet kavramı; vatandaşlarına, insan onuruna yakışan minimum yaşam standartlarını sunmayı hedefleyen, sosyal adaleti sağlayabilmek için milli gelirin adil dağıtılması, devletin ekonomik ve sosyal yaşama aktif müdahalede bulunmasını hedefleyen, bireylere, kişisel, sosyal, ekonomik ve siyasal hakların tanınmasını ifade eden anlayıştır (Gümüş, 2010: 122).

Çelik'e göre sosyal devlet, herkese adil ücret ödemesi çerçevesinde çalışma olanağı sağlanması, çalışamayan vatandaşlara çeşitli sosyal yardımlarla refah düzeyinin iyileştirilmeye çalışılmasıdır. Kişiler arasında, vergilendirmede adaletin sağlanması, geliri düşük olan vatandaşlardan gelirleri oranında vergi alınmasıdır (Çelik, 2014: 5).

Bulut' a göre sosyal devlet; vatandaşlara minimum yaşam düzeyinin sağlanması ve bu konu ile ilgili gereken önlemleri alarak (Bulut, 2003: 178), vatandaşların siyasal ve kişisel haklarının yanında sosyal ve ekonomik haklarını da koruyarak belli başlı faaliyetlerle bulunan devlet biçimidir (Bulut, 2003: 175). Sosyal devlet anlayışıyla toplumun güçsüz kesimlerinin korunması sağlanmaktadır.

Kara'ya göre sosyal devlet; korkulan, kaçılan bir kurum yerine koruyucu ve yandaş görevini üstlenmiş, vatandaşlarının haklarını, güvenliğini koruyan ve bu çerçevede politikalar üreten bir kurum olarak belirtilmektedir (Kara, 2009: 371).

Gümüş'e göre sosyal devlet; kişilerin onurlarına yakışan minimum yaşam standartlarını sunmayı hedeflemiş, milli gelirin adil dağıtılması ile sosyal adaletin sağlandığı, kişilere sosyal, siyasal, kişisel ve ekonomik haklarının tanındığı devlet şeklidir (Gümüş, 2010: 122).

Mütevellioğlu'na göre sosyal devlet, ekonomik ve sosyal açıdan muhtaç olan kesiminin güçlendirilmesi için sosyal yurttaşlık haklarına dayanmaktadır (Mütevellioğlu, 2006: 4).

Bulut'a göre sosyal devlet; eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi kamu hizmetlerinin toplum içinde yer alan bütün vatandaşlara eşit ve kaliteli bir biçimde sunulması yani muhtaç kesimlerin de bu hizmetlerden mahrum bırakılmamasıdır (Bulut, 1999: 38).

Yüksel sosyal devleti; mülkiyet hakkının kamu yararı için sınırlandırılması olarak tanımlanmaktadır (Yüksel, 2007: 292).

Dönmez'e göre sosyal devlet; vatandaşlarının problemlerini çözmek için çalışan, bireysel ve toplumsal anlamda vatandaşlarının yaşam standartlarını yükseltmeye ve koruma altına almaya çalışan devlet modeli olarak nitelendirilmektedir (Dönmez, 1998 :1112).

Sonuç olarak sosyal devlet anlayışı ile devlet sınırları içinde yaşayan vatandaşların, asgari yaşam seviyesi altına düşmeden yaşamalarına olanak sağlayan sosyal ve ekonomik haklarla korunmaya çalışılmasıdır. Sosyal devlet uygulamaları çerçevesinde eğitim, sağlık, korunma gibi haklar devlet tarafından herhangi bir ücret beklentisi olmadan vatandaşlara sunulmaktadır. Bu durum vatandaşların sosyal amaçlarının gerçekleştirilmesi için toplumun mutluluğu ve refahı için ekonomiye müdahale edilmesidir. Sosyal devletin en önemli unsuru sosyal haklardır. Sosyal haklar vatandaşlar arasında adaletin sağlanabilmesi (Topuz, 2009: 130) ve toplumsal eşitsizliklerin azaltılması ile ekonomik anlamda güçsüz olan kişilerin korunabilmesi için oluşturulan hakların tamamıdır (Kara, 2009: 372). Huber'in deyimiyle sosyal devlet herkesin iyiliğini gerçekleştirmek yani toplumun bütünün iyiliğini gerçekleştirmek için vardır (Huber, 1970: 28).

2.1.3. Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk eski dönemlerden günümüze gelene kadar farklı biçimlerde ortaya çıkmış ekonomik ve toplumsal bir sorundur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin en büyük problemlerinden biri olarak görülen yoksulluk az gelişmişliğin bir sonucudur. Yoksulluk, genel olarak az gelişmiş ülkelerde yaşanan bir problem olsa bile tüm ülkelerin ortak sorunu olarak görülmektedir.

Yoksulluk kavramı özellikle 1970'lerden sonra yapılan uluslararası sözleşmeler sonucunda üzerinde daha fazla durulması gereken sosyal bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Pek çok ülke yoksulluğun önlenmesi ve azaltılması için proje ve politikalar oluşturmakta, (Yıldırım, 2019: 17) bunların yanı sıra pek çok uluslararası sözleşme yoksulluğu ülkelerin sorunlarından biri olarak görmektedir. 1990'lardan sonra Uluslararası Para Fonu (IMF), Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası kuruluşlar da çalışmalarında yoksulluk kavramını daha fazla ön plana çıkarmışlardır. Yoksulluğun nedenleri; işsizlik, gelir dağılımının adaletsiz dağılımı, yolsuzluk, hayat pahalılığı,

herhangi bir yerde çalışmaya engel olacak hastalık ya da özürlü olma durumu, yaşlılık gösterilebilir (İkizoğlu: 2002: 87). Bunların yanı sıra yoksulluğun, küreselleşme, göç, nüfus artışı, eğitim ve sağlık ile ilgili olan imkânlardan mahrum olma durumlarını da etkilenmektedir (Malak, 2023: 54).

Beveridge yoksulluğu; cahillik, hastalık, tembellik ve işsizlik gibi beş sosyal hastalıktan biri olarak görmektedir.

Yoksulluğun günümüzde daha belirgin olarak varlığını devam ettirmesinde neoliberalizmin birçok ülke tarafından uygulanmaya başlaması ve sosyal devlet anlayışından uzaklaşılmasıyla; eğitim, sağlık ve pek çok kamu hizmetinin özel kesim tarafından yerine getirilmeye başlanmasının etkisi oldukça fazladır (Daşlı, 2015: 136). Yoksulluk kavramı pek çok kurum ve kişi tarafından incelenmekte ve kavram üzerinde nitel ve nicel araştırmalar yapılmaktadır. Bu çerçevede yoksulluğun tanımlamalarına bakacak olursak;

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) yoksulluk kavramını; kişilerin hayat boyu sağlıklı, özgür, kendine güvenen, kendine ve başkalarına saygılı, yaratıcı bir hayat ve ortalama bir hayat standardı imkânlarından mahrum kalması olarak nitelendirmektedir. Bu çerçevede yapılan tanımlamada daha çok kişilerin sosyal yoksunluğunu ön plana çıkarmaktadır (UNDP, 1997: 15). Birleşmiş Milletler yoksulluğu İnsanı Gelişme Endeksi ile ölçmektedir. Bu durumda yoksulluk tanımında yer alan kişilerin hayat boyu sağlıklı yaşaması, özgür olması, kendine güvenmesi, kendine ve başkalarına saygılı olması gibi insani gelişme için zorunlu olan fırsatların ne derece sağlandığı yoksulluğun insani gelişme endeksinin değerlendirilmesine yardımcı olmakta ve bu bağlamda yapılan tanımlamanın ne kadar çok uygulanabilmesi, yoksulluktan o kadar uzaklaşıldığı ve çok yüksek düzeyde insani gelişmenin elde edildiğini göstermektedir. (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011: 67). BM yoksulluk tanım ile kavrama çok boyutluluk kazandırmaktadır. DB, IMF gibi ulusüstü kurumlar yoksulluk tanımlamalarında daha çok mutlak yoksulluğu ön plana çıkarmakta ve yoksulluğu gelir düzeyine çerçevesinde incelemektedir (Tireli, 2009: 11).

Avrupa Birliği'nin (AB) yoksulluk tanımına göre; kişilerin imkânları dâhildeki ekonomik, kültürel ve sosyal kaynakların, AB'nin üyesi olan tüm devletler tarafından kabul edilen asgari yaşam standartları aşağısında kalan kesim yoksul olarak nitelendirilmektedir (European Union, 1985: 13).

Dünya Bankası'na göre yoksulluk; yoksul olarak sınıflandırılan kişilerin hayatlarını devam ettirebilecekleri hayat standartlarının altında kalmaları yani asgari yaşam seviyelerine ulaşamama ve asgari yaşam seviyesinden mahrum kalmaları durumudur (Dünya Bankası, 1991: 13). Kişilerin belirlenmiş yoksulluk sınırı seviyesinin altında hayatlarını devam ettirmeye çalışmalarıdır. Dünya Bankası yoksulluk tanımlamasıyla yoksulluğu sadece gelir yoksunluğu, maddi kaynaklar ve parasal açıdan (Uzun, 2003: 156) ele almış, yoksulluk tanımlamasında çok yönlü olarak bir değerlendirme yapılmamıştır (Tireli, 2009: 117). 1990'lerden sonra Dünya Bankası'nın "yoksulluk" tanımlamasında değişikliğe gittiği ve yoksulluğu sadece ekonomik açıdan (gelir yoksunluğu açısı dışında) değil insani açıdan da ele aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Dünya Bankası'nın yeni yoksulluk tanımı; çocukların okula gidememesi, açlık, işsizlik, gündelik yaşamın devam ettirilebileceği imkânların olmaması, gelecek korkusu, sınırlı özgürlüklerin olması, güvenlik eksikliği, çocuk ölümlerinin fazlalığı konularını da içerecek şekilde genişlemiştir (World Bank, 2010). Yapılan yeni tanımla ile Dünya Bankası yoksulluğun toplumsal yönünü de ele almaktadır.

Bilen ve Çetin yoksulluğu; ekonomiyle ve gelir adaletsizliğiyle ilişkili toplumsal bir sorun (Bilen ve Çetin, 2012: 5) olarak tanımlamıştır.

Aktan ve Vural'ın yoksulluk tanımlaması; yoksulluk, yaşamak için gerekli olan imkânlardan mahrum kalma durumu olarak belirtilmiştir (Aktan ve Vural, 2002: 1).

İkizoğlu yoksulluğa kişilerin bilmeyerek maruz kaldığı ve yoksulluğun kişilerin tercihinine bağlı bir durum olmadığına değinmektedir. Genel olarak kişiler işsizlik, gelir dağılımında yaşanan eşitsizlik, yolsuzluk, hayat pahalılığı, kişilerin yeterli çalışmalarına rağmen düşük ücretlerde çalıştırılması, yaşlılık, engellilik gibi nedenler yoksulluğun yaşanmasında etkili olmaktadır. Yoksulların sosyal yardımlar yoluyla, yoksullukları ortadan kalkana kadar gelir desteğinden yararlanmaları gerekmektedir (İkizoğlu, 2002: 87).

Daşlı'nın yoksulluk tanımlamasında yoksulluk; geçinebilmek için gerekli ekonomik koşullardan ve belli yaşam standartlarından muhtaç olma, toplumsal refah düzeyinin altında kalma durumudur (Daşlı, 2015: 137).

Marshall yoksulluğu; maddi ve kültürel kaynaklardan mahrum kalmayı ifade eden bir vaziyet olarak nitelendirmektedir (Marshall, 1999: 825).

Baş'a göre yoksulluk; kişilerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan yiyecek, barınma, sağlık, giyecek gibi ihtiyaçlarını sınırlı oranda elde etmeleri, iktisadi bir kavram olarak yoksulluk ise kişilerin günlük gelirlerinin 1 veya 2 ABD doları seviyesinde olmasıdır (Baş, 2009: 50).

Sen, yoksulluk kavramının tanımlamasını yaparken, yapabilirlik kavramı ile yeni bir tanımlama oluşturmuş bu bağlamda kişilerin açlık, sağlıksızlık, bilgisizlik, iyi olmayan yaşam koşullarını yapabilirlikten yoksun olması şeklinde bir tanımlama geliştirmiştir (Doğan, 2014:7). Sen yoksulluk tanımlamasında; gelirin yaşam seviyesini etkileyebilmesinde kişisel farklılıklar ve yapabilirlik engelleri, çevre, ilişkisel bakış açısı farklılıkları ile sosyal koşullar ve kişisel yapabilirliğin etkisinin çok fazla olduğuna da değinmektedir (Sen, 2007: 2).

Yuncu yoksulluğu, kişilerin en temel işlevlere ulaşamaması şeklinde tanımlamaktadır (Yuncu, 2005: 32).

Saçlı yoksulluğu; işsizlik, açlık, eğitimsizlik yaşayacak evin olmaması, muhtaçlık, çaresizlik durumu olarak nitelendirilmektedir (Saçlı, 2019: 4).

Özgenç yoksulluğu; kişilerin temel insani ihtiyaçlarından şiddetli derecede yoksun olmaları olarak belirtmektedir (Özgenç, 2015: 103).

Gürel vd.'ne göre yoksulluk; toplumsal refah düzeyinin altında kalınması yani kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum ihtiyaçlarını sağlayamamasıdır (Gürel vd., 2000: 95).

Uzun'a göre yoksulluk; dünya üzerinde yaşayan insanların bir çoğunluğunun hatta dünya nüfusunun yarısından fazlasının sağlık, eğitim, gıda, içme suyu gibi durumlardan yeterli bir şekilde faydalanamamış olması durumudur (Uzun, 2003: 155).

Adaman ve Keyder'e göre yoksulluk; kişilerin, kaynak ve gelirlerindeki yetersizliklerinden dolayı belirli yaşam standardı seviyesine sahip olunmama durumu olarak nitelendirilmektedir. İşsizlik, yetersiz sağlık, eğitim, kültür düzeyine sahip olmaları ve kötü yerleşim birimlerinde yaşamaları yoksulluğun bir sonucudur (Adaman ve Keyder, 2005: 6).

Yoksulluk tanımlamalarına genel olarak bakıldığında tanımlamaların büyük çoğunluğu kişilerin refah düzeyinin altına kalması noktasına vurgu yapmakta ve bu seviye altında bulunanlar yoksul olarak nitelendirilmektedir. Yoksul olarak nitelendirilenler eğitim düzeyi düşük olan kişiler, işsizler, çok çocuklu ailelerdir (Gürsel vd., 2000: 108). Yoksullar kendilerini toplum tarafından dışlanmış hissetmekte, düşük ücretlerle çalışmakta, eğitim, sağlık, imkânlarından yeterince yararlanamamakta, yetersiz, sağlıksız yaşam koşullarında ve gecekondularda yaşamaktadır. Yoksulluk pek çok ailede yaşanan ve ailelerin bir yaşam biçimi olarak kabul ettiği bir durum halini almıştır (Adaman ve Keyder, 2005: vii). Bu bağlamda kişiler en temel ihtiyaçlara erişim noktasında sıkıntı yaşamakta ve bu çerçevede devletlerin uyguladığı sosyal yardımlardan yararlanmaya çalışmaktadır.

Yoksulluk pek çok kurum ve kişi tarafından tanımlama getirilen ve pek çok kişi tarafından nitel ve nicel olarak çalışılan bir konudur. Yoksulluk çalışmaları yoksulluk çizgisinin altında kaç kişinin kaldığıyla değil, ekonomik fırsatlardan kaç kişinin neden faydalanamadığıyla ilgilenmektedir (Gürsel vd., 2000: 134). Yoksulluğun pek çok alt başlık altında türleri de bulunmaktadır. Biz çalışmamız çerçevesinde mutlak yoksulluk ve görelî yoksulluk, kentsel yoksulluk, kırsal yoksulluk, objektif yoksulluk, sübjektif yoksulluk ve insani yoksulluk kavramlarına değineceğiz.

2.1.4. Yoksulluk Türleri

Bu başlık altında görelî, mutlak, kentsel-kırsal, objektif-sübjektif ve insani yoksulluk kavramları açıklanmıştır.

Mutlak Yoksulluk

Aile içindeki bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasının standartların altında kalması yani gelir seviyesinin, asgari refah düzeyinin altında yaşam standartlarının sürdürülmeye çalışılması anlamına gelmektedir. Mutlak yoksulluk seviyesinde yaşayan insanlar asgari ihtiyaçlarını karşılayamamaktadırlar. Genel olarak az gelişmiş ülkelerde yaşanan yoksulluk mutlak yoksulluk düzeyindedir (Gürsel vd., 2000: 96). Mutlak yoksulluk; sağlıklı bir hayat sürdürebilmek için minimum gıda harcama düzeyine sahip olamama halidir (8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000: 100). Kısaca mutlak yoksullukla ifade edilen kişilerin açlık sınırının altında ve açlıktan ölmeyecek durumda yaşamaları halidir ve daha çok maddi kaynaklardan yoksun olunması durumunu göstermektedir.

Mutlak yoksulluğa kalori miktarına göre veya aile içinde kişilerin yaşamlarını sürdürebilecekleri minimum gelir ve harcama durumları çerçevesinde ulaşılabilmektedir. Kişilerin hayatta kalmasına imkân sağlayacak düzeyde gelirinin olmaması durumu mutlak yoksulluk olarak nitelendirilmektedir (Doğan, 2014: 9). Dünya Bankası da mutlak yoksullukla ilgili kalori, besin alımı üzerinden bir tanımlama getirmiştir. Buna göre; günlük geliri 2,400 kalori besini alamayacak seviyede olan kişileri mutlak yoksul olarak belirtmektedir (Özgenç, 2015: 114). Yoksulluk sınırındaki kalori ne kadar düşük ise, toplumun yoksulluk düzeyi fazladır. Yoksulluk sınırı için hesaplanan kalorinin, gelire dönüştürülmesi yoksulluğun parasal göstergesidir (Dansuk, 1997: 6). Mutlak yoksulluk hesaplamasında hane halkının yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan minimum düzeydeki tüketim ihtiyaçları gıda ve gıda dışı maddeler göz önüne alınarak belirlenmektedir (Malak, 2023: 56). Mutlak yoksullukta genel olarak yiyecek fiyatlarının ortalaması ve bunların paraya çevrilmesi sonucunda yoksulluk sınırı bulunmakta yani sadece fizyolojik bir yoksulluk hesaplaması söz konusudur (Dansuk, 1997: 36).

Görelî Yoksulluk

Kişilerin yaşamlarını devam ettirebilecekleri en düşük kalori ihtiyacının yanı sıra eğitim, sağlık, kültürel ihtiyaçlarından da yoksun olmaları durumudur (Doğan, 2014: 10). Görelî yoksullukta kişiler toplumun genel tüketim düzeyinin altında kalmaktadırlar. Görelî yoksulluk ile kişilerin sadece gelir anlamında yetersiz olmadığı, toplumun yaşam

standartları altında kalıp kalmadığı da değerlendirilmektedir (Malak, 2023: 57). Bu bağlamda kişiler hem fizyolojik ihtiyaçları hem de toplumsal ihtiyaçları birlikte değerlendirilmektedir.

Görelî yoksulluk hesaplanmasında ilk hesaplama gelir dağılımı yüzdeleri üzerinden, ikinci hesaplamada kişi başına düşen ortalama gelirin hesaplanması sonucunda bulunan oran görelî yoksulluk sınırı olarak belirlenmektedir (Dansuk, 1997: 36). Kısaca kişiler temel ihtiyaçlarını sınırlı düzeyde karşılamakta, diğer kişilerden daha az sosyal aktivitelerde bulunmaktadır.

Görelî yoksullukta kişiler, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmekteyken, kişisel kaynakların yeterli düzeyde olmaması sonucunda kişisel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır (Kabaş, 2009: 22).

Mutlak yoksulluk, kişilerin hayatlarını devam ettirebilmek için ihtiyaç duyduğu minimum düzeydeki yaşam seviyesi iken, görelî yoksulluk toplumun gelirinin genel ortalaması alınarak oluşturulan gelir seviyesinin altına kalan kesim yoksul olarak belirtilmektedir (Gürsel vd., 2000: 95). Mutlak yoksullukta hane içinde yaşayan bireyler minimum refah düzeyine ulaşmazlar. Mutlak yoksulluk kalori ihtiyacına göre ve minimum gıda harcaması ile ana ihtiyaç harcamaları temel alınmakta ve bu ihtiyaçların fiyatları da önem taşımaktadır (Gürsel vd., 2000: 96). Görelî yoksulluk sınırının belirlenmesinde kişilerin ve hane halkının refah düzeylerinin ortalaması oldukça önemlidir. Gelişmiş ülkelerde görelî yoksulluğun belirlenmesinde kişilerin toplam geliri etkilidir (Gürsel vd., 2000: 97).

Kentsel Yoksulluk Ve Kırsal Yoksulluk

Kentsel yoksulluk kavramı kırdan kentlere olan göçlerin artması sonucunda ortaya çıkan bir kavramdır. Kısaca kırsal kesimlerden kentsel kesimlere geçiş yapanların kırsal yoksulluğunu kentsel bölgelere taşımaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Kentsel bölgelere doğru yaşanan göç hareketi sonucunda kentsel yoksulluk yaşanmaktadır. Kırsal kesimin kentsel bölgelere olan göçünün nedenleri kentlerin sunmuş olduğu sosyal yardımlar, kentlerin yaşanabilirliği ve zenginliğidir (Kartal ve Demirhan, 2014: 137). Kentlerin

çekiciliğini; kentlerin sunmuş olduğu istihdam alanlarının genişliği, eğitim, sağlık ve kültürel imkânların kentlerde fazlalığı kentlere olan göçü arttırmaktadır (Kule ve Es, 2010: 272). Kentlerin çekici özellikleri kırsal alanlardan göç eden kesimlerin kentlere olan göç hızı arttırmıştır.

Kırsal alanlarda yaşanan kırsal yoksulluk sonucunda göçler yaşanmakta, kentlere doğru yaşanan göç hareketi de kentsel yoksulluğun derinleşmesinde etkili olmaktadır. Kentlere doğru yaşanan yoğun göçlerin etkisiyle oluşan kentsel yoksulluk da sosyal yardımlar kanalıyla azaltılmaya çalışılmaktadır (Kartal ve Demir, 2014: 147). Kentsel yoksulluğun en önemli özelliği kentlerde çalışan ve kentsel yoksullukla mücadele eden kesimlerin önemli bir ölçüde düzenli ve güvenli iş imkânına sahip olamamalarıdır (Açıkalın, 2007: 45). Kentsel mekânlarda yaşayanların yoksulluğu sonucunda yoksullar hayatlarını devam ettirebilmek için hırsızlık, kap-kaç, gasp birçok suçu işleyebilmektedirler. Kent yoksulluk ekonomik ve toplumsal sorunların yanında eğitim, iş ve sağlık imkânlarına erişmede zorluklar yaşanmasına, sağlıksız koşullarda çalışılmasında da etkilidir (Açıkalın, 2007: 45). Kent yoksulları genel olarak; inşaat işçiliği, hamallık, seyyar satıcılık, çöplerden kâğıt toplamak, temizlik işçiliği, mevsimlik tarım işçiliği ve parça başı yapılan işlerde çalışarak geçimlerini sağlamaya çalışmaktadır (Açıkalın, 2007: 56).

Kentsel yoksulluk; kent özelinde yaşanan yoksulluk olarak da nitelendirilmektedir. Eğitim, sosyal olanaklar, barınma, sağlık, güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanamaması kentsel yoksulluğa neden olmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle yoksulluğun kentlerde daha yoğun olduğu kentsel yoksulluk terimiyle ifade edilmektedir (Saçlı, 2019: 4).

Kentsel yoksulluk; kırsal özgü olmayan yoksulluk özelliklerini barındırmaktadır. Kırsal hayata özgü olan dayanışma ağları, birincil ilişkilerin yoğunluğu ve güçlü olması nedeniyle kentsel alanlardan daha farklı bir şekilde yoksulluk yaşanmaktadır (Koçancı ve Ergün, 2018: 52). Kırsal yoksulluk; kentlere göre nüfusu daha az olan alanlarda kişilerin hizmetlere ulaşılabilirliğinin sınırlı olduğu, genel olarak hayvancılık, balıkçılık ve tarım alanlarında çalışan, kendilerine yeterli tarım arazilerinin bulunmadığı ve başkalarının hesabına çalışma sonucunda belli başlı imkânlardan yoksun kalmaları durumudur.

Kırsal yoksulluk; kırsal bölgelerde yaşayanların herhangi bir mülkü ya da ek geliri olmaması halinde başkalarına bağlı olarak düzensiz ve yetersiz gelirleri sonucunda ortaya çıkan yoksulluk çeşididir (Kartal ve Demir, 2014: 142). Kırsal yoksulluğa maruz kalanlar temiz su, yeterli düzeyde eğitim, sağlık, konut, ulaşım imkânlarına erişmekte zorlanmaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 11). Kırsal yoksulluğun temel nedeni çalışanların toprağının olmaması ve vasıfsız olmasıdır (Aktan ve Vural, 2002: 10).

Objektif ve Sübjektif Yoksulluk

Objektif yoksullukta gerçeklerin ölçülebilmesi ve yoksulluğu meydana getiren nedenlerin araştırılması, yoksulluktan kurtulabilmek için önem taşımaktadır (Gediklioğlu, 2015: 7). Objektif yoksulluk; yoksulluğun ortaya çıkmasında neyin etkili olduğunu ve kişileri yoksulluktan kurtarmak için önceden belirlenmiş olan değerlendirmeleri kapsamaktadır. Yoksulluğun ölçülmesi için kullanılan yöntemlerin büyük bir çoğunluğu objektif yaklaşım hesaplamaları çerçevesinde yapmaktadır (Aktan ve Vural: 2002: 6). Objektif yoksulluk, belli başlı standartlardan geri kalınması durumudur (Gediklioğlu, 2015: 7).

Sübjektif yoksulluk; yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin tercihlerine yani faydalarını önceliklendirmektedir (Aktan ve Vural, 2002: 6). Kişilerin sahip olduğu faydanın hesaplanması oldukça güç ve karışık olduğundan iktisatçılar objektif yaklaşımı benimseyerek yoksulluk hesaplaması yapmaktadırlar. Kişilerin yoksullukları hesaplanırken sübjektif yoksullukta kişisel fayda ön plana çıkmakta ve bu durum da kişilerin elde ettiği faydanın bulunmasında güçlüklerle karşılaşılabilir. Bu da yoksulluk hesaplamalarında yani sübjektif yoksulluk hesaplamasında kişilerin tercihlerindeki farklılık ve belirsizlikten dolayı net bir sonuç vermemektedir (Tunç, 2013: 36).

İnsani Yoksulluk

İnsani yoksulluk kavramı ilk kez 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından yayınlanan “İnsani Geliştirme Raporu”nda belirtilmiş bir kavramdır. İnsani yoksulluk mutlak ve göreceli yoksulluğu kapsayan bir kavram olarak geliştirilmiş, yani mutlak ve göreceli yoksulluğa göre daha geniş bir yoksulluk kavramıdır.

İnsani yoksulluk; gelir yoksunluğuna ek olarak kişilerin hayatlarını devam ettirmeleri için gerekli olan sosyal, kültürel ve iktisadi ihtiyaçlarının olduğunu göz ardı etmemektedir. Kısaca kişilerin insanca yaşayabilmeleri için gerekli olan parasal imkânların yanında sosyal, kültürel, eğitim ve sağlık imkânları ile ilgili verilerde temel alınarak insani yoksulluk hesaplanmaktadır. İnsani yoksulluğun ölçülebilmesi için Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi oluşturulmuştur (Doğan ve Tatlı, 2014: 99).

2.1.5. Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk Süreci

Bu başlık altında Dünyada ve Türkiye’de yoksulluk süreci konuları incelenmiştir.

Dünyada Yoksulluk Süreci

Yoksulluk dünya genelinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortadan kaldırılması gereken en önemli sorunlardan biri olarak görülmektedir. Dünya genelindeki yoksulluk; gelir adaletsizliği, işsizlik, çarpık kentleşme, eğitim kalitesinin düşüklüğü ve eğitimsizlik, bölgesel göçler, enflasyon, nüfus artışı, sağlıksız yaşam koşulları ile ekonomik ve sosyal eşitsizliğin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Bal vd., 2023: 515). Dünyada yoksulluğun azaltılması amacıyla Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi kurumlar yoksullukla baş edebilmek için belli başlı çalışmalar yürütmektedirler.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile yoksulluğu “İnsani Gelişmişlik Kriteri” açısından değerlendirmekte ve yoksulluğun ekonomi boyutunun yanında sosyal boyutunu da ele alarak çok boyutlu açıdan ele almaktadır. DB mutlak yoksulluk üzerinden yoksulluk sürecini gelir düzeyi üzerinden değerlendirmektedir (Tireli, 2009: 11). Bu bağlamda Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar yoksullukla mücadele ve yoksulluğun dünya üzerinde azaltılabilmesi için projeler ve yardım kampanyaları üretmiştir.

Dünya Bankası yapmış olduğu çalışmalar sonucunda yayınladığı raporlarda yoksulluk sınırı belirlemeleri yapmıştır. 1990’larda yoksulluk sınırının 1 doların altında, 2001 yılında yapılan düzenleme ile 1,08 doların altında olduğu, 2008 yılında 1,25 doların altında olduğu, 2015 yılında 1,90 doların altında, 2024 yılında 2,15 doların altında olduğu

belirlenmiştir. DB yoksullukla ilgili verileri mutlak yoksulluk çerçevesinde ele almaktadır. Dünya Bankasının yoksulluk sınırını son dönemlerde yükseltmesi yoksulluğu çok boyutlu olarak ele almasından kaynaklanmaktadır (Arabacı, 2019: 126; World Bank, Poverty, Prosperity ve Planet Report, 2024: 1).

Yoksulluğun 1990’lardan sonra dünya üzerinde çözülmesi gerek bir problem olarak algılandığı ve konu üzerinde daha fazla araştırma ile çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu dönemde dünyanın soğuk savaş durumundan uzaklaşmaya başlaması yoksulluğun küresel boyutta çözülmesi gereken bir sorun olarak algılanmasına katkı sağlamıştır. Küreselleşmenin etkisinin artması da yoksulluğun özellikle Afrika ülkelerinde daha da hissedilmesine neden olmuştur. Dünya üzerinde yaşanan gelir adaletsizliği kaynaklı olarak Sahra Altı Afrika ülkeleri yoksulluğu derin bir şekilde yaşamaktadır. Nijer, Etiyopya, Burkina Faso, Mali, Madagaskar, Çad, Kongo gibi ülkelerde yoksulluk boyutu oldukça yüksektir. Özellikle 2019 yılı Covid-19 sonrasında bahsedilen ülkelerin yoksullukları daha da artmıştır (Keskin, 2023: 52). Bu bağlamda DB yayınlığı yeni raporunda bu sorunlardan detaylı olarak bahsetmiştir. Raporda 692 milyon insanın yani dünya nüfusunun %8,5’u aşırı yoksulluk sınırında yaşadığı belirtilmektedir (World Bank vd., 2024: 1). Yoksullukla mücadele kapsamında uygulanacak politikalar ile 2030’a kadar aşırı yoksulluk yaşayan nüfusun 69 milyonun yaşadığı aşırı yoksulluğun azaltılacağını öngörmektedir. Süreç içinde Covid-19 sonrası yaşanan gerilemeler kapatılmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda 69 milyon yoksul aşırı yoksulluktan kurtulacağı düşünülmektedir (World Bank, Poverty, Prosperity, And Planet Report, 2024: 7). 2024-2030 yılları arasında yoksulluk konusunda yapılacak olan düzenlemelerle belli oranda aşırı yoksulluk azaltılmaya çalışılmaktadır.

Yoksulluk zamanla sürdürülebilir kalınma hedeflerinin en önemli olgusu haline gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin dikkate alınmaması yoksulluğun derinleşmesinde etkili olmuştur (Bal vd., 2023: 514). Dünya genelinde yoksulluğun azaltılması konusunda uluslararası sözleşmeler ve uluslararası örgütlerin çalışmaları her geçen gün artmaktadır. Bu bağlamda gelir dağılımı adaletsizliğinin azaltılması ve ülkeler arası eşitsizliğin kaldırılması yönünde çalışmalar söz konusudur.

Türkiye’de Yoksulluk Süreci

1929 yılında yaşanan kriz tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’yi de etkisi altına almıştır. Bu süreçte yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti yeni kurum ve kuruluşlarıyla kamu politikaları üreterek savaş sonrası toparlanma sürecinde ve toplumsal acı ve hastalıklarla mücadele etmekteydi (Kaya, 2009: 107). 1929 Krizi ekonomide sorunların yaşanmasına, reform politikalarında yavaşlamalara ve diğer ülkelerle adaptasyon sürecinde aksamalara neden olmuştur. Bu süreçte izlenen devletçi politikalarla, birçok ülkeyi derinden sarsan krizin Türkiye’deki yoksul kesim üzerindeki etkisini daha az göstermiştir.

1950’lerde 2. Dünya Savaşı’nın etkileri tüm dünyada azalmasına rağmen ülkeler arasında kutuplaşmaların yaşandığı ve 1990’lara kadar soğuk savaş olarak adlandırılan süreç söz konusudur. Bu dönemde Türkiye’de sanayileşme hız kazanmış köylerden kentlere olan göçlerde artış meydana gelmiştir. Bu bağlamda yaşanan göçlerle birlikte sanayileşmenin yoğun olduğu illerde gecekondulaşma, alt yapı eksiklikleri ve yoksulluk artmaya başlamıştır. 1950’lerde hemşehrlik ilişkilerinin yoğunluğundan ve insanların düşkün olan kişilere yardım etme oranları yüksek olduğundan yoksulluk süreci devlet tarafından çözümlenmesi gerek bir problem olarak görülmemiştir. Kentlere göç edenlerin aralarında kurdukları hemşehrlik ilişkisi kişilerin topluma daha kolay entegre olmasını sağlamış ve toplumsal dışlanmayı da önlemiştir (Keyder ve Buğra, 2003: 18). Bu dönemde köylerden kentlere göç eden kesimin hala köy ile bağlantısını koparmaması da yoksulluğun derinleşmesini engellemiştir. Çünkü kentlerde kalan ihtiyaç sahiplerinin büyük çoğunluğu köylerinden belirli zamanlarda getirdikleri erzaklarla gıda ihtiyacını karşılama eğilimindeydiler. Günümüzde köyle bağlantısı olan kesimin artık yaşamadığı ve kentlerde yaşayan pek çok yoksul kişinin de köy ile bağlantısının kesildiği bir süreç söz konusudur (Keyder ve Buğra, 2003: 18-19). Bu bağlamda bu kişilerin köylerden aldıkları erzaklar da kesilmiştir ve devletin varlığını artık hissedilmeye başlanmıştır. Yaşanan gelişmelerle 1963 yılında “Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü”nin kurulması, 2022 sayılı Kanunun çıkarılmasıyla yoksulların korunması ve devletin süreçte aktif rol alması açısından önemli gelişmeler arasında görülmektedir.

1971 ve 1973 Petrol Krizleri, 1980 askeri darbesi, 24 Ocak Kararları, ekonomide neoliberal politikaların uygulanmaya başlanmasıyla kamuda özelleştirme politikalarının

artması, vatandaşların yoksulluk sürecinden etkilenmesini arttırmıştır (Gürses, 2007: 60; Yaşar ve Taşar, 2019: 140). Bu süreçte ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımlardan yararlanabilmesi amacıyla 1986 yılında 3294 sayılı Kanunun ile oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kurulması Türkiye’de de yoksulluk süreci ciddiye alınmaya ve çözülmesi gereken bir sorun olarak algılanmaya başlanmıştır. Kent nüfusunun artması, aile yapılarının çekirdek aileye dönüşümü, geleneksel yapıdan modern yapıya geçiş ile sosyal ilişkilerin azaldığı devletin sosyal yardım konusunda önemli bir aktör haline gelmeye başlaması SYDV’lerin kurulması açısından önemlidir (Keyder ve Buğra, 2003: 35). 1990’larda yaşanan ekonomik krizler ihtiyaç sahiplerinin daha da artmasında, gelir dağılımında eşitsizliklerin yaşanmasına ve yoksulluğun 1990’lardan sonra daha fazla hissedilmesine neden olmuştur (Gürses, 2007: 60; Yaşar ve Taşar, 2019: 1406).

2001 krizi; işsizliğin arttırmış, yoksul olan veya yoksulluk sınırının altına düşme riski taşıyan kesimin ülke nüfusunun çoğunluğunu oluşturur hale getirmiştir. Yoksulluk sürecinin daha da artması ve devletin bu çerçevede yeni politikalar izlemesine neden olmuştur. 2002 yılından itibaren Türkiye’de siyasi, ekonomik ve sosyal yardımlar alanında köklü değişimlerle yoksulların, işsizlerin, bakıma muhtaç ve yaşlıların taleplerine uygun politikaların geliştirilmesine alt ve orta gelir grubundakilerin dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik düzeyinde gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır (Yüzyılın Sosyal Politikaları, 2023: 29).

2000’lerden sonraki süreçte başka ülkelerden alınan göçler, Covid-19, 6 Şubat depremleri, orman yangınları Türkiye’de yaşanan yoksulluk boyutunun artmasına ve her gün yoksulluk sistemine yeni ihtiyaç sahiplerini katılmasına neden olmuştur. Bu dönemde ihtiyaç sahiplerinde artışların yaşanması, SYDV’lerin sunduğu hizmetleri de arttırmıştır.

Türkiye’de yoksulluk sürecinin 1929 kriziyle ortaya çıktığı, 1980’li yıllarda neoliberal politikalarla hissedilir hale geldiği, 1990’larda yaşanan krizlerle yoksulluğun bir sorun olarak algılandığı, 2000’ler yoksulluğun çözülmesi gereken ciddi bir sorun olarak görüldüğü sürece evrilmiştir. 2019 yılında yaşanan Covid-19 süreci işten çıkışları arttırmış, iş yerlerinin kapanmasına sebep olarak yoksulluğun ülkede daha fazla hissedilmesinde etkili olmuştur (Aktürk, 2023: 99). Ekonomide yaşanan bozulmalar ve küçülmeler, gelir

adaletsizliği yoksulluğun boyutunu arttırmıştır. Bu bağlamda 2019-2024 yılları arasındaki Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) yoksulluk verilerinin irdelendiğinde Tablo 1’de görüldüğü gibi 2020 yılı sonrası yoksulluk sınırı dışındaki, yoksulluk verilerinin düşme eğilimi göstermiştir. Bu bağlamda Covid-19 döneminde artan yoksulluk sürecinin 2020 yılı sonrasında normalleşme sürecine geçilmesiyle kademeli olarak azaldığı görülmektedir. Tablo incelendiğinde yoksulluk sınırı 2019 ve 2020 yıllarında yükselme eğilimindedir. Özellikle 2023 ve 2024 yılları aralığında yoksulluk sınırı %100’ün üzerinde yükselmiştir. Bu durumun en önemli sebebi yüksek enflasyondur (görelî yoksulluk toplumun genel düzeyine göre belirli bir sınırın altında gelire sahip olan bireyler görelî anlamda yoksul sayılmaktadır) (TÜİK, 2025).

Tablo 1
2019-2024 yoksulluk verileri

Yoksulluk Riski	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yoksulluk Sınırı (TL)	8.635	9.915	11.227	14.197	25.687	54.495
Yoksul Sayısı (Bin Kişi)	6.710	7.278	7.061	6.354	5.857	5.821
Yoksulluk Oranı (%)	8,3	8,9	8,5	7,6	7,0	6,9
Yoksulluk Açığı (%)	21,8	23,1	24,4	22,1	17,6	18,8

TÜİK verileri çerçevesinde oluşturulan Tablo 2’de 2019-2024 yılları arasında eğitim durumuna göre yoksulluk verileri incelendiğinde 15 yaş ve üzeri nüfusun eğitim durumu düştükçe yoksulluk oranı yükseldiği, üniversite mezunu olan kişilerin genel olarak yoksulluk içinde olmadığı yaşamlarını devam ettirebilecekleri iş imkânlarına sahip oldukları tespit edilmiştir (TÜİK, 2025).

Tablo 2
Eğitim durumuna göre yoksulluk

Eğitim Seviyesi	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Okul bitiremeyenler (Bin Kişi)	2.245	2.314	2.064	2.177	1.953	1.973
Oranı	24,6	26,3	24,2	26,4	24,7	24,7
Lise altı eğitim alanlar (Bin Kişi)	4.114	4.296	4.178	4.155	4.056	4.071
Oranı	13,4	14,0	13,8	13,8	13,6	13,6
Lise ve Dengi Okul Mezunu (Bin Kişi)	791	1.042	1.005	1.090	1.062	1.088
Oranı	6,9	8,3	7,5	7,8	7,2	7,4
Yükseköğretim Mezunları (Bin Kişi)	251	336	292	326	347	362
Oranı	2,5	3,2	2,5	2,6	2,7	2,7

Sonuç olarak Türkiye’de yaşanan yoksulluk süreci ekonomik, küresel, doğal afetler gibi nedenler çerçevesinde belirli dönemlerde artış eğilimi göstermiştir. Bu çerçevede süreci daha yaşanır kılabilmek ve yoksulluk oranlarını düşürebilmek için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu, belediyeler ve STK’lar belirli politikalar geliştirerek sunmaktadır.

2.2. Sosyal Yardım Kavramı, Sosyal Yardım Kavramının Genel Özellikleri Ve Tarihsel Gelişimi

Bu bölümde sosyal yardım kavramı, sosyal yardım kavramının genel özellikleri ve tarihsel gelişimi üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Sosyal Yardım Kavramı

Sosyal yardım kavramı yeni bir kavram değildir ve tarihin her döneminde her toplulukta yer almıştır. Sosyal yardım kavramı ile ihtiyaç sahiplerine yardım etmek için belli başlı yardımlarda bulunularak kişilerin ihtiyaçları giderilmeye çalışmıştır (Dicleli, 1945: 110). Kavram üzerinde din, kültür, aile, akrabalık ve geleneklerin etkisinin oldukça fazla olduğu, kavramın hayırseverlik ile gönüllülük esasına dayandığı görülmektedir (Canatan ve İpek, 2021: 223).

Sosyal yardım kavramı modern dönem öncesinde de önemli bir yere sahipti ve bu çerçevede dini hayır kurumları ihtiyaç sahipleri üzerinde korumacı politikalar izlemişlerdir (Tekindal, 2018: 338). Din, kültür ve geleneklerin kişilerde yarattığı manevi etki kişileri ihtiyaç sahiplerine yardım yapmaya teşvik etmektedir. Bu bağlamda camiiler, kiliseler, loncalar, ahiler, yardımlaşma sandıkları sosyal yardım faaliyetlerinin yerine getirilmesinde ve ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanmasında etkili olmuşlardır (Yuvalı, 2018: 386; Devlet Denetleme Kurulu 2009 Raporu (DDK), 2009: 2).

Günümüzde sosyal yardımların gelişmesinde ve devlet eliyle sunulan bir kamu hizmeti halini almasında Sanayi Devrimi’nin, 2. Dünya Savaşı’nın, ekonomik krizlerin, yoksulluğun, işsizliğin ve küreselleşmenin etkisi oldukça fazladır (Yuvalı, 2018: 386; Devlet Denetleme Kurulu 2009 Raporu (DDK), 2009: 2). Özellikle 2. Dünya Savaşı

sonrasında refah devleti uygulamalarının bir sonucu olarak sosyal yardım kavramı devletin zorunlu bir görevi olarak karşımıza çıkmakta, insan haklarının gelişmesi, uluslararası pek çok sözleşmenin ve kuruluşun faaliyete geçmesi sosyal yardım konusu ile sosyal politikaların daha fazla ön plana çıkmasında etkili olmuştur (Devlet Denetleme Kurulu 2009 Raporu (DDK), 2009: 2).

Sosyal yardımlar yoluyla birçok ülke ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunarak toplum içinde adaleti ve dengeyi sağlanmaya çalışmaktadır. Sosyal yardım kavramı; ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve toplumda huzuru sağlayabilmek için ortaya çıkan önemli kavramlardan biridir. Bundan dolayı sosyal yardım kavramı pek çok kişi ve kurum tarafından tanımlanmıştır. Buna göre;

Dünya Bankası (DB) sosyal yardım kavramını; “Yoksul hane halkını hedef alan ve gelir testine tabi yapılan nakdi yardımlar” olarak ifade etmektedir (Ringold ve Kasek, 2006: 4).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sosyal yardım kavramını “sosyal güvenliğin özgün bir formu olarak görmekte, ihtiyaç sınırındaki kişilere bir hak olarak en düşük ihtiyaç sınırını etkili şekilde karşılamak üzere vergilerden karşılanarak sağlanan faydalar” olarak tanımlamaktadır (Midgley, 1984: 19).

Türk Dil Kurumu (TDK) sosyal yardımı; yoksulların ihtiyaçlarının karşılanması için devlet tarafından yakacak, yiyecek, giyecek, barınma ve ilaç gibi karşılıksız olarak yapılan ayni ve nakdi yardımlar (TDK, (sozluk.gov.tr)) olarak belirtmektedir.

8. Kalkınma Planında sosyal yardım kavramı; ihtiyaç anlamında en düşük seviyedeki kişilerin kendi geçimlerini sağlama olanağı elinde bulunmaması sonucunda yoksul kalmaları ile resmi kurum ya da kanunların ön gördüğü gönüllü kuruluşlar tarafından yerine getirilen yardımlar olarak belirtilmektedir. Sosyal yardımlar yerine getirilirken, muhtaçlık tespiti ve kontrolüne dayalı olarak yoksul kişileri kendilerine yetebilir hale getirmek için maddi olarak yapılan sosyal bir güvenlik yöntemi (8. Kalkınma Planı (2001-2005) Özel İhtisas Raporları) olarak da nitelendirilmektedir.

Öğütölmüş sosyal yardım kavramını; geçinme zorluğu yaşayan ve toplumdan dışlanma tehlikesi içinde bulunan kişilerin korunması amacıyla verilen yardımlar olarak tanımlamaktadır. Genel olarak yoksul ve dar gelirli kişilere verilen sosyal yardımlar vergiler vasıtasıyla sağlanmaktadır. Sosyal yardımların en önemli amacı ihtiyaç sahiplerinin, ihtiyaçlarının sağlanarak hayatlarını devam ettirebilecekleri seviyeye gelene kadar verilmesidir (Öğütölmüş, 2011: 84). Bۆylece toplum içinde muhtaçlığın ۆnüne geçilebilecek ve yoksul kesim korunabilecektir.

şener'e gۆre sosyal yardım kavramı; primsiz ۆdemeler ve genel yardımlar olarak da nitelendirilmektedir. Sosyal yardımlardan yararlanacak olan ihtiyaç sahipleri sosyal yardımlara herhangi bir katkı sunmamakta ve sosyal yardımlar devletlerin ۆlke içindeki yoksulluğın ۆnüne geçmek için oluşturdukları destek unsurlarıdır (şener, 2010: 2).

Yuvalı'ya gۆre sosyal yardımlar; ihtiyaç sahiplerine devlet tarafından ayni ve nakdi olarak karşılıksız yapılan yardımlardır. Kişilere sunulan sosyal yardımlar, sosyal devletin bir gereği ve ihtiyaç sahipleri için bir hak, bunu yerine getiren devlet için bir gۆrevdir (Yuvalı, 2018: 384).

Tunç'a gۆre sosyal yardımlar; yoksul olarak doğan ya da zaman içinde yoksulluğa maruz kalan kişilere devlet tarafından sunulan ayni ve nakdi yardımlardır. Yapılan yardımlar kişileri ve toplum hayatını tehlikelere karşı gۆvence altına almaktadır (Tunç, 2015: 193).

Tekindal'a gۆre sosyal yardım, toplum içinde bulunan ve ihtiyaç sahibi olarak belirtilen kişilerin toplumla bۆtۆnleřmesini sağlamaya yۆnelik politikalar çerçevesinde toplum içinde sosyal denge ve adaleti sağlama çalışmalarının tamamıdır (Tekindal, 2018: 342).

Zengin'e gۆre sosyal yardım; kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılayamamasına yönelik uygulanan bir sosyal gۆvenlik yۆntemi ve sosyal hizmet alanıdır (Zengin vd., 2012: 134).

Bu çerçevede pek çok kişi ve kurum sosyal yardım olgusunu pek çok açıdan değerlendirmekte ve farklı anlamlar yükleyerek tanımlamaktadır. Buna göre; İLO sosyal yardımların bir hak olduğu yönünü, TDK sosyal yardımların devlet tarafından sunulan ayni ve nakdi yönünü, DB gelir testine tabi olması gerektiğini, 8. Kalkınma Planı sosyal yardımların sunulurken muhtaçlık tespitine dayanması gerektiğini ve devlet kamu kurum kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar tarafından yerine getirilmesini, Öğütölmüş sosyal yardımların vergiler yoluyla sağlanmasını, Şener sosyal yardımların primsiz ödemeler olduğunu ve sosyal yardımlardan yararlananların sosyal yardımlara herhangi bir katkısının olmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Yuvalı sosyal yardımların devletin görevi ve bir hak olduğunu, Tunç sosyal yardımların toplum hayatını tehlikelere karşı koruduğuna değinmektedir.

Bu bağlamda sosyal yardımlar; ihtiyaç sahiplerinin gelir testinin yapılması sonucunda kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar tarafından yerine getirilen gelirleri vergiler vasıtasıyla sağlanan, ayni ve nakdi olarak ihtiyaç sahiplerine devlet tarafından primsiz olarak verilen ödemeler ile yardımdan yararlanacak olan kişilerin herhangi bir katkısının olmadığı, toplumu hayatı tehlikelerden koruyan ve devlet tarafından sunulan bir haktır.

Sosyal yardım kelimesi yoksulluk ve yoksulluğu hatırlatan bir kavram olmasının yanında (İkizoğlu, 2002: 86) sosyal güvenlik sisteminin en önemli ayaklarından birisi (Taşçı, 2008: 1) ve yoksulların korunmasında önemli bir araçtır. Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sistemi içinde maddi durumu kötü olan kişilerin ekonomik durumlarının düzenlenmesine yardımcı olarak sistemin boşluğunu doldurmaya çalışmaktadır (Yuvalı, 2018: 384). Kısaca sosyal yardımlar ile ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlık durumu ortadan kaldırılmaya çalışılır ve kişiler sosyal yardımlar olmadan yaşamlarını sürdürebilecek duruma gelene kadar yardımlardan yararlanmaktadırlar (Öğütölmüş, 2011: 84). Yapılan yardımlar bu durumun alışkanlık ve tembellik halini almaması için, kişilerin en yakın zamanda tekrar çalışma hayatına geri dönmesini sağlamayı ve kendi ihtiyaçlarını giderir hale gelmesini hedeflemektedir (Dilik, 1988: 70). Sosyal yardımların verilmesinde amaç kişilerin sosyal yardımlara bağımlı olması değil kişilerin güçlendirilmesi ve asgari düzeyde yaşamlarını devam ettirmelerini sağlamaktır (Başaran, 2022: 262).

Sosyal yardımlar, yoksullukla mücadele edilmekte kullanılan (Gitmez, 2021: 12) en etkili ve en sıkı yöntemdir (Başer ve Kırlioğlu, 2020: 1488) ve kişilerin içinde bulunduğu maddi imkânsızlığı ortadan kaldırmaktadır. Sosyal yardımların kişilere sunulmasında aranan en önemli özellik kişinin muhtaç, ihtiyaç sahibi olmasıdır (Dilik, 1988: 68; Gitmez, 2021: 16). Sosyal yardım, primsiz programlar içinde yer almakta (Kılıç ve Çetinkaya, 2012: 94) ve vergiler vasıtasıyla ihtiyaç sahiplerine finanse edilmektedir (Başaran, 2022: 262). Kısaca sosyal yardımların yerine getirilmesinden devlet sorumludur (Yuvalı, 2018: 385). Sosyal yardımlar günümüzde haklar üzerine kurgulanmış, hukuki temele dayandırılmış, devletin sosyal yardımları yerine getirilmesinde sorumlu olduğu ve pozitif statü hakları içinde ele alınmaktadır (Yuvalı, 2018: 385).

Tüm tanımlamalar çerçevesinde sosyal yardımlar yoksul ve muhtaç kişilere ayni ve nakdi olarak sunulmaktadır. Sosyal yardımlar toplum içinde muhtaç, yoksul, hasta, yaşlı, toplumdan dışlanmış gruplara yönelik verilmektedir (Gitmez ve Bakan, 2020: 68). Sosyal yardımlardan yararlanacak olan kesimin adil, nesnel ve tarafsız olarak tespit edilmesi gerekmektedir (Canatan ve İpek, 2021: 222). Sosyal yardımlar kişilerin maddi eşitsizliklere karşı koruduğu için vazgeçilebilir ya da isteğe bağlı bir konu dışında toplum içinde adaletin sağlanabilmesi için zorunlu bir uygulama olarak nitelendirilebilir.

2.2.2. Sosyal Yardımın Temel Özellikleri

Sosyal yardımlar sosyal güvenlik yöntemi olarak ihtiyaç sahibi olan kişilerin kendilerine yeterli hale gelebilecekleri seviyeye gelene kadar verilmektedir. Sosyal yardımlar muhtaçlık tespiti sonucunda şartlı, şartsız, ayni, nakdi olarak yapılabilmektedir (Taşçı, 2007: 63). İhtiyaç sahipleri için belirli bir zaman dilimi için verilen sosyal yardımların temel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (Tekindal, 2018: 342-343; Çengelci, 1993);

- Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik faaliyetlerinin sunulmasında amacıyla kullanılan bir araçtır.
- Sosyal yardımlarda, sosyal hizmetlerin uygulanması dahilinde yerine getirilen bir hizmettir.

- Sosyal yardımlarda, sosyal yardımlardan yararlanan ihtiyaç sahiplerinin sürece bir katkısı söz konusu değildir ve ihtiyaçlar herhangi bir karşılık beklenmeden giderilmektedir.
- Sosyal yardımlar, sadece kanunlar çerçevesinde düzenlenmekte ve resmi ya da yarı resmi nitelikteki kuruluşlarca sunulmaları durumunda sosyal güvenlik hizmeti olarak da kabul edilebilmektedirler.
- Sosyal yardımlar, parasal, ayni, nakdi, bakım, tedavi etme, rehabilite etme ve yetiştirme gibi hizmet yönü ağır basan objektif gelirler şeklinde de sunulabilmektedir.
- Sosyal yardımlarda, ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlık durumlarının araştırılması ve kontrol edilmesi sonuçlarına bağlı olarak ihtiyaç durumu ve şekline göre verilmektedir.
- Sosyal yardımlar, ihtiyaç sahiplerinin kendilerine yeterli hale gelebilecekleri ve muhtaçlıktan kurtulmaları amacına yönelik sağlanmaktadır.

Sosyal yardımlar genel olarak muhtaç kişilere verilmektedir. Yukarıda sayılan özellikler çerçevesinde ihtiyaç sahiplerine verilen sosyal yardımlar ayni ve nakdi olarak yapılabilmektedir. Sosyal yardımlar kişilerin muhtaçlık durumu ortaya çıktıktan sonra ihtiyaç sahiplerine verilmektedir (Daşlı, 2015: 140). Sosyal yardımlar verildikleri türlere göre sınırlı bir zamanda verilmesi gerekmektedir. Bu durumda sosyal yardımların kişilerde alışkanlık yapmasının önüne geçilmesi için gereklidir. Çünkü sosyal yardımların verilmesindeki en temel amaç ihtiyaç sahiplerinin diğer bireyler karşısında güçlendirilmesidir (Tekindal, 2018: 343).

2.2.3. Sosyal Yardımların Amacı

Sosyal yardımlar, ihtiyaç sahiplerinin, muhtaçlık durumları ortadan kalkana kadar ve herhangi bir kurum ya da kişiden yardım almadan yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilecek duruma gelene kadar sosyal yardım güvencelerinin sağlanmasıdır. Bu durumun

sağlanmasında kişilerin insanca yaşama olanağı sahip olması ve güçsüz durumda olan kişilerin korunması çabası söz konusudur (İkizoğlu, 2002: 86). Sosyal yardımların verilmesi ile ihtiyaç sahiplerinin ekonomik sıkıntılarının giderilmesi ve kişilerin kendisine yetebilir hale gelebilmesi sağlanmaktadır (Taşçı, 2007: 144).

Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine verilmesinin diğer önemli amacı kişilerin toplumdan dışlanmasının önüne geçilmesinin istenmesidir. Ülkelerin verdikleri sosyal yardımlar vatandaşlarının toplum içinden dışlanmasının önündeki en önemli araçtır (Arıcı, 2007: 40).

Kısaca sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine sunulmasındaki amaç; kişilerin yoksulluğunun azaltılması, kişilerin sosyal açıdan korunması ve toplum içinden dışlanmasının önlenmesi, toplum içindeki yoksulluğun azaltılması ile kişilerin ekonomik sıkıntılarının giderilmesi olarak özetlenebilir. Bu çerçevede ihtiyaç sahiplerinin ekonomik ve toplumsal sorunlar karşısında korunması sağlanmaktadır.

2.3. Sosyal Yardım Türleri

Sosyal yardım türleri yoksulluğun önlenmesi, yoksullukla mücadele için geliştirilmiştir ve ihtiyaç sahiplerine yaşanabilir bir hayat düzeyi sağlamayı amaçlamaktadır (Coşkun vd., 2011: 133).

Sosyal yardımlar ayni ve nakdi yardımlar, şartlı ve şartsız yardımlar ile tazminat ve koruma yardımları olarak ihtiyaç sahiplerine sunulmaktadır. Çalışmanın bu kısmında sosyal yardım türleri detaylı olarak açıklanacaktır.

2.3.1. Genel, Kategorik ve Bağlı- Şartlı Sosyal Yardımlar

Ülkeler çerçevesinde sosyal yardımlar yoksulluk ve gelir dağılımında yaşanan adaletsizliğin önlenmesi için verilmektedir. Bu amaçla genel, kategorik, şartlı ve parasal olmayan sosyal yardımlar verilmektedir (Tekindal, 2018: 343; Kuivalainen and Heikkilä, 2006: 33).

Genel Yardımlar; statü, iş ve yaş gibi kriterlere bakılmadan gelir düzeyi belli bir seviyenin altında olan herkese verilmektedir. Genel sosyal yardımlar sosyal güvenlik sistemlerinin kapsamadığı gruplara belirli bir oranda yardımda bulunularak gelir sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Genel yardımların yoksulluğun önlenmesi ve kişilerin yoksulluğa düşmesinin engellenmesi gibi önemli fonksiyonları söz konusudur. Genel yardımlar herhangi bir yardımdan yararlanmayan herkese gelir sağlamaktadır (Tekindal, 2018: 343; Kuivalainen and Heikkila, 2006: 33).

Kategorik Yardımlar: Belirlenmiş bir gelirin altında olan özel gruplara verilmektedir. Nüfusun belli gruplarına asgari yardım garantisi vermektedir. Yaşlılar, işsizler ve engelliler gibi gruplara yapılan yardımlardır.

Şartlı veya Parasal Olmayan Sosyal Yardımlar: Koşullu olarak verilen sosyal yardımlardır. Bu bağlamda konut yardımı, okul öğle yemeği gibi maddi değeri olmayan sosyal yardımlardır.

2.3.2. Tazminat ve Koruma Karakterli Yardımlar

Tazminat karakterli sosyal yardımlar muhtaç asker ailelerine, vatan hizmetinde görev almış olan “İstiklal Madalyası” sahiplerine, görevlerinden kaynaklanan ya da ölen bazı kamu görevlilerine, Türk kültürüne hizmet eden ve bu çerçevede hizmet veren öğretmenlere verilen yardımların tamamıdır. Tazminat karakterli yardımlar bir durumun tazmin edilmesini amaçlayan yardımlardır. Yapılan yardımların belli bir amacı söz konusudur ve yardımlar herkesi kapsamamaktadır (Öksüzoğlu, 2023: 125).

Kimsesiz, muhtaç yaşlılara, yoksul, doğal afet sonucu zarar uğrayanlar ve ihtiyaç sahibi olan vatandaşlara yapılan yardımlar koruma karakteri taşıyan yardım türlerindendir. Koruma karakterli yardımların hizmet alanı, tazminat karakterli yardımlardan daha geniştir ve tüm ihtiyaç sahiplerini kapsamaktadır (Öksüzoğlu, 2023: 125).

Türkiye’de uygulanan yardım sistemi de tazminat ve koruma karakterli sosyal yardım sistemidir (Karagöz, 2020: 153; Arslan, 2014: 20). Yapılan sosyal yardımlar Türk sosyal güvenlik sistemi içinde primsiz rejim içinde değerlendirilmekte ve devlet tarafından sunulmaktadır.

2.3.3. Primli ve Primsiz Sistem

Türk sosyal güvenlik sistemi primli ve primsiz olmak üzere iki rejimden meydana gelmiştir. Bu bağlamda Türk sosyal güvenlik sisteminin primli rejime bağlı kısmını sosyal sigortalar, primsiz rejime bağlı kısmını sosyal yardım ve sosyal hizmetler oluşturmaktadır (Şenocak, 2009: 427).

Primsiz rejim toplum içinde yer alan farklı kesimler arasındaki eşitsizliklerin en aza indirilebilmesi, kişilerin sosyal ve ekonomik haklara erişimini engelleyen kişileri olumsuz yönde etkileyen koşulların devlet kanalıyla yönetilebilmesidir (Atatanır, 2021: 2029). Bu çerçevede devlet ihtiyaç sahiplerine sosyal yardım ve sosyal hizmetler sunmaktadır. Primsiz ödemeler yapılması ile devlet, toplum içindeki sosyal adaletsizliğin önlenmesini amaçlamaktadır. Primsiz sistemde ödemeler genel vergiler vasıtasıyla devlet bütçesinden finanse edilmektedir (Ezer, 2016: 106). Primsiz rejimden yararlananlar sosyal sigortalar kapsamında herhangi bir geliri olmayan ve gelir durumu alt seviyede olanlar için gelir tespiti sonucunda ihtiyaç sahiplerine sosyal yardımda bulunmaktadır (Hocaoğlu, 2020: 61). Primsiz ödeme yapılan kişilerin primli ödemelere katılma zorunluluğu yoktur ve yapılan sosyal yardımlar tamamen karşılıksız olarak kişilerin yoksulluğunu ve yoksunluğunu gidermek için yapılmaktadır (Evlice, 2019: 91).

Emeklilere yapılan yardımlar, dul ve yetim aylıkları, malullük, geçici ve sürekli iş göremez aylıkları, gebelik, doğum, emzirme aylıkları, aile yardım ödeneği, işsizlik sigortası kapsamında verilen aylıklar, kıdem tazminatı ödemeleri ve sağlık sigortası hizmetlerinin tamamı ülkemizde primli rejim kapsamında değerlendirilmektedir (Şeker, 2008: 75). Primli sistemde sosyal güvenlik kapsamında kişilerin yararlanabilmesi için kazançlarından belli oranda kesintiler yapılmaktadır (Hocaoğlu, 2020: 120). Primli sistemin kuruluş amacı çalışanların herhangi bir risk ile karşılaşmaları durumunda işçi ve

işveren katkıları ile oluşturulan primli sistemden faydalanmasının sağlanmasıdır. Primli sisteme katılım her çalışan ve işveren açısından bu durum zorunludur (Çınar, 2019: 17).

Sonuç olarak; primsiz sistem içinde sunulan sosyal yardımlar pek çok kurum ve kuruluş tarafından ihtiyaç sahiplerine sunulmaktadır. Primsiz sistemde sosyal anlamda korunmaya ihtiyacı olan kişilerin muhtaçlık durumunun giderilmesi amaçlanmaktadır. Primsiz sistemden yararlananlar genel olarak primli sistem içinde yer almayan ve prim ödemeleri bulunmayan kişilerdir. Primsiz sistemden yararlanan kişilerin primli sisteme herhangi bir katkısı söz konusu değildir. Primli sistem içinde yer alanlar primsiz sistemden farklı olarak çalışan kişilerin çalışmaları sonucunda elde ettikleri primlerle sağlanmakta ve bu çerçevede çalışanların belli başlı nedenlerden dolayı iş hayatına devam edememesi durumunda yararlandıkları sistemdir.

2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Araştırmanın bu alt başlığında vakıf kavramı, Türk Kamu yönetiminde vakıfların tarihsel gelişim süreci, vakıf çeşitleri, vakıfların gelir ve giderleri, sosyal yardımlar genel müdürlüğünün kuruluşu ve gelişimi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları başlıkları ele alınmıştır.

2.4.1. Vakıf Kavramı

Vakıflar toplum içinde dayanışmayı arttırması açısından önemli kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişte eğitim, çeşme, hamam, han, köprü, kuyular ve kültürle ilgili vakıflar kurularak ihtiyaç sahiplerinin vakıfların sunmuş olduğu hizmetlerden yararlanması sağlanmıştır (Baykara, 1994: 135). Vakıflar yaklaşık olarak bin yılın üzerinde geçmişî olan kurumlar olmasının yanında ekonomik, sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde de etkili olmuşlardır (Şenel ve Tuyan, 2009: 123). Vakıfların kurulmasındaki en önemli amaç hayır duygusu ve insanlık sevgisi ile ihtiyaç sahiplerine yardımdır. Bu bağlamda pek çok devlet yöneticisi, devletlerin ileri gelenleri yaşadıkları dönemde ihtiyaç sahiplerinin korunması amacıyla vakıf kurma faaliyetleri içinde yer almışlardır.

Vakıf sözcüğü Arapça “vakf”dan gelmektedir. “Vakf” durdurma, hareketten alıkoyma, hareketsiz bırakma, tamamen verme anlamlarında kullanılmaktadır (VGM, 2023). Vakıf, bir malın ya da mülkiyetin insanlığa yarar sağlanabilmesi için, gelecek dönemdeki gelirinin kalıcı olarak toplum yararına hayır amacıyla bırakılmasıdır (Akyıldız ve Abay, 2017: 141; Şenel ve Tuyan, 2009: 123). 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu’na göre vakıf “gerçek ya da tüzelkişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca yönelmeleriyle oluşan, tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları” olarak tanımlanmıştır. Vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir (Vakıflar Kanunu, 2008: 4. Md.). Vakıflar, karşılıklı dayanışma ve ihtiyaç sahiplerine iyilik duygusuyla sosyal yardımların yerine getirilmesinde önemlidir. Vakıflar; hukuki statüsü olan, yaptığı yardımların devamlılığını sağlayan hukuki ve sosyal bir kurumdur (Akbulut, 2007: 63). Vakıfların kuruluşu tamamen gönüllü ve vakfedenin iradesine bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. Herhangi bir kamu görevinin yerine getirilmesi vakıfların görevi ya da sorumluluğu değildir. Vakıflar toplumsal hizmetlerin yerine getirilmesinde konusunda hareket eden gönüllü kuruluşlardır (Ertem, 1999: 127).

2.4.2. Türk Kamu Yönetiminde Vakıfların Tarihsel Gelişimi

Vakıflar İslam Devletlerine ya da Türklere has bir kuruluş değildir. İslamiyet öncesi ve eski uygarlıkların tarihsel sürecine bakıldığında vakıf ve benzeri uygulamaların olduğu görülmektedir. Eski uygarlıklarda vakıf ve benzeri uygulamaları genel olarak dini kurumlar ile din adamları ya da varlıklı kişilerin tarafından oluşturulmuştur (Ertem, 1999: 119). Vakıfların tarihsel geçmişi farklı uygulamalarıyla Babil, Eski Mısır, Eski Yunan ve Orta Asya Türk toplumlarına kadar dayanmaktadır (Akyıldız ve Abay, 2017: 141). Bu bağlamda vakıflar tarafından uygulamaya konulan sosyal yardımlar uygulandıkları dönemin en gelişmiş, kapsamlı ve sistemli uygulamaları olarak kabul görmektedir (Ertem, 1999: 112). Eski Roma’da vakıf kavramı incelendiğinde Roma’nın ilk kuruluş sürecinde vakıf yoktur ancak Roma’nın Cumhuriyet döneminde vakıfların ilk örneklerine rastlanmaktadır (Köprülü, 1951: 480). Roma Medeniyetinin ileri gelenleri mallarının bir kısmını vasiyet ya da hibe ile vakıf olarak değerlendirmişlerdir.

İslamiye öncesi Türk toplumlarında vakıf uygulamaları incelendiğinde vakıfların belli başlı sosyal yardımları sunduğu görülmekte, ancak İslamiyet öncesi Türk toplumlarının büyük çoğunluğu yerleşik yaşama geçiş yapmadığı için gelişmiş bir vakıf sistemi söz konusu değildir (Köprülü, 1951: 492).

Vakıf uygulamaları genel olarak İslamiyet'in kabulü öncesinde ortaya çıkmış olsa da İslamiyet'in etkisiyle daha geniş alanda uygulama bulmuş ve İslamiyet'in etkisiyle gelişmiştir. İslam dini temelinde vakıfların kuruluş nedenlerine bakıldığında Allah rızası, hayır duygusu, insanlık ve yurt sevgisi yer almaktadır. Bu bağlamda camiler, medreseler, kütüphaneler, darüşşifalar, bimarhaneler, imarethaneler, bedestenler, arastalar, sebiller, hamamlar, kervansaraylar ve köprüler gibi birçok yapı oluşturulmuş, yerleşik düzene geçiş ile şehirlerin kurulmasında vakıfların kurulması oldukça etkili olmuştur. Bunların yanı sıra kurulan vakıflarda pek çok kişinin de istihdamı sağlanarak şehirlerin ekonomilerine de katkı sağlanmıştır (Akbulut, 2007: 71).

İslamiyet'te vakıfların gelişmesinde ilk uygulamalar Hz. Muhammed dönemine denk gelmektedir. Hz. Muhammet vakıf uygulamalarında bulunmuş ve vakıf kuranları desteklemiştir. İslamiyet'in öğretilerinin yer aldığı kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'in içinde yer alan ayetlerde varlıklı olan kişileri vakıf kurmaya yönlendirmektedir (Akman, 2018: 194). Hz. Ömer'e Hayber'in fetih edilmesinden sonra ganimet olarak verilen araziye fakir, köle, misafir ve Allah yolunda olanlara yararlanmaları amacıyla bırakması İslamiyet'in ilk vakıf faaliyetleri arasında kabul edilmektedir (VGM, 2023).

Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri yüzyıllardır süren gelenek, görenek ve adetleriyle vakıf anlayışının İslamiyet'le birleşmesinde etkili olmuş, bu birleşmeyi Türkler ekonomik, sosyal, toplumsal ve kültürel hayatlarına da yansıtmışlardır. Türkler kurmuş oldukları vakıflardan yararlananların etnik, dini, sosyal statü ve cinsiyet gibi durumlarına bakmaksızın tüm ihtiyaç sahiplerinin vakıflardan yararlanmalarını sağlamışlardır. Türklerin vakıflaşma sürecine bakıldığında Selçuklular ve Osmanlı Devleti vakıf kavramı açısından detaylı olarak incelenmesi gereken önemli Türk- İslam devleti olarak karşımıza çıkmaktadır.

1048 yılında Selçuklular Pasinler'e insan, çevre ve hayvanlara hizmet sunan vakıflar kurulmasını sağlayarak Anadolu'da vakıf anlayışının oluşmasında ve kendilerinden sonra gelen devletlerde de vakıfların kurulması ve gelişmesinde etkili olmuşlardır (VGM, 2023). 1048 yılı Anadolu'da ilk vakıf kuruluşu tarihi olarak bilinmektedir. Bundan önceki zamanda Anadolu'da vakıf kurma ile ilgili herhangi çalışmaya rastlanılmamıştır (Vakıflar Genel Müdürlüğü Stratejik Planı 2019-2023, 2018: 9). Bu bağlamda vakıfların, Anadolu'nun fetih edilmesinden sonra Müslümanlara açılan Anadolu topraklarının Türk yurdu olarak kalmasında önemli rolü söz konusudur. Vakıflar sayesinde Anadolu'da din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın yapılan yardımlar Türklerin bölgede kök salmasında ve kabul görmesinde etkili olmuştur (Güzel, 1988: 396).

Selçuklular, topraklarında Şii-Fatımi Devleti tehlikesine karşı dini kurumların ve medreselerin kurulmasına önem vererek vakıfların ülke genelinde gelişmesine katkı sağlamıştır. Dönemin yöneticileri, devletin ileri gelenlerinin de vakıf kurma istekleri ve çabaları devletin vakıf kurma faaliyetlerini geliştirmiştir (Yüksel, 2002: 48).

Selçuklu Devleti'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan Memlukler, Anadolu Selçuklular, Osmanlı Devleti, Harzemşahlar gibi Türk İslam Devletlerinin vakıf faaliyetlerini benimsedikleri ve yönetimleri altındaki topraklarda vakıfların gelişmesi yönünde önemli adımlar attıkları görülmektedir (Yüksel, 2002: 48).

Vakıfların kuruluşu ve faaliyetlerini yerine getirmesi açısından bakıldığında en parlak süreci Osmanlı Devleti zamanında yaşanmıştır (Kızılkaya, 2017: 1). Osmanlı Devleti'nde vakıfların insanın doğumundan ölümüne kadar etkili olduğu, sosyal hayatın gerektirdiği bütün ihtiyaçların vakıflardan sağlandığı bir süreç söz konusudur. Osmanlı'da vakıflar; dini, eğitim, sağlık, şehircilik, bayındırlık, askeri pek çok alanda hizmet sunmaktadır. Osmanlı Devleti'nde vakıfların sunmuş oldukları hizmetler toplum içinde sosyal çatışmaların yaşanmamasında, gelir ve servet dağılımının düzenlenmesinde, vatandaşların istihdam edilmesinde, kişilerin devletle yabancılaşmanın engellenmesi ile toplum içinde sosyal bütünlüğün sağlanmasında yüzyıllar boyunca etkili olmuştur (Ertem, 1999: 121-126). Osmanlı'da kurulan vakıfların ticaret, ekonomi, eğitim, sanat, kültür ve halkın korunması konusunda önemli katkıları olmuştur. Şehirlerarası yollara, önemli stratejik alanlara kervansaraylar yapılması yolcu ve tacirlik yapanların korunması ile ticaret

ve ekonominin gelişmesine, kurulan vakıfların hat, taş, ağaç, maden işçiliği, çini, ebru gibi sanatların ve bu alanlarda ilgili sanatçıların yetişmesine (Türkoğlu, 2013: 194), medreselerle eğitim ve öğretimin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Vakıflar Osmanlı vatandaşlarının hem maddi hem de manevi alanda korunmasını sağlamış ve devletin devamlılığında önemli bir yapı taşı olmuştur. Osmanlı Devleti'nde vakıflar devletin toplumsal düzeninin sağlanması, yardımlaşma ve dayanışmanın oldukça etkili olmasını sağlayan en önemli kurumdur. Vakıflar devletin toprak düzeninde de oldukça etki sağlamıştır (Eren, 1987: 195).

Osmanlı Devleti'nde vakıf kurumunun gelişmesinde İslamiyet'in etkisi oldukça fazladır. Vakıf kuran kişilerin Allah'ın rızasını almak, yapılan hayır eserleriyle daha kalıcı olmak, hayır ve iyilik yapmak amacıyla mal varlığının bir kısmı vakfetmiştir. Osmanlı Devleti'nde kamu hizmetlerinin pek çoğunun vakıflar vasıtasıyla yapılması da vakıfların devlet tarafından özendirilmesinde etkili olmuştur (Eren, 1987: 195-196).

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde vakıflara özel bir ilgi gösterilmesi ve vakıfların yaygınlaşması devlete sosyal, ekonomik, toplumsal ve kültürel anlamda büyük katkı sağlamıştır. Devletin izlemiş olduğu vakıf kurulma politikaları yeni yerlerin topraklara katılmasıyla hız kazanmış ve yeni fetih edilen yerlerin vakıflar vasıtasıyla bayındırlık işleri ile halkın ihtiyaçları karşılanmıştır (Kızılkaya, 2017: 38).

Osmanlı Devleti'nde vakıf külliyele oluşturulmuştur. Vakıf külliyele; içerisinde medrese, hamam, kütüphane, han, imarethane, hastane, çeşme, mektep, cami gibi sosyal hayatın pek çok kurumunu içinde barındırmaktadır. Bu bağlamda vakıflar toplum içinde birlik ve bütünlük sağlanmasının yanında sosyal grupların maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılanmasında da oldukça etkili olmuşlardır (Ertem, 1999: 126).

Osmanlı Devleti'nin yükselme dönemi padişahlarından Fatih Sultan Mehmet özellikle İstanbul'un fethinden sonra şehre pek çok cami, medrese, çeşme, bedesten gibi halkın yararlanabileceği ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabileceği vakıflar kurmuştur. Kurulan vakıflarla şehrin yeniden inşası yapılmış, vakıfların gelirleri ile İstanbul'a birçok dükkân ve yeni yapı yapılması sağlanmıştır (Kızılkaya, 2017: 39).

Fatih döneminde sadece vakıfların inşa edilmesi ve inşa edilen vakıfların gelir getirmesinin yanı sıra vakıflar vasıtasıyla yapılan medreselerin eğitim müfredatının dönemin koşullarında ve gelişmeleri çerçevesinde belirlenmesi derslerin ve eğitimin içeriğinin de önem verilen konular arasında yer aldığını göstermektedir (Kızılkaya, 2017: 40).

Fatih Sultan Mehmet'ten sonra 2. Bayezid ve 1. Süleyman da vakıfların devlet genelinde yayılması konusunda çalışmalar yapmışlar ve yapılan vakıflar hanedan üyeleri, devletin ileri gelenleri ve tüccarların da katkıları ile Bursa, Edirne gibi Osmanlı kentlerinin hızla gelişmesi ve büyümesine katkı sağlamıştır (İnalçık, 2006: 150).

Osmanlı Devleti'nde vakıflar kişilerin mal varlıklarından ayırdıkları birikimler sonucunda kurulmuş ve vakıf mütevellileri tarafından yönetilmiş, kadılar tarafından denetlenmişlerdir. Devlet adamları ve Padişah yakınlarının yaptırmış oldukları vakıflar idari ve denetim mekanizmaları yapılmıştır. Belli dönemlerde değişikliğe gidilerek vakıfların yönetim ve denetleme mekanizmaları da değişmiştir (Korkusuz ve Ergün, 2009: 82). Özellikle 2. Mahmut döneminde batılılaşma hareketi çerçevesinde vakıfların denetlenmesi konusunda yeni düzenlemeler yapılmış ve Evkaf Nezareti (bakanlık) oluşturulmuştur. Oluşturulan bakanlık hanedan üyeleri tarafından ve diğer vatandaşlar tarafından kurulan vakıfların yönetimi üzerinde söz sahibi olmuş ve vakıflar üzerinde her geçen gün artan yetkileri olmuştur (Hatemi, 1997: 119). Evkaf Nezaretinin kurulmasının en önemli nedeni duraklama döneminde vakıflarda yaşanan yolsuzlukların denetlenmesi, vakıf gelirlerinin kontrol altına alınması ve yolsuzlukların önüne geçilmek istenmesidir. Bu bağlamda vakıflar tek bir yönetim altında toplanmıştır.

Osmanlı Devleti'nin duraklama döneminde de vakıflar kurulmuş ancak yükselme dönemine nazaran duraklama döneminde kurulan vakıfları eskisi kadar güçlü değildir. Bu dönemde yeni vakıfların kuruluşunda aksamalar yaşanmış ve var olan vakıfların da gelirlerinde azalmalar yaşanmıştır (Öztürk, 2003: 60). Osmanlı Devleti'nin gerileme döneminde yaşanan aksaklıklar vakıflarda da bozulma ve yozlaşmaların yaşanmasında etkili olmuştur (Ertem, 1999: 121).

Osmanlı Devleti'nde kişilerin doğdukları andan öldükleri ana kadar olan süreçte toplumsal ve bireysel ihtiyaçlarının hemen hemen hepsi vakıflar tarafından sağlanmakta ve vakıflar Osmanlı'da hayatın ana damarını oluşturmuştur (Kızılkaya, 2017: 43). Vakıf faaliyetlerinin yeni fetih edilen bölgelere yayılması bu bölgelerin Türkleşmesine ve İslamiyet'in yayılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Osmanlı Devleti ve Selçuklu Devleti'nde sunulan hizmetlerin hemen hemen tamamı vakıflar tarafından yerine getirilmiştir (Ertem, 1999: 120).

Osmanlı Devleti ve Selçuklu Devletlerinden miras kalan ve yöneticileri hayatta olmayan tüm vakıfların yönetiminden ve hizmetlerinden Vakıflar Genel Müdürlüğü sorumludur. İki devletten kalan ve yöneticisi kalmamış 52.000 tane vakıftan Vakıflar Genel Müdürlüğü sorumludur. Vakıflar Genel Müdürlüğü yeni kurulan vakıfların kuruluş, dağılışı ve denetim işlemlerini de yapmaktadır (VGM, 2023). Türk Tarihi açısından önem taşıyan kurumlardan biri olan vakıflar Selçuklu Devleti'nde yardımlaşma ve dayanışma kurumu olarak ortaya çıkmış, Osmanlı Devleti'nde hukuki bir temele dayanan vakıflar ekonomik ve sosyal bir yapı olarak kurumsallaşmış ve faaliyet alanı din, eğitim, bilim, kültür, sanat, çevre, şehircilik ve sosyal hizmetler gibi alanlarda genişlemiştir

Osmanlı Devleti sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde vakıfların yönetimi ve faaliyetleri konusunda çalışmalar yapılmıştır. 2 Mayıs 1920'de Şeriye ve Evkaf Vekâleti adında bir bakanlık oluşturulmuş ve bakanlık bünyesinde yer alan Evkaf Müdüriyeti Umumiyesi ile vakıfların örgütlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür (Ertem, 1999: 141). Bakanlığın kurulmasından dört yıl sonra Halifeliğin kaldırılmasıyla ve bunların yerine Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Hatemi, 1997: 120).

Cumhuriyet döneminde vakıf kurma işlemleri 1926 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanun çerçevesinde yapılmaktadır. Medeni Kanun yeni vakıfların kuruluşunda etkilidir. Medeni Kanun'un 73. maddesinden 81. maddesine kadar olan kısım vakıflar ilgili maddeleri içermektedir ve bu maddelerde vakıflar tesis olarak adlandırılmıştır. Kanun sadece yeni kurulacak olan vakıflarla ilgilidir. Cumhuriyetin kurulmasından önce kurulmuş olan ve faaliyet gösteren vakıflarla ilgili herhangi bir düzenleme söz konusu değildir (Şenel ve Tuyan, 2009: 123). Cumhuriyet öncesinde kurulan tüm vakıfların denetlenme

sürecinden Vakıflar Genel Müdürlüğü etkilidir. 1967 yılında Medeni Kanun’da meydana gelen değişiklikle kurulan vakıf sayısında artış meydana gelmiştir (Hatemi, 1997: 122-123).

3 Mart 1924 yılında Evkaf Umum Müdürlüğü 429 Sayılı Şeriye ve Avkaf Erkan-ı Harbiye Umumiye Vekâletinin İlmasına Dair Kanun çerçevesinde oluşturulmuştur (Korkusuz ve Ergün, 2009: 84).

1935 tarihli ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Kanun çerçevesinde Medeni Kanun dışında kalan eski vakıflar konusu üzerinde düzenleme yapılmıştır. Yapılan kanun ile eski vakıflarla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir (Akman, 2018: 210). 1935 yılında yayınlanan Vakıflar Kanunu vakıfları tesis olarak ele almıştır. 1967 yılında 903 sayılı Kanunla vakıf kavramı tekrar kullanılmaya başlanmıştır.

8 Haziran 1984 yılında 227 sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Kurum 2018 yılına kadar Başbakanlığa bağlı çalışmış, 15.07.2017 tarih ve 30479 sayılı 4 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır (VGM, 2023).

1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu yayınlanmış, ardından her il ve ilçede “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının” (SYDV) kurulması yönünde çalışmalar başlamıştır. SYDV’lerin kuruluş amacı ihtiyaç sahiplerine yardım etmek, toplum içinde sosyal adalet ve eşitliğin sağlanmasıdır. Bu çerçevede kurumun bir fonu bulunmaktadır (Akman, 2018: 211).

2008 yılında 5737 sayılı Kanun ile Vakıflar Kanunu’nda değişikliğe gidilmiş ve eski vakıfların tüzel kişilikle ilgili durumları hakkında belirginlik sağlanmış ve eski vakıfların tüzel kişilikleri toplu olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsil edileceği ve yönetimlerinin Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılacağı belirtilmiştir (Akman, 2018: 210-211).

2.4.3. Vakıf Çeşitleri

Çalışmanın bu kısmında vakıf çeşitleri hakkında bilgi verilecektir. Bu çerçevede eski ve yeni vakıflar değerlendirilmiştir.

Eski Vakıflar

Eski vakıflar, Vakıflar Kanunu çerçevesinde ele alınmaktadır. Medeni Kanun kabulünden sonra Osmanlı döneminden miras kalan vakıfların düzenlenmesi için Vakıflar Kanunu çıkarılmıştır. Vakıflar Kanunu bağlamında eski vakıflar mazbut ve mülhak vakıflar olarak iki başlık altında ele alınmaktadır. Mülhak vakıfları cemaat ve esnaf vakıfları olarak alt başlıklara ayrılmaktadır. 5737 Sayılı Kanun Çerçevesinde mazbut, mülhak, cemaat, esnaf vakıfları olarak eski vakıflar değerlendirilmektedir.

Mazbut Vakıflar

Vakıflar Kanunu uyarınca Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Türk Kanunu yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yönetilen vakıfları ifade etmektedir (5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, 2008: Md.1). Mazbut vakıflarda vakıfların soyundan gelen özel bir yönetici kısaca vakfı temsil edecek herhangi bir yönetici söz konusu değildir. Mazbut vakıflar, Vakıflar Müdürlüğü tarafından yönetilen Mazbut Tüzel Kişiliği yani tek tüzel kişilik düzenlenmiştir. Mazbut vakıfların yöneticisi bulunmadığından bu vakıfların yönetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır (Yadigâr, 2010: 42).

Mülhak Vakıf

Yürürlükten kaldırılmış 743 sayılı Kanunun geçerlilik süresinden daha evvel oluşturulmuş ve idaresi vakfedenlerin ailesinden gelenlere bağlı kılınmış vakıfları ifade etmektedir (5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, 2008: Md. 3). Mülhak vakıfların denetlenmesi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Mülhak vakıf kendi taahhütleriyle bağıdırlar ve borçlarını kendilerine ait olan malvarlıklarıyla ödeyebilmektedirler (Yadigâr,

2010: 44). Vakıflar Kanunu çerçevesinde mülhak vakıflarda müteveli heyetinde yaşayan kimse kalmamış olması durumunda vakıf, mazbut vakıf statüsünde denetlenmektedir (Koyunoğlu, 2002: 98).

Cemaat Vakfı

Vakıf senetleri durumu dikkate alınmaksızın 2762 sayılı Vakıflar Kanunu çerçevesinde tüzel kişiliğe sahip olmuş, üyeleri Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Türkiye’deki Müslüman olmayanlara ait vakıfları belirtmektedir. Cumhuriyet öncesinde gayrimüslim Türk vatandaşlarının oluşturduğu hayır kurumlarıdır. 1936 yılında; Vakıflar Genel Müdürlüğündeki kütüğe tescil ve kayıtları yapılmıştır. Müslüman olmayanlara ait bu hayır kurumları “vakıf” olarak kabul edilmiştir (Cemaat Vakıfları, 2025).

Esnaf Vakfı

2762 sayılı Kanun çıkarılmadan oluşturulmuş, zanaat ve perakende işiyle uğraşan kişilerin seçimle oluşturduğu yönetim kurulu tarafından idare edilen vakıflardır.

Tüm vakıflarda iç denetim esastır. Vakıfların denetimi; kendi yetkili mercileri tarafından yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına tarafından da yaptırılabilir. Denetim sonuçları ve iç denetim raporları vakıf yöneticileri tarafından, raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirilmektedir (5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, 2008: Md. 33).

Yeni Vakıflar

Yeni vakıflar, kuruluş senedine uygunluk açısından Vakıflar Genel Müdürlüğünce denetimi yapılan ve kişilerin bireysel istekleri üzerine Cumhuriyetin kurulmasından sonra bağımsız mahkemeler tarafından kurulan vakıf türüdür. Vakıf taşınmazlarının ve mallarının yerinde yönetilip yönetilmediği vakıf tüzüğüne uygun iş ve işlemlerin yapılıp yapılmadığı denetleyici otorite tarafından yapılmaktadır (VGM, 2023).

Yeni vakıflar Türk Medeni Kanunu'na uygun olarak kurulurlar ve faaliyetlerini kanun çerçevesinde yerine getirirler. Yeni vakıfların kuruluş aşamasında hedeflerine uygun olarak sahip olmaları gereken en düşük düzeydeki para ya da diğer değerler her sene Meclis tarafından tayin edilir (5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, 2008: Md. 5).

Yeni vakıfların kuruluşu 1982 Anayasasının 33. maddesinde Anayasal bir hak olarak belirtilmiştir. Vakıf kurmak Anayasal hak olarak görülse dahi vakıfların tüzel kişiliğe sahip olabilmesi için Medeni Kanun'un belirttiği koşullarda kurulması gerekmektedir. Aksi halde kurulacak olan yeni vakıf tüzel kişiliğe sahip olamaz ve dolayısıyla da kurulamaz (Sever, 2010: 13). Yeni vakıf statüsüne sahip olarak kurulan vakıfların faaliyetlerine Türk Medeni Kanunu çerçevesinde son verilebilir.

Yürürlükten kalkan yeni vakıfların alacaklarının ve vereceklerinin hesaplanmasından sonra kalan taşınmazlar ya da mal varlığı aynı hedefleri olan başka bir vakfa ya da Genel Müdürlüğe aktarılır (5737 Sayılı Vakıflar Kanunu, 2008: Md. 27).

Vakıfların gelir kaynakları Türk Medeni Kanunu çerçevesinde belirlenmiş olan bağış ve yardımlarla, faiz, kira gelirleriyle sağlanmaktadır.

Yeni vakıflar; aile vakıfları, istihdam edilenlere ve işçilere yardım vakıfları, kamuya yararlı vakıflar, yükseköğrenim vakıfları ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarıdır.

Aile Vakıfları

Aile üyelerinin eğitimi ve gelişimi gibi amaçlar çerçevesinde miras ve kişiler hukukuna bağlı ve kurallarına uygun bir biçimde vakıf kurabilirler. Ancak bir malın ya da hakkın aile bireyleri arasında bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere nesilden nesile aktarılarak miras bırakılması yasaktır (4271 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 2006: Md. 372).

İstihdam Edilenlere Ve İşçilere Yardım Vakıfları

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 522. maddesine göre kurulabilmektedir. Buna göre; bir şirket; yöneticileri, çalışanları ve işçileri için sosyal yardım amacıyla yardım kuruluşu oluşturabilir ya da bu amaç doğrultusunda hizmet eden kurum ve kuruluşlara destek olabilir. Bu desteğin sağlanabilmesi için yedek akçe ayırması mümkündür. Ancak böyle bir yapının tesis edilebilmesi için ayrı bir vakıf ya da kooperatif oluşturularak, şirketten ayrılması gereklidir. Bu bağlamda ayrılan yedek akçe çerçevesinde vakıf kurma faaliyetleri yerine getirilmektedir (6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 2011: Md. 522).

Kamuya Yararlı Vakıflar

Gelirlerinin yüzde elliden fazla kısmını kamu yararı niteliğindeki eğitim, sağlık gibi işlerin yapılması yönünde harcamaya hedeflemiş olan vakıflardır (Tunç, 2013: 70). Kamu yararına çalışan vakıflar Bakanlar Kurulunca alınan karar çerçevesinde vergilerden muaf tutulmaktadır (903 Sayılı Kanun, 1967: Md.4).

Yükseköğrenim Vakıfları

Kâr amacı olmamak şartıyla, akademik işleyiş ve güvenlik gibi alanlarda yasa da belirtilen maddelere uymak suretiyle, ülkenin ihtiyacı dahilinde nitelikli iş gücü oluşturmak amacıyla meslek yüksekokulu kurulabilir. Bu meslek yüksekokulu, kamu tüzel kişiliği haiz olup, Cumhurbaşkanı kararı ile kurulur (2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, 1981: Ek Md. 2). Ek maddeye bağlı kalınarak yükseköğretim kurumlarının vakıf olarak da kurulabilmektedirler.

Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları

İl ve ilçe genelinde ihtiyaç sahiplerinin mağdurluklarının giderilmesi, sosyal yardım ve gelir adaletinin sağlanması amacıyla 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu ile kurulmuşlardır. “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları” 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu'nun 3. maddesi bağlamında kurulduklarından yeni vakıf olarak değerlendirilmekte ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir (5737 Sayılı Kanun,

2008: Md. 3-4). Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının denetlenmesi “Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü” tarafından yapılmaktadır (Doğan, 2019: 59).

2.4.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu, Görevleri ve Gelirleri

1986 tarihinde 3294 sayılı Kanun ile “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu” toplum içindeki gelir adaletsizliğinin kaldırılması, ihtiyaç sahiplerinin desteklenmesi için sosyal politikalarının oluşturulması ve sosyal barışın korunması amaçlarıyla kurulmuştur (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md. 1). Kurum Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur (Yay, 2015: 24). Fon Kurulunun görevleri 2018 Tarih ve 3 Numaralı Cumhurbaşkanlığı tarafından yayınlanan genelge ile hem Cumhurbaşkanına hem Sosyal Politikalar Kuruluna hem de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanmıştır (3 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 2018: Ek 1).

Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu genel bütçeye dahil olmayan, bütçe dışı olarak uygulanan fonlardandır (Yay, 2015: 26). Fonun denetimi Sayıştay tarafından yapılmaktadır (Demirhan ve Kartal, 2015: 261).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nun Görevleri aşağıdaki gibidir; (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2005: Md. 6);

- Fondaki yardımların hangi önceliğe göre dağıtımının gerçekleştirileceği, yürütülen projeler ve yatırımlar çerçevesinde kararlaştırılması Bakanlığın yetkisindedir. Bu kararlar il ve ilçe düzeyindeki SYDV’leri de içermektedir.
- Hizmetin aksamaması için ihtiyaç duyulması halinde kuralların net olarak belirtilmesi suretiyle Bakanlığa yetki devrinde bulunmak,
- SYDV’lerde görevlendirilecek olan personelin özellikleri, özlük hakları ve diğer konularla ilgili kuralları belirlemek ve karara bağlamak,

- SYDV'ler ile diğer paydaşlardan gelen sosyal yardıma yönelik öneri ve istekleri değerlendirmek,
- Dayanışma ve paylaşma kültürünü yayınlştırma amacıyla bilimsel, sosyal ve kültürel çalışmaların teşvik edilmesi olarak belirlenmiştir.

Fonun aldığı kararlar, tüm SYDV'ler aracılığıyla Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü eliyle gerçekleştirilmektedir (Yay, 2005: 27).

Fonun gelirleri; kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Cumhurbaşkanı kararıyla %10'a kadar aktarılacak miktarlardan, bütçeye konulacak ödeneklerden, trafik cezası hasılatının yarısından, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hasılatından aktarılacak %15'lik miktardan, bağış ve yardımlar ile diğer gelirlerden oluşmaktadır (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md. 4). Toplanan gelirler SYDV'lere aktararak SYDV'ler vasıtasıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlara verilmektedir. Fon kaynakları yasalarda belirlenmiş olan sosyal yardım dışındaki uygulamalarda kullanılamamaktadır. Fonun yürütme organını SYGM oluşturmaktadır. Taşradaki sosyal yardım faaliyetlerinin yerine getirilmesi SYDV'ler aracılığıyla sağlanmaktadır (İncedal, 2013: 76).

2.4.5. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün Kuruluşu ve Gelişimi

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), 14.06.1986 tarihli ve 3294 sayılı Kanun çerçevesiyle oluşturulmuştur. 09.12.2004 tarih ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun ile Fon Genel Sekreterliği Başkanlığına bağlı Müdürlük olarak teşkilatlandırma süreci tamamlanmıştır. Böylece Fon idaresi, Genel Müdürlük olarak yapılandırılmıştır (SYGM, 2023).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulduğu zamandan 09.12.2004 tarihine kadar fonun idari işleri Başbakanlığa bağlı olan Fon Genel Sekreterliği tarafından sürdürülmüştür. 1986 yılından beri Fon Genel Sekreterliği vasıtasıyla yürütülen hizmetler 01.12.2004 tarih ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve

Dayanışma Genel Müdürlüğü vasıtasıyla teşkilatlandırılarak kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur (SYDGM, 2008: 35). Yapılan düzenleme sonucunda Fon Genel Sekreterliği de Başbakanlığa bağlı bir müdürlük olmuştur.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), 08.06.2011 tarihli ve 633 Sayılı Kanun'u Hükmünde Kararname ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak çalışmalarını 2018 yılına kadar devam ettirmiştir. 10.07.2018 tarihli ve 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının ana hizmetler birimlerinden biri olarak düzenlenmiştir. 21.04.2021 tarihli ve 73 numaralı "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oluşturulmuştur (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2021: 9). Yapılan yeni düzenleme ile SYGM, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir.

10.07.2018 tarihli ve 01 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 73'üncü maddesine göre Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün görevleri;

- Yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar konularında ulusal düzeyde uygulanacak politika geliştirmek, bu politikaları uygulamasını faaliyete geçirmek ve takip etmek,
- 3294 sayılı Kanununun çerçevesinde belirlenmiş olan hedefleri gerçekleştirmek ve uygulanması için gerekli kurumsal ve mali önlemleri almak,
- SYDF'nin gelirlerini zamanında ve eksiksiz toplamak, elde edilen gelirlerin etkili, verimli ve yerinde kullanımını sağlarken, kaynakları ihtiyaç dahilinde önceliklendirilmesini sağlamak,
- 3294 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak, incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla

ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek,

- Mevzuatta kamu kaynaklarıyla yardım yapılması öngörülen ihtiyaç sahiplerine aylık, ücret, yardım vb. şekilde ödenmesinin sağlama, bu yardımların veri tabanına işlenmesi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliği içinde çalışarak; diğer kamu kurumlarınca yapılmakta tüm yardımların veri tabanında izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek,
- Yoksullukla mücadele ve diğer konularla ilgili durum tespiti yapmak, konularla ilgili proje hazırlamak ve uygulamak,
- Yoksullukla mücadeleye alanında uluslararası uygulamaları değerlendirmek, ülkemiz koşullarına yararlı görülen modelleri yürürlüğe koymak,
- Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi ile ilgili işleri yürütmek,
- Dayanışma kültürünü kalıcı hale getirmeye yönelik çalışmalar yapmak, birçok kişiyi içine alan yardım çalışmalarının koordinasyonun sağlanmak ve güçlendirmek,
- Sosyal yardıma ve genel sağlık sigortalılığının belirlenmesinde uygulanacak olan gelir tespit testlerine ilişkin yöntem ve kurallarının tespit edilmesi, gelir testlerinin SYDV'lerle iş birliği yaparak uygulamak,
- Bakanlıkça verilen diğer sorumlulukları yerine getirmek, olarak belirtilmiştir (01 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018: Md. 73).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), SYDV tarafından yürütülen sosyal yardım faaliyetleri ve proje destekleri vasıtasıyla ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarının karşılanması, ihtiyaç sahiplerinin toplumdan dışlanması önüne geçilmesi için çalışmalar yürütülmesi, toplum içinde sosyal adaletin sağlanması ve ihtiyaç sahiplerinin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeye gelmesi gibi konularında çalışmalar yapmaktadır

(Yalçın, 2012: 8). SYGM, SYDV Fonunu kaynağı vasıtasıyla düşkünlere çeşitli yardım programlarının uygulanmasına yardımcı olmaktadır (Erol, 2014: 166).

2.4.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV), SYDF'nin taşradaki yardım faaliyetlerinin yerine getirilmesi amacıyla özel hukuk kişiliğine sahip Medeni Hukuk hükümlerine uygun olarak her il ve ilçede oluşturulmuştur (İncedal, 2013: 76). SYDV'lerin kuruluş işlemleri Medeni Kanun'un (Madde 101- Madde 117)'da belirtilen şekilde uygulanmaktadır. SYDV'ler sivil toplum kuruluşu olsa bile kuruluşu kamu gücünden kaynaklanmaktadır (Salim, 2020: 1667).

SYDV'ler 3294 sayılı 29.05.1986 tarihli Kanun'un amacına uygun faaliyetleri ve çalışmaları yapmak üzere her il ve ilçede ihtiyaç sahiplerinin ayni ve nakdi ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kurulmaktadır (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md. 7). İl ve ilçe merkezlerinde 1003 adet SYDV, 9.092 SYDV personeli, 4.251 SYDV sosyal yardım ve inceleme görevlisi sosyal yardım çalışmalarının yürütülmesinde görev almaktadır (AÇSHB, 2025: 156). SYDV'ler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının idari yapısında yer almamakta, denetimleri Vakıflar Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yapılmaktadır (SYGM, 2023). SYDV'lerin kuruluş sürecinde, ülke genelinde kurulacak olan SYDV'lerin hepsinin aynı olması için Başbakanlık “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı” konusunda bir örnek hazırlamış, ülke genelindeki tüm il ve ilçelere örnek gönderilmiş ve bunlara uygun olarak vakıfların kuruluş süreci başlamıştır (Saran, 1997: 432).

SYDV'lerin kuruluş amacı; yoksulluk içinde olan vatandaşlara ve Türkiye'ye kabul edilmiş kişilere yardım sağlamak, sosyal adaleti güçlendirici önlemler almak, gelir dağılımındaki dengeyi sağlamak, toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı desteklemektir (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md.1). SYDV'lerle Türk toplumunun geçmişten beri önem verdiği vakıf geleneğinin canlandırılmasının istenmesi ve kurumların eski gücüne kavuşturulmak istenmesi amaçlarındandır (Saran, 1997: 432). SYDV'lerin kuruluş amacı kamusal yardımların

ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması, toplumdaki yoksulluk sorunu ile mücadele etmek ve ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasıdır (Yılmaz, 2009: 52). SYDV'ler bu açıdan Türkiye'de yoksullukla mücadele kapsamında kamusal sosyal yardımların en kapsamlı bir şekilde ihtiyaç sahiplerine sunulmasında birincil öneme sahiptir (Salim, 2020: 1666).

SYDV'ler 3294 sayılı Kanunu bağlamında her il ve ilçede kurulmakta, vakıfların sona ermesi; bir ilin ya da ilçenin kaldırılması veya başka il ya da ilçe ile birleşmesi sonucunda SYDV'de ortadan kalkmaktadır (Tunç, 2013: 102).

SYDV'lerin bütçeleri 3294 sayılı ve 29.05.1986 tarihli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu çerçevesinde SYDTF'dan aktarılan kaynaklarla bütçeleri oluşmaktadır. Vakıf personeli 4857 Sayılı İş Kanunu maddeleri bağlı olarak çalışmaktadır. (Salim, 2020: 1658). SYDV'ler birbirlerinden bağımsız olarak personel alımı yapmaktadır ve başlayan personelle belirli ya da belirsiz süreli iş sözleşmesi yapılmaktadır (Atasever, 2023: 49).

Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine sunulmasında SYDV'ler doğrudan sorumluluğu bulunan kamu kurumlarıdır (Salim, 2020: 1665).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Finansal Gelirleri- Giderleri

SYDV'lerin gelir kaynakları; SYDTF kaynaklarından tahsis edilecek miktar, işletme ve ortaklardan sağlanacak gelirlerden ve diğer gelirlerden meydana gelmektedir (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md. 8). SYDV'lerin en önemli ve en kapsamlı gelirini Fondan kaynaklanan gelirler oluşturmaktadır.

SYDV'lerin gider kalemleri; personel ve heyet harcamaları, kırtasiye ve iletişim giderleri, yardım toplama faaliyetleri ile ilgili giderler, araç giderleri gibi harcamalardan oluşmaktadır (Tunç, 2013: 109).

SYDV'lerin gelirleri kurumlar vergisinden, (iktisadi işletmeler hariç), SYDTF'nuna yapılacak bağış ve yardımlar “Veraset ve İntikal Vergisinden”, taşınır ve taşınmaz mallar ve bunlarla ilgili yapacakları işlemlerin hepsinden vergi, resim, harç ve fonlardan muaf tutulmuşlardır. SYDV'ler, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından vakıflardan tahsil edilen denetim giderlerine katılım paylarından, her türlü döner sermaye ücretlerinden, fona ve vakfa yapılacak bağış ve yardımlar vergi, resim ve harçtan (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md. 9), muaf tutulmuşlardır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Organları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının organları “Vakıf Başkanı” ve “Vakıf Mütevelli Heyeti”dir.

Vakıf başkanı, mahalli idarelerin en büyük amiri olarak illerde vali, ilçelerde kaymakamdır. SYDV'lerin Medeni Kanun maddelerine göre kurulması ve tescil işlemlerinde vakıf başkanları görevlidir. Vakıf başkanları mütevelli heyetinin doğal üyesidir.

SYDV'lerin 3294 sayılı Kanun çerçevesinde her il ve ilçede belirlenmiş olan Mütevelli Heyeti bulunmaktadır. “Mülkî idare amirleri vakfın tabii başkanı olup, illerde Belediye Başkanı, defterdar, İl Millî Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürü, İl Müftüsü; İlçelerde Belediye Başkanı, Mal Müdürü, İlçe Millî Eğitim Müdürü, Sağlık Grup Başkanı, İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürü ve İlçe Müftüsü Vakfın Mütevelli Heyetini” oluşturmaktadır (3294 Sayılı Tarihli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md. 8). Valiler illerde, kaymakamlarda ilçelerde mütevelli heyetinin doğal başkanlarıdır.

Mütevelli heyeti, vakfın yönetiminde ve temsilinden sorumlu yetkili organdır. Mütevelli heyeti vakfın amaçlarının yerine getirilmesi konusunda gerekli olan iş ve işleri yaparak, kararları almaktadır (Saran, 1997: 434). Mütevelli heyeti merkezi hükümetin atamış olduğu kişilerden oluşmaktadır (Salim, 2020: 1667). SYDV'lerin her faaliyet döneminde mütevelli heyetlerine seçilmiş geçici üyeler de yer almaktadır. Bu üyeler; illerde köy veya mahalle muhtarlarının kendi aralarından seçeceği bir kişi, sivil toplum

kuruluşlarının yöneticilerinin kendi aralarında seçeceği iki kişi ve İl Genel Meclisinin hayırsever vatandaşlar içerisinde seçeceği iki kişiden meydana gelmektedir. İlçelerde müteveli heyetine dönemsel olarak muhtarların kendi aralarından seçeceği bir kişi, ilgili sivil toplum kuruluşları yöneticilerinin kendi aralarında seçeceği bir kişi ve il genel meclisinin hayırsever vatandaşlar arasından seçeceği iki kişi yer almaktadır. Eğer SYDV'nin bulunduğu il büyükşehirse, hayırseverlerin seçimi vali tarafından yapılmaktadır (3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986: Md.7).

SYDV'lerin ülke genelindeki her il ve ilçede atanmış ve seçilmiş kişilerden oluşan vakıfların karar organını oluşturan “Müteveli Heyeti” bulunmaktadır. SYDV'ler sosyal yardımların sunulmasında oldukça önemli bir kurumdur ve sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılacak olan yardımları SYDTF'den karşılanmaktadır. İl ve ilçelerde uygulanması planlanan bütün destek projeleri ve faaliyetleri müteveli heyeti kararları sonucunda uygulanmaya başlanır (Tunç, 2013: 102).

2.5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sunmuş Olduğu Sosyal Yardımlar

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sunmuş olduğu sosyal yardımları beş genel başlık altında toplanmaktadır. Buna göre; aile yardımları, sağlık yardımları, yaşlı ve engelli yardımları, eğitim yardımları ve özel amaçlı yardımlar ihtiyaç sahiplerine verilmektedir.

2.5.1. Aile Yardımları

SYDV'ler aile yardımları adı altında gıda yardımı, barınma yardımı, yakacak yardımı, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardım, muhtaç asker ailelerine yardım, öksüz ve yetim yardımı, doğum yardımı, elektrik tüketim desteği gibi yardımlar sunmaktadır.

Gıda Yardımı

İhtiyaç sahiplerinin muhtaçlık durumlarına göre SYDV'ler tarafından kişilerin temel ihtiyaçlarına yönelik gıda yardımında bulunmaktadır (2022 Yılı Faaliyet Raporu,

2023: 135). Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde yapılan gıda yardımlarının yanında Ramazan ve Kurban Bayramları öncesinde de gıda yardımlarında da bulunulmuştur. SYDV'lerin yanı sıra SYDTF'den de gıda yardımını destekleyici mali transferler ve pandemi etkisiyle yapılan aktarımlarla birlikte 2023 yılında 3.509.427 kişiye gıda yardımı ve toplamda 1,21 Milyar TL'lik gıda yardımı yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 144; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 149; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 135; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 152; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 138; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 140; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 50; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 119). 2024 yılında 4.262.105 kişiye toplamda 3.07 Milyar TL'lik gıda yardımı yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 163).

Barınma Yardımı

Oturulmayacak durumda eski, bakımsız ve sağlıklı konutlarda yaşayan ihtiyaç sahiplerinin konutlarında bakım, onarım yapımı ve ev eşyası alımı için gerekli olan nakdi yardımlar SYDV'ler tarafından sunulmaktadır. 2023 yılında 20.846 aileye 271,8 Milyon TL'lik barınma yardımı yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 144; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 149; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 135; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 152; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 138; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 140; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 50; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 119). 2024 yılında 21.380 haneye toplam 374,2 Milyon TL yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 163).

Yakacak Yardımı

2003 yılından itibaren ihtiyaç sahibi ailelerin evlerine en az 500 kg olmak şartıyla ve uygun standartlarda yakacaklar torbalanarak teslim edilmektedir. Kömür yardımının illere ulaşmasında Türkiye Kömür İşletmeleri ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması SYDV'ler vasıtasıyla sağlanmaktadır. 2023 yılı içerisinde 1.895.622 eve 1.614.077 ton ve 69,46 Milyon TL'lik kömür dağıtımı sağlanmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 145; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 149; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 135; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 153; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 138; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 140; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 50; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016:

119). 2024 yılında 912 SYDV tarafından 1.587.728 haneye 1.351.829 ton 235 Milyon TL'lik yardımda bulunulmuştur (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 164). Faaliyet raporu döneminde kömür dağıtım süreci devam ettiği için sürece daha eklenecek haneler de bulunmaktadır.

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım

Eşini kaybetmiş olan dar gelirli kadınlara 2012 yılından bu yana verilen sosyal yardımdır. Yardım türünden ihtiyaç sahibi kadınların yararlanabilmeleri için sosyal güvenlik sistemi içerisine dâhil olmaması, resmi nikâhlı olunan eşin de ölmüş olması gereklidir. Yardımlar düzenli nakdi sosyal yardım programı bağlamında aylık 1.000 TL ve 2 ayda bir defa 2.000 TL olacak şekilde düzenli olarak yapılmaktadır. 2023 yılı içerisinde 82.891 kişi SYDV'lerin sunmuş olduğu bu yardım türünden yararlanmış ve toplamda 838,3 Milyon TL yardım ödemesi yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 140; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 149; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 135; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 150; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 138; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 142; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 51; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 122). 2024 yılı içinde 77.122 kadına toplam 772,6 milyon TL yardım ödemesi yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 158)

Muhtaç Asker Ailelerine Yardım

Vatani görevini yerine getiren ihtiyaç sahibi vatandaşların süreç içerisinde mağduriyet yaşamamaları için 3294 sayılı Kanun çerçevesinde askerlik süresince verilen yardımlardır. Bu yardımlardan sosyal güvencesi olmayan, ihtiyaç sahibi askerin evliyse eşi, evli değilse annesi ya da babası sosyal yardımdan yararlanabilmektedir. Yardımlar 2013 yılından itibaren düzenli olarak aylık 800 TL ve 2 aylık olarak toplamda 1600 TL olarak verilmektedir. 2023 yılında 51,205 haneye toplamda 165,1 Milyon TL sosyal yardım ödemesi yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 140; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 146; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 132; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 150; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 139; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 142; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 51; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 122). 2024 yılı

içinde 38.947 haneye toplam 125,7 Milyon TL yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 158).

Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardımı

Annesi veya babası, ya da hem annesi hem babası vefat etmiş ihtiyaç sahibi olan çocuklar için 3294 sayılı Kanun çerçevesinde (2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 146) 2023 yılı için aylık 600 TL'lik 2 aylık 1.200 TL'lik SYDV'ler tarafından ihtiyaç sahibi çocuklar için nakdi yardımlar yapılmaktadır. Bu bağlamda 2023 yılında 43,732 kişi sunulan yardımlardan yararlanmış, toplamda 233, 6 Milyon TL'lik sosyal yardımda bulunulmuştur (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 140; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 146; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 132; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 150; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 140; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 143; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 53; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 123). 2024 yılı içerisinde 39.171 kişiye toplam 202,3 milyon TL yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 159).

Babası asker olan ve 18 yaşından küçük ihtiyaç sahibi çocuklar için 3294 sayılı Kanun kapsamında aylık 350 TL her 2 ayda bir defa toplamda 700'lik yardım yapılmaktadır. Yapılan yardımlardan 2023 yılında 2.320 kişi toplamda 3 Milyon TL yardımdan yararlanmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 141). 2024 yılı içinde 1.433 kişiye toplam 1,7 Milyon TL yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 159).

Doğum Yardımı

Doğum yardımı uygulaması 2015 yılında 633 sayılı KHK kapsamında uygulanmaya başlanmıştır. Uygulamadan tüm Türk vatandaşları ve mavi kartlılara canlı doğan birinci çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üçüncü ve sonrasında dünyaya gelen çocuklar için 600 TL yalnızca tek defa olacak şekilde yardım yapılmaktadır. 2023 yılında 614.732 yeni doğan çocuk için anne veya babalarına 266,7 Milyon TL'lik ödeme yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 142-143; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 148; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 133; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 151; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 139; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 142; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 52; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 123). 2024 yılı içerisinde 451.912

kişiyeye toplam 211 Milyon TL’lik yardımda bulunulmuştur (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 161).

Elektrik Tüketim Desteği

Elektrik tüketim desteği 2019 yılı itibariyle ihtiyaç sahiplerine 150 kWh’ye kadar verilen desteklerden biridir (2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 144). 65 yaşıını doldurmuş, muhtaç, güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına verilmektedir. Yardım kapsamında 2023 yılı içerisinde 4.378.839 haneye 8,67 Milyar TL’lik destekte bulunulmuştur (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 139-140; 2025 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 165). 2024 yılında 4.087.785 haneye 8,96 Milyar TL’lik destekte bulunulmuştur (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 158).

Doğalgaz Tüketim Desteği

18.02.2022 yılından itibaren 3294 sayılı Kanun çerçevesinde e-devlet üzerinden başvuru yapan ve SYDV’ler tarafından belirlenen Türk vatandaşlarına doğal gaz tüketim desteği verilmektedir. Desteklenme miktarı ilden ile yıllık 1.500 TL ile 3.500 TL aralığında değişmektedir. Ekim ayından başlayarak mayıs ayına kadar toplamda 8 aylık bir ödeme süreci gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde 162,666 konuta 117,5 Milyon TL’lik destek yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 145). 2024 yılı içerisinde 702.253 haneye toplamda 1,4 Milyar TL’lik doğalgaz tüketim desteği verilmiştir (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 164).

Vefat Yardımı

15.04.2022 yılından itibaren yapılan düzenleme ile 3294 sayılı Kanun kapsamında yakını vefat etmiş hak sahibi olan kişilere vefat sürecinden itibaren 1 ay içerisinde tek seferlik 1.623,94 TL vefat yardımı vermeye başlanmıştır. Vefat yardımının ödemeleri SYDV’ler kapsamında yapılmaktadır. SYDV’lerin kaynaklarının yetersiz kalması halinde SYDVF’den kaynak aktarımı gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde 16.385 kişiyeye 23,38 Milyon TL’lik yardım verilmiştir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 145; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 150; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 132). 2024

yılında 16.778 kişiye toplamda 42,5 Milyon TL vefat yardımı yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 164).

2.5.2. Eğitim Yardımları

Eğitim yardımı başlığı altında; eğitim materyali yardımı, şartlı eğitim yardımı, öğle yemeği yardımı, öğrenci barınma, taşıma ve iâşe yardımı, ücretsiz ders materyali yardımı ile yükseköğretim kurumlarına yönelik yardımlar konuları incelenmiştir.

Eğitim Materyali Yardımı

3294 sayılı Kanun bağlamında muhtaç kişilerin çocuklarına her eğitim-öğretim yılı başında ve eğitim süresince ilkokullarda ve ortaokullarda okuyan, SYDV'ler tarafından belirlenen ailelerin çocuklarının temel okul ihtiyaçları çerçevesinde eğitim materyali yardımı yapılmaktadır. 2013 yılına kadar yapılan yardımlar yalnızca eğitim öğretim yılı başlangıcında verilirken 2013 yılı sonrasında yardımlar periyodik olarak arttırılmıştır. 2023 yılında 333.451 öğrenciye 247,85 Milyon TL'lik eğitim materyali yardımı yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 147; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 151; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 136; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 153; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 140; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 143; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 53; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 124). 2024 yılından 384.426 öğrenciye toplamda 476,7 Milyon TL'lik yardımda bulunulmuştur (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 166).

Şartlı Eğitim Yardımı

3294 sayılı Kanun çerçevesinde sosyal güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi ailelere, çocuklarının okul hayatına devam edebilmesi için okulların açık olduğu sürede verilen yardımlardır (2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 147). Şartlı eğitim yardımları, yoksulluk riski altında bulunan ailelerin eğitim gören çocuklarının düzenli bir şekilde okula gidebilmesi için verilmektedir (2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 124-125). İhtiyaç sahiplerinin bu yardımlardan yararlanabilmeleri için öğrencilerinin 1 ay içinde 4 günden fazla devamsızlık yapmaması gereklidir. Ödemeler 2 ayda bir defa 2024 yılı için

ilköğretim erkek öğrenciler için 180 TL, kız öğrenciler için 200 TL olarak yapılmaktadır. Ortaöğretim öğrencileri için erkekler için 260 TL, kız öğrenciler için 300 TL ödeme yapılmaktadır. 2023 yılı içerisinde SYDV'ler tarafından ihtiyaç sahiplerine 1,49 Milyar TL'lik ödeme gerçekleştirilmiştir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 141). 2024 yılında 1.774.442 kişi 1,31 Milyar TL yardımdan yararlanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 159).

Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaşe Yardımı

Taşımalı sisteme dahil olamayan ihtiyaç sahibi ilk ve ortalı dereceli okullarda okuyan öğrencilerin barınma ve ulaşım gibi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla SYDV'ler tarafından belirli aralıklarla verilen yardımlardır. 2023 yılı içerisinde 2.197 ihtiyaç sahibi ailenin çocuğuna 3,77 Milyon TL'lik yardımda bulunulmuştur (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 147; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 151; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 136; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 153; 2019 Yılı Faaliyet Raporu, 2020: 142; 2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 145; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 55; 2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 126). 2024 yılında 1.597 öğrenci toplamda 5,9 Milyon TL'lik yardımdan yararlanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 167).

Ücretsiz Ders Materyali Yardımı

2003-2004 eğitim öğretim döneminden itibaren Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'e SYDVF tarafından aktarılan fon çerçevesinde her yıl öğrencilere ücretsiz kitap yardımı yapılmaktadır (2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 126). SYDV'ler tarafından kaynak yardımı için ayrılan ödemeler MEB'e verilmektedir (2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 151). 2023 yılında 5,06 Milyon TL'lik eğitim materyali yardımı verilmiştir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 147). 2024 yılında 3,7 Milyar TL'lik ders materyali ödemesi yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 167).

Öğle Yemeği Yardımı

SYDTF tarafından aktarılan kaynaklar ile MEB tarafından 1997 yılından itibaren 8 yıllık temel eğitimde taşımalı eğitim uygulamasındaki okullarda okuyan öğrencilere

ücretsiz öğle yemeği verilmesidir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 147). 2024 yılında 9,6 Milyar TL'lik yardımda bulunulmuştur (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 167).

Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması Yardımı

Yapılan yardımlarla özel eğitime ihtiyacı olan engelli öğrencilerin okullara daha rahat ulaşımının sağlanması ve ulaşım sorunlarının azaltılması, engelli öğrencilerin okula gitme oranının artması ile engellilerin hayatın her alanında kendilerine yer bulmaları için MEB ile iş birliği içinde engelli öğrencilerin ücretsiz okullara taşınması için çalışmalar yürütülmektedir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 145). Önceki dönemlerde yardımlar zihinsel engelli ve otistik engelli gruplar olarak sınırlandırılmış, 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren tüm engelli gruplarının sunulan yardımlardan yararlanması sağlanmıştır (2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 145). Bu bağlamda 2023 yılında 127,741 öğrenci için 2,4 Milyon TL'lik kaynak aktarılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 145). 2024 yılında 133.893 öğrenciye toplam 6,4 Milyar TL'lik yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 170).

Yurt Yapımı Yardımı

1986 yılından itibaren öğrencilerin barınması için öğrenci yurtlarının yapılması konusunda SYDTF tarafından gerekli kurumlara kaynak aktarımı gerçekleştirilerek ortaöğretim kurumları için yurtlar yapılmaktadır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 148). 2024 yılında yurt yapımı için herhangi bir kaynak aktarımı yapılmamıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 167).

Yükseköğretim Kurumlarına Yönelik Yardımlar

3294 sayılı Kanun kapsamında yükseköğretim kurumların eğitim gören Türk öğrencilere SYDV'lerin imkânı dâhilinde düzenli olmayan yardımlar gerçekleştirilmektedir. Yapılan yardımlar 2020 yılına kadar Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminde (BSYBS) ilgili diğer yardım programları adı altında yapılırken yeni süreçte yükseköğretim öğrencilerine yönelik yardımlar başlığında ele alınmış ve bu kapsamda ihtiyaç sahibi öğrencilere yardımda bulunulmaktadır (2022 Yılı Faaliyet Raporu,

2023: 152-153). 2023 yılı içerisinde 16.216 öğrenciye, 27,79 Milyon TL yardım yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 149). 2024 yılında 63.927 yükseköğrenim öğrencisine 40,5 Milyon TL tutarında yardım yapıldığı görülmektedir (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 168).

2.5.3. Sağlık Yardımları

Sağlık yardımları başlığı altında kronik hastalık yardımı, kronik hastalara kesintisiz güç kaynağı ve elektrik borcu desteği, glikoz ölçüm cihazı yardımı desteği, çoklu doğum yardımı, şartlı sağlık yardımı, engelli ihtiyaç yardımı, Genel Sağlık Sigortası (GSS) prim yardımı ve genel sağlık sigortası katılım payı yardımı konuları değerlendirilmiştir.

Kronik Hastalık Yardımı

İhtiyaç sahibi olan Tüberküloz ve Subakut Sklerozan Panrnsfalit hastaları ve yakınlarına SYDV’ler tarafından verilen yardım türüdür (2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 136). Yapılan yardımlar aylık olarak düzenli verilmektedir. 2024 yılında aylık 5.097 TL 4.079 kişiye 110,63 Milyon TL yardım yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 146). 2024 yılında 3.661 kişiye toplam 179,9 Milyon TL’lik yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 166).

Kronik Hastalara Kesintisiz Güç Kaynağı ve Elektrik Borcu Desteği

10 Kasım 2018 yılından itibaren 2017/7 sayılı SYDVF’nın “Fon Kurulu Kararıyla Ağır Kronik Hastalığı Nedeniyle Cihaza Bağımlı Olan Hastaların Bulunduğu Hanelerin Elektrik Fatura Bedeli ve Kesintisiz Güç Kaynağı İhtiyaçlarının Karşılmasına İlişkin İlke Kararı ile Kronik Hastalara Elektrik Desteği Programı”; kronik hastalığı nedeniyle cihaza bağımlı olan hastaların bulunduğu hanelerin elektrik fatura bedeli, birikmiş elektrik borcu ve kesintisiz güç kaynağına yönelik ihtiyaçlarının karşılanması için Elektrik Tüketim Desteği, Kesintisiz Güç Kaynağı Desteği ve Elektrik Borcu Desteği şeklinde uygulanmaya başlanmıştır. Program Türk vatandaşlarına yönelik uygulanmaktadır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 146-147; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 151). 2024 yılında, yardım

kapsamında SYDV'ler tarafından toplam 42 bin TL tutarında yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 166).

Glikoz Ölçüm Cihazı Yardım Desteği

SYDV müteveli heyeti tarafından 3294 sayılı Kanunu çerçevesinde 10 Mart 2023 tarihinden sonra hastanelerden Tip 1 diyabet teşhisi konulmuş 0-22 yaş arasındaki çocukların sürekli glikoz ölçümünü sağlayan cilt altı glikoz ölçüm cihazı ile sensörlerinin en fazla 2 yıllık tedarik sürecinin tamamlanması amacıyla yapılan yardımdır. Kullanımı sağlanan glikoz ölçüm cihazının kullanım süresi 14 gündür ve ihtiyaç sahiplerine 28 gün için 2 sensör temin edilmektedir. 2023 yılı içerisinde yardım sürecinde 7.075 kişi yararlanmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 150). 2024 yılı içinde 7.194 kişi yardım sürecinden faydalanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 169).

Çoklu Doğum Yardımı

Çoklu doğum durumlarında dünyaya gelen bebeklerin ailelerine yönelik verilen destek türüdür (2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 148). Bu destekten faydalanmak için ailede kişi başına düşen gelirin asgari ücretin 1/3'ünden düşük olması, Sağlık Bakanlığının listesinde yer alan aşıların belirlenen süreler içinde yapılmış olması gereklidir (2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 151). Çoklu doğum yardımı çerçevesinde verilen destek miktarı 400 TL'dir. 2023 yılı içerisinde 25.825 çocuk için 62,4 Milyon TL'lik çoklu doğum yardımı yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 143). 2024 yılı içinde 22.160 çocuk için toplam 50,5 Milyon TL'lik yardım verilmiştir (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 161).

Şartlı Sağlık Yardımı

3294 Sayılı Kanun çerçevesinde sağlık güvencesi olmayan ihtiyaç sahibi ailelere çocuklarının sağlık kontrollerinin yapılması, hamilelerin sağlık kontrollerinin yapılması ve doğumlarının hastanede gerçekleştirmeleri şartıyla verilen yardımlardır (2015 Yılı Faaliyet Raporu, 2016: 128). 2023 yılında çocuklar için aylık 100 TL, hamileler için aylık 200 TL, lohusalar için doğum sonrası 2 ayı da kapsayacak şekilde 300 TL, hamilelerin doğumu hastanede yapmaları durumunda 500 TL'lik şartlı sağlık yardımı verilmiştir. 2023 yılında

1.066.956 kişiye 951, 78 Milyon TL’lik şartlı sağlık yardımı verilmiştir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 141). 2024 yılı içerisinde 932.434 kişi 836,2 Milyon TL yardımdan yararlanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 160).

Engelli İhtiyaç Yardımı

3294 sayılı Kanun çerçevesinde engelli ve yoksul vatandaşların toplumla uyum sağlayabilmeleri için gereken araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasında uygulanan sosyal yardım türüdür. 2023 yılında 1.116 ihtiyaç sahibine 8,78 Milyon TL’lik yardım yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 150; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 160). 2024 yılında 888 kişi toplam 9,7 Milyon TL’lik yardımdan yararlanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 170).

Genel Sağlık Sigortası (GSS) Prim Yardımı

5510 sayılı Kanunun 87. maddesi çerçevesinde, hane içinde kişi başına düşen gelirin brüt asgari ücretin üçte birinin altında olması durumunda tespit edilen ihtiyaç sahiplerinin genel sağlık sigortası primleri bütçeden karşılanmaktadır (2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 162). 2023 yılında 9.021.162 ihtiyaç sahibine 61,10 Milyar TL prim desteğinde bulunulmuştur (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 157). Bu yardımdan yararlanılabilmesi için herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmaması gereklidir. Yardımdan yararlanmak için başvuruda bulunan ihtiyaç sahiplerinin mal varlıkları ve gelir durumları incelenmektedir (2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 161). 2024 yılında 9.444.458 kişinin toplamda 105,63 Milyar TL’lik GSS’si devlet tarafından karşılanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 176).

Genel Sağlık Sigortası Katılım Payı Yardımı

5510 sayılı Kanunu’nun 60’ıncı maddesinde sayılan genel sağlık sigortalısı sayılan kişilerin ile bakmakla sorumlu olduğu kişilerin, 5510 sayılı Kanun kapsamında ödedikleri hastane, ilaç, reçete, tıbbi cihaz, malzeme ve optik katılım paylarının SYDV’lerden talep edilmesi durumunda faydalanılabilen destek türleridir. 2023 yılında 37,03 Milyon TL’lik katılım payı ödemesi yardımı yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 156-157; 2022

Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 162). 2024 yılı içinde 76,5 Milyon TL'lik yardım kapsamında kaynak aktarılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 177).

2.5.4. Özel Amaçlı Yardımlar

Özel amaçlı yardımlar başlığı altında aşevleri, afet acil durum yardımları, terör zararı yardımları, yabancılara yönelik uyum yardımı programı, yabancılara yönelik şartlı eğitim yardımı programı başlıkları incelenmiştir.

Aşevleri

Evde yemek yapamayacak durumda olan ve evde yemek yapacak kimsesi olmayan, engelli, yaşlı ve hastalara yönelik günlük sıcak yemek hizmeti sunulmasıdır. 2023 yılında 479,49 Milyon TL yardımda bulunulmuştur (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 144; 2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 60). 2024 yılında 162 SYDV tarafından 65.414 kişiye aşevi hizmeti için 946,2 Milyon TL'lik yardım verilmiştir (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 163).

Afet Acil Durum Yardımları

Afet ve acil durum yaşanan bölgelerde ihtiyaç sahibi ailelerin temel ihtiyaçlarının sağlanabilmesi amacıyla ilgili bölgedeki SYDV'lere aktarılan kaynaklardır. 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli yaşanan deprem sonrasında da mağdur olan vatandaşlara 1,85 Milyar TL'lik afet ve acil durum yardımı yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 143-144). 2024 yılı içinde yaşan afet ve acil durumlar kapsamında 27,6 milyon TL'lik yardım yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 162).

Terör Zararı Yardımları

Terör zararı yardımları; terör olaylarının yaşanmasından sonra terörden olumsuz yönde etkilen kişilere acil ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasını amacıyla acil gıda, giyim, yol, eğitim, barınma gibi verilen yardımdır (2016 Yılı Faaliyet Raporu, 2017: 60). 2023 yılında ihtiyaç sahibi hanelere 1.500 TL tutarında yardımda bulunulmuştur (2023 Yılı

Faaliyet Raporu, 2024: 143). 2024 yılında herhangi bir kaynak aktarımı yapılmamıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 162).

Yabancılara Yönelik Uyum Yardımı Programı

Yabancılara yönelik olarak uygulanan Yabancılara Yönelik Sosyal Uyum Yardımları Programı ile Sosyal Uyum Yardımı 17.07.2023 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Avrupa Birliği Komşuluk Müzakereleri Genel Müdürlüğü çerçevesinde imzalanan hibe yönetimi protokol ile birleştirilmiş ve uygulaması Kızılay iş birliği ile gerçekleştirilmektedir (2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 150; 2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 146). Bu çerçevede sosyal güvencesi olmayan, geçici barınma merkezleri dışında ikamet eden yabancı ihtiyaç sahipleri “Geçici Koruma Statüsü Sahipleri, Ulusal Koruma Statüsü Sahipleri, Uluslararası Koruma Başvurusu Sahipleri” yardımdan yararlanmaktadır. Bu yardımlar kapsamında ülke içinde yabancı olup ağır engelli statüsünde olan ihtiyaç sahiplerine de aylık 1.200 TL’lik yardım yapılmaktadır. Bu bağlamda 2023 yılı içerisinde 8,57 Milyar TL’lik yabancılara yönelik yardım yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 146).

Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı Programı

Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı Programı; AB tarafından finanse edilmekte olup, Kızılay ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile birlikte koordineli olarak uygulanan bir yardım programıdır. Geçici barınma merkezlerinin dışında yaşayan, sosyal güvencesi olmayan ve devamsızlığı 1 ayda 4 günden fazla olmayan, MEB’de geçici eğitim merkezlerinde okuyan yabancı çocukların yararlandığı programdan anasınıfından, 8. sınıf öğrencilerine kadar (2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019: 150-151); kız öğrenciler için 100 TL, erkek öğrenciler için 90 TL; 9. sınıftan 12. sınıfa kadar eğitim alan öğrenciler için; kız öğrenciler için 150 TL, erkek öğrenciler için 130 TL ödemektedir. 2023 yılında 666.803 yabancı öğrenci 654,74 Milyon TL’lik yardımdan yararlanmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 146). 2024 yılı içerisinde 646.765 kişi toplam 912,9 Milyon TL yardımdan yararlanmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 165).

2.5.5. Engelli ve Yaşlılara Yapılan Yardımlar

Engelli ve yaşlılara yapılan yardımlar başlığı altında yaşlı aylığı, engelli aylığı ve engelli yakını aylığı konuları irdelenmiştir.

Yaşlı Aylığı

2022 sayılı Kanun çerçevesinde bu yardımdan yararlanabilmek için ihtiyaç sahibi kişinin 65 yaş ve üzerinde olması, hane içinde fert başına düşen gelirin asgari ücretin 1/3'ünü aşmaması, herhangi bir kurumdan aylık ya da gelirin bulunmaması gerekmektedir (2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022:145). Bu yardım kapsamında 2023 yılında yaklaşık 812.694 kişiye 19,88 Milyar TL ödeme yapılmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 157). 805.554 kişiye toplamda 34,76 Milyar TL'lik ödeme yapılmıştır.

Engelli Aylığı

En az %40 engelli raporuna sahip olan ve sosyal güvencesi bulunmayan kişiler için verilen bir sosyal yardım desteğidir. Bu yardımdan yararlanacak olan ihtiyaç sahibi çocuksa, çocukla ilgilenen yakınları aylığı almaktadır. 2024 yılında 5.667,37 TL engelli aylığı verilmiştir. Hastaneden alınan rapor kapsamında aylık %40-%69 oranında engeli olan 346.816 kişi için 6,46 Milyar TL yardımda, %70 ve üzeri için 281,731 kişi için 7,88 Milyar TL engelli yardımı sağlanmıştır (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 157). 2024 yılında aylık %40-%69 oranında engeli olan 340,575 kişiye 11,13 Milyon TL'lik %70 ve üzeri için 284.511 kişiye toplamda 19,97 Milyar TL'lik yardım verilmiştir (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 175).

Engelli Yakını Aylığı

18 yaşından küçük engelli çocukların ihtiyaçlarının karşılanması için engeli %40'tan fazla olan, sosyal güvencesi olmayan kişilere engelli yakını aylığı verilmektedir. Verilen aylık engelli çocukların bakımı için ailelerin hesaplarına yatırılmaktadır. Hastaneden alınacak raporla bu yardımdan yararlanılmaktadır. 2023 yılı içinde 99.900 kişiye 1,72 Milyar TL yardımda bulunulmuştur (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 156-

157; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 144). 2024 yılı için 93,682 kişiye 2,85 Milyon TL'lik ödeme yapılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 175).

2.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kamu Yönetiminde Etkinliği ve Verimliliği

Bu alt bölümde kamu yönetimi, etkinlik, etkililik ve verimlilik kavramları, kamu yönetiminde verimlilik ve yeni kamu hizmeti, Türk kamu yönetiminde etkinlik ve verimlilik çalışmaları, kamu yönetiminde verimliliğin ve etkinliğin sağlanması ve ölçülmesi, vakıflarda etkinliği ve verimliliği arttırmaya yönelik uygulamalar başlıkları değerlendirilmiştir.

2.6.1. Kamu Yönetimi, Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramları

Alt başlıkta kamu yönetimi, etkinlik, etkililik ve verimlilik kavramları incelenmiştir.

2.6.2. Etkinlik Kavramı

Etkinlik kavramı işletme yönetiminin kavramı olarak ortaya çıksa da kamusal yönetim ve özel yönetim arasında ayrımın kalkmasıyla kamuda da kullanılan önemi bir kavram halini almıştır (Demirel, 2006: 123). Etkinlik kavramı sonuç odaklıdır. Bu bağlamda amaç ve hedeflerin gerçekleştirilmesi sürecinde hizmetlerin verimli kullanılması, hedeflere ulaşmanın ne derecede gerçekleştirildiğini kısaca amaçların gerçekleşme seviyesini göstermektedir (Kılavuz, Yılmaz, 2005: 277). Kamu kurumlarının etkinlik seviyesi kamu hizmetlerinin ve kaynaklarının etkili sunumu, kamu kaynaklarının eşit ve verimli dağılımıyla gerçekleşmektedir. (Korkmaz, 2017: 454). Etkinlik kamu kurumlarının verimsizliğini, kamu bürokrasisini, kaynak israfını önlemeyi, kamu kurumlarına en yüksek derecede fayda sağlamayı amaçlamaktadır (Kesgin, 2015: 162). Kamu kurumlarında etkinlik boyutunun incelenmesi, kamu kurum ve kuruluşlarının hedeflerini tamamlayabilmesi için gösterdikleri başarının değerlendirilmesi noktasında önemlidir (Akyel ve Köse, 2010: 10). Kamu kurumlarının kamusal faaliyetlerinde göstermiş oldukları performansları, maliyetleri en aza indirmeleri için kamu hizmetindeki çıktılar ve

girdiler arasındaki ilişkinin ölçülebilmesi etkinlik ve verimlilik analizleriyle sağlanmaktadır (Köse, 2007: 118). Bu bağlamda kamu kurumlarının amaçlarını gerçekleştirme düzeyi ve başarı performanslarının denetlenmesi için etkinlik süreci önem taşımaktadır (Köse, 2007: 122).

Kamu yönetiminde zaman içinde hizmetlerin artması kamu kurumlarının hantallaşmasına neden olmuş, hizmetlerin istenilen düzeyde kişilere ulaştırılmasını engellemiş ve zamanla yeni kamu yönetimi anlayışının dünya genelinde önem kazanmasını sağlamış ve klasik kamu yönetimi anlayışının önemini kaybettirmiştir. Kamu maliyetlerinde meydana gelen azalma hizmetlerin kişilere daha verimli ve etkin bir şekilde sunulmasına imkân sağlamıştır (Biriciklioğlu ve Yanlızoğlu, 2018: 264). Etkinlik kavramı yönetim yaklaşımının temelini oluştururken, denetim, hesap verebilirlik, katılımcılık, şeffaflık gibi kavramlar etkinliğin denetlenmesini oluşturan temel unsurlardır (Akyel ve Köse, 2010: 10).

2.6.3. Etkililik Kavramı

Etkililik kavramı 2. Dünya Savaşı sonrasında yönetim alanında kullanılmaya başlanmıştır. Etkililik, kaynakların en iyi biçimde değerlendirilmesi ile en iyi sonucun alınması yani (Yükçü ve Atağan, 2009: 1) bir girişimin istenilen düzeyde gerçekleştirilmesi, (Karatepe, 2005: 310) örgütlerin istediği sonuçlara ulaşma seviyesidir. Bu bağlamda bir amacın istenilen seviyede gerçekleştirilebilmesi ve bu amacı gerçekleştirebilmek için kişilerin ya da örgütlerin yeterli seviyede güçlü olabilmesidir (Karatepe, 2005: 309).

Etkililik kavramı girdilerden daha çok çıktılar yani amaçlarla ilgilidir. Örgütlerin ya da kişilerin ulaşacağı amaçları, amaçlanan sonuçları yani amaçlara ulaşmadaki ölçümü belirtmektedir. Sonuç olarak hedeflenen etkililik ve gerçekleşen etkililik düzeyinin belirlenmesi de örgüt ya da kişilerin başarı durumlarını belirlemektedir (Cavlak, 2021: 120). Kurumların etkililiğinin sağlanması yöneticilerin görevidir. Yöneticiler kurum içinde değişen koşullara uygun etkililik geliştirmek ve her durum için ayrı ayrı etkililik ölçütü hazırlamak durumundadır (Çetin vd., 2018: 563).

Etkililik öznel bir kavram olarak onu inceleyen kişilere ve zamana bağlı olarak da anlam kazanmaktadır. Etkililik ölçülmesi zor bir kavramdır bundan dolayı iktisadi olmayan kamu hizmetlerinin değerlendirilmesinde genellikle etkililik kavramından yararlanılmaktadır (Zengin, 2011: 19). Kamu kurumlarında etkililiğin ölçülebilmesi için kurumların özel koşulları dikkate alınmalı, kurumun karakteristik özelliklerine uygun kriterlerin seçilmesi gereklidir (Sabuncuoğlu, 2010: 135).

2.6.4. Verimlilik Kavramı

Verimlilik kavramı Sanayi Devrimi sonrasında yaygınlaşmış ve önem kazanmış olan bir kavramdır.

Verimlilik kavramını; iktisatçılar girdi ve çıktı arasındaki ilişki, mühendisler makinelerin etkin çalışması sonrasında elde edilenler, muhasebeciler işletmelerin finansal performansı, endüstriyel psikologlar ve örgüt psikologları kar, kalite, işe devam, iş tatmini, motivasyon, moral, adaptasyon, uyum, çatışma, kurallara uyma gibi alanlarının gerektirdiği açılardan tanımlamasını yapmışlardır (Ramsay, 2008: 17). Bu bağlamda verimlilik kavramı pek çok alanla ilgili disiplinler arası bir kavram olarak değerlendirilmektedir.

Verimlilik genel olarak, ussallık, israftan kaçınma, tutumluluk (Beyoğlu, 2022: 11), girdi- çıktı oranlaması anlamlarında kullanılmaktadır (Prokopenko, 2004: 14). Bu anlamda verimlilik; çeşitli mal ve hizmet üretimi için emek, sermaye, arazi, malzeme, bilgi ve enerji kullanımı olarak da ifade edilmektedir (Prokopenko, 2004: 19). Verimlilik; bir üretim ya da hizmet sisteminin ürettiği çıktı ile çıktıya ulaşabilmek için kullanılan girdi arasındaki ilişki olarak nitelendirilmektedir (Baykal ve Atalay, 2011: 19). Kısaca verimlilik üretilen mal ya da hizmetin, üretime katılan etkenlerden birine bölünmesiyle elde edilen sonuç olarak değerlendirilmektedir (Parlak, 2011: 822).

Adam Smith “Ulusların Refahı” isimli eserinde verimliliği modern dünyanın kullanımına uygulanabilecek bir kavram olarak sunmuştur (Köroğlu, 1993: 2). OECD verimliliği; çıktının üretim öğelerinden birine bölünmesine eşit olduğunu belirtmiştir. ILO ürünlerin toprak, sermaye, işgücü ve organizasyon öğelerinin birleşimi sonucunda ortaya çıktığına değinmiş ve üretimin belirtilen öğelere oranı sonucunda verimliliğin ortaya

çıkıldığı ifade edilmektedir (Köroğlu, 1993: 2). Verimlilik kuruluşların ya da kurumların mal ve hizmet üretimiyle ilgili bir terim olmasının yanında toplumun gelişimiyle de ilgili bir terimdir (Zengin, 2011: 20). TDK verimliliği; yaratılmış bir sermayenin, bir kuruluşun ya da yatırımın gelir sağlayabilme olanağı olarak nitelendirmektedir (TDK, 2023).

Verimlilik bir düşünce tarzıdır ve var olanı devamlı olarak iyileştirmeye çalışmaktadır. Verimlilik ile her şeyin bugünden daha iyi yapılabileceği düşüncesi söz konusudur (Köroğlu, 1993: 3).

Verimlilik; etkinlik, rasyonelleştirme ve karlılık kavramlarıyla karıştırılmaktadır (Prokopenko, 2004: 14).

Verimliliğin artmasının en temel hedefi insanların yaşam kalitelerini arttırmaktır (Prokopenko, 2004: 9). Verimliliğin artması pek çok durumu beraberinde getirmektedir. Verimlilik ülkelerin zenginliklerinin artmasında da doğrudan etkilidir (Prokopenko, 2004 : 9). Yüksek verimlilik ile ülkeler yaşadıkları yoksulluk sorunundan kurtulabilmekte ve bu çerçevede değerlendirildiğinde verimlilik yoksulluğun minimum seviyeye indirilebilmesi için kullanılabilecek olan en iyi araç olarak değerlendirilebilir (Prokopenko, 2004: 12). Ülkeler çerçevesinde verimlilik değerlendirildiğinde ulusal düzeyde kurumlarda en üst seviyede sağlanan verimlilik ülke içindeki istihdamın artması, küresel piyasalarda rekabet gücünün artması, işsizlik oranlarının ve enflasyonun düşmesi gibi durumlarla yakından ilgilidir (Prokopenko, 2004: 12). Organizasyon ve düzenleme bozuklukları iş ve mevki sahipleri arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir (Parlak, 2011: 822).

Örgüt açısından verimlilik kavramı değerlendirildiğinde verimliliğini arttıran bir örgütün etkinliği de artmaktadır. Verimliliğin arttırılması için; işe uygun personel seçiminin yapılması, personelin belli aralıklarla denetlenmesi, örgüt yapısının dönemin şartlarına uygun olması, insan kaynaklarının eğitim ile geliştirilmesi, çalışanlarının daha verimli olabilmesi için maddi ya da manevi desteklerle güdülenmesi (Artan ve Artan, 1976: 45-46) gereklidir. Etkinlik doğru olan işi yapmak, verimlilik işleri doğru yapmaktır. Verimliliğin gerçekleşme derecesi etkinliği belirlemektedir (Saygılıoğlu ve Arı, 2003: 55).

Verimlilik; iyi, ulaşılmak istenilen, olumlu ve rasyonel değerler yüklenen çok boyutlu bir kavramdır. Kamu kaynakları ile verimli hizmet sunulması amaçlandığından hizmetlerdeki teknik, tahsis ve dinamik, verimlilikte artışı meydana getirmektedir (Polat ve Akçakaya, 2022: 259).

Sonuç olarak gerçekleşen verimlilik hem kurumların verimliliğinin sağlanması hem de yaşam standartlarının yükselmesinde, ekonomik kalkınmanın ve sosyal ilerlemenin sağlanmasında etkilidir. Düşük verimlilik, demeler dengesinde bozulmalara, işsizliğin, suç oranlarının, yoksulluğun artmasına neden olmaktadır (Prokopenko, 2004: 22-23).

2.6.5. Kamu Yönetimi Kavramı

Kamu amme, halk anlamlarına gelmektedir (Eryılmaz, 2013: 10). Yönetim; belli bir amacı gerçekleştirilebilmesi için kurum faaliyetlerinin planlanması, örgütlenmesi, yönlendirilmesi, eşgdmlenmesi ve kontrol edilmesi olarak ifade edilir (Akat vd., 1997: 10). Yönetim hem rgt hem de örgütün faaliyetlerini belirtir (Gözler, 2019: 9). Yönetimin amacı; örgütsel amaçların etkili ve verimli olarak yerine getirilmesi (Genç, 2008: 18), kamu hizmetlerinin siyasal iktidarın belirlemiş olduğu kurallar çerçevesinde, kamu yararına uygun olarak kamu hizmetlerinin yerine getirilmesidir (Tortop vd., 2005: 7). Kamu yönetimi en basit olarak halkın yönetimi olarak tanımlanabilir. Kamu yönetimi (idare, bürokrasi) Avrupa coğrafyası itibariyle en çok beş yüzyıl öncesine uzanabilen modern toplumların yönetim şekillerinin incelenmesine verilen isimdir (Güler, 2015: 36). Kamu yönetiminin tarihsel geçmişi Prusya'ya ve Prusya'da 18. yy da ortaya çıkan "Kameral Bilimler Kürsülerine" dayanmaktadır (Eryılmaz, 2013: 33).

Kamu yönetimi vatandaşlara fayda sağlamak amacıyla tarihin ilk çağlarından beri var olan insanların ortak ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla mal ve hizmetlerin sunumu sağlayan ve hizmetlerin etkin, verimli, sorunsuz bir şekilde yerine getirilmesine yardımcı olmaktadır (Aydın ve amur, 2021: 1142).

Kamu yönetimi; kamu bürokrasisinin ve onun mal ve hizmet sunduğu halkla ilişkilerini anlamaya, geliştirmeye yönelik pratik ve teoriden gelen bir disiplin (Parlak, 2011: 428), yasaların devletin yönetim faaliyetlerinin yararlı bir şekilde düzenlenmesiyle uğraşan bilim dalıdır (TDK, 2023).

Kamu yönetimi; yasaların öngördüğü işler ve kamu politikalarının uygulanması ile ilgili süreç ve faaliyetleri, devletin yürütmeye ilişkin kolunun örgütsel görünümünü, bir meslek olarak tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 2013: 10-13). Kamu yönetimi en sade biçimiyle devletin yürütme gücüne karşılık gelmektedir. Kamu yönetimi kamu görevlileri ve kamu malları vasıtasıyla devletin amaçlarını yerine getirmektedir (Özdemir, 2008: 180). Halk, örgüt, kamu politikası, norm düzeyi, mali kaynak ve kamu görevlileri kamu yönetiminin elemanlarını oluşturmaktadır (Eryılmaz, 2013: 14-16).

Kamu yönetimi; kamu politikalarını yürürlüğe koyan mekanizmayı ve bu mekanizmayı yürürlüğe koyan akademik disiplin olarak da nitelendirilmektedir (Heywood, 2019: 534).

Kamu Yönetiminin Özellikleri

Kamu yönetimi; yönetenler tarafından halka hizmet sunulması amacıyla kamu politikalarının yürütülmesini sağlamaktadır. Kamu yönetiminin devlete hizmet etme amacı söz konusudur ve kamu yönetimi devletin halka karşı görevlerini yerine getirebilmesi yani hizmetlerini sunabilmesi için yararlandığı önemli bir araçtır (Parlak ve Doğan, 2016: 31). Kamu kurumlarında çalışan kamu görevlilerinin devletin halka sunduğu hizmetleri yerine getirebilmesi için etkin, etkili ve verimli bir biçimde çalışması gereklidir (Parlak ve Doğan, 2016: 31).

Halka sunulan kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilebilmesi için kamu yönetiminin belli başlı özellikleri söz konusudur bunlar şu şekilde ifade edilebilir (Gözübüyük, 1976: 12; Gözler, 2019: 10; Gözler ve Kaplan, 2020: 7; Parlak ve Doğan, 2016: 33-34);

- Kamu yönetimin en temel amacı kamu yararının sağlanmasıdır. Bu bağlamda toplumun esenliği, refahı ve iyiliği önemlidir.
- Kamu yönetimi toplumun faydası ve kamu yararı için yerine getireceği faaliyetler konusunda kamu gücünden yararlanmaktadır. Kamu kurumlarının kamu gücünden yararlanılması, kamu kurumlarını özel kişilerden üstün konuma getirmektedir.
- Kamu kurum ve kuruluşları kamusal faaliyetleri yerine getirirken bütçe ve yaptıkları faaliyetlerden dolayı yasama organının denetlemesine tabidir.
- Kamu kurumlarında çalışan kişiler ve kamu yönetimi arasında meydana gelen uyuşmazlıklar kamu yönetimi mahkemeleri tarafından çözümlenmektedir. Kamu yönetimi hukuki kurallara bağlıdır.
- Kamu yönetiminin kuruluşu, görevleri, örgüt yapısının kurulması, sorumlulukları, kamu görevlilerinin istihdamı ve görevlerindeki yetkileri, hak ve yükümlülükleri, kamu kurum ve kuruluşlarının mal ve hizmetlerini sunma usul ve esasları yasalarla başlangıçta belirlenmiştir.

Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Gelişimi

Yeni Kamu Yönetimi (YKY) anlayışı 1980'lerden sonra ortaya çıkmış piyasa temelli girişimci idare olarak nitelendirilmektedir. 1970'lerin ortalarında meydana gelen petrol krizlerinin etkisiyle (Küçüktüğü ve Aydın, 2017: 475) ortaya çıkan KYK anlayışı İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) olmak üzere devletin küçültülmesi ve yeniden yapılandırılması yönünde yapılan uygulamalardır. İngiltere'de Margaret Thatcher, ABD'de Ronald Reagan tarafından KYK anlayışının politikaları uygulamaya konulmuştur (Eryılmaz, 2013: 48-49). Thatcher ve Reagan yönetimleri süreç içinde yeni bir paradigma geliştirerek ülkelerinin yönetsel ve ekonomik çerçevede serbest bir anlayışa dönüşmesinde önder olmuşlardır (Bayansar ve Özer, 2023: 391).

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı Wilson'un siyaset ve yönetim ayrılığı, Weber'in kurguladığı bürokrasi modeli, Taylor'un bilimsel yönetim ilkeleri üzerine kurulmuş olan klasik kamu yönetimi anlayışının etkilerinin azaltmıştır (Berkün, 2017: 657). Klasik kamu yönetimi ve organizasyon yapısı mekanik bir organizasyon yani kapalı sistemle ilgili iken, YKY anlayışı organik organizasyon yapısına sahip, yani açık sistemle alakalıdır (Koçel, 2018: 227). Klasik kamu yönetiminde örgüt yapısı içinde insana değer verilmemekteydi. Bu durum da örgütün en önemli parçası olan insanın örgüt içinde göz ardı edilmesi, kurumlarda kırtasiyeciliğin oldukça fazlalığına, zamanla işlerin aksamasına ve maliyetlerin artmasına neden olması YKY anlayışının ön plana çıkmasında etkili olmuştur (Bulut, 2023: 32). YKY anlayışıyla, kamu yönetiminde özel sektör yönetim tekniklerinin kullanılmaya başlanması ile yönetimin bazı görevlerinin özel sektöre devredilmesinde etkili olmuştur (Heywood, 2019: 541).

Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile yönetimde hâkim olan merkeziyetçilik, hiyerarşik ve katı bürokratik uygulamalar yerine kamu hizmetlerinde kalite, vatandaş odaklılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, performansa dayalı yönetim, katılımcılık, yönetişim ve etik gibi ilkeler ön plana çıkmıştır (Parlak, 2011: 846-847; Eroğlu, 2010: 231). Böylece 1929 Krizi sonrası uygulamaya konulan Keynesyen Politikalar ve refah devlet uygulamaları ile devletin işlevleri değişmiş, idari örgütlenmeler genişlemiş ve harcamalarda da artışlar meydana gelmiştir (Parlak, 2011: 848). Bu bağlamda devlet her şeyi yapan üstelenen yerine her şeyi düzenleyen, denetleyen bir pozisyona girmiş, kamu sektörünün rekabete ve özel sektör yönetim anlayışına yöneldiği süreçte vatandaşın kamu da müşteri statüsünde değerlendirildiği ve memnuniyetinin önemsendiği yeni anlayış hâkim olmuştur (Parlak, 2011: 849). YKY yaklaşımı ile kamuda işletme yönetimi anlayışı benimsenmiş ve klasik kamu yönetimin anlayışının kamuda etkisini azaltmıştır (Özer, 2005: 6). Bu bağlamda klasik kamu yönetiminin hizmet sunma açısından yetersiz kaldığı ve hizmetlere cevap verememesine neden olmuştur (Heywood, 2019: 541).

YKY anlayışıyla; kamu yönetiminde piyasa kökenli değişimler uygulanmıştır. Devlet teşkilatında yerelleşmeyi, kamu kurumlarının özel sektör anlayışı ile idare edilmesi, kamu kurumlarında bilgi ve teknoloji kullanımının artması ile ekonomide liberal ekonomi uygulamaları benimsenmiştir. Liberal ekonomi politikaları ile kamu örgütlenmelerinin küçültülmesi ve kamu hizmetlerinde yerleşme politikalarının uygulanma süreci

başlamıştır (Bayansar ve Özer, 2023: 401). YKY ile kamu yönetiminde işletmeciliğin temelleri atılmıştır.

YKY anlayışı kamu kurumlarında benimsenen bürokrasi modelinin yetersiz kaldığına verimsizliği, hantallığı, kırtasiyeciliğin yönetimde hâkim olduğuna vurgu yapmaktadır. Bürokrasi modeli kıt kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını, yöneticilerin karar alırken risk almasını engellemektedir (Eryılmaz, 2013: 53). Bu bağlamda kamu kurumlarında yaşanan verimsizliğin hantallığın, kırtasiyeciliğin önlenmesi için minimal devlet anlayışının benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Böylece kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması sağlanacaktır. YKY anlayışı genel olarak çıktı, sonuç odaklıdır. YKY için sunulan kamu hizmetlerinin sonuçları oldukça önemlidir.

YKY anlayışı 1980'lerden sonra dünya geneline yayılmış ve birçok devletin siyasi ve bürokratik yapısında reformların yaşanmasında etkili olmuştur (Küçüktağı ve Aydın, 2017: 488). Bu çerçevede geleneksel personel yönetimi yerini insan kaynakları yönetimine bırakmış yönetimde de sürekli yenilik değişim, uyum, etkinlik, etkililik, verimlilik üzerine çalışılmaktadır (Eroğlu, 2010: 231). 1985'lerden itibaren Kamu İktisadi Teşebbüslerinin özelleştirilmeye başlanması, sürece uygun yeni kamu politikalarının üretilmesi yönünde çalışmalar benimsenmiştir (Berkun, 2017: 657).

Kamu Hizmeti ve Özellikleri

Kamu hizmeti kavramı Fransa'da ortaya çıkmış hem Fransa'da hem de Türkiye'de yönetim hukukunun temel kavramları arasında yer almaktadır (Gözübüyük, 2011: 76). Kamu hizmeti kavramı idare hukukunun gelişiminde oldukça etkili olmuştur (Altunok ve Gedikkaya, 2016: 134).

Kamu hizmeti anlayışı küreselleşme sonucunda ortaya çıkan girişimcilik, rekabetçilik, bireycilik ve piyasa çerçeveli değerlerin oluşmaya başlaması ile müşteri odaklı bir sürece gidilmesi kamu hizmeti anlayışının benimsenmesinde oldukça etkili olmuştur (Sezer, 2008: 147). Müşteri odaklılık kamu hizmeti anlayışının temelini oluşturmaktadır. Kamu hizmeti; bir kamu tüzel kişisi tarafından doğrudan ya da kamu tüzel

kişisi tarafından görevlendirilme sonucunda ya da kamu tüzel kişisi denetimi altında bulunan özel kişi tarafından kamu yararı amacıyla yerine getirilen faaliyetlerin tamamıdır (Gözler, 2020: 179; Gözübüyük, 2011: 76). Kamu hizmeti devlet ya da diğer kamu tüzel kişilerinin gözetim ve denetimleri altında genel ve kolektif ihtiyaçların sağlanması için kamuya sunulan sürekli ve düzenli faaliyetlerdir (Parlak, 2011: 425).

Kamu hizmeti; devlet ya da diğer kamu kurumlarının sunmuş oldukları hizmetlerdir. Devletin her yıl zorunlu olarak yerine getirdiği kamu hizmeti savunmadır ve savunma en temel kamusal hizmettir. Bunun yanında devlet tarafından eğitim, sağlık, ulusal güvenlik, yargı, gibi pek çok kamusal hizmeti vatandaşlara verilmektedir (Özdemir ve Durusoy, 2011: 368-369). Kısaca bir hizmetin kamu hizmeti sayılması için; hizmetin kamuya yönelmiş olması ve kamuya yararının olması, hizmetin kamu kuruluşlarınca ya da kamu kuruluşları tarafından gözetim ve denetimi yapılan özel hukuk kişilerince yürütülmesi gereklidir.

Kamu hizmetinde sunulan faaliyetin amacı kamu yararına yönelik olmalıdır. Kamu kurumları tarafından yerine getirilen kamu hizmetleri kamu hukukuna bağlı olarak idari yargıda karara bağlanır. Özel kurumlar tarafından kamu tüzel kişiliği denetiminde ve gözetiminde sunulan kamu hizmetleri özel hukuka bağlı olarak dava gerektiren durumlar adli yargıda çözümlenir (Gözler, 2020: 184; Gözübüyük, 2011: 76). Kamu hizmeti; kişilerin günlük ortak ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla sürekli, nesnel olarak verilen ve hizmet karşılığında herhangi bir ücret talebinde bulunulmayan etkinliklerdir. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmemesi halinde toplum içinde huzursuzluklar ortaya çıkmaktadır (Anayurt, 2007: 146).

Kamu hizmetleri; kesintisiz ve devamlı, ihtiyaç dâhilinde kamu yararına uygun olarak değiştirilebilmekte, tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde sunulmakta ve Anayasa ile kanunların öngördüğü çerçevede bedava ücretsiz olarak halka sunulmaktadır (Gözler, 2020: 186). Kamu hizmetleri idare tarafından yerine getirilebilir ya da yap-işlet- devret, yap-işlet ya da imtiyaz sözleşmeleri bağlamında denetimi ve gözetimi altında bulunan herhangi bir özel girişim ya da girişimci tarafından da hizmetler yerine getirilebilir (Anayurt, 2007: 146).

Kamu hizmetinin özellikleri şu şekilde belirtilmektedir (Altunok ve Gedikkaya, 2016: 135-136);

- Kamu hizmeti kamu gücü kullanılarak, kamu yararı amacıyla yerine getirilmektedir.
- Kamu hizmetlerinin konusu ve sınırları kanunlarla belirlenmiştir. Böylece kamu hizmeti sunulurken keyfi ve sınırsız bir yetki söz konusu değildir.
- Kamu hizmetleri vatandaşlara sunulan sürekli ve düzenli bir faaliyettir.
- Kamu hizmeti idare tarafından ya da idare aracılığıyla görevlendirilen özel hukuk kişileri kamu tüzel kişisi vasıtasıyla görevlendirilme sonucunda ya da kamu tüzel kişisi denetimi ve gözetimi altında kamu hizmeti yerine getirebilir.
- Kamu hizmetleri bedelsiz olarak yerine getirilmektedir.

Yeni Kamu Hizmeti

Yeni kamu hizmeti anlayışı demokratik değerlere ve vatandaşa önem veren, kamu yararını hedefleyen, kamu çalışanları ve vatandaş arasındaki diyalogu ön plana çıkarmaktadır. Yeni Kamu Hizmeti anlayışı, yeni kamu işletmeciliğini eleştirmekte, özel sektör karşısında devletin etkisinin azaltılması gerektiğini savunmaktadır (Ayhan ve Önder, 2017: 22). Yaklaşımın unsurları; demokratik vatandaşlık, post modern kamu yönetimi, sivil toplum, kurumsal hümanizm ve yeni kamu yönetimidir.

Yeni kamu hizmeti anlayışı ile ekonomi, siyaset ve toplumsal alanda dönüşüm amaçlanmaktadır. Vatandaşların kamu politikalarının uygulamaya konulmadan görüşünün alınması ve sonuçta rıza göstermeleriyle kamu yönetimindeki dönüşümün daha sağlam ve sürdürülebilir olacağı vurgulanmaktadır (Ayhan ve Önder, 2017: 23). Bu yaklaşım uygulama alanında kendisine çok fazla yer edinememiş ve yönetim yaklaşımının gelişmesine zemin hazırlamıştır (Ayhan ve Önder, 2017: 40).

Yeni kamu işletmeciliği anlayışı, kamu yararını ürün olarak kabul etmekte, vatandaşa değil müşteri temelli ve verimliliği hedeflemektedir. Bu bağlamda insan faktörünü göz ardı etmektedir. Bu eksiklikler karşısında yeni kamu hizmeti yaklaşımı 2000 yılında Denhardt ve Denhardt tarafından geliştirilmiştir (Ayhan ve Önder, 2017: 33-34). Yeni kamu işletmeciliği değerleri; bir merkezli demokrasi, ekonomik sözleşme, bireycilik, kişisel yarar, sınırlı devlet, ekonomik değerler, yönetsel hesap verebilirlik, profesyonellik, rekabettir. (Karcı, 2008: 59).

Yönetişim

Yönetişim kavramı 1989 yılında Dünya Bankası tarafından yayınlanan Afrika'ya ilişkin bir rapor sonucunda "ülke meselelerinin yönetiminde politik gücün kullanımı" anlamında ortaya çıkan bir kavramdır (Parlak, 2011: 865; Eryılmaz, 2013: 60).

Yönetişim toplumsal sorunların çözümlenmesi ve yeni kamu politikalarının üretilmesinde devletin yanı sıra sivil toplum kuruluşları (STK) ve özel sektörün de katılması ile sürece destek sağlamasıdır. Yani toplum içinde yönetimle ilgili aktörlerin yönetsel sisteme dahil edilmesi, yönetsel faaliyetlerde karşılıklı etkileşim ve iş birliğiyle yönetsel sorunların aşılmasında birlikte hareket edilmesidir (Altunok ve Gedikkaya, 2016: 383). Yönetişim kavramı özellikle 1990'lardan sonra birçok ulusüstü örgüt (DB, OECD, BM gibi) tarafından kullanılmıştır (Ayhan ve Önder, 2017: 46). Yönetişim; tek taraflı ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkiler ile özel sektör, kamu sektörü birlikteliğini ifade etmektedir. Yönetişim kavramının temel özellikleri; saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, yerindelik ve hukukun üstünlüğüdür (Parlak, 2011: 865-867). Yönetişim kavramının kapsamı oldukça geniştir ve küresel, ulusal, bölgesel, yerel düzeylerde de uygulama alanı söz konusudur (Altunok ve Gedikkaya, 2016: 384).

Yönetişim, yönetimdeki farklı kurumları ve aktörleri (Altunok ve Gedikkaya, 2016: 383) yani çok aktörlü bir yapıyı belirtmektedir (Eryılmaz, 2013: 62).

Yönetişim kamu politikalarının belirlenmesinde ve uygulama sürecinde katılımcılık, iş birliği, sivil toplum ve etkileşime oldukça önem vermektedir. Yönetişim; demokratik vatandaşlık, sivil toplum, müzakere, vatandaş odaklılık değerlerini ön plana

çıkarmaktadır. Ön plana çıkarılan değerler çerçevesinde kamu politikalarında yüksek oranda uzlaşma sağlanması amaçlanmaktadır (Ayhan ve Önder, 2017: 23).

Yönetişim; kamu politikalarının belirlenmesinde sermaye, sivil toplum örgütü ve devlet ortaklığıdır (Eryılmaz, 2013: 60). İyi bir yönetim için; yoksulluğun ortadan kaldırılması, sosyal fırsatların geliştirilmesi ve kamu hizmetlerinin verimli sunulması oldukça önem taşımaktadır. Bu bağlamda iyi yönetim için verimlilik oldukça önemlidir ve verimlilik iyi yönetişimin temel öğelerindendir.

2.6.6. Kamu Yönetiminde Etkinlik ve Verimlilik

Kamu kurumları, etkinlik ve verimlilik konusunda özel sektörle karşılaştırıldığında genel olarak verimsiz, etkin olmayan kurumlar olarak görülmekte ve bu konuda sürekli eleştirilmektedir.

Kamu kurumları, özel kurumlardan farklı işleyiş ve kuruluş amaçlarına sahiptir. Kamu kurumları işlevlerini yerine getirirken en büyük amacı kamu yararıdır. Özel kesimin ise kar maksimizasyonudur. Bu bağlamda iki kurumun etkinlik ve verimlilik değerlendirmesinde farklılıklar söz konusudur. Özel sektör sürekli kar elde etme amacıyla olduğundan kaynaklarını, iş gücünü daha etkin kullanmakta ve kurumların etkinliği ve verimliliği daha fazladır (Zengin, 2011: 22). Kamusal ürünlerin fayda ve maliyetlerinin tespiti parasal olarak kolay değildir. Bu durumda kamusal ürünlerin çeşitliğinden ve sunulan hizmetlerde kar yerine kamu yararının hedeflenmesinden kaynaklanmaktadır.

Kamu yönetiminde verimlilik için; performansa dayalı yönetim, örgütsel yapının işlevsel olması, insan kaynakları yönetimi ve bilgi işlem teknolojinin etkinlik ve verimlilik süreçlerine dâhil edilmesi oldukça önemlidir (Polat ve Akçakaya, 2022: 264).

Sanayileşme ile 18.yy'dan itibaren kullanımı artan etkinlik ve verimlilik kavramı ile etkinlik ve verimlilik konusunda yeni kuruluşların oluşmasında etkili olmuştur. Verimliliğin ve etkinliğin kurumlarda artışında “Taylor’un Bilimsel Yönetim İlkeleri” ve bu bağlamda kapitalist üretim sisteminin oluşumunda belirleyici olmuştur (Zengin, 2011: 68). Taylor verimliliği ve etkinliği üretimin merkezine yerleştirmiş, sermayenin, emeğin ve

refahının birbirleriyle ve verimlilik ile etkinlikle bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Taylor kurumlarda verimliliği arttırmak amacıyla işbölümü ilkesine değinmiş ve kurumlarda verimliliğin artış göstermesine yardımcı olmuştur (Polat ve Akçakaya, 2022: 265; Polat, 2023: 13).

Weber, kamu kurumlarında ideal tip bürokrasi modeliyle; hiyerarşi, merkezileşme, prosedürler, denetim ve uyum ile kurumlardaki etkinliğin ve verimliliğin sağlanacağını ifade etmektedir (Beyoğlu, 2022: 234). Weberyen bürokrasi de devletin rasyonel bürokratik yapı içinde olması kamu kurumlarının verimli ve etkin olacağı üzerinde çalışmalar yapılmıştır (Polat, 2023:10).

Fordizm, Taylor'un "Bilimsel Yönetim İlkelerini" montaj hattı ile birleştirmiş ve kitlesel üretimde artışların yaşanmasında etkili olmuştur. Fordizm'de etkinlik ve verimlilikle; teknolojik ilerlemeler, uzmanlaşma, iş bölümü, mekanizasyon ve fabrikalaşma artışa geçmiştir (Zengin, 2011: 69-70).

Kısaca kamu yönetiminde klasik dönemde en belirgin olarak; Woodrow Wilson'un işletme benzeri yönetiminde verimliliği ve etkinliği ön plana çıkarması, Taylor'un işletmelerde bilimsel yönetimle iş birliği çerçevesinde kurumların verimliliğinin ve etkinliğinin artacağı, Weber'in bürokrasi üzerinde çalışmaları, Fayol yönetim süreçlerine ilişkin ilkeleri sonucunda verimliliğe ve etkinliğe ulaşılabilceği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda kamu kurumlarında verimlilik ve etkinlik sağlanmıştır. Ancak yapılan çalışmalarda kamuda etkinlik ve verimlilik artışında insan faktörünün göz ardı edilmesi, insanı makinanın bir parçası olarak görülmesi etkinlik ve verimlilik artışını sınırlamıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalarda etkinlik ve verimlilik artışının en önemli kriterinin çalışanın teşvik edilmesi olduğunu tespit etmişlerdir (Zengin, 2011: 219). Klasik dönemde kamu kurumlarında görülen düşük verimlilikte ve etkinlikte örgütlenmede katılığın etkisi oldukça fazladır. Bu tip yapılaşmaya sahip olan kurumlar teknolojik gelişmelerin, emek gücündeki kapasitelerin farkına varmazlar ve katı örgütlenmenin yatay iletişimine hâkim değildirler. Bu örgütlenmelerde karar alma sürecini yavaşlatırlar bu durumda etkinlik ve verimlilik azalır ve kurumdaki bürokrasi artar. Sonuç olarak verimliliğin ve etkinliğin gerçekleşeceği kademedede yetki devri engellenir. Böylece kamu kurumlarının verimsizleşmesine neden olur (Prokopenko, 2011: 30).

1929 Krizi sonrasında kamu kurumlarında uygulamaya konulan Keynesyen politikaların kamu politikalarında uygulanmaya başlanması ile verimliliğin ve etkinliğin etkisi azalmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrasında refah devlet uygulamaları ve verimlilik yerine etkililik kavramı ön plana çıkmıştır. Bu dönemde kurumların verimliliğinin artırılması yerini belirli bir amacın yerine getirilmesinde etkililiğin önem kazandığı bir süreç evrilmiştir (Zengin, 2011: 221).

1970’lerde yaşanan Petrol Krizleri sonrasında kamu yönetiminde yeni bir döneme girilmiş ve kamu yönetiminde işletmecilik anlayışıyla bağlantılı Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı önce İngiltere ve Amerika’da sonrada birçok ülkede benimsenmeye başlamıştır. Yaşanan mali krizler tüm dünyada verimlilik ve etkinlik esasına uygun örgütlenme, özel kesime özgü teknik pratiklerin kamu kurumlarında da uygulanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kamu yönetiminde de işletme yönetiminde uygulanan teori ve metotları benimsenmeye başlanmıştır (Özer, 2005: 59).

YKY anlayışıyla kamu kurumlarında uygulanan yöntemlerin eleştirilmesine neden olmuştur. 1970-1980’li dönemler kurumların etkinlik ve verimliliklerindeki düşüşler üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda etkinlik ve verimliliğin özel ve kamu kesiminde düşmesindeki en önemli etmen petrol krizidir. Verimliliğin ve etkinliğin kurumlarda azalmasına rağmen teknolojik gelişmeler yavaşlamamıştır (Prokopenko, 2011: 13-15).

YKY anlayışının birçok ülke tarafından uygulanmaya başlanması kamu yönetiminde verimlilik ve etkinlik kavramlarının daha fazla ön plana çıkarılmasında etkili olmuştur. Kamu kurumlarının verimliliği ve etkinliği ele alınırken insan faktörü de süreç içinde değerlendirilmiş ve bu durum kurumların verimliliğinin ve etkinliğinin artmasında etkili olmuştur. YKY anlayışına göre kamu kurumlarındaki verimlilik ve etkinlik;

Waldo, kamu kurumlarındaki verimliliğin ve etkinliğin çok boyutlu olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda kurumlardaki verimliliğin ve etkinliğin kamu yararı, demokrasi, katılım ve hesap verebilirlik gibi parametrelerle birlikte çalıştığına değinmektedir (Beyoğlu, 2022: 235).

Denhardt ve Denhart tarafından oluşturulan yeni kamu hizmeti vatandaşa hizmet edilmesinin, kamu yararının verimlilik ve girişimcilik kadar önemli olduğunu vurgulanmıştır. Yeni kamu hizmeti anlayışı etkinlik ve verimliliği ön plana çıkarırken insanların ve kamu yararının göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

1980'lerden sonra kamu yönetiminde ve kamu kurumlarının örgütlenmesinde yeni arayışların ön plana çıktığı bir süreçtir. Kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli olarak sunulabilmesi için kamu yönetiminin geleneksel hantal hali yerine örgüt yapısında etkinliği ve verimliliği odak noktası haline getiren ve vatandaş müşteri konumuna getiren yeni kamu işletmeciliği anlayışı yönetim sürecine uygulanmaya başlanmıştır (Özer, 2022: 214). Yeni kamu işletmeciliği anlayışı özel sektör ve kamu sektörü arasında işleyiş bakımından herhangi bir fark bulunmadığına değinmekte ve kurumlardaki verimliliğin ve etkinliğin sağlanmasında çıktıların denetimine dayanan, esnek, performans odaklı, nicel başarı ölçütlerinin tanımlandığı, ücret ve işlerde rekabete dayalı, insan kaynakları ve stratejik yönetim teknik ve ilkeleriyle yönetilmesi sonucunda etkilidir (Beyoğlu, 2022: 235).

Yeni Kamu İşletmeciliği, klasik kamu yönetimi anlayışının temel ilkeleri olan hiyerarşi, bürokrasi, hukuksal rasyonelliği işletme teknikleri ile dönüştürerek kurumlardaki verimliliği ve etkinliği sağlanmayı hedeflemektedir. Kamu kurumlarındaki verimliliği ve etkinliği girdi açısından ele alan yeni kamu işletmeciliği, verimliliğin ve etkinliğin maliyetlerinin kısıtlanması, devletin faaliyet alanının daraltılması ve çıktıların denetimlerinin yapılmasıyla sağlanacağına değinmektedir. Yeni kamu işletmeciliği kamu kurumları verimliliğini ve etkinliğini sonuçlar üzerinden yapmaktadır (Beyoğlu, 2022: 130).

Kamu Yönetiminde Etkinlik ve Verimlilik Üzerine Yapılan Çalışmalar

Kamu yönetiminde verimliliğin ve etkinliğin sağlanmasında yeni kamu yönetimi anlayışının etkisi oldukça fazladır. Özellikle 1970'lerde yaşanan petrol krizlerinin neden olduğu ekonomik sıkıntılar refah devletin sorgulanmasına, devletin vatandaşlar üzerindeki otoritesinin zayıflamasına, kamu kurumlarında kullanılan kaynakların etkin ve verimli kullanımı konusunda daha etkili olmasına neden olmuştur. Kamu da verimliliğin ve

etkinliğin önem kazanmasında özellikle kamu yönetimi alanına işletmecilik anlayışının hâkim olmasının etkisi büyüktür.

YKY anlayışını savunanlar örgütsel büyümenin kontrolsüz ve ihtiyaç dışında olmasının kamu sektöründe ve kamusal mal ve hizmet sunumunda verimliliğin ve etkinliğin sağlanmasındaki en önemli engellerden biri olarak görmektedir (Bulut, 2023: 57).

Türkiye’de kamu yönetiminde etkinlik ve verimlilik üzerine çalışmalar ilk kez 1940’larda başlamıştır. 1949 yılında Neumark’ın hazırlamış olduğu “Devlet Daire ve Müesseselerinde Rasyonel Esasları Hakkında Rapor” ile kamu kurumlarındaki kırtasiyecilik, personel sayısı ve personelin niteliği, kamu kurumlarının denetlenmesindeki eksiklikler konularını araştırılmış, kamu kurumlarının verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması için belli başlı önerilerde bulunmuştur (Orhan, 2006: 74).

1951 yılında Barker’in “Kalkınma Planı için Tahlil ve Tavsiyeler Raporu” kamu yönetiminin detaylı bir incelemeye tabi olmasını ve incelemenin sağlanabilmesi için komisyon kurulması gerekliliği belirtilmektedir. Raporda kamu kurumlarının verimliliğinin ve etkinliğinin artırılması için yetki devrine gidilmesi, merkeziyetçi yapının azaltılmasına değinilmiştir (Orhan, 2006: 74).

Verimlilik ve etkinlik konusunda bilimsel çalışmalar 2. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye’nin dahil olduğu Marshall Planının etkisiyle olmuştur (Kılınçkaya, 2013: 144). 1954 yılında Vekaletlerarası Prodüktive Komitesi oluşturulmuştur. Kurum verimlilik üzerine çalışmalar yapmıştır. 1965 tarihli ve 580 sayılı Kanun ile tüzel kişiliğe sahip olan Milli Prodüktive Komitesi kurulmuştur (Kılınçkaya, 2013: 144-145). Kurum 2011 yılına kadar görevine devam etmiş, 2011 yılında kapatılmıştır. Bu bağlamda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı Verimlilik Genel Müdürlüğü oluşturulmuş ve verimlilik çalışmalarının yürütülmesinde görevli haline gelmiştir.

Türk kamu yönetiminde verimlilik ve etkinlik üzerine yapılan ilk çalışma 25 Mayıs 1958 yılında 7163 sayılı Kanun çerçevesinde Türkiye Ortadoğu Amme İdare Enstitüsü’nün (TODAİE) kurulması ile başlamıştır. Kurumun kurulma amacı Türkiye’deki kamu kurum

ve kuruluşlarının verimliliğinin artırılması ve sunulan kamu hizmetlerinin etkinliğinin artırılması konusunda çalışmalar yapılmasıdır (Kantar, 2023: 10).

Kamu yönetiminde verimlilik ve etkinlik çalışmaları 1960'dan sonra sistematik ve ciddi bir şekilde yapılmaya başlanmıştır (Özer, 1997: 183). Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) kurulmasıyla birlikte kamu yönetiminde yeni çalışmaların adımı atılmıştır. Bu bağlamda ilk çalışma TODAİE tarafından hazırlanan “Merkezi Hükümet Örgütü, Merkezi İdarenin Taşra Örgütü, Mahalli İdareler ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri (MEHTAP)” ile ilgili dört konu üzerine araştırmalar yapılmıştır. Böylece kamu yönetimi alanında ilk reform çalışmaları yapılmıştır (Özer, 1997: 184). Kamu yönetiminin gelişmesi için MEHTAP raporunun ön çalışması yapılmış ancak gerçek anlamda uygulama kısmı yapılamamıştır.

1970'lerde kamu kaynaklarının israfının önlenmesi amacıyla Kamu Yönetimi Dairesi kurulmuştur. Kurum, kamu kurumlarında verimsizliği ve kaynakların israf nedenlerinin araştırılması sonucunda kurumlara verimsizliğin önlenmesi için tavsiyelerde bulunmuştur (Özer, 1997: 186).

1971 yılında Kamu İdare Reform Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Kurum, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ve kamu kurumlarındaki verimliliğin ve etkinliğin artırılması amacıyla MEHTAP raporunu “İdari Reform Danışma Kurulu Raporu: İdarenin Yeniden Düzenlenmesi İlkeler ve Öneriler” adıyla tekrar düzenlenmiştir (Özer, 1997: 186).

1979 tarihli ve 2171 sayılı Kamu Yönetiminde ve Harcamalarında Etkinlik ve Verimliliği Sağlamak ve Savurganlığı Önlemek Amacıyla Alınacak Ekonomik ve Mali Önlemler Hakkındaki Yetki Kanunu çıkarılarak kamu kurumlarındaki verimliliğin ve etkinliğin artırılması amacıyla çalışma yapılmıştır (Özer, 1997: 196).

1980'lerde “Türk Kamu Yönetiminin” işleyişi ve örgütsel yapısı etkin, etkili ve verimli bir yapıya sahip değildi. Kamu kurumlarında merkeziyetçilik, bürokrasi, kırtasiyecilik söz konusuydu ve kamusal işler verimli olarak sunulamamaktaydı. Bu bağlamda “Türk Kamu Yönetiminde” devletin küçültülmesi, bürokrasinin, merkeziyetçiliğin ve kırtasiyeciliğin azaltılması konusunda çalışmalar yapılmaya

başlanmıştır. Bu süreçten sonra kamu kurumlarında özelleştirilme sürecine girilmiştir. Kamusal alanda yapılan özelleştirmelerle kamu hizmetleri daha etkin ve verimli hale getirilmeye çalışılmıştır.

1991’de “Kamu Yönetimi Araştırma Projesi” (KAYA), kamu yönetiminde yerel yönetimler ve merkez tarafından sunulan hizmetlerin verimlilik ve etkinlik esasında sunulması, kamu kaynaklarının kullanımının düzenlenmesi, kamu personeli ve örgüt yapısında olan sorunların çözümlenmesi amacıyla yürürlüğe girmiştir. Bu bağlamda kamu kurumlarında verimliliğin ve etkinliğin artırılması konusunda atılan önemli bir adımdır. Proje sonucunda klasik kamu yönetimi çerçevesinde çalışan kamu kurumlarında kamu hizmetlerinin kullanımının verimli ve etkin bir şekilde sağlanamayacağı ve kamu kurumlarında değişimin gerekliliğine yani YKY anlayışının uygulanması gerekliliğine değinilmiştir (Çam, 2023: 41). 1990’larda siyasal istikrarsızlıklar YKY anlayışının uygulanmasını yavaşlatılmıştır.

2000’lerde YKY anlayışının etkisi ve kamu kurumlarının özelleştirilme faaliyetleri hız kazanmıştır. YKY anlayışıyla beraber kamu yönetiminde katılım, şeffaflık, açıklık, hesap verebilirlik ve bilgi edinme gibi yeni değerler ön plana çıkmaya başlamıştır. Kamu yönetimindeki yeni değerlerle kamu kurumlarının etkin ve verimli bir biçimde faaliyetlerini sunmaları konusunda çalışmalar yapılmıştır (Çam, 2023: 44). 2004 yılında AB kriterlerine uyum sağlayabilmek için “Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı” hazırlanmış ancak 2006 yılında kanun tasarısı TBMM tarafından kabul edilmesine rağmen Cumhurbaşkanı tarafından iptal edilmiştir.

2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile YKY anlayışının temel ilkeleri uygulanmaya başlanmış, devletin mali yönetim sisteminde değişikliğe gidilmiş, kamu idarelerinin stratejik planlama anlayışıyla kaynakların etkili, etkin ve verimli kullanmasının yolu açılmıştır. 2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çerçevesinde yerel katılımcılığın artması sağlanmış, merkezin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisi yumuşatılmıştır. 2012 tarih ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kanunu ile vatandaşların kamu yönetimi konusunda yetersiz kaldığı

düşünülen konular ve işleyiş hakkında şikâyet etme hakkı tanınmıştır (Önen ve Ozan, 2021: 541-542).

2012 yılında 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile ülke genelindeki büyükşehir sayısında artış meydana gelmiş ve bu bağlamda kamusal hizmetleri yerine getiren büyükşehir belediyelerinin faaliyet alanları genişlemiştir.

2017 tarihli ve 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu ile Türkiye’de Parlamenter Sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine (CHS) geçilerek yönetimin yapısında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda 2000’lerde kamu yönetiminin etkin ve verimli hale gelebilmesi için bürokratik pek çok engel kaldırılmış, Cumhurbaşkanlığı Kurulları ve Ofisleri ile kamu yönetiminde daha verimli kararlar alınması sağlanmıştır (Önen ve Ozan, 2021: 542).

Kamu Yönetiminde Verimliliğin ve Etkinliğin Sağlanması ile Ölçümü

Devlet kurumlarında çalışan sayısında meydana gelen artış ile kamu harcamalarında oluşan artış kamu kurumları için etkinlik ve verimlilik ölçümü ile tekniğini gerekli kılmıştır. Kamu sektöründe verimlilik hesaplaması bir dairenin etkinlik ve verimlilik ölçüsü (etkenlik), dairenin çıktısı ile amaçlarını gerçekleştirme arasındaki nedensellik ilişkisinin geçerliliğinin değerlendirilmesiyle desteklenmektedir (Baykal ve Atalay, 2011: 44).

Kamu yönetiminde verimlilik ve etkinlik hesaplaması özel sektörden daha zordur. Özel sektör verimlilik ve etkinlik ölçütü olarak karı ele alırken kamu kurumlarının verimlilik ve etkinlik ölçütü kamu yararadır (Demir, 2011: 47). Yani özel sektördeki örgütlerde verimlilik ve etkinlik ölçütü parasal değerlerdir. Bu durum da özel sektörde verimlilik ölçümü kolayca yapılabilmektedir. Kamu örgütlerinde nihai hedef olmaması verimlilik ve etkinlik ölçümünü zorlaştırmaktadır (Beyoğlu, 2022: 236; Kılavuz, 2000: 149).

Kamu yönetiminde verimliliğin ve etkinliğin ölçülmesi kamusal mal ve hizmetlerin kâr amacı olmadığından parasal değerle ölçülebilmesi oldukça zordur. Kamu kurumlarında verimlilik ve etkinlik hesaplamasında; benzer kurumlar arası karşılaştırma, kurum içi karşılaştırma, özel sektör karşılaştırması, geçmiş performans ve yönetimin koyduğu hedefler vasıtasıyla sağlanmaktadır (Akçakaya, 2012: 197). Kamu kurumlarında verimlilik ve etkinlik ölçümü yapılırken çıktıların bir örnek ve tekrarlanabilir olması, çıktıların ölçülmesinin zorluğu karşısında, performans denetiminin kabul edilebilir bir standardının olması ve önceki yılların değerlendirmelerinin olması oldukça önem taşımaktadır (Özer, 1997: 86; Orhan, 2006: 27-28). Kamu kurumlarındaki verimlilik ve etkinlik ölçümü teknikleri şu şekildedir (Özer, 1997: 85-86; Orhan, 2006: 27-28).

Benzer Kurumlar Arası Karşılaştırma: Kurumların işletme giderleri, hizmetin ya da alıcının nüfusunu kullanım usulü, hizmet tedarik sürecinin birim fiyatı, işgücü düzeyleri, performans göstergeleri gibi benzer verilerin karşılaştırılmasıyla elde edilen verilerle verimlilik ve etkinlik ölçümü yapılabilmektedir.

Kurum İçi Karşılaştırma: Değişik yerler ya da bölümlerdeki aynı sorumlu tarafından sağlanacak olan farklı hizmet ya da imkânlar arasında bulunan maliyetlerin karşılaştırılması sonucunda bilgi elde edilmektedir. Yönetim maliyetlerinin işletme maliyetlerine oranı, fazla çalışma ücretlerinin bütün ücret bordrosuna oranı, kütüphanede saat başına çalışılan konuların oranı gibi performans göstergeleri geliştirilebilmektedir.

Özel Sektör Kıyaslaması: Benzer hizmetlerin yürütüldüğü özel kesim ile kamu kesiminin karşılaştırılmasının yapılması sonucunda verimlilik ve etkinlik ölçümü sağlanabilmektedir.

Geçmiş Performans: Kurumların geçmişte sunmuş oldukları hizmet performanslarının değerlendirilmesi sonucunda yapılan verimlilik ve etkinlik ölçümüdür. Bu bağlamda geçmiş potansiyel tasarruf alanları tespit edilebilir. Bunun sonucunda maliyet ve çıktı eğilimleri değerlendirilip, analizi yapılmalıdır.

Hedefler: Kamu kurumlarının verimlilik ve etkinlik hesaplamasında, idarenin belirlemiş olduğu hedefler karşılaştırma unsuru olarak kullanılabilir.

Kurumlarda verimliliğin ve etkinliğin ölçülmesinin belli başlı faydaları vardır. Verimliliğin ve etkinliğin ölçülmesinin faydaları şu şekilde belirtilmektedir (Özer, 1997: 87);

- Nitelik ve nicelik kontrolünün sağlanmasında,
- Başarının gösterilmesinde,
- Bütçe ve planlarının hazırlanmasında,
- Mal ve hizmetlerin fiyatlandırılmasında,
- Sunulacak olan hizmetin düzeyinin belirlenmesine,
- Personele yönelik performans tahmininde kurumlara katkı sağlamaktadır.

Kamuda kullanılan verimlilik ve etkinlik istatistiklerinin şu amaçlar için de kullanabilmektedirler (Baykal ve Atalay, 2011: 45);

- Bir kurumun amacı doğrultusunda hedef belirlemesi,
- Kamu kurumunun kaynak tahmini,
- Kamu kurumu bütçe gerekçesi,
- Kamu kurumunun örgüt yapısındaki değişim ve yönetim için alınan bağımsız, kararların değerlendirilmesi,
- Kamu kurumunun işlemlerinin kontrolü sağlanması.

2.6.7. Vakıflarda Verimliliği ve Etkinliği Arttırmaya Yönelik Uygulamalar

Türkiye’de SYGM sosyal yardımların verimli, etkin ve kaliteli olarak ihtiyaç sahibi vatandaşlara sunulabilmesi için belli başlı projeler geliştirilmektedir. Bu bağlamda aile destek merkezi projesi, sosyal dayanışma merkezi projesi, evsizlere konaklama projesi, sosyal hizmet projeleri ve kurum bakımından ayrılan gençlerin sosyal yönden desteklenmeleri projeleri SYDV’ler tarafından uygulanmaktadır.

Aile Destek Merkezi (ADEM) Projeleri

ADEM Projeleri 3294 sayılı Kanun çerçevesinde aileyi ve kadınları desteklemek için sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olduğu, dezavantajlı grupların yoğun olarak yaşadığı, toplumsal hayata katılımın zor olduğu bölgelerde yaşayan ve kendi imkânlarıyla sosyal, kültürel, mesleki ve sportif kurslara erişemeyecek olan kadınlar için milli ve manevi değerler ile toplumun değer yargılarını muhafaza etmek üzere psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden gelişimlerinin ve toplumsal entegrasyonlarının sağlanması amacı ile faaliyet gösteren merkezlerdir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 148; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 152; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 138; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 155). 2024 yılı içinde ADEM Projeleri için 711,8 Milyon TL kaynak aktarılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 167-168).

ADEM Projelerinden dezavantajlı kadın ve çocuklar faydalanabilmektedir. Başvuru için kimlik belgesi gereklidir. Yeni açılan merkezler için azami 2.375.000 TL, devam eden merkezler için azami 2.175.000 TL vatandaşa ödeme yapılmaktadır. (SYGM, 2025).

Sosyal Dayanışma Merkezi (SODAM) Projeleri

Roman vatandaşların, dezavantajlı grupların yoğun yaşadığı ve toplumsal hayata katılımın zor olduğu bölgelerde yaşayan, kendi imkânlarıyla sosyal, kültürel, mesleki ve sportif kurslara erişemeyecek aileler ve kadınları desteklemek adına, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin düşük olduğu, milli ve manevi değerler ile toplumun değer yargılarını muhafaza etmek üzere psikososyal, sosyokültürel, mesleki ve kişisel yönden

gelişimlerinin ve toplumsal entegrasyonlarının sağlanması amacı ile faaliyet gösteren merkezlerdir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 148; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 152; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 138; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 155). 2024 yılı için SODAM Projeleri için 107,3 Milyon TL kaynak aktarılmıştır (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 167-168).

Proje kapsamında yer alan kişiler dezavantajlı kadın ve çocuklardır. Yeni açılan merkezler için azami 2.375.000 TL, devam eden merkezler için azami 2.175.000 TL'dir (SYGM, 2025).

Evsizlere Konaklama Projesi

Evsiz, mekânız ve kimsesiz vatandaşların tespiti yapılarak, il sınırları içerisinde bulunan kamu kurumu misafirhanelerine yerleştirilmesi, kamu kurumu misafirhanelerine yerleştirilememeleri halinde pansiyon, otel vb. yerlerde konaklamalarının sağlanması veya bir mekânın bu kişilerin kışı geçirebilmeleri için kaynak tahsis edilmesi, konaklayanların temizlik, sağlık, temel gıda, giyim ve benzeri diğer ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yürütülen projelerdir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 148; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 152; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 138; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 155). 2024 yılı içinde Evsizlere Konaklama Projesi kapsamında 39 SYDV'ye toplam 108,2 Milyon TL kaynak aktarılmıştır. (2024 Yılı Faaliyet Raporu, 2025: 168).

Proje başvurusunu evsiz vatandaşlar adına sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları yapar. Başvuru belgesi mütevelli heyeti kararı ile online proje dokümanı olarak, yardım tutarı projeye yönelik ilke kararları çerçevesince belirlenmektedir. Ödeme dönemi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı mütevelli heyetince duyurulmaktadır (SYGM, 2025).

Sosyal Hizmet Projeleri

3294 sayılı Kanununun amacına uygun olarak dezavantajlı grupların (çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar vb.) ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması,

yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanmasına yönelik projelerdir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 148).

Proje başvurusu sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından yapılır. Başvuru belgesi mütevellî heyeti kararı ile online proje dokümanı olarak belirlenmiştir. Yardım tutarı projeye bağlı olarak bakan oluru ile belirlenmektedir. Ödeme dönemi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı mütevellî heyetince duyurulmaktadır (SYGM, 2025).

Kurum Bakımından Ayrılan Gençlerin Sosyal Yönden Desteklenmesi Projesi

Reşit olarak veya akademik yaşamlarını tamamlayarak kurum bakımından ayrılan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamında istihdam hakkı bulunan gençlerin, uzun vadeli sigorta kollarına bağlı bulunan bir işte ilk kez istihdam edilmelerinden bir ay sonrasına kadar konaklama ve yemek ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik olarak sunulan sosyal hizmet projesidir (2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 148; 2022 Yılı Faaliyet Raporu, 2023: 152; 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 2022: 138; 2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2021: 155).

Başvurudan Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 2828 sayılı Kanun kapsamında kurum bakımından ayrılan gençler faydalanabilmektedir. Başvuru belgesi mütevellî heyeti kararı ile online proje dokümanı olarak, yardım tutarı projeye yönelik ilke kararları çerçevesince belirlenmektedir. Ödeme dönemi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı mütevellî heyetince duyurulmaktadır (SYGM, 2025).

2.7. Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Sosyal Yardım Uygulamaları

Bu alt başlık altında bazı Avrupa ülkelerinde sosyal yardım uygulamaları, uluslararası belgelerde sosyal yardımlar, Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları, Türkiye’de uygulanan sosyal yardımların tarihsel gelişim süreci, Türk kamu yönetiminde sosyal yardımlar, kalkınma planları çerçevesinde sosyal yardımlar konuları incelenmiştir.

2.7.1. Avrupa Birliği'nde Sosyal Yardım Uygulamaları

Bu alt başlıkta sosyal yardım sisteminin gelişmesine katkı sağlayan Almanya, Fransa ve İtalya'da ihtiyaç sahiplerine verilen sosyal yardımlar değerlendirilmiştir.

Almanya'da Sosyal Yardım Uygulamaları

Almanya, İtalya gibi siyasi birliğini geç tamamlamış Avrupa Birliği'nin muhafazakâr ve en refah ülkelerindendir. Siyasi birliğini geç tamamlamasındaki en büyük etkenlerden biri Alman topraklarında çok fazla ülke ve prenslik bulunmasıdır. Özellikle 1618-1648 yılları arasında yaşanan Otuz Yıl Savaşları hem insan ve ekonomik kayıpların yaşanmasında hem de Alman topraklarında çok parçalı bir yapıyı beraberinde getirmiştir. Dönemin kralı Ferdinand'ın Almanya siyasi birliğini sağlama çalışmaları Otuz Yıl Savaşları'ndan sonra son bulmuştur. Savaşın sonlandığı 1648 tarihinden, 19.yy'a kadar Almanya'nın siyasi birliğini tamamlama süreci gerçekleşmemiştir. Otto von Bismarck'ın 19. yy'da devlet yönetimine gelmesiyle Almanya yüzyıllardır tamamlayamadığı siyasi birliğini tamamlamış, sanayileşme ve ticaret açısından dünyanın en önemli ülkelerinden biri haline gelmiştir (Çağlar, 2019: 224). Bu çerçevede Bismarck Almanya'nın yüzyıllardır süren siyasi birliğini tamamlama çalışmasını gerçekleştirmiş bunun yanında Almanya devletini sosyal devlet yapma yolunda önemli adımlar atmıştır. Bu bağlamda Bismarck'ın çalışmaları Almanya'da sosyal yardım çalışmalarının da temelini oluşturmaktadır. Almanya, sosyal güvenlik ile ilgili modern uygulamaları başlatıp, diğer ülkelere yayılmasını sağlamış, birçok ülke Almanya'nın sosyal sigortaları konusundaki çalışmalarını örnek almıştır (Dilik, 1988: 72).

Almanya'da sosyal yardımların uygulamaya girmesinde Sanayi Devrimi'nin etkisi oldukça fazladır. Almanya'da Sanayi Devrimi öncesinde burjuvazinin zenginliğinin daha fazla ön plana çıkarıldığı, halkın sosyal yararının ikinci plana atıldığı bir süreç söz konusudur. Sanayi Devrimi sonrasında yaşanan hızlı sanayileşme ile iş kazalarında artışların yaşanmasında Bismarck'ın sosyal yardım konusunu gündeme getirmesinde etkili olmuş ve bu risklerin önüne geçilebilmesi için sosyal sigorta sistemi ile ilgili ilk çalışmalar Almanya'da gerçekleşmiştir (Uyanık, 2018: 26).

19.yy da hızlı sanayileşmenin yaşandığı dönemde Almanya’da sanayi bölgelerine artan göç ile bölgelere göç eden işçilerin sağlık durumlarında ve çalışma koşullarında meydana gelen olumsuzluklar 1873 yılında yaşanan ekonomik kriz, uzun çalışma süreleri, iş kazalarının ve maluliyetin artması gibi durumlar Bismarck’ın zorunlu sigortalar sistemi üzerinde çalışmalar yapmasında etkili olmuştur. Bu süreçte Bismarck, sosyal sigortalar sistemin eksiklerini görmüş ve bu çerçevede çalışmalar yürütmüştür (Koçer, 2014: 3). Bu bağlamda sosyal sigortalar sistemi çalışan işçileri kaza ve hastalık durumunda yasal olarak koruma altına almıştır (Barış ve Ataman, 2019: 94). Bismarck sosyal sigorta kanunu çerçevesinde primli olarak Almanya’da uygulanan sosyal yardım sistemi sosyal sigortalar sistemine (primli sisteme) dayanmaktadır. Almanya’da sosyal sigortalar sistemi 1880 ile 1890 yılları arasında oluşturulan kanunların çerçevesinde şekillenmiştir (Dilik, 1988: 72).

Bismarck, işçilerin sosyal haklarının korunması için iş kazaları sigortasının devlet tarafından yerine getirilmesini, iş yeri sahiplerinin ödeyeceği primlerle devletinde sosyal sigortalar kurumu çerçevesinde iş kazaları sigorta finansmanına katılımını sağlayacak bir sistem uygulanmaya konulması için çalışmalar yürütmüş ve çalışmalarını 1880’lerde Almanya Meclisi’ne sunmuştur. Meclis tasarının iş kazaları sigortasını kabul etmiş finansmanın Alman Hükümeti olmasını onaylamamıştır (Dilik, 1988: 78). İş kazaları sigortasından yararlanabilmek için işçilerin sisteme dâhil olmaları zorunlu tutulmuştur (Hocaoğlu, 2020: 21). Bismarck süreç içinde meclis tarafından kabul görmeyen finansman desteğinden vazgeçmiş ve İş Kazaları Sigortası 1884 yılında bu haliyle kabul edilmiştir. 1871 yılında da demiryolu, maden ocakları, fabrika, taş ocakları ve benzeri iş yerlerinde oluşacak kaza ve ölüm olaylarından dolayı işverenlerin mağdur kişilere tazminat ödemelerine dair kanun oluşturulmuştur (Turan, 2004: 4). 1883 yılında Hastalık Sigortası, 1889 yılında da Malullük ve Yaşlılık Sigortası Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yaşlılık sigortası dul ve yetimleri kapsamadığı için işçilerin vefatı durumunda geride kalan işçinin ailesi sigortadan yararlanamamakta, bu da kanunun önemli bir eksikliğidir (Koçer, 2014: 4; Turan, 2004: 4; Şenocak, 2009: 430).

Almanya’da sosyal sigorta sistemi uygulanmasından önce özel sigorta şirketleri ile yardım ve dayanışma sandıklarının uygulamaları söz konusuydu (Dilik, 1988: 76). Özel sigorta ile yardımlaşma ve dayanışma sandıkları tüm işçileri kapsama alanına almamakta sadece az bir bölüm işçi grubunu kapsamaktaydı. Bunun dışında işçilere sunulan hak ve

yararların sağlanması için gerekli olan şartlar çok fazla farklılık oluşturmaktaydı. Bu sistemin parçalı ve kişilere sağladığı faydanın az olmasından dolayı yeni bir sosyal sigortalar sisteminin kurulmasını gerekli kılmıştır (Dilik, 1988: 77). Almanya’da sosyal sigortaların erken dönemde gelişme göstermesinin en büyük sebebi ülke içinde özel sigortacılığın gelişmiş olması ve ülkedeki sosyo-ekonomik yapının niteliği etkili olmuştur (Şenocak, 2009: 430).

1911 yılında Hastalık Sigortası, İş Kazaları Sigortası ile Malullük ve Yaşlılık sigortası kanunları Sosyal Sigortalar Kanunu tarafından genişletilmiştir. 1. Dünya Savaşı ve Almanya'nın da savaşa katılıp, kaybeden tarafta yer alması refah devleti anlayışının benimsenip vatandaşların sosyal haklarının korunması için daha fazla tedbir alınmasının önünü açmıştır. Bu bağlamda 1919 yılında çıkarılan Weimar Anayasası’nda sağlık, aile ve meslek grupları, çalışma hayatı, eğitim hakkı ile ilgili konularda yer alan maddeleri ile vatandaşların sosyal refahının korunması yönünde çalışmaların yürütüldüğünü göstermektedir. Bu çerçevede devletin ekonomik, sosyal ve siyasal politikalarıyla beraber refah devletin gelişmesi sağlanmıştır (Şengün, 2021: 11).

Birinci Dünya Savaşı sonrasında, ekonomik sıkıntıların da yaşandığı süreçte Almanya’da çalışma hayatında belli başlı düzenlemelere gidilmiştir. 1924 yılında sosyal yardım hakkı kanun çerçevesinde düzenlenerek daha fazla kişi sosyal yardım kapsamı içine alınmıştır. 1925 yılında da meslek hastalıkları riski konusunda yasa kabul edilmiştir. 1927 yılında İşe Yerleştirme ve İşsizlik Sigortası Kanunu, İş Bulma ve İşsizlik Sigortası Kanunu ve İş Ajansı oluşturulmuştur (Koçer, 2014: 7).

1933 yılında Hitler yönetimindeki Almanya’da ırk ideolojisi bağlamında vatandaşların ayrıştırıldığı bir süreç söz konusudur ve bu dönemde pek çok kişi sosyal haklardan mahrum bırakılmıştır (Koçer, 2014: 8).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya, Almanya Federal Cumhuriyeti ve Alman Demokratik Cumhuriyeti olarak ikiye ayrılmıştır. 1990 yılında iki ülke tekrar birleşmiştir.

Almanya Federal Cumhuriyeti'nde 1949 yılında Sosyal Güvenlik Uyum Yasası ile emekli aylıklarında gözle görülür bir düzenleme yapılmıştır. 1950 yılında Federal Yardım Yasası ile savaş mağdurları için çalışmalar yapılmış, 1953'de Ağır Engelliler Yasası, 1957'de Emeklilik Yasası, 1969 yılında işsizlik yardımı ve işsizlik ücretinin yükseltilmesi ile ilgili Çalışmayı Teşvik Yasası, 1972'de kapsamlı emeklilik reformu gerçekleştirilmiştir. 1970 krizi süreçte Alman Federal Cumhuriyeti'ni de etkilemiştir ve bu bağlamda sosyal hizmetler ve sunulan yardımlarda tasarrufa gidilmiştir. Emekli aylıklarında düşüş, aile, konut, çocuk yardımları azaltılmıştır (Koçer, 2014: 11).

Alman Demokratik Cumhuriyeti yönetimi daha çok sosyalist temellere dayanmaktadır. İşten çıkarılmalarda sert kuralları söz konusudur. Kadınların iş hayatına katılımına önem verilmektedir. Çalışma hayatı düzenlemelerinde önemli yaptırımlar söz konusudur. Sosyal güvenlik tüm vatandaşları kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde sigorta primlerini işçi ve işverenden alınan sigorta primlerinden karşılamaktadır (Koçer, 2014: 12-13).

Alman Federal Cumhuriyetinin (Batı Almanya) ve Alman Demokratik Cumhuriyeti (Doğu Almanya) 3 Ekim 1990 yılında birleşmiştir. Bu süreç ile aile ve çocuklar için yapılan yardım çalışmaları devam etmiştir.

Batı Almanya ekonomik anlamda dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasında yer almaktaydı ve Doğu Almanya'dan göç ile gelen kişilere vatandaşlık hakkı tanımaktaydı. Doğu Almanya ise vatandaşlarının Batı Almanya'ya göç etmemesi için Berlin Duvarı'nın inşa edilmesi, sınır geçişlerinde denetim gibi önemler almaya çalışmıştır (Şanlıoğlu, 2010: 74-75). Zamanla Doğu Almanya'nın ekonomik sıkıntı içine girmesi, devlet borçlarının her geçen gün artması, kalifiye, genç ve eğitilmiş nüfusun Batı Almanya'ya göç etmesi, Doğu Almanya'nın eyaletlerin ekonomik anlamda az gelişmiş olması, iki ülkenin birleşmesinde önemli bir etmen olmuştur (Şanlıoğlu, 2010: 96-97).

Almanya'da 1992 ve 1997 yılları arasında emeklilik konusunda bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenleme işsizlik sorununun ortadan kalkması ve vatandaşların yaşlanmasından kaynaklı masraflarının kısılması için yapılan bir düzenleme halini almıştır (Koçer, 2014: 14). 2000'li yıllarda yeni bir emeklilik reformu düzenlemesi

oluşturulmuştur. Yapılan düzenleme ile 2003 yılında 65 yaşını aşmış yoksul vatandaşlar ile 18 yaşından büyük ancak meslek yapabilecek gücü olmayan vatandaşlara aylık bağlanması konusunda çalışmalar yapılmıştır. 2007 yılında yapılan emeklilik reformu ile emeklilik yaşı 65’den 67’ye çıkarılmıştır.

2003 yılında Hartz 1 Kanunu ile iş bulamayan işçilere geçici ya da yevmiyeli olarak iş olanağı, Hartz 2 Kanunu kendi işini kurmak isteyen işsizler için İş ve İşçi Bulma Kurumu üç yıl geri ödemesi olmayan ve vergiden kesintisi olmayan kredi destekleri sağlamıştır. 2004 yılında çıkarılan Hartz 3 Kanunu ile Federal Çalışma Kurumunun adı Federal İş Ajansı olarak değiştirilmiştir. Hartz 4 Kanunu 2005 yılında yürürlüğe girmiş ve sosyal yardımlar ile işsizlik yardımı katı kurallara bağlanarak birleştirilmiş, İşsizlik Parası 2 (Arbeitslosengeld 2) olarak adlandırılmıştır (Koçer, 2014: 16).

Almanya’da Bismarck döneminde sosyal yardımlar ön plana çıkarılmaya ve anayasal anlamda korunmaya başlanmıştır. Otto Von Bismarck, “Alman Sosyal Yardım” modelinin temelini oluşturmuş, Bismarck yönetiminden günümüze Almanya devlet yöneticileri sosyal yardım konusunda çıkarılan kanunlar ile ihtiyaç sahiplerini koruma çalışmışlardır.

Almanya hükümeti vatandaşlarına pek çok alanda sosyal yardım yapmaktadır. Yapılan sosyal yardımlar için vatandaşların sürekli ikamet etmeleri göz önünde bulundurulmakta ve muhtaçlık içinde bulunmaları, maddi sorunlarını kendi imkânları çerçevesinde aşamamaları ve kişisel ihtiyaçlarını başkaları aracılığıyla giderememeleri gibi durumlar sonucunda sosyal yardımlardan yararlanma haklarını elde etmektedirler (Uyanık, 2018: 30). Bu koşulları yerine getiren Alman vatandaşlarına sunulan belli başlı sosyal yardımlar; geçim yardımı, yaşlılıkta ve işgücünün azalması ile sunulan yardımlar, sağlık yardımları, engelli yardımları, bakım yardımları, işsizlik yardımı, anneliğin korunması yardımı, çocuk parası yardımı, nafaka avansı yardımı, kira yardımı, dul aylığı yardımı, yetim aylığı yardımı, eğitim yardımı, emeklilik ikramiyesi yardımı, ebeveyn parası yardımı olarak verilmektedir. Sosyal yardımlar Federal Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı ile iş birliği içinde ihtiyaç sahibi vatandaşlara sunulmaktadır.

Almanya’da sosyal yardımlar devletin vatandaşlarına sunduğu yasal bir hak olarak Alman Anayasası’nda ve Alman kanunlarında yer almakta ve gönüllülük esası söz konusu değildir. Alman vatandaşlarının haklarında herhangi bir mağduriyet olması halinde haklarını yasal olarak arayabilmektedirler (Dama ve Karagöl, 2015: 14).

Fransa’da Sosyal Yardım Uygulamaları

Fransa’nın sosyal yardım konusundaki çalışmaları 17. yüzyıla dayandırılmaktadır. Bu dönemde kraliyetin yapmış olduğu tebliğ sayesinde kilise tarafından yapılan yardımlar dışında ihtiyaç sahiplerine farklı yardımlar da yapılmıştır (Erdem, 2006: 1). Bu bağlamda Fransa’da sosyal yardımların gelişimini 1890 yılında Charles Angle Laisant tarafından işçi ve köylülerin emekliliği için önerilen yaşlılık sigortası kanun taslağının çalışması izlemiştir. Kanun taslağının uygulamaya konulması 1910 yılını bulmuştur (Kaya, 2009: 48).

1930 yılında sosyal sigortalar konusunda hastalık, analık, malullük, ölüm ve yaşlılığı kapsayan kanun yürürlüğe girmiştir. Kanunda prim ödemeleri işçiler için aldıkları ücretin %4’ü, işverenler için işçiler için ödediği ücretin %4’ü olarak belirlenmiştir. Kanun yardımlardan yararlanacak olan sanayi ve ticarete çalışanları kapsamakta ve bu çalışanların belirlenmiş olan ücretin altında kalmaları sonucunda sosyal yardımlar verilmektedir. 1932 yılında Aile Yardımına Dair Kanun kabul edilmiştir. Kanun ile telafi sandıklarına üyelik zorunluluğu getirilmiştir (Kaya, 2009: 50).

Fransa’da sosyal yardım konusundaki gelişmeler incelendiğinde 1951 yılında yapılan çalışmalar önem taşımaktadır. 1951 yılında işsizlik sigortası kapsamında hükümetin kabul ettiği ancak işçilerin hak kazanma koşullarının oldukça sınırlı olan bir çalışma söz konusudur. 1958 yılında işsizlik sigortası konusundaki kapsamlı girişimler ASSEDIC’in oluşturulması sonucunda gerçekleşmiştir (Kaya, 2009: 49).

Fransa’da uygulanan sosyal yardım sistemi 1970’lerden itibaren yaşlılara ve ailelere yapılan yardımlar olarak gerçekleştirilmektedir. Aile yardımları primsiz sistem içinde, gelir durumu değerlendirilerek verilen sosyal yardımlardır. Aile yardımlarında gelir durumu göz önünde bulundurularak; hamilelik, okula başlama, konut, asgari geçim,

malullük ve tek başına yaşayan ebeveyn yardımı verilmektedir. Gelir durumuna bakılmaksızın ise aile destek yardımı, özel eğitim yardımı, aile eğitimi yardımı, çocuk parası, çocuk bakımı için istihdam yardımı gibi yardımlar da söz konusudur. Tek ebeveynli ailelere çocuklarını sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi için verilen yardımların yanı sıra asgari gelir desteğine ek olarak çocuk yardımları da verilmektedir (Koydak ve Sayan, 2022: 48; Kaya, 2009: 51; Erdem, 2006: 7).

Fransa'da 1989 tarihinde Asgari Gelir Desteği (revenu minimum d'insertion) Kanunun çıkarılmasıyla yoksullukla mücadele kapsamında ciddi çalışmalar başlamıştır (Kaya, 2009: 51). 1989 yılında çıkarılan kanun sonucunda asgari gelir desteği sistemi oluşturulmuştur (Buğra vd., 2007: 27). Bu çerçevede ihtiyaç sahipleri, oluşturulan sisteme katılabilmek için bir faaliyette bulunacaklarının sözü vermektedirler. Kişiler asgari gelir desteğinden yararlanabilmek için iş arama, eğitim ya da beceri geliştirme programına katılma, sosyal hizmetleri kapsayan yaşlılara ve sağlık durumu iyi olmayanlara, zor durumda olan ebeveynlere çocuk bakımında, çevre temizliği, ağaç dikilmesi gibi işlere yardımcı olmaları beklenmektedir (Buğra vd., 2007: 33).

Fransa'da sosyal yardımlardan yararlanmak isteyenlerin en az 25 yaşında olması, Fransız vatandaşı olması ya da en az üç yıl Fransa'da yaşaması ve oturma iznine sahip olması, kişilerin devletin belirlemiş olduğundan daha düşük gelire sahip olması şeklinde kriterler belirlenmiştir (Koydak ve Sayan, 2022: 48). Yardım devlet tarafından ihtiyaç sahiplerine verilmektedir. Asgari Gelir Desteğinden ihtiyaç sahiplerinin yararlanma süresi kesin olarak belirlenmemiştir. Sürece belli bir zaman sonra işsizler de dâhil edilmiştir (Erdem, 2006: 8)

Fransa'da çalışanların emeklilik süreçleri için mesleki sigortalar kanunla oluşturulmuştur. Mesleki sigortalar devlet kontrolünde ve zorunlu sigortalardır. Çalışan sigortaları devlet tarafından sağlanamasa bile süreçte sendikaların geniş etki alanının olduğu, dayanışma ilkesine dayalı emeklilerin refahının sağlanmasının amaçlandığı ve kamuya olan maliyetin azaltıldığı sistem söz konusudur (Alper, 2005: 39).

Fransa, Türkiye'ye benzer olarak ihtiyaç sahiplerinin büyük bir kısmını sosyal yardım sistemine almaktadır (Dodurka, 2014: 23). Fransa'da sosyal yardımlar sosyal güvenlik şemsiyesi altında ve Avrupa Birliği kriterlerine uygun şekilde ihtiyaç sahiplerini temel alan düzeyde yapılmaktadır (Tunç, 2013: 77).

İtalya'da Sosyal Yardım Uygulamaları

İtalya, Avrupa'nın güneyinde yer alan, Akdeniz'e kıyısı olan, yaşlı nüfusunun yoğun olduğu (Bulut, 2022: 134), Almanya gibi birliğini geç tamamlayan bir ülkedir. İtalya siyasal birliğini geç tamamlamasının yanında ihtiyaç sahiplerine yapılacak olan yardımlarla ilgili yasal düzenlemeleri de oldukça geç bir döneme bırakmıştır. Bunda İtalya'nın güçlü aile bağlarının etkisi fazladır. Çünkü devlet aile ve sosyal yardımla ilgili müdahalelerde bulunmamış bu duruma toplum içindeki dinamiklerin çözüm üretmesine fırsat tanımıştır. Bu bağlamda akrabaların birbirlerini desteklediği, çocuk ve yaşlı bakımının aile bireyleri tarafından herhangi bir ücret talep edilmeden yapıldığı, aile ya da tanıdık vasıtasıyla işin bulunduğu, kadınların iş gücünde etkisinin oldukça az olduğu bir süreç söz konusudur (Pişkin, 2017: 150). Yaşananlar sosyal yardım politikalarının devlet tarafından sürekli olarak ötelenmesine neden olmuştur.

İtalya'da yoksulluk oranlarının azaltılması için ulusal boyutta uygulanan evrensel önlemler uzun yıllar yapılmamıştır (Erdem, 2006: 15). İtalya'da uygulanmakta olan sosyal yardım faaliyetleri para transferleriyle çeşitli kategorik yardımlardan oluşan parçalı bir yardım sistemidir (Kaya, 2009: 29). Ulusal düzeyde sosyal yardımların uygulamaları olmadığından süreci yerel yönetim birimleri yönetmiş ve yerel dinamiklere uygun çözümlerle kendi asgari gelir uygulamalarını oluşturmuşlardır. Merkezi hükümetin yaşadığı ekonomik ve mali krizler ülke içindeki sosyal yardım politikalarının değişmesinde etkili olmuştur. Bu bağlamda yerel birimlerin yerine getirdiği sosyal yardım politikaları merkezi birimler tarafından uygulanmaya koyulmuştur.

İtalya'da gerçek anlamda sosyal yardımların verilmeye başlanması 1948 Anayasası ile sağlanmıştır. Ancak yapılan yardımlar düzensiz olarak ihtiyaç sahiplerine verilmiştir. 1977 yılında da sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine verilmesi konusunda yerel yönetim birimleri yetkili kılınmıştır. Bu bağlamda İtalya'da belediyeler; sosyal hizmetler, ekonomik

kalkınma hizmetleri ile ekonomik kalkınma düzenleme hizmetlerini yerine getirme görevlerinden sorumlu olmuşlardır. Özellikle sosyal hizmetler başlığı altında belediyeler tarafından ihtiyaç sahiplerine sağlık, sosyal refah ve kişisel bakım gibi hizmetler de verilmektedir (Tokgöz vd., 2009: 92).

1970 ve 1980’lerde yoksullukla mücadele kapsamında ortaya çıkan sivil toplum kuruluşlarının sosyal politika konusundaki faaliyetleri 1991 tarihinde çıkarılan Gönüllü Örgütler Kanunu ile arttırılmıştır (Kaya, 2009: 57).

1998 yılında Bütçe Kanunu ile asgari gelir desteği; fiziksel, psikolojik ve sosyal nedenlerle dışlanma tehlikesi içinde olanlara, çocuklarına bakamayan ihtiyaç sahiplerine, ekonomik ve sosyal destek sağlamak ile yoksulluğun azaltılması amacıyla oluşturulmuştur (Koydak ve Sayan, 2022: 58). Yardımlar 1 yıl süre ile verilmektedir. Gerekli görülmesi durumunda yardımlar kişilerin ihtiyaç durumlarını ispatlamaları halinde sürdürülmektedir (Erdem, 2006: 15).

Asgari gelir desteğinin uygulanması görevi belediyelerdedir. Belediyeler, asgari gelir uygulaması sorumluluğu ile kaynaklarını Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığından almaktadır. İhtiyaç sahiplerinin verilen desteklerden yararlanabilmeleri için; uygulamayı sunan belediyelerden herhangi birinde en az 12 ay ikamet etmeleri, Avrupa Birliği ya da İtalya vatandaşı olmaları, herhangi bir ülkeye tabi olmaları durumunda belirtilen belediyelerden herhangi birinde en az üç yıl ikamet etmeleri şartlarının yerine getirilmesi gereklidir. Bunların dışındaki şartlar; yaşının çalışma yaşında olması ve işsiz olanların meslek kurslarına devam etmeleriyle iş tekliflerini değerlendirmeleridir (Göktürk, 2018: 76).

Merkezi hükümet 2010’lardan itibaren sosyal yardım sürecinde aktif olarak yer almaya başlamıştır. Hükümetin ihtiyaç sahipleri için yapmış olduğu ilk çalışma deneysel sosyal kart uygulaması ile şiddetli yoksulluk içinde bulunan kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması yönünde olmuştur. 2013 yılında ülke içinde “Yoksullukla Mücadele İttifakının” oluşturulmasıyla yoksulluğa yönelik çalışmaların devamı yapılmıştır. 2015 yılında çıkarılan 208 sayılı İstikrar Kanunu ile ulusal boyutta yoksullukla mücadele kapsamında asgari gelir şeması için gerekli çalışmalar yapılmıştır. 2017 yılında İtalya

Senatosu “Reddito di Inclusionone (REI)” isimli içerme desteği geliri kanun tasarısı onaylanmıştır. REI’nın uygulanmadığı süreçte Sostegno per l’Inclusionone Attiva (SIA) Aktif İçerme Desteği 2016 yılında uygulanmaya başlamıştır. Yapılan uygulama ile acil ihtiyaç sahiplerine gerekli olan sosyal yardımlar yapılmaktadır (Göktürk, 2018: 74-77).

2016 yılında 112/16 sayılı Aile Desteğinden Yoksun Durumdaki Ağır Derecede Engelli Bireyler İçin Yardım Desteği Kanunu çıkarılmıştır. Kanun engellilerin toplum içinde yer almalarını, toplum içinden soyutlanmamalarını ve ev gibi yaşam alanlarında bakımlarının sağlanmaları konularını içermektedir (Eusebio vd., 2017: 964).

2023 yılı itibariyle İtalya’da sosyal yardımların azaltılması konusunda İtalya Başbakanının çalışmaları söz konusudur. Bu bağlamda 65 yaş üstünde olmayan düşük gelirli işsiz ailelerin aldıkları ödenekler 1 Eylül 2023 tarihi itibariyle kesilmesi yönünde karar alınmıştır. 65 yaş altı ihtiyaç sahiplerinin istihdam edilerek bu kişilerin iş bulmalarına yardımcı olunacağı bu bağlamda sosyal yardımların yerini ihtiyaç sahiplerinin işgücüne katılımı sağlanarak maddi ihtiyaçlarının giderileceği belirtilmiştir (Euronews, 2023).

Sonuç olarak İtalya’da 1980’lerden sonra özellikle AB’ye üye olduktan sonra sosyal yardım konusunda ciddi adımlar atmıştır. Bu dönemden sonra kadınlara, gençlere yönelik yapılan işgücü yardımı, sosyal ödenek, vatandaşlara garantili asgari gelir, bebek ikramiyesi, doğum ve evlat edinme bonusu, kreş ödemesi gibi sosyal yardımlar verilmektedir (Şengün, 2021: 38). Zamanla sosyal yardımlar yaşlılar, özürllüler, yeni çocuğu olan anneler ve babalar, ya da işsizler gibi belirli kişilere nakit desteğini sağlanacak şekilde genişletilmiştir (Kaya, 2009: 29). Özel sektörde, kamuda ve serbest meslek erbapları zorunlu olarak genel sigorta programına dâhil olmaktadır. İtalya’da sosyal güvenlik katkısı çalışan ve işveren primleri ile vergiler vasıtasıyla sağlanmaktadır (Bulut, 2022: 135). 2023 yılı itibariyle İtalyan Hükümeti yapılan sosyal yardımlarda kısıtlamalara gitmiş ve kişileri iş sahibi yaparak yoksulluktan kurtarma çabası içine girmiştir.

2.7.2. Uluslararası Belgelerde Sosyal Yardım

Bu başlık altında uluslararası belgelerdeki sosyal yardım konusu incelenmiştir. Bu bağlamda ele alınan uluslararası sosyal yardım belgeleri; Avrupa Sosyal Şartı, Binyıl

Kalkınma Hedefleri, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Philadelphia Bildirgesi'dir.

Avrupa Sosyal Şartı

Avrupa Sosyal Şartı 18 Ekim 1961 tarihinde imzalanmış ancak 26 Şubat 1965 tarihinde hukuki geçerlilik kazanmıştır. 1996 yılında Avrupa Sosyal Şartı revize edilmiştir. Bu bağlamda sosyal yardım konusuyla alakalı olan 13. ve 30. maddelerdir (Sarmış ve Osmanbey, 2014: 25).

Madde 13: Taraf devletler, sağlık ve sosyal yardım hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak için (Sarmış ve Osmanbey, 2014: 74);

1. Yeterli imkânı olmayan ve kendi çabasıyla ya da başka kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak bu imkânı sahip olamayan herkese yeterli yardımda bulunmayı ve hastalık durumunda gerekli bakım hizmetlerini vermeyi;

2. Bu tür yardımlardan yararlanan kişilerin, bu nedenle siyasi ve sosyal haklarından mahrum bırakılmamasını;

3. Herkesin, kişisel ya da ailesel yoksunluk halini önlemek, gidermek veya hafifletici özellikteki önerilerle bireysel yardımları, uygun kamusal veya özel hizmetler aracılığıyla elde edilmesi sağlamayı;

4. Bu maddenin 1, 2 ve 3'üncü fıkralarında belirtilen hükümleri, ülkelerinde yasal olarak bulunan başka akit tarafların uyruklarını kendi uyruklarıyla eşit tutarak 11 Aralık 1953'te Paris'te imzalanmış olan Sosyal ve Tıbbi Yardım Avrupa Sözleşmesiyle üstlendiği yükümlülükler uyarınca uygulamayı; taahhüt ederler.

Madde 30: Toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla (Sarmış ve Osmanbey, 2014: 79);

a. Toplumsal dışlanma ve yoksulluk durumunda yaşayan ya da bu riski taşıyan bireyler ve ailelerinin, özellikle istihdam, konut, eğitim, öğrenim, kültür ile sosyal ve tıbbi yardım olanaklarına fiilen erişimini destekleyecek bütüncül ve eşgüdümlü bir yaklaşımla önlemler almayı;

b. Bu önlemlerin uygulanmasını sağlamak için gerekli görüldüğünde gözden geçirmeyi; taahhüt ederler olarak belirtilmiştir.

Binyıl Kalkınma Hedefleri

Birleşmiş Milletlerin Genel Kurulu toplantısı 6-8 Eylül 2000 yılında 147 ülke ve ülke başkanının ve 189 ulus temsilcisinin katılımı ile Milenyum Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Milenyum Zirvesi sonunda barış, güvenlik, kalkınma, çevre, insan hakları, yönetim, yardıma ihtiyacı olanların korunması konularını içeren Milenyum Deklarasyonu yayınlanmıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri olarak “yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması, herkes için eğitimin yaygınlaştırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadının güçlendirilmesi, çocuk ölümlerinin azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, salgın hastalıklarla etkin mücadele, kalkınma ve çevresel sürdürülebilirlik” konuları ön plana çıkarılmıştır. Belirlenmiş Binyıllık Kalkınma Hedefleri ile ilgili olarak ülkelerin 2015 yılına kadar hedeflerinin gerçekleşmesi için gerekli çalışmaları yapmaları beklenmektedir (DPT, 2005: 10-11).

Binyıllık Kalkınma Hedefleri kapsamında sosyal yardım konusuyla ilgili olarak yoksullukla mücadele edilebilmesi ve açlığı ortadan kaldırılabilmesi için “1990 ve 2015 yılları arasında günlük geliri bir doların altında olan nüfusun yarıya düşürülmesi” “1990 ve 2015 yılları arasında açlıkla mücadele eden nüfusun oranının yarıya düşürülmesi” için ülkelerin belli başlı çalışmaları yürütmeleri gerektiği belirtilmiştir (DPT, 2005: 12).

Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi, 2015 yılında New York’ta Binyıl Kalkınma Hedeflerinin devamı olarak BM Genel Kurulu toplantısı gerçekleşmiştir. Toplantı sonucunda belirlenen hedeflere ulaşılma konusunda çaba ve başarılar olmasına rağmen istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır (Eşkinat, 2016: 267). Bu süreçte başarı elde edilmesinde hedeflerin takip edilmesi için somut göstergelerin saptanması, hedefleri elde

edebilme kaygısı hedeflere ulaşılması konusunda yeni politikaların belirlenmesinde katkı sağlamıştır. Hedefler çerçevesinde veri toplanması ve dağıtımı konusunda önemli başarılar ve ilerlemeler sağlanmıştır. Küresel verilerde eşitsizlik ve yoksullukta azalama olduğu, yerel verilerde ise arttığı gözlenmektedir. 2030 yılında gerçekleşecek olan BM Genel Kurulu için 17 sürdürülebilir Kalkınma Hedefi belirlenmiştir (Eşkinat, 2016: 281).

2030 BM Genel Kurulunun belirlemiş olduğu sürdürülebilir kalkınma hedefleri; 1 açılığa son verilmesi, 2 yoksulluğa son verilmesi, 3 herkese sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sunulması, 4 herkese nitelikli eğitim imkânı sunulması, 5 toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, 6 herkesin temiz su ve sanitasyona ulaşması, 7 herkesin temiz ve erişilebilir enerji kaynaklarına ulaşması, 8 insana yakışır iş ve ekonominin sağlanması, 9 sanayilerin yenilikçi olması ve çevre ile uyumlu sürdürülebilirliği, 10 ülkeler ve kişiler arasındaki eşitsizliklerin azaltılması, 11 şehirlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bunun topluluklarla entegre edilmesi, 12 üretim ve tüketimin sorumlu bir hal alması, 13 iklim değişikliği karşısında uzlaşmış eylemlerde bulunulması, 14 sudaki yaşam alanlarının korunması, 15 karadaki yaşam alanlarının korunması, 16 ülkeler arasındaki barış ve adaletin sağlanarak geleceğe daha güçlü kurumların oluşturulması, 17 belirlenmiş amaçlar doğrultusunda ülkeler arasındaki ortaklıkların sağlanması ve güçlü hale getirilmesi şeklindedir (Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarımız, 2023: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>). Belirlenen hedefler doğrultusunda Bin Yıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılması amaçlanmaktadır.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi

BM Genel Kurulu Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilip onaya açılmıştır. 3 Ocak 1976 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeyi Türkiye 2000 yılında imzalamış ancak 2003 yılında Cumhurbaşkanı onayından geçmiştir (TBMM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Dışişleri Komisyonları Raporları, 2003: <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0148.pdf>). Sözleşmenin sosyal yardım konusuyla ilgili maddeleri şu şekildedir (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, 2003: 12-14);

Madde 9: Sözleşmeye taraf ülkeler, sosyal sigortayı da kapsayan sosyal güvenlik hakkının tüm bireyler için tanınmasını kabul eder.

Madde 10: Sözleşmeye taraf devletler, toplumun temel birimi olan ailenin kuruluşunda ve sorumlu oldukları çocukların bakım ile eğitimi konusunda en kapsamlı şekilde koruma ve desteklemeyi kabul eder.

Madde 11: Bu Sözleşmeye taraf devletler, herkese, kendisi ve ailesi için yeterli beslenme, giyim ve barınmayı içeren, insana yakışır bir yaşam düzeyini ve bu yaşam koşullarının sürekli geliştirme hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf devletler, özgür isteğe dayalı uluslararası iş birliğinin bu alandaki temel önemini tanıyarak bu hakkın gerçekleştirilmesini sağlama yolunda gerekli girişimlerde bulunur.

Madde12: Sözleşmeye taraf devletler, herkesin ulaşılabilir en üst düzeyde bedensel ve ruhsal sağlık koşullarında yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Olarak belirlenmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 10 Aralık 1948’de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Bildirgede ayırım yapılmadan tüm insanları kapsayacak maddeler yer almaktadır (Hekimler, 2009: 3). Buna göre bildirgede yer alan sosyal yardım ile ilgili maddeler ayırım olmaksızın herkesi kapsamaktadır. Bildirgenin sosyal yardım konusuyla ilgili maddeleri şunlardır;

Madde 22: Herkes, toplumun bir parçası olarak, sosyal güvenlikten yararlanma hakkına sahiptir. Ulusal gayretler ve uluslararası iş birliği yoluyla ve her devletin kurumsal yapısı ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişimi için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.

Madde 23: Herkesin işsiz kalma riskine karşı korunma hakkı vardır. Çalışan kişiler, kendisi ve ailesine insan onuruna yakışan bir yaşam sağlayacak düzeyde adil ve yeterli

ücret alma hakkına sahiptir. Bu hak ihtiyaç halinde sosyal koruma önlemleriyle korunmalıdır.

Madde 25: Herkesin kendisi ve ailesi için yeterli beslenme, giyim, barınma, tıbbi bakım hakkı vardır. Her birey; işsizlik, hastalık, engellilik, dulluk, yaşlılık ve kişini kontrolü dışında meydana gelen geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir. Analık ve çocukluk özel bakım ve yardım görme hakkına sahiptir. Bütün çocuklar, evlilik içinde veya dışında doğsunlar, eşit sosyal korunmadan yararlanırlar. Olarak belirlenmiştir.

Philadephia Bildirgesi

1944 yılında Philadephia 'da yapılmış olan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından düzenlenen konferans sonucunda Philadephia Bildirgesi yayınlanmıştır. 2. Dünya Savaşı sonrasında kabul edilen bildirge ile ulusal ve uluslararası hedeflerin yerine getirilebilmesi için ülkelerin iş birliğine değinilmiştir. Konferansta yoksulluk önemli bir problem olarak ön plana çıkarılmış, toplumun tamamının refahı için düzenlemeler yapılmış ve bu düzenlemelerin denetlenmesi için belli başlı çalışmalar gerçekleştirilmiştir (ILO, 1944: 2-3).

Bildirge, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesinde oldukça etkili olmuştur. Bildirgede yoksulluğun tüm insanlık için bir tehdit oluşturduğu, bununla mücadele için uluslararası iş birliği yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (ILO, 1944: 1-2). Bildirgede ekonomik ve sosyal güvenlik, fırsat eşitliği, daha iyi çalışma koşulları, sosyal güvenlik tedbirleri, özgürlük, hayat standartlarının yükseltilmesi ve tam istihdam gibi konulara da değinilmiş ve bu çerçevede yürütülecek olan programların desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir (ILO, 2012: 5).

2.7.3. Türkiye'de Sosyal Yardım Uygulamaları

Bu başlık altında Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş döneminde uygulanan sosyal yardımlar, İkinci Dünya Savaşı sonrasında uygulanan sosyal yardımlar, planlı dönemde uygulanan sosyal yardımlar, 2000'li yıllardan sonra uygulanan sosyal yardımlar konuları kanunlar, anayasalar ve kalkınma planları çerçevesinde incelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Döneminde Uygulanan Sosyal Yardımlar (1923-1945)

Türkiye’de sosyal yardımların uygulanma sürecinde Osmanlı Devleti’nin etkisi oldukça fazladır. Osmanlı Devleti’nde ihtiyaç sahiplerine aile içinde sosyal yardımlar, din kuralları çerçevesinde veya vakıflar sunulan tarafından yardımlar ön plana çıkmaktadır. Osmanlı’da sosyal yardım konusunda meslek birliklerinin kurmuş oldukları sandıklar da önem taşımaktadır (Hacımahmutoğlu, 2009: 66-67). 19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti’nde sosyal yardımlar devletin işlevleri arasında yer almaya başlamış ve vakıfların etkisi her geçen gün artmıştır (Hacımahmutoğlu, 2009: 68).

Osmanlı Devleti’nde kurulan vakıflar ihtiyaç sahiplerinin uzun yıllar ihtiyaçlarının sağlanmasında oldukça etkili olmuştur. Türkiye’de varlığını sürdüren birçok sosyal yardım kuruluşu Osmanlı Devleti zamanında kurulmuş ve günümüzde de sosyal yardım faaliyetlerine devam etmektedir. Darülaceze, Darüşşafaka, Darüleytamlar (yetimler yurdu), Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay), Himaye-i Etfal Cemiyeti (Çocuk Esirgeme) gibi kuruluşlar Osmanlı Devleti zamanında kurulmuş ve günümüzde de faaliyetlerine devam etmektedirler (Taşçı, 2007: 102).

Türkiye’nin kuruluş döneminde sosyal yardım konusu genel olarak Osmanlı’dan miras kalan vakıflarla sağlanmıştır. 1920 yılında Vekiller Heyetinde Sağlık ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı görevlendirilmiştir (Atalay, 1999: 6). Yapılan görevlendirme sosyal yardımların gelişmesi konusunda önemli bir adımdır.

1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda 34. ve 57. maddelerinde;

“Fakir ailelerin ikiz çocuklarına, öksüz, fakir, kimsesiz çocuklara para, hekim, ilaç, yeme, içme, giyinme, barınma, tahsil, terbiye cihazlarından yardım etmek, fakir hastalara meccanen bakmak, ilaç vermek” (1580 Sayılı Kanun, 1930: Md. 34),

“Eczanesi olmayan yerlerde ilaç satış noktalarının oluşturulması, ihtiyaç sahiplerine karşılıksız ya da makul ücret karşılığında ilaç vermek, ihtiyaç sahiplerinin tıbbi değerlendirmesinin yapılabileceği yerlerin oluşturulması, ayakta tedavi birimleri oluşturmak, düşkünler için doğum yardımı sunmak ve ebe görevlendirmek” gibi konulara değinilmiştir (1580 Sayılı Kanun, 1930: Md. 57).

Yukarıda ifade edilen maddeler çerçevesinde 1580 sayılı Belediye Kanunu dönemin ihtiyaç sahiplerinin belli başlı gereksinimlerinin karşılanmasında faydalı olmuştur.

1924 tarihli ve 442 sayılı Köy Kanunu’nun 14. maddesinde belirtilmiş konularda, belli başlı sosyal yardımlarda bulunma durumlarının isteğe bağlı olduğu belirterek sosyal yardım konusuna değinmektedir.

İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Uygulanan Sosyal Yardımlar (1945-1960)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal yardımların uygulanabilmesi için belli başlı girişimlerde bulunulmuştur. Bu bağlamda; 1959 yılında sosyal yardım konusunda ve sosyal yardım alan ihtiyaç sahipleri ile ilgili verilerin toplanması ve analizi için 7355 sayılı Kanun’la Sosyal Hizmet Enstitüsü açılmıştır (Demirci, 2019: 35). Enstitü; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bünyesinde faaliyetlerini yerine getirmiştir.

1957 tarihli ve 6972 sayılı Korumaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun çıkarılmış ve kanun çerçevesinde ihtiyaç sahibi çocukların korunması için gerekli önlemler alınması konusunda önemi bir adım atılmıştır. Bu dönemde sosyal yardım konusunda çok yönlü çalışmalar söz konusu değildir.

Planlı Dönemde Uygulanan Sosyal Yardımlar (1960-2000)

1960’lardan sonra sosyal yardım konusunda geçmiş dönemlere nazaran daha fazla çalışma yapılmıştır. Özellikle Devlet Planlama Teşkilatının kurulması, düzenli olarak yapılan kalkınma planları ile 1961 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle sosyal yardım konusunda özenli çalışmalar yapılmasında etkili olmuştur.

1961 Anayasasının 2, 48, 49 ve 50. maddeleri sosyal yardım konusunu ön plana çıkarmaktadır. Bu maddeler şu şekildedir;

Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir (1961 Anayasası, 1961: Md. 2).

Sosyal güvenlik herkese sunulan bir haktır. Devlet bu hakkı güvenlik altına almak için gerekli sosyal güvenlik ve yardım sistemleri kurmakla yükümlüdür (1961 Anayasası, 1961: Md. 48).

Devlet, tüm vatandaşlarının sağlıklı bir hayat sürdürebilmesi amacıyla tıbbi bakım hizmetleri sunmakla yetkilidir. Yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık konutlarda yaşaması devletin sorumluluğundadır (1961 Anayasası, 1961: Md. 49).

Anayasanın 50. maddesine göre devlet eğitim hakkını güvence altına almaktadır. Bu bağlamda devlet, ilkokulu zorunlu tutar ve tüm vatandaşlarına ücretsiz olarak sunar, mali desteğe ihtiyacı olan başarılı öğrencilere üniversite eğitimlerine kadar yardımlarda bulunmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan kişilere de gerekli destek sağlanmaktadır (1961 Anayasası, 1961: Md. 50).

1961 Anayasası devletin sosyal niteliğini anayasal olarak vurgulamaktadır. Devletin sosyal niteliğinin 1961 Anayasasında ön plana çıkarılması sosyal hakların da güvence altına alınmasında ve sosyal yardım konusunun gelişmesinde önemli bir durumdur (Taşçı, 2007: 108).

1961 Anayasası ile devletin şeklinin sosyal hukuk devleti olarak belirlenmesi, sosyal güvenliğin bir hak olarak görülüp herkese bu hakkın tanınması, ihtiyaç sahiplerinin sağlık durumlarının korunmasının gerekliliğinin vurgulanması, eğitim- öğretimin herkes için eşit şartlarda verilmesi anayasal güvence altına alınması sosyal yardım konusunun öneminin arttığını göstermektedir.

1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi sosyal hizmet konusunda eğitimi verilmesi amacıyla kurulmuştur. 1963 yılında sosyal yardım konusunda merkezi birimlerin daha etkin faaliyetlerde bulunabilmesi için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde uygulama amaçlı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur (Demirci, 2019: 35).

Türkiye’de gerçek anlamda sosyal yardım faaliyetlerinin uygulanmaya başlanması 1977 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun’un çıkarılması ile muhtaç, yaşlı ve özürllülere aylık bağlanması ile sağlanmıştır (Hacımahmutoğlu, 2009: 69). 2006 tarih ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile muhtaç, yaşlı ve özürllü aylıklarının verilmesi işlemi Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. 2011 tarih ve 633 sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü kapatılıp, 1977 tarih ve 2022 sayılı Kanun çerçevesinde engelli aylığı, engelli yakını aylığı ve yaşlı aylığı ile ilgili işlemler Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne devredilmiştir (Demirci, 2019: 37).

Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları anayasal niteliğe sahiptir. Bu bağlamda 1982 Anayasasının 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin nitelikleri çerçevesinde “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.” denilerek sosyal devlet ilkesine ve dolayısıyla sosyal yardımlara vurgu yapılmaktadır. Ayrıca bu madde 1982 Anayasasının değiştirilemez maddeleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra 1982 Anayasanın 60. maddesi "Sosyal güvenlik hakkına herkes sahiptir. Devlet bu hakkın hayata geçirilmesi için gerekli tedbirleri alır ve ilgili kurumları oluşturur" olarak sosyal yardım konusu belirtilmiştir. 61. maddesi de özel olarak korunması gereken kişiler ile sosyal yardıma ihtiyacı olan kişiler maddeler halinde sıralanmaktadır ve bu maddeye göre bu kişiler devletin koruması gerek kişiler olarak nitelendirilmektedir (1982 Anayasası, 1982: Md.2, Md. 60, Md. 61).

1982 Anayasası'nın 62. maddesine göre korunması gereken kişileri şu şekilde belirtilir (1982 Anayasası, 1982, Md. 62);

“Devlet, şehit yakınlarını, dul ve yetimleri ve gazileri korur ve onların toplum içinde layık oldukları yaşam koşullarını sunar.

Devlet, engellilerin toplumla bütünleşmesi için gerekli önlemleri alır.

Yaşlılar, devlet tarafından korunur ve yaşlılara yapılacak yardımlar ve tanınacak haklar kanunla yasal düzenlemelerle belirlenir.

Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.

Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.” 1982 Anayasasının 61. maddesinde belirtilen kişilerin sosyal anlamda korunması için devlet gerekli tedbirleri almaktadır.

Anayasanın belirtilen maddeleri Türkiye’de sosyal yardımların gerçekleştirilmesi için önemli bir yasal dayanaktır. Bu çerçevede sosyal yardımların daha adil ve eşit bir biçimde toplum geneline dağıtılması amaçlanmıştır.

1982 tarih ve 2684 sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız ve Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun ile ilköğretim ve ortaokul grubundaki ihtiyaç sahibi öğrencilere parasız, yatılı ve burslu okuma gibi belli başlı sosyal yardımlar verilmektedir (2684 Sayılı Kanun, 1982: Md. 1). Parasız yatılı öğrencilere eğitim için gerekli malzemeler yiyecek, giyecek, harçlık ve diğer ihtiyaçları ile ilgili sosyal yardımlar yapılır. Bu öğrencilerin sağlık hizmeti harcamaları Millî Eğitim Bakanlığınca (2684 Sayılı Kanun, 1982: Md. 10) karşılanacağı belirtilerek ihtiyaç sahibi kişilerin çocuklarının eğitim- öğretim imkânlarından yararlanması sağlanmaktadır.

1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun kabul edilmesiyle kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ihtiyaç sahibi olan kişilere belli başlı yardımlarda bulunmaya başlamıştır. 2828

sayılı Kanunun amacı; dezavantajlı grupların korunma, bakım veya sosyal yardım gibi ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir (2828 Sayılı Kanun, 1983: Md. 1).

1984 tarih ve 227 sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Hayır İşleri ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığına ihtiyaç duyulan yerlerde öğrenci yurtları açmak, eğitim birimleri kurmak ve bunların yönetimini sağlamak, imkânlar dahilinde muhtaç ve engellilere aylık bağlama görevleri verilerek ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmaktadır (227 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 1984: Md. 13).

1986 tarih ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu yoksulluk içinde olan vatandaşlara ve Türkiye'ye kabul edilmiş kişilere yardım sağlamayı, sosyal adaleti güçlendirici önlemler almayı, gelir dağılımındaki dengeyi kurmayı, toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı desteklemeyi amaçlamaktadır (3294 Sayılı Kanun, 1986: Md. 1).

1992 tarih ve 3816 sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkındaki Kanun Türkiye’de ikamet eden, herhangi bir sosyal güvencesi olmayan ve gelir durumu (aylık geliri veya aile içindeki gelir payı) 4857 sayılı İş Kanunu’na göre belirlenen asgari ücretin vergi ve sosyal sigorta primi dışındaki miktarının 1/3'ünden az olan, Türk vatandaşlarının sağlık giderlerinin karşılanması amacıyla oluşturulmuştur (3816 Sayılı Kanun, 1992: Md. 2). Bu kanunun amacı, sosyal güvencesi olmayan ve sağlık giderlerini karşılayamayacak durumda olan Türk vatandaşlarının “Genel Sağlık Sigortası” uygulamasına geçilinceye kadar sağlık harcamalarının devlet tarafından karşılanması ve bu kapsamda uyulacak kural ve ilkelerin tespit edilmesidir (3816 Sayılı Kanun, 1992: Md. 1). 2006 tarih ve 5502 sayılı “Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu” ile yeşil kart uygulaması SGK’ya verilmiştir. 2012 yılında Genel Sağlık Sigortası (GSS) uygulamasının kabul edilmesiyle yeşil kart uygulaması son bulmuş ve GSS gelir testi işlemlerinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı sorumlu olmuştur (Demirci, 2019: 37).

1960’lardan itibaren sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine uygun şekilde sunulabilmesi için pek çok kanun yürürlüğe girmiştir. Bu bağlamda kanunların çıkarılmasındaki amaç yoksulluğun azaltılması ve sosyal yardıma muhtaç kişilerin uygun şekilde belirlenerek devlet tarafından sunulan sosyal yardım politikalarından uygun bir biçimde yararlanmalarıdır.

2000’li Yıllardan Sonra Uygulanan Sosyal Yardımlar (2000-2025)

2004 tarih ve 5102 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs, Kredi Verilmesine İlişkin Kanun ile yurt içinde ve dışında yükseköğrenim gören öğrencilere burs, kredi ve nakdî yardım sağlanmasına ilişkin kural ve ilkeleri düzenlenmektedir (5102 Sayılı Kanun, 2004: Md. 1). Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu; bu kanuna dayanılarak hazırlanan yönetmeliklerde belirtilen esaslar çerçevesinde, yurt içinde yükseköğrenim gören ve yeterlikleri ile ihtiyaçları tespit edilen öğrencilere burs ve kredi imkânı verebilmektedir (5102 Sayılı Kanun, 2004: Md. 2).

2004 tarih ve 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Kanunun amacı, 29.5.1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu’nun uygulanmasını sağlamak üzere Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünün kurulması, teşkilâtı, görev ve yetkilerine ilişkin usul ve esasları düzenlenmesidir (5263 Sayılı Kanun, 2004: Md.1).

2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile il sınırları içinde sosyal hizmet ve yardımların sunulması, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetlerin (5302 Sayılı Kanun, 2005: Md.6) sunulması İl Özel İdaresinin görevleri arasında gösterilmiştir. Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine sunulabilmesi için eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu kurulması zorunlu tutulmuştur (5302 Sayılı Kanun, 2005: Md. 16).

2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile ihtiyaç sahiplerine sosyal hizmet ve yardımların sunulması belediyelerin görevleri arasında yer almaktadır (5393 Sayılı Kanun, 2005: Md. 14).

2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuştur. 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile aile, çocuk, kadın, engelli, şehit ve gazilerle ilgili sosyal politikaların oluşturulması, yoksulluğun önlenmesi için gerekli çalışmaların yapılması için ulusal ve uluslararası işbirliklerin yapılması görevler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına verilmiştir (633 Sayılı KHK, 2011: Md. 2).

2011 yılında 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğünün görev ve faaliyetleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde toplanmıştır (AİSB, 2023).

2018 tarih ve 703 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilmiştir. Yeni bakanlık 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı adını almıştır.

2021 tarihli ve 31461 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur. Bu düzenleme ile sosyal yardım alanında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ihtiyaç sahiplerine hizmet sunan en etkili kurum haline gelmiştir (AİSB, 2023).

Kalkınma Planları Çerçevesinde Sosyal Yardımlar

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (BYKP) (1963-1967) sosyal yardım kavramına yer verilmemiştir. Sosyal yardım kavramını da kapsayan sosyal güvenlik kavramına yer verilmiştir. Birinci BYKP’inde on beş yıl içinde dağılık ve dar olan sosyal sigorta sisteminin birleştirileceği ve genişletilerek sosyal güvenlik sisteminin ülke geneline yayılacağına değinilmektedir (1. BYKP, 1963: 38). İktisadi açıdan çok gelişmemiş olan ülkenin yardım ihtiyaçlarının sosyal güvenlik faaliyetleri çerçevesinde geliştirilmesi amaçlanmaktadır (1.BYKP, 1963: 109). Sosyal güvenlik kapsamının ve sisteminin geliştirilmesi, işsizlik sigortası sisteminin kurulması gibi hedefler söz konusudur (1. BYKP, 1963: 110).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) “Sosyal Güvenlik ve Sosyal Refah Hizmetleri” başlığında sosyal yardım kavramına değinilmiştir ve sosyal yardım konusunda belli başlı hedefler söz konusudur. Bunlar (2. BYKP, 1968: 209);

-Sosyal yardımlar, sosyal sigortaların da kapsayamadığı durumlarda gelir durumunu tamamlayıcı nitelikte olması,

- Sosyal sigortaların içerdiği olası zarar alanlarının arttırılması için çalışmalar yapılacaktır. İşsizlik sigortasının tesis edilmesi yönünde çalışmalar yapılacak, hane ödeneklerinden yararlanan grupların kapsamı genişletilecek, hastalık sigortası içine çalışanların tüm aile bireylerinin de alınması konusunda çalışmalar yapılması,

-Korunmaya muhtaç çocuklar, gençler, çalışanların eş ve çocukları, engelliler, yaşlılar için ihtisas kurumları ve hizmetlerinin geliştirilmesi konusunda çalışma hedefleri söz konusudur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977), sosyal yardım kavramı “Sosyal Hizmetler Kavramı ile Sosyal Güvenlik” başlığında değerlendirilmiştir. Türkiye’de sosyal yardım hizmetleri bu dönemde birden fazla ve farklı kurumlar aracılığıyla, birbirleriyle iletişimsiz biçimde yerine getirilmektedir. Kurumların fazla olması ve koordinasyon eksiklikleri hizmetlerin istenilen düzeyde sunulmasını engellemektedir. Bu bağlamda

yapılmak istenilen sosyal yardım faaliyetlerinin tek bir elden yürütülmesi, personel ve hizmet standardının sağlayacak olan kanuni düzenlemeler yapılamamıştır. 3. BYKP’de dağınık olarak sunulan sosyal yardım hizmetlerinin programlı, koordineli olarak ele alınması, hizmet, personel, istihdam ve sosyal güvenlik politikaları açısından bütünlüğünün sağlanması önemlidir (3. BYKP, 1972: 807-808).

Sosyal yardım hizmetlerinde çocuklara, kadınlara, engellilere ve yaşlılara öncelik verilmesi, sosyal yardım sisteminin kurulmasında yardımda bulunulacak kişilerin ihtiyaç seviyelerinin ve kişilerin nesnel olarak belirlenmesi sosyal yardım konusunun belirli bir sisteme bağlı hale getirilmesi hedeflenmiştir (3. BYKP, 1972: 808).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983); sosyal yardım konusunu “Toplumsal Güvenlik Başlığı” altında ele alınmıştır.

Dördüncü BYKP’inde de sosyal hizmet ve yardımların birden fazla kurum tarafından, dağınık olarak sunulduğuna ve kurumlar arasında gereken bütünlük sağlanamadığına değinilmiştir. Devlet kurumları ve diğer kurumlar tarafından sunulan sosyal yardım hizmetleri nitelik ve nicelik açısından istenilen düzeyde sağlanamamıştır (4. BYKP, 1979: 142-143).

Plan çerçevesinde sosyal yardımların eksiklikleri şu şekilde belirtilmektedir;

Dezavantajlı grupların sosyal yardım ve hizmet faaliyet planlarının oldukça sınırlı ve yetersiz olduğuna planda değinilmiştir. Bu durumun ülke geneline yaygınlaştırılamaması yardımlardan faydalanan ihtiyaç sahiplerinin miktarını da sınırlamaktadır Devletin anayasal görevi gereği kamu kaynaklarından ayırması gereken fonlar, özel olarak belirtilen grupların etkin biçimde kapsanmasında yetersiz kalmıştır (4. BYKP, 1979: 143).

Engellilere ve yaşlılara sağlanan rehabilitasyon çalışmaları yetersizdir. Bu gruplara yapılan hizmet programları ülke genelinde yaygınlaştırılamadığından hizmetlerden yararlanan kesim istenilen seviyede değildir (4. BYKP, 1979: 143).

4. BYKP'nin hedefleri;

Sosyal güvenlik sisteminin yaygınlaştırılması, yaşlı, engelli, kimsesizlere, korunmaya muhtaç çocuklara, toplumsal sorunları olan gençlere ihtiyaçları çerçevesinde hizmet veren kurumların kurulmasının sağlanması (4. BYKP, 1979: 284),

Sunulacak olan hizmetlerin yasalar çerçevesinde özel ve kamu kuruluşları tarafından yerine getirilebileceği, uygulamaların kamu denetimi ile izleneceği belirtilmektedir (4. BYKP, 1979: 285).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989), sosyal yardımlar, “Sosyal Hizmetler, Yardımlar ve Sosyal Refah” başlığında değerlendirilmiştir.

Sosyal sigorta kuruluşlarına, karşılığı olmaksızın, sosyal yardım niteliğinde ödemeler getirilmeyeceğine 5. BYKP’inde değinilmektedir (5. BYKP, 1985: 154).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sosyal yardım konusundaki hedefleri şunlardır (5. BYKP, 1985: 155-156);

Topluma katkı sağlayan vakıfların kurulması ve desteklenmesi maksadıyla vergi istisnası imkânından yararlanma sınır ve esasları belirlenerek, bu konuda etkili bir denetim sağlanacaktır.

Kentleşme ve sanayileşme hızıyla orantılı olarak artan kreş, gündüz bakımevi, huzurevi ve benzeri kuruluşlarına olan ihtiyaç artışından kaynaklı, sosyal tesislerin açılmasına özel sektör teşvik edilecektir.

Çalışanların hepsinin sosyal güvenlik sistemine dahil edilmesi, korunmaya muhtaç çocuklar, engelliler ve yaşlıların yeterli düzeyde sosyal yardım ihtiyaçlarının karşılanması ile bütün vatandaşların sağlık hizmetlerinden yararlandırılması sosyal güvenlik anlayışının esasını oluşturacaktır (5. BYKP, 1985: 200).

Sosyal güvenlik ve sosyal yardım politikası genç yaşlarda aylıklı emeklilik sağlayarak çalışmamaya teşvik edici olmayacaktır (5. BYKP, 1985: 200).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), sosyal yardım konusunu “Sosyal Hizmet ve Yardımlar” başlığında ele alınmıştır.

Altıncı BYKP’nin sosyal yardım konusundaki hedefleri şu şekildedir (6. BYKP, 1990: 306);

Sosyal hizmet ve yardım programlarında koruyucu ve önleyici uygulamalara öncelik verilecektir. Kamu, özel ve gönüllü kuruluşlar tarafından ihtiyaç sahiplerine verilen hizmet ve yardımlarda kaynakların akılcıca kullanılmasına özen gösterilecektir.

Sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine aktarılmasında hane temel alınacaktır. Hanelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik politikaların uygulanması için ilgili kamu, özel ve gönüllü kuruluşların etkinli ve iş birliği sağlanacaktır.

Dezavantajlı gruplarla ilgili iyileştirmeler yapılarak, sunulan sosyal hizmetlerde dezavantajlı gruplara öncelik verilecektir.

Sosyal hizmet ve yardımların düzenlenmesinde yerel yönetim yöneticileri ile yerel halkın daha etkin olmaları sağlanacaktır.

Mevcut çalışanların iş kaybı risklerine karşı güvence altına alınması amacıyla, işsizlik sigortasının alt yapısının hazırlanmasına yönelik faaliyetlere başlanacaktır. Devletin, sigorta sisteminin finansmanına katkıda bulunma imkânları tespit edilerek uygulama yolları araştırılacaktır (6. BYKP, 1990: 355).

Sosyal hizmet alanında özel kesimin girişimleri hizmetleri teşvik edilecektir (6. BYKP, 1990: 355).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000), sosyal yardım konusu “Sosyal Güvenlik Reformu” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sosyal yardım konusundaki amaçları şu şekildedir (7. BYKP, 1996: 112-116);

Yaşlı, engelli gibi risk gruplar için kamu kurumlarının yerine getirdiği sosyal yardım ve hizmetin faaliyetlerin daha sağlıklı yerine getirilebilmesi amacıyla yeni bir kurum oluşturulacaktır, gönüllü kuruluş faaliyetleri desteklenerek kaynakların etkin kullanımı sağlanacaktır. Özel sektörün de sosyal yardım ve hizmetleri ihtiyaç sahiplerine ulaştırmaları konuları desteklenecektir.

Sosyal hizmet ve yardımlar konusunda dağınıklık ve yetersizlik halen çözümlenememiştir. Bu bağlamda ülke genelinde yaygın ve etkin sosyal hizmet ağının oluşturulması gereklidir.

Sosyal güvenlik kurumları tek çatı altında toplanmalıdır.

İhtiyaç sahipleri yardımlarla desteklenerek gelirleri arttırılacaktır. İhtiyaç sahiplerinin vergi yükleri, gelir vergisi tarifesı yeniden düzenlenmek suretiyle azaltılacaktır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005), “Sosyal Hizmetler ve Yardımlar” başlığında sosyal yardım konusu da değerlendirilmiştir.

Sosyal yardım konusundaki kurumların eksiklikleri şu şekilde değerlendirilmiştir (8. BYKP, 2001: 110-111);

Sosyal yardımların sunulmasında, kurumların dağınık bir yapıya sahip olması, etkin iletişim ve ortak çalışma eksikliğinden kaynaklanan belli başlı problemler söz konusudur.

Ekonomik anlamda yoksunluk yaşayanların temel ihtiyaçlarının giderilebilmesi amacıyla tüm paydaşlar için ortak normlar ve standartlar oluşturulamamıştır.

Sosyal yardım sağlayan tüm paydaşlarla iş birliği sağlanacaktır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sosyal yardım konusundaki hedefleri şunlardır (8. BYKP, 2001: 111-112);

- İhtiyaç sahibi yoksulların eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere ulaşması ve yararlanabilme imkânlarının artırılması,
- Çocuk, yaşlı, engelli, yoksul ve diğer dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmet ve yardımların ulaştırılabilmesi amacıyla, idareye ait her türlü, sosyal hizmet ve yardım çalışmalarının oluşturulması,
- Sosyal hizmetler ve yardımların verilmesinde standart ve ortak bir kriter oluşturularak kaynakların etkin kullanımının sağlanması için mevzuat çalışmalarının yapılması,
- Sosyal Yardım Ana Kanunu’nun çıkarılması,
- İhtiyaç sahiplerinin tespitine edilebilmesi için veri tabanı kurulmasına yönelik çalışmalar yapılmasıdır.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013), “Sosyal Güvenlik ve Sistemin Etkinliğinin Arttırılması” başlığında sosyal yardım konusu ele alınmıştır.

Dokuzuncu BYKP’inde sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak olan ihtiyaç sahiplerinin belirlenebilmesi için ana kriterler oluşturulması yönünde faaliyetlerde bulunulacaktır. Sosyal hizmet ve yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması konusunda paydaşların koordinasyon eksikliği hizmet sunumunda sorunlara neden olmaktadır (9. BYKP, 2007: 44-45). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planının hedefleri şu şekilde belirtilmektedir (9. BYKP, 2007: 90);

- Sosyal hizmet ve yardımlar sisteminde eşitlik, sosyal adalet, etkinlik ve etkililik ilkeleri temel alınacaktır.

- Sistemden faydalanacak ihtiyaç sahiplerinin tespit edilmesi amacıyla merkezi bir veri havuzu oluşturularak, objektif ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacaktır.
- İhtiyaç sahiplerine sunulacak hizmetlerdeki kalifiye çalışan boşluğunun doldurulmasıyla çalışan personel kalitesi yükseltilecektir.
- Tüm paydaşların ihtiyaç sahiplerine yardım konusundaki faaliyetleri desteklenecektir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2014-2018), “Sosyal Koruma” başlığında sosyal yardımlar konusunu irdelenmiştir. Sosyal yardımlardaki hizmetlerin entegre edildiği ve paydaşların tek kurum adı altında toplandığı yeni bir oluşum içine girilmiştir. İhtiyaç sahipleri için yapılacak yardımlar konusunda objektif kriterler belirlenmiştir, paydaşlar arasındaki etkileşim artırılmıştır. Dezavantajlı gruplara yönelik çalışmaların içeriği zenginleştirilmiştir. Dezavantajlı grupların iş piyasasına dahil olabilecekler için işgücünü destekleyici uygulamalar getirilmiştir (10. BYKP, 2014: 43).

Sosyal yardım konusunda kurumların eksiklikleri şu şekilde belirtilmektedir (10. BYKP, 2014: 43);

- Sunulan yardım hizmetlerin standartlaşması, kalifiye personelin iş gücüne katılımının ve teftişinin iyileştirilmesi,
- Dezavantajları çocukların kurumsal bakımı dışında desteklenebileceği farklı yaklaşımlar oluşturulması, hizmet verecek kurumların dış ve iç çevre koşullarının engelli bireylere erişilebilir olması,
- Engellilerin eğitime ve işgücü piyasasına katılımının artırılmasının sağlanması ve bakım hizmetlerinin niteliğinin yükseltilmesi,
- İhtiyaç sahibi yaşlılara kapsayan çalışmaların artırılması ve genişletilmesi olarak belirtilmiştir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planının sosyal yardım konusundaki hedefleri şu şekildedir (10. BYKP, 2014: 43-44);

- Yoksulluk riski olan ihtiyaç sahiplerinin tespit edilmesi, bu kişilerin hayat standartlarının arttırılması için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Vergilerin, sosyal transferlerin, gelir dağılımı eşitsizliğinin yoksulluk üzerindeki etkisinin azaltılması, düşkünlüğün kuşaklararası transferinin engellenmesi için; eğitim imkânlarına erişimin arttırılması, temel kamu hizmetlerine erişimde fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi, tüm paydaşların yoksulluğunun azaltılması amacıyla koordinasyonun sağlanması,
- Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP) yaklaşımının uygulamaya konularak tüm paydaşların sistem içinde yer almalarının sağlanması,
- Dezavantajları çocukların desteklenebileceği farklı yaklaşımlar oluşturulması (evlatlık verilme, koruyucu aile) gibi çocukların bakımları için yeni yaklaşımların benimsenmesi,
- Engellilere yönelik eğitim, istihdam ve bakım hizmetlerinin etkinliğinin ve denetiminin artırılması, fiziksel çevre şartlarının engellilere uygun hale getirilmesi,
- Yaşlıların için evlerinde yapılacak olan bakım hizmetlerinin arttırılması ve ihtiyaç sahibi yaşlılara sunulan yardımların arttırılması.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023), sosyal yardımlar konusunu “Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele” başlığı altında ele almaktadır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sosyal yardım konusundaki hedefleri şu şekildedir (11. BYKP, 2019: 147-148);

- Yoksulluğun ülke genelinde azaltılması için muhtaçlık riski olan dezavantajlı grupların yaşam standartlarının yükseltilmesi ve gelir dağılımının iyileştirilmesi,
- Sosyal yardımlardan yararlanan ve çalışabilir durumda olanların istihdama yönlendirilmesi,
- İstihdama yönlendirilen ihtiyaç sahiplerinin geçerli bir sebep olmaksızın İŞKUR tarafından teklif edilen işi üçüncü kez kabul etmemeli durumunda sosyal yardımlarının bir yıl süreyle kademeli olarak azaltılması.
- Sosyal yardım programlarının etkinliği analiz sonuçlarına göre yürütülen sosyal yardım programlarında gerekli güncellemelerin yapılması,
- Yerel yönetimler ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla arasında karşılıklı veri paylaşımı sağlanması,
- Kırsal birimlerde sosyal yardımlara erişimin kolaylaştırılması, yerel yönetimlerin bu alandaki etkisinin artırılması,
- Engellilere, yaşlı bakımı hizmetlerine ve dezavantajlı gruplara sunulan hizmetlere ilişkin ölçütlerin oluşturulması ve bu hizmetleri sunan personelin vasıflarının ve miktarının artırılması,

On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), “Sosyal Hizmetler, Sosyal Yardımlar ve Yoksullukla Mücadele” başlığında altında sosyal yardım konusunu ele alınmaktadır.

On İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sosyal yardım konusundaki hedefleri şu şekildedir (12. BYKP, 2024: 163, 183-184);

- SGK, İŞKUR ve Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü verilerinin bütünleştirilmesi, İŞKUR hizmetleri ile kamu kaynaklı hizmet ve yardımlardan yararlanamayan ihtiyaç sahiplerine İŞKUR hizmetlerinin sunumunda öncelik sağlanması,
- Sosyal problemlerin meydana gelmeden engellenmesi ve problemlerle etkin bir mücadelenin sağlanmasına için oluşturulan ASDEP kanalıyla sosyal hizmet ve yardımların etkinliğinin artırılması,
- Yoksulluk riskinin azaltılması amacıyla sunulan eğitim, sağlık, barınma, içme suyu ve kanalizasyon gibi kamu hizmetleri iyileştirilmesi,
- Sosyal yardım sisteminin etkinliğinin artırılması ve etki analizinin yapılması,
- Sosyal yardım sistemi tekrar değerlendirilerek, hane odaklı olarak revize edilmesi,
- Sosyal yardımlara ilişkin düzenli takip ve incelemelerin oluşturulması,
- Yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasında iş birliğinin geliştirilmesi ile veri paylaşımının sağlanması,
- Sosyal yardım ile istihdam bağlantısı güçlendirilmesi,
- Sosyal yardımlardan yararlanan için iş arama desteği gibi uygulamaların yaygınlaştırılması,
- Sosyal yardımların sunumunun fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde yapılması,
- Eğitim odaklı sosyal yardımların etkinliğinin artırılması,

- Sosyal yardım ve hizmetlerin altyapısı, olağanüstü durumlara hazırlıklı olacak şekilde güçlendirilerek, kurumlar arası iş birliğinin artırılması şekline belirlenmiştir.

2.7.4. Türkiye’de Sosyal Yardım Sunan Kurumlar

Türkiye’de sosyal yardımların sunulmasında pek çok kurum görev almaktadır. Bu kurumlar şu şekilde belirtilmektedir;

Vakıflar Genel Müdürlüğü

1984 tarihinde 227 sayılı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. 15.7.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlanmıştır (VGM, 2023). Muhtaç aylığı (engelli, yetim), aşevi hizmeti, eğitim yardımı ve burs hizmeti (ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine), yurtiçi kuru gıda yardımı, yurt dışı kuru gıda yardımı gibi yardım faaliyetleri söz konusudur (VGM, 2023).

Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM)

İhtiyaç sahibi vatandaşların tespit edilmesi, dezavantajlı grupların (kadın, çocuk, yaşlı, engelli) ihtiyaç duyması halinde koruyucu, önleyici, destekleyici hizmetlerin sunulmasında aktif rol oynamaktadır. Engelli evde bakım hizmetleri, sosyal ve ekonomik destek hizmetleri, çocuk, aile, engelli, yaşlı ve şehit yakınları ile gaziler gibi birçok alanda hizmet vermektedir (Sosyal Hizmet Merkezleri, 2023)..

Belediyeler

Sosyal yardım sürecine 1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile başlamış, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunun 13. maddesi, 14. maddesi, 76. maddesi ve 77. maddeleriyle süreci yönetmektedir. 5302 sayılı Büyükşehir İl Özel İdaresi

Kanunun 6., 30. ve 43. maddeleri, 442 sayılı Köy Kanunu'nun 14. maddeleri sosyal yardım konusunun yönetilmesinde yerel yönetimlere belirli haklar tanımaktadır.

Yukarıda bahsedilen kurumların dışında bakanlıklar ve STK'lar da yoksulluğun azaltılması için sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine dağıtılması konusunda sosyal yardımlar ve sosyal yardım politikalarının oluşturulması konusunda sürece destek olmaktadır.

2.8. TR22 Bölgesinin Sınırları ve Genel Özellikleri

Bu alt bölümde İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması çerçevesinde TR22 Bölgesinin tarihi, nüfusu, eğitimi, sağlığı, ekonomi ve sanayisi, tarımsal yapısı, yenilenebilir enerji kaynakları ve turizmi değerlendirilmiştir.

2.8.1. Türkiye’de İstatistiki Bölge Sınıflandırması

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) 1970’lerde Avrupa Birliği’nde bölgesel istatistiklerinin tek bir mekânsal sınıflandırmaya uygun bir şekilde yapılması için İBBS Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından “*The Nomenclature of Territorial Units for Statistics*” (NUTS) ismiyle geliştirilmiştir. NUTS 1988’den itibaren AB mevzuatında yer alan ve AB’ye üye olan ülkelerin bölgesel istatistiki sınıflandırması için kullanılmaktadır (Kalkınma Ajansları, 2024).

Türkiye’de 1999 yılında Helsinki Zirvesi sonrasında AB’ye tam adaylık sürecinin başlamasıyla beraber farklı alanlarda hukuki ve kurumsal uyum çalışmaları başlamıştır (Akkuş, 2022: 1791). Türkiye, AB’ye tam aday ülke olarak belirlendikten sonra İBBS üzerine düzenlemeler yapılmıştır (Taş, 2006: 191). İBBS bölgelerin ülke genelinde tespit edilmesi, ülke ya da bölgeler kapsamında yapılacak olan planlamaların belirlenmesi AB’ye tam üye olabilmenin bir şartıdır (Özgür ve Güler, 2004: 75). Bu çerçevede ülke içindeki bölgesel yönlü kalkınmanın sağlanması, bölgeler arasındaki gelişmiş düzeylerinde meydana gelen farklılıklar, bölgelerin kendilerine özgü eksikliklerinin olması ve bölgelerin güçlü yönlerinin belirlenmesi ile bölgesel eksikliklerin avantaja dönüştürülmesi amacıyla Türkiye’de 22 Eylül 2002 tarih ve 24884 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla İstatistiki Bölge

Sınıflandırmasıyla üç düzey bölge ayrımı yapılmıştır (Yiğiter Çeliker, 2019: 1; Taş, 2006: 187). Bölge sınıflandırması AB ülkelerine benzer olarak üç düzeyli bir sınıflandırmadır (Taş, 2006: 191). 1. Düzey 12 istatistiki bölgeye, 2. Düzey 26 istatistiki bölgeye, 3. Düzey 81 istatistiki alt bölgeye ayrılmıştır (Özgür ve Güler, 2004: 75). 1. Düzey büyük istatistiki bölge ve birinci derecede gelişmiş illerden meydana gelmektedir. Alt istatistiki bölgelerin gruplandırılması sonucunda oluşturulmuştur. 2. Düzey istatistiki bölge merkezde yer alan ilin ismi çevresinde ve komşu illerin gruplanması sonucunda oluşturulmuştur. 3. Düzey istatistiki yapılanma mülki idari içerisinde yer alan 81 ili kapsayan bir bölünmedir (Özçağlar, 2003: 11). Alt istatistik bölgeleri illeri, komşu illerin gruplandırılması Düzey 2 ve Düzey 1 olarak belirtilmektedir. Bölgelerin sınıflandırılmasında nüfus, illerin kültürel yapısı ile gelişmişlik düzeyleri etkili olmuştur (Taş, 2006: 191-192; Kalkınma Ajansları, 2024).

Türkiye’de İBBS bölgelerinin oluşturulmasının ana neden Kalkınma Ajanslarının kurulması zorunluluğudur. AB ile imzalanmış olan katılım ortaklığı anlaşması sonucunda İBBS’lerin ve Kalkınma Ajanslarının kurulması zorunluğu süreci bu şekilde yönlendirmiştir. Bu bağlamda ülke genelinde hazırlanacak olan gelişme ve kalkınma planları Düzey 2 sınıflandırması temel alınarak yapılmaktadır. Tablo 3’de Türkiye’nin Düzey 2 İstatistiki sınıflandırılması gösterilmektedir. Tablo 3 oluşturulken SEGE 2017 Raporu, s. 69; Kalkınma Ajansları (Kalkınma Ajansları, 2024).

Tablo 3

İBBS düzey 2 bölgeler ve bölgeleri kapsayan iller

Düzey 1 Kod	Düzey 1 Bölge Adı	Düzey 2 Kod	Düzey 2 Bağlı Olan İller	Bölge Kademesi	Bölge Sıralaması
TR1	İstanbul	TR10	İstanbul	1	1
TR2	Batı	TR21	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	2	8
	Marmara	TR22	Balıkesir, Çanakkale	2	10
		TR31	İzmir	1	3
TR3	Ege	TR32	Aydın, Denizli, Muğla	2	7
		TR33	Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak	2	13
	Doğu	TR41	Bilecik, Bursa, Eskişehir	1	5
TR4	Marmara	TR42	Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova	1	6

Tablo 3'ün devamı

TR5	Batı	TR51	Ankara	1	2
	Anadolu	TR52	Karaman, Konya	2	9
		TR61	Antalya, Burdur, Isparta	1	4
TR6	Akdeniz	TR62	Adana, Mersin	2	11
		TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye,	3	19
	Orta	TR71	Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde,	3	18
TR7	Anadolu		Nevşehir		
		TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	2	14
	Batı	TR81	Bartın, Zonguldak, Karabük	2	12
TR8	Karadeniz	TR82	Çankırı, Kastamonu, Sinop	3	21
		TR83	Amasya, Çorum, Samsun, Tokat	3	15
TR9	Doğu	TR90	Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu,	3	17
	Karadeniz		Rize, Trabzon		
TRA	Kuzeydoğu	TRA1	Bayburt, Erzincan, Erzurum	3	22
	Anadolu	TRA2	Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars	4	24
TRB	Ortadoğu	TRB1	Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli	3	20
	Anadolu	TRB2	Bitlis, Hakkâri, Muş, Van	4	26
	Güneydoğu	TRC1	Adıyaman, Gaziantep, Kilis	3	16
TRC	Anadolu	TRC2	Diyarbakır, Şanlıurfa	4	23
		TRC3	Batman, Mardin, Şırnak, Siirt	4	25

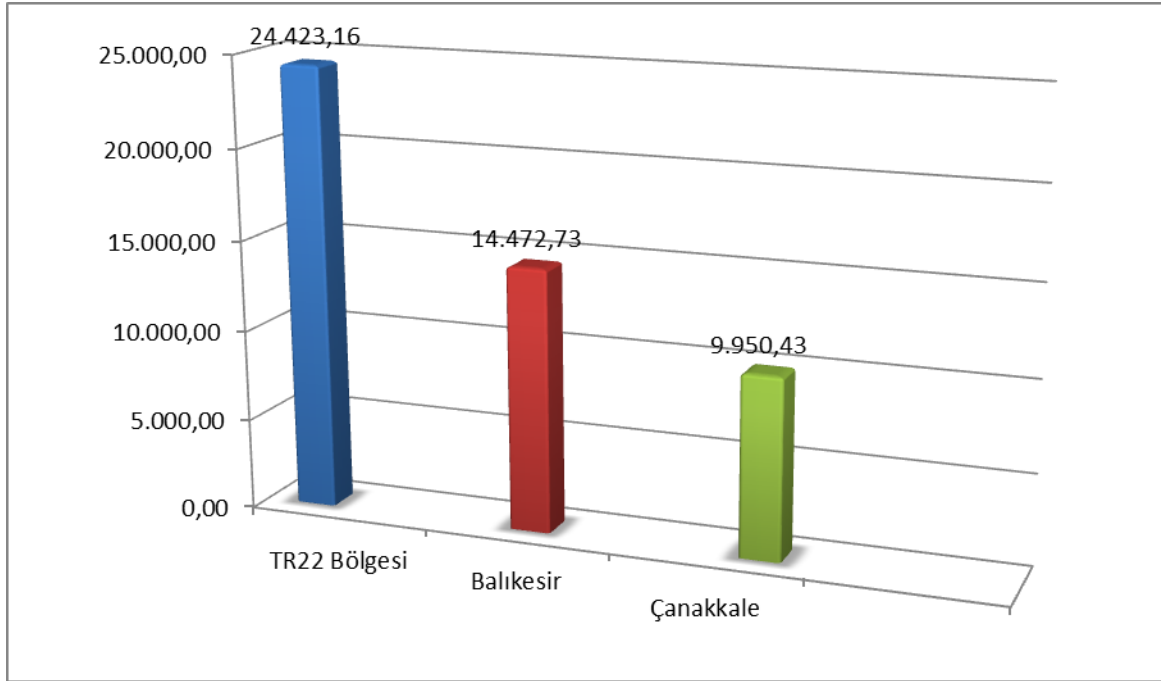
Tablo 3'te Türkiye'de yer alan İBBS'nin 1. Düzey ve 2. Düzey AB kriterlerine uygun şekilde düzenlenmiş hali yer almaktadır. Tabloda düzey kod1 bölge kodlarını, düzey1 bölge adlarını, düzey kod 2 düzey 2'nin bölge kodlarını, düzey 2'ye bağlı olan iller, hangi illerin hangi düzeyde oluşunu, bölge kademesi bölgelerin gelişmişlik düzeylerini, bölge sıralaması da bölgelerin gelişmişlik sıralamasını göstermektedir. Bölgelerin gelişmişlik kademeleri 1 ile 4 aralığında ve bölgelerin gelişmişlik sıralamaları 1 ile 26 aralığında yer almaktadır. Türkiye'de "1. Bölge Kademesi" bölgelerin 1'den 4'e kadar gelişmişlik düzeylerini göstermektedir. Buna göre "1. Bölge Kademesinde" yer alan iller, birinci kademe gelişmiş iller (en gelişmiş iller), "2. Bölge Kademesinde" yer alan iller ikinci kademe gelişmiş iller, "3. Bölge Kademesinde" yer alan iller üçüncü kademe gelişmiş iller, "4. Bölge Kademesinde" yer alan iller dördüncü kademe gelişmiş iller (en az gelişmiş iller) olarak sıralanmaktadır. Bölgelerin gelişmişlik kademelerinin sıralaması ise 1'den 26'ya kadar yapılmıştır.

Sonuç olarak; Avrupa Birliği'nde, AB ülkelerin coğrafi alt yapılara ayrılmasında bölgesel istatistiklerin tek bir mekânsal sınıflama ile üretilmesi için; idari sınırlar ile nüfus büyüklükleri temel alınarak üç farklı bölge düzey 1, düzey 2 ve düzey 3 olarak sınıflandırma yapılmaktadır. Türkiye'nin AB'ye üyeliği için AB'deki İBBS'ye benzer, yeni bir bölge sınıflandırmasına ihtiyacı olmuş ve 2003 yılı itibariyle Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması oluşturulmuştur. Bu bağlamda Türkiye'de uygulamaya konulan yeni bölge sınıflandırmasının amacı bölgesel istatistiklerin sağlıklı bir biçimde toplanması, geliştirilmesi, sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgelerin genel özelliklerinin belirlenerek bu özellikler çerçevesinde gerekli bölge politikalarının düzenlenmesi ile mahalli idarelerin zayıf ve güçlü yönlerinin belirlenmesine yardımcı olmak üzere yeni politikaların geliştirilmesidir. Yeni belirlenen düzeyler özelinde bölge ihtiyaçlarının belirlenmesi için kalkınma ajansları oluşturulmuştur (Yiğiter Çeliker, 2019: 2-3). Kalkınma Ajanslarının kuruluşu 2006 tarih ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile 2. Düzey bölgeleri için 26 adet olarak gerçekleşmiştir (Pehlivan, 2013: 414). Kalkınma Ajanslarının kurulması Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) koordinatörlüğünde, ulusal kalkınma planlarına uygun bir biçimde bölgesel kalkınmanın artırılması, bölgesel farklılıkların azaltılması ve bölgelerin gelişmişlik düzeylerinin artırılması amacıyla kurulmuştur (Pehlivan, 2013: 421).

2.8.2. TR22 Düzey 2 Bölgesi

Türkiye'de 2002 yılı itibariyle AB'ye uyum çerçevesinde İBBS yapılmış ve ülke 26 İstatistiki Bölge'ye ayrılmıştır. TR22 Düzey 2 Bölgesi de 26 İstatistiki Bölgeden birisidir. TR22 Bölgesi Balıkesir (TR221) ve Çanakkale (TR222) illerinden meydana gelmekte, bölge 39° 04'- 40°44' kuzey paralelleri ve 25° 39'- 29° 01' doğu meridyenleri arasında yer almaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 16; TR22 Güney Marmara Bölgesi Tarım Araştırma Raporu, 2012: 33). Bölge Güney Marmara olarak da adlandırılmaktadır. Bölgenin yüzölçümü 24.423,16 km²'dir (Güney Marmara Bölge Planı 2014-2023, 2014: 125) ve Türkiye yüzölçümünün %3,1 'ini oluşturmaktadır (Güney Marmara Bölgesel Yenilik Stratejisi ve Eylem Planı, 2019: 17). Balıkesir'in yüz ölçümü 14.472,73 km², Çanakkale'nin yüzölçümü 9.950,43 km²'dir (Bir Nefes Çanakkale, 2024: <https://canakkale.com.tr/canakkale/verilerle-canakkale>; Güney Marmara Bölgesel Yenilik

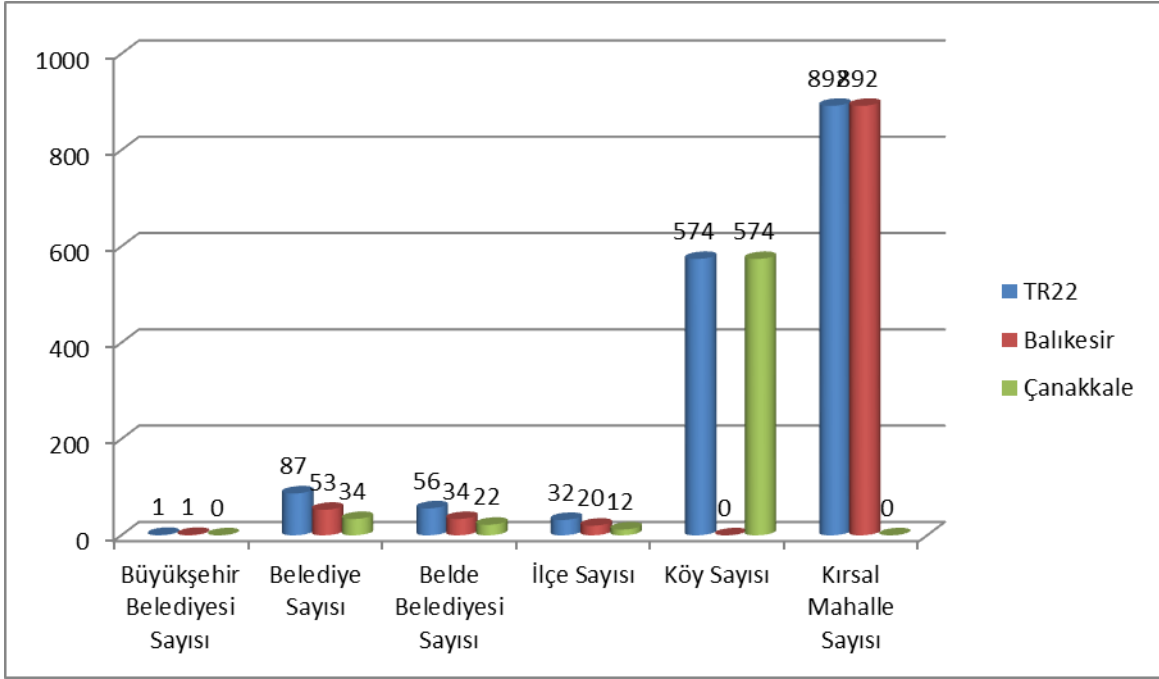
Stratejisi ve Eylem Planı, 2019: 17). Balıkesir ili bölgenin geniş alanını oluşturmaktadır. Şekil 1’de TR22 Bölgesi yüzölçümü detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 1. TR22 bölgesi yüzölçümü

TR22 Bölgesinin Marmara ve Ege Denizine kıyısı vardır. Bölge turizm, sanayi, tarım ve ulaşım çeşitliliği açısından önem taşımaktadır. Bölgede yer alan Çanakkale Boğazı deniz ulaşımı ile deniz taşımacılığı açısından bölgenin jeopolitik öneminin artmasına imkân sağlamaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 26).

TR 22 Bölgesinde 53 belediye Balıkesir’de, 34 belediye Çanakkale’de olmak üzere toplam 87 belediye; 34 belde belediyesi Balıkesir’de, 22 belde belediyesi Çanakkale’de olmak üzere 56 belde belediyesi, 20 ilçe belediyesi Balıkesir’de, 12 ilçe belediyesi Çanakkale’de olmak üzere toplam 31 ilçe belediyesi bulunmaktadır. 1 tane Balıkesir Büyükşehir Belediyesi vardır. Balıkesir’in 892 kırsal mahallesi, TR22 Bölgesinde 892 Kırsal Mahallesi, Çanakkale’nin 574 köyü TR22 Bölgesinde toplamda 574 köyü vardır (TR22 Güney Marmara Bölge Planı 2014-2023, 2014: 124). Aşağıdaki Tablo 5. de TR22 Bölgesinde yer alan yerel yönetim birimleri detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 2. TR22 bölgesi yerel yönetim birimleri dağılımı

Bölgenin önemli vadileri Susurluk, Gönen ve Kocaçay'dır. Tarımın yoğun olarak yapıldığı TR22 Bölgesinde Gönen, Manyas, Burhaniye, Ayvalık, Kavak, Kilye, Karabiga, Biga, Agonya, Bayramiç, Kumkale ve Kösedere Ovaları bulunmaktadır. Bölgenin en önemli akarsuyu Susurluk Çayı'dır. Bunun dışında Kara Menderes, Kocabaş, Burgaç ve Sarıçay gibi önemli çayları da vardır. Birçok kuş türünün barındığı ve ekolojik anlamda da dünya tarafından tanınan bölgenin en büyük gölü Manyas Gölü'dür. Manyas Gölü'nün dışında bölgede Ulubat ve Emir Gölleri de bulunmaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi Tarım Araştırma Raporu, 2012: 33). Önemli dağları Kaz Dağları ve Alaçam Dağlarıdır. Bölgede 1 tane sivil, 2 tane askeri ve sivil, 1 tane de askeri havaalanı bulunmaktadır.

TR22 Bölgesinin Tarihi

Çanakkale M.Ö. 3000'lere kadar pek çok medeniyete yaşam alanı olmuş ve eski dönemlerde Hellespontos ile Dardanel isimleri ile bilinmektedir. Çanakkale'de yer alan boğaz Anadolu ile Avrupa, Akdeniz ile Karadeniz arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Bölgede Lidyalılar, Persler, Romalılar ve Türkler uzun yıllar hâkimiyetini sürdürmüştür. Tarihte önemli bir yeri olan Truva Savaşları Çanakkale'de yaşanmıştır. Bölge 1300'lerde Karesi Beyliği hâkimiyeti altına girmiş daha sonraki dönemlerde Osmanlı yönetiminde

kalmış ve Kurtuluş Savaşı sonrasında da Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı olan bir il olarak varlığını sürdürmektedir (Çanakkale Belediyesi, 2024).

Fatih Sultan Mehmet döneminde önemli stratejik bölgelere Kilitbahir, Sultaniye kaleleri yapılmıştır (Çanakkale Valiliği, 2024).

Balıkesir ili ve çevresinde eski dönemlerde Misyalılar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Misyalılar süreç içinde Truva, Hitit, Frig, Pers, Büyük İskender, Bergama Krallığı, Roma'nın egemenliğine girmişlerdir. 13.yy sonlarına doğru Karesi Beyliği olarak varlığı sürdürmüş ve 1345 yılında da Osmanlı Devleti'ne katılmışlardır. Balıkesir ili Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı bir il olmuştur. Kurtuluş Savaşı döneminde 1. ve 2. Balıkesir Kongreleri sonucunda Kuvayı Milli Teşkilatının oluşturulmasında Balıkesir halkının etkisi çok fazladır. Millî Mücadelede düzenli ordu kurulana kadar bölgenin savunulmasını Kuvayı Milli askerleri desteklemiştir (Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024: <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65829/balikesir-ilinin-tarihi.html>).

TR22 Bölgesinin Nüfusu

Bölge nüfusu 2023 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 1.844.018'dir. Balıkesir'in nüfusu 1.273.519 kişi Çanakkale 570.499 kişidir (TÜİK, 2024). Bölgede kilometrekare başına düşen kişi sayısı 67 kişidir. Bu oran Türkiye genelinde 111 kişi olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2024). Balıkesir'de kilometrekare başına düşen kişi sayısı 89, Çanakkale'de kilometrekare başına düşen kişi sayısı 59'dur (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2024: <https://nir.tuik.gov.tr/?value=NufusYogunlugu>). TÜİK verileri çerçevesinde 2019-2023 yılları arasındaki bölge nüfusu aşağıdaki Tablo 4'de gösterilmiştir. Tablo 4 oluşturulurken TÜİK demografi verilerinden ve Adrese Dayalı Kayıt Sisteminden (ADKNS) yararlanılmıştır (TÜİK, 2024; TÜİK, 2024).

Tablo 4

TR22 Bölgesi 2019-2023 nüfusu

	2023	2022	2021	2020	2019
TR22 Bölgesi	1.844.018	1.816.973	1.807.886	1.781.833	1.770.777
Balıkesir	1.273.519	1.257.590	1.250.610	1.240.285	1.228.620
Çanakkale	570.499	559.383	557.276	541.548	542.157

Tablo 5 ile TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale illerinin nüfusunun kadın erkek nüfusunun dağılımı TÜİK verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Tablo 5 oluşturulurken TÜİK nüfus ve demografi tablolarından, TÜİK ikamet edilen il ve doğum yeri durumuna göre nüfus 2014-2023 tablosundan ve TÜİK il, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus 2007-2023 tablolarından faydalanılmıştır (TÜİK, 2024:). Bu çerçevede 2019-2023 yılları arasındaki bölge nüfusunun kadın erkek dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 5

TR22 Bölgesi 2019-2023 yılları arasındaki kadın erkek nüfus dağılımı

Yıllar	2023		2022		2021		2020		2019	
Cinsiyet	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
TR22	924.41	919.605	911.127	905.84	902.025	905.861	890.612	891.221	885.206	885.571
	3			6						
Balıkesir	639.26	634.259	631.160	626.43	625.083	625.527	620.520	619.765	615.146	613.474
	0			0						
Çanakkale	285.15	285.346	279.967	279.41	276.942	280.334	270.092	271.456	270.060	272.097
	3			6						
TR22 Bölgesi	1.844.018		1.816.973		1.807.886		1.781.833		1.770.777	
Toplam Nüfusu										

TR22 Bölge nüfusunun yüzde 87,2'si il ve ilçe merkezlerinde yaşarken yüzde 12,8'i belde ve köylerde ikamet etmektedir. Bölgenin nüfus yoğunluğunda ön plana çıkan ilçeleri Balıkesir Merkez, Bandırma, Edremit ve Çanakkale Merkez'dir. Balya, Savaştepe, Marmara, Gömeç, Bozcaada, Gökçeada ve Eceabat ise nüfusu 20.000'in altında olan bölge ilçelerdir (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 32).

TR22 Bölgesi tarihsel süreçte yoğun olarak Balkan göçlerine ev sahipliği yapmıştır. Bölge nüfusunun büyük çoğunluğunu Balkan göçmenleri oluşturmaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 45).

2018-2023 yılları arasında bölgede yaşanan göçün temel nedenleri; tayin, yeni işe başlama, eğitim, daha iyi konutta yaşama, evlilik, boşanma, hane fertlerine bağlı göç, aile yanına memlekete dönme, sağlık ve bakım ihtiyacı, ev alma, emekli olma, diğer nedenler ile bilinmeyen nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Bölgenin göç alma verileri TÜİK verileri çerçevesinde incelendiğinde 2018-2023 yılları arasında TR22 Bölgesine alınan göç sayısı 93.293, bölgeden verilen göç ise 65.713 olarak belirlenmiştir. Bölgeden alınan göç ve verilen göç ile göçlerin nedenleri sayısal olarak aşağıdaki tabloda detaylandırılmıştır. Tablo 6 oluşturulurken TÜİK göç etme nedenlerine göre illerin 2018-2023 yılları arasında aldığı göç ve TÜİK göç etme nedenlerine göre illerin 2018-2023 yılları arasında verdiği göç tablolarından yararlanılmıştır (TÜİK, 2024).

Tablo 6

TR22 Bölgesinde 2018-2023 yılları arasında yaşanan göç nedenleri

2018-2023	TR22 Bölgesi Alınan Göç	Balıkesir Alınan Göç	Çanakkale Alınan Göç	TR22 Bölgesi Verilen Göç	Balıkesir Verilen Göç	Çanakkale Verilen Göç
Alınan Göç Toplamı	93.293	60.574	32.719	65.713	43.098	22.615
Tayin/ İş Değişikliği	9.094	5.917	3.177	7.213	4.923	2.290
Yeni İşe Başlama	6.577	4.214	2.363	7.173	4.470	2.703
Eğitim	15.333	8.514	6.819	12.478	8.148	4.330
Daha İyi Konutta Yaşama	15.599	10.441	5.158	11.869	8.135	3.734
Evlilik/Boşanma	4.097	2.577	1.520	3.181	2.202	979
Hane Aile Fertlerinden Birine Bağımlı Göç	17.595	11.924	5.671	11.763	7.881	3.882
Aile Yanına Memlekete Dönme	2.107	1.443	664	1.314	801	513
Sağlık- Bakım	650	395	255	500	342	158
Ev Alma	4.353	2.998	1.355	1.898	1.256	642
Emeklilik	2.226	1.377	849	873	556	317
Diğer	10.443	7.274	3.169	1.517	1.018	499
Bilinmeyen	5.219	3.500	1.719	5.934	3.366	2.568

Tablo 7’de TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale İllerinin 2019-2023 yılları arasındaki net göç hızları ve göç hızları gösterilmiştir. Tablo oluşturulurken TÜİK’in 1980-2023 yılları arasında illerin aldığı, verdiği göç ve net göç hızı tablolarından yararlanılmıştır (TÜİK, 2024).

Tablo 7

TR22 Bölgesi göç hızı, net göç hızı

	TR22 Bölgesi Göç Hızı	TR22 Net Göç	Balıkesir Göç Hızı	Balıkesir Net Göç	Çanakkale Göç Hızı	Çanakkale Net Göç
2023	15,07	27.580	13,82	17.476	17,87	10.104
2022	7,84	14.191	6,92	8.677	9,91	5.514
2021	12,08	21.712	7,97	9.931	21,37	11.781
2020	6,30	11.187	7,41	9.154	3,76	2.033
2019	0,81	1.441	-1,19	-1.464	5,37	2.905

TR22 Bölgesine yaşanan göçlerin artmasında Çanakkale ve Balıkesir’in, İzmir, İstanbul, Bursa gibi büyük şehirlere yakınlığı etkili olmaktadır. Göçler genel olarak sanayileşmenin güçlü olduğu illere yapılmaktadır (TR22 Güney Marmara Bölge Planı 2010-2013, 2014: 19) . Sanayileşme ile geniş iş alanları illerin daha fazla iç göç almasında etkili olmaktadır. Bölge dışına yaşanan göçlere rağmen bölgeye diğer illerden de göçler yaşanmaktadır. Ancak yaşanan göçler diğer bölgelerle kıyaslandığında daha yavaş gerçekleşmektedir. Göçlerin yavaş yaşanması bölgenin plansız yapılaşmasını, alt yapı sorunları yaşamasını azaltmakta, kentsel hizmetlerin yerinde ve zamanında verilmesine imkân sağlamaktadır (TR22 Güney Marmara Bölge Planı 2014-2023, 2014: 120). Bölgede özellikle aileleri tarımsal faaliyetleri yerine getiren genç nüfusun bölge dışına göç etme eğiliminde olduğu görülmektedir. Gençlerin aile meslekleri olan çiftçiliği sürdürme çabaları yoktur ve bunun yerine tarımsal üretimden çıkıp şehirlerde asgari ücret ile çalışmayı tercih etmektedirler (TR22 Güney Marmara Bölgesi Tarım Araştırma Raporu, :184). Bu durum da bölgeden genç nüfusun göç etmesinde etkili olmaktadır.

TR22 Bölgesinde Eğitim

TR22 Bölgesi eğitim açısından değerlendirildiğinde oldukça ileri seviyededir. Bölgenin okullaşma oranı Türkiye’nin okullaşma oranından oldukça yüksektir. 2022-2023

eğitim ğretim döneminde anaokulu (3-5 yaş grubu) Türkiye geneli net okullaşma oranı %51,38, Balıkesir ilinin net okullaşma oranı %63,96, Çanakkale net okullaşma oranı %63,33'tür. 2022-2023 eğitim ğretim dönemi ilkokul okullaşma net oranı %93,82, Balıkesir'in %94,36, Çanakkale'nin %94,18'dir. 2022-2023 eğitim ğretim dönemi net ortaokul okullaşma oranı %91,21, Balıkesir'in %93,32, Çanakkale'nin %92,12'dir. 2022-2023 eğitim ğretim dönemi ortaöğretim okullaşma net oranı Türkiye'nin %55,9, Balıkesir'in %54,76, Çanakkale'nin %60,38'dir (MEB Okullaşma Oranı, 2024). 2022-2023 okullaşma verileri değerlendirildiğinde Balıkesir ve Çanakkale illerini kapsayan TR22 Bölgesinin okullaşma oranı Türkiye istatistiklerinin üstünde yer almaktadır. Bu durum bölgenin eğitim açısından oldukça ileri seviyede olduğunu göstermektedir. Okullaşma oranının yanı sıra bölgede derslik başına düşen ğrenci sayıları ve ğretmen başına düşen ğrenci sayıları Türkiye ortalamasının altındadır. Yani bölgede yer alan okulların sınıf mevcutları azdır. TR22 Bölgesinin eğitim durumunu daha net analizinin oluşturulabilmesi ve Türkiye geneli verilerle karşılaştırılabilmesi için tablolar oluşturulmuştur.

TİİK verileri ve MEB verileri çerçevesinde oluşturulan Tablo 8'de TR22 Bölgesi ve Türkiye'de yer alan okul sayıları, ğretmen sayıları, ğrenci sayıları, net okullaşma oranları, ğretmen başına düşen ğrenci sayılarının yıllar içindeki değişimi gösterilmiştir (TİİK Gösterge Uygulaması, 2024; MEB, 2024). Tablo 9'da Balıkesir ve Çanakkale'de yer alan okul sayıları, ğretmen sayıları, ğrenci sayıları, net okullaşma oranları, ğretmen başına düşen ğrenci sayılarının yıllar içindeki değişimi gösterilmiştir (TİİK Gösterge Uygulaması, 2024; MEB İstatistik, 2024).

Tablo 8 ve Tablo 9 birlikte incelendiğinde bölgede sunulan eğitim imkânlarının Türkiye'de sunulan eğitim imkânların üstünde ya da Türkiye'de sunulan imknlara yakın olduğu görülmektedir. Bu durumdan kaynaklı olarak bölgede eğitim ğretim düzeyi oldukça yüksektir. Bu bağlamda bölgede okuma yazma oranı fazla, ğretmen başına düşen ğrenci sayısı az, öğrencilerin eğitim aldığı derslik sayısı fazladır.

Tablo 8

Türkiye ve TR22 Bölgesi eğitim- öğretim kurumları, öğrenci sayıları, öğretmen sayıları

	2022		2021		2020		2019	
	TR	TR22	TR	TR22	TR	TR22	TR	TR22
İlk- Ortaokul	23	19	23	19	23	18,5	24	18,5
Derslik Başına								
Düşen Öğrenci								
Sayısı								
İlkokul Öğretmen	18	15	18	14,5	17	14,5	17	14
Başına Düşen								
Öğrenci Sayısı								
İlkokul Okul Sayısı	25.182	456	24.519	453	24.576	455	24.790	457
İlkokul Öğrenci	5.535.531	83.464	5.433.901	80.985	5.328.391	79.528	5.279.945	77.957
Sayısı								
İlkokul Öğretmen	299.967	5.554	310.477	5.575	306.937	5.500	309.247	5.552
Sayısı								
İlkokullaşma Oranı	95,29	94,27	93,34	93,965	93,93	93,86	97,69	94,5
Ortaokul Öğretmen	14	11,5	14	11	14	11	15	12
Başına Düşen								
Öğrenci Sayısı								
Ortaokul Sayısı	18.907	370	18.936	368	19.025	368	19.268	374
Ortaokullaşma	91,21	92,72	89,84	91,26	88,85	89,895	95,9	96,186
Oranı Net								
Ortaokul Öğrenci	5.524.117	83.350	5.293.067	78.844	5.212.969	74.344	5.701.564	85.585
Sayısı								
Ortaokul Öğretmen	372.536	7.182	376.747	7.127	370.798	7.079	371.590	7.087
Sayısı								
Ortaöğretim	22	19	22	20	22	20,5	19	17,5
Derslik Başına								
Düşen Öğrenci								
Sayısı								
Ortaöğretim	12	9,5	13	10,5	13	10,5	11	9
Öğretmen Başına								
Düşen Öğrenci								
Sayısı								
Ortaöğretim Okul	12.686	292	12.804	291	12.972	295	13.046	295
Sayısı								
Ortaöğretim	91,7	94,33	89,67	93,47	87,93	92,015	85,01	89,655
Okullaşma Oranı								
Ortaöğretim	6.789.681	101.927	6.543.599	102.541	6.318.602	100.981	5.630.652	92.296
Öğrenci Sayısı								
Ortaöğretim	394.557	8.324	389.307	8.026	382.109	8.116	380.631	8.034
Öğretmen Sayısı								

Tablo 9

Balıkesir ve Çanakkale eğitim- öğretim istatistiki bilgisi

	2022		2021		2020		2019	
	BLK	ÇNK	BLK	ÇNK	BLK	ÇNK	BLK	ÇNK
İlk- Ortaokul Derslik	18	20	18	20	18	19	18	19
Başına Düşen Öğrenci Sayısı								
İlkokul Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	15	15	14	15	14	15	14	14
İlkokul Okul Sayısı	327	129	324	129	326	129	330	127
İlkokul Öğrenci Sayısı	58.353	25.111	56.501	24.484	55.664	23.864	54.822	23.135
İlkokul Öğretmen Sayısı	3.911	1.643	3.950	1.625	3.898	1.602	3.910	1.612
İlkokullaşma Oranı	94,36	94,18	93,77	94,16	93,64	94,08	94,53	94,52
Ortaokul Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	11	12	11	11	11	11	12	12
Ortaokul Sayısı	261	109	260	108	259	109	263	111
Ortaokullaşma Oranı Net	93,32	92,12	91,49	91,03	89,8	89,99	96,83	95,542
Ortaokul Öğrenci Sayısı	58.344	25.006	55.551	23.293	54.690	22.654	60.795	24.790
Ortaokul Öğretmen Sayısı	5.172	2.010	5.145	1.982	5.093	1.986	5.089	1.998
Ortaöğretim Derslik	20	18	21	19	21	20	18	17
Başına Düşen Öğrenci Sayısı								
Ortaöğretim Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	10	9	11	10	11	10	9	9
Ortaöğretim Okul Sayısı	190	102	187	104	188	107	190	105
Ortaöğretim Okullaşma Oranı	95,24	93,42	93,58	93,36	91,19	92,84	89,35	89,96
Ortaöğretim Öğrenci Sayısı	72.466	29.461	72.971	29.570	72.081	28.900	66.137	26.159
Ortaöğretim Öğretmen Sayısı	5.740	2.584	5.562	2.464	5.603	2.513	5.587	2.447

TR22 Bölgesinin eğitimle ilgili durumu Tablo 10’da gösterilmiştir. Tablo 10 oluşturulurken “2022-2023 Okur Yazarlık ve Cinsiyete Göre Nüfus Tablosundan”, “Bitirilen Eğitim Durumuna ve Cinsiyete Göre Nüfus 6 Yaş ve Daha Yukarıdaki Yaştaki Nüfus 2008-2023 tablosundan”, “İllere göre Bitirilen Eğitim Durumuna ve Cinsiyete Göre Nüfus 6 Yaş ve Daha Yukarıdaki Yaştaki Nüfus 2008-2023 Tablosundan”, “İllere Göre

Eğitim Süresi 2011-2023” Cip TÜİK verilerinden yararlanılmıştır (TÜİK, 2024). Tabloda Türkiye, TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale’deki eğitim durumu karşılaştırılmaktadır. Tablo 10 detaylı olarak incelendiğinde bölgedeki eğitim düzeyinin de oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Türkiye’de, TR22 Bölgesinde, Balıkesir ve Çanakkale’de bitirilen eğitim durumu

	DÜZEY	2023	2022	2021	2020	2019
Okuma Yazma	Türkiye	1.815.479	1.826.577	1.862.532	1.914.783	2.024.979
Bilmeyen Sayısı	TR22	24.234	24.541	25.102	25.626	27.369
	Balıkesir	18.535	18.908	19.419	20.038	21.362
	Çanakkale	5.699	5.633	5.683	5.588	6.007
Okuma Yazma	Türkiye	7.456.120	7.482.253	7.530.275	7.638.845	7.782.603
Bilen Ama Okul	TR22	128.725	130.049	132.762	135.504	137.504
Bitirmeyen	Balıkesir	90.064	90.876	92.624	94.551	96.135
	Çanakkale	38.661	39.173	40.138	40.953	41.369
İlkokul Mezunu	Türkiye	16.670.788	16.739.881	16.877.963	17.002.824	17.579.747
	TR22	464.586	465.421	470.020	476.091	490.592
	Balıkesir	320.081	320.569	323.871	328.123	338.728
	Çanakkale	144.505	144.852	146.149	147.968	151.864
İlköğretim	Türkiye	4.974.622	5.048.202	5.132.420	5.468.879	5.678.694
Mezunu	TR22	106.647	106.575	106.975	112.555	116.105
	Balıkesir	76.011	75.975	76.316	80.548	83.154
	Çanakkale	30.636	30.600	30.659	32.007	32.951
Ortaöğretim	Türkiye	13.529.528	13.374.921	13.638.216	14.077.879	13.365.554
Mezunu Sayısı	TR22	254.650	249.586	254.597	257.819	245.722
	Balıkesir	180.266	177.373	180.633	183.506	175.120
	Çanakkale	74.384	72.213	73.964	74.313	70.602
Lise Mezunu	Türkiye	17.998.752	17.442.997	16.697.592	15.773.910	15.426.019
Sayısı	TR22	399.150	383.315	372.267	351.553	348.438
	Balıkesir	273.717	263.751	255.585	245.117	238.906
	Çanakkale	125.433	119.564	116.682	106.436	109.532
Üniversite,	Türkiye	12.563.347	12.166.766	11.637.287	11.006.443	10.257.791
Yüksek Okul	TR22	301.105	287.164	276.349	259.002	239.231
Mezunu Sayısı	Balıkesir	202.141	193.137	185.523	175.784	161.972
	Çanakkale	98.964	94.027	90.826	83.218	77.259
Yüksek Lisans	Türkiye	1.569.093	1.475.690	1.395.232	1.125.882	1.083.331
Mezunu Sayısı	TR22	31.803	29.207	26.988	21.463	20.082
	Balıkesir	19.916	18.318	16.983	13.341	12.611
	Çanakkale	11.887	10.889	10.005	8.122	7.471
Doktora Mezunu	Türkiye	254.203	242.549	233.342	221.407	211.581
Sayısı	TR22	5.264	4.899	4.720	4.374	4.056
	Balıkesir	2.868	2.649	2.542	2.355	2.161
	Çanakkale	2.396	2.250	2.178	2.019	1.895

Tablo 10'un devamı

Bilinmeyen	Türkiye	446.332	793.525	752.073	679.722	620.860
	TR22	8.349	13.546	12.886	12.662	11.627
	Balıkesir	6.748	11.026	10.513	10.094	9.241
	Çanakkale	1.601	2.520	2.373	2.568	2.386
Ortalama Eğitim Süresi	Türkiye	9,3	9,2	9,1	8,9	8,7
	TR22	9.15	9.35	8.85	8.65	8.55
	Balıkesir	9,0	9,6	8,7	8,6	8,4
	Çanakkale	9,3	9.1	9,0	8,7	8,6

TR22 Bölgesinde Balıkesir’de iki, Çanakkale’de bir tane üniversite bulunmaktadır. Bölgede bulunan üniversiteler bölge üzerinde araştırma yapılması ile proje üretme kapasitesinin yükselmesine ve bölgede ekonomik girdi sağlanmasında etkili olmaktadır.

Balıkesir Üniversitesi 1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuş ve 1 Ocak 1993 tarihinde tüzel kişiliğe sahip olmuştur (BAÜ, 2024). Balıkesir Üniversitesinde 14 fakülte, 4 enstitü, 2 yüksekokul, 12 meslek yüksekokulu, 27 araştırma uygulama merkezi, 149 bölüm, 267 anabilim dalı, 27 bilim dalı, 3 anasana dalı bulunmaktadır. Üniversitede 62 ön lisans programı, 59 lisans programı, 74 yüksek lisans programı, 36 doktora programı, 2 sanatta yeterlilik programı, 6 disiplinler arası yüksek lisans programı vardır (YÖK, 2024).

Balıkesir Üniversitesi’nde öğrenci sayısı 29.927’dir. (Balıkesir Üniversitesi 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024: 20; YÖK Öğrenci Sayı Raporları, 2024: <https://istatistik.yok.gov.tr/>). Üniversitede 1.256 akademik personel ve 814 idari personel görev yapmaktadır (Balıkesir Üniversitesi 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu, 2024: 13-15; YÖK Öğretim Elemanı Sayıları Raporları, 2024: <https://istatistik.yok.gov.tr/>). Çağış Yerleşkesi üniversitenin merkezi yapılanmasını oluşturmaktadır.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 1992 tarih ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 2023 Yılı Faaliyet Raporu, 2024: 11). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi 21 fakülte, 1 enstitü, 2 yüksekokul, 13 meslek yüksekokulu, 39 araştırma uygulama merkezi, 239 bölüm, 385 anabilim dalı, 66 bilim dalı, 20 anasana dalı, 7 sanat dalı bulunmaktadır. Üniversitede 93 ön lisans programı, 104 lisans programı, 149 yüksek lisans programı, 60 doktora programı, 3 sanatta yeterlilik programı, 37 disiplinler arası yüksek lisans programı, 5 disiplinler arası doktora programı vardır (YÖK, 2024; ÇOMÜ, 2024). Terzioğlu Yerleşkesi üniversitenin merkez

yerleşkesidir. Öğrenci sayısı 47.582'dir (YÖK, 2024). Üniversitenin 2.035 akademik, 2.053 idari personeli bulunmaktadır (ÇOMÜ, 2024: 25-27; Öğretim Elemanı Sayıları Raporları, 2024).

Bandırma 17 Eylül Üniversitesi 2015 tarih ve 6640 sayılı Kanun çerçevesinde kurulmuştur. 1993 yılına kadar üniversitenin pek çok bölümü Balıkesir Üniversitesine bağlı olarak faaliyetlerini yerini getirmiş, 2015 sonrasında Bandırma 17 Eylül Üniversitesi olarak tüzel kişilik kazanmıştır (BANÜ, 2024). Bandırma 17 Eylül Üniversitesinde 12 fakülte, 1 enstitü, 1 yüksekokul, 8 meslek yüksekokulu, 19 araştırma uygulama merkezi, 103 bölüm, 189 anabilim dalı, 6 bilim dalı bulunmaktadır. Üniversitede 36 ön lisans programı, 40 lisans programı, 57 yüksek lisans programı, 12 doktora programı, 13 disiplinler arası yüksek lisans programı, 3 bütünlük doktora programı vardır (YÖK, 2024).

Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesinin 21.147 öğrencisi (YÖK, 2024), 606 akademik personeli, 448 idari personeli vardır (BANÜ, 2024; YÖK, 2024) .

Bölgede yer alan üniversitelerdeki öğretim görevlilerinin dağılımları TR22 Bölgesinde bulunan üniversitelerde ve TR22 Bölgesinde olarak detaylı bir biçimde Tablo 11'de, TR22 Bölgesinde bulunan üniversitelerde eğitim gören öğrencileri sayılarının üniversite ve TR22 Bölgesindeki detaylı dağılımı Tablo 12'de gösterilmiştir. 2019 tarihli Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölgesel Yenilik Stratejisi ve Eylem Planında yer alan “Tablo 4. Kayıtlı Oldukları Programa Göre Öğrenci Sayıları 2017-2018”, “Tablo 5. Bölge Üniversitelerinin Akademik Kadroları 2018 Tabloları geliştirilerek” Tablo 11 ve Tablo 12 oluşturulmuştur. Tablo 11 ve Tablo 12 oluşturulken YÖK Öğretim Elemanı Sayıları Raporları, YÖK Öğrenci Sayı Raporları, YÖK Üniversite Bazında Birim Sayılarından da yararlanılmıştır (YÖK, 2024; GMKABYS, 2019: 29).

Tablo 11

TR22 Bölgesinde bulunan üniversitelerdeki öğretim görevlilerinin dağılımı

	Balıkesir Üniv	Çanakkale Üniv	Bandırma 17 Eylül Üniv	TR22 Bölgesi
Profesör Dr.	289	376	68	733
Doç. Dr.	234	304	134	672
Dr. Öğretim Görevlisi	266	493	207	966
Öğretim Görevlisi	238	435	112	785
Araştırma Görevlisi	229	381	100	710
TOPLAM	1.274	2.035	606	3.915

Tablo 12

TR22 Bölgesinde bulunan üniversitelerdeki öğrenci dağılımı

Düzy	Balıkesir Üniv	Çanakkale Üniv	Bandırma 17 Eylül Üniv	TR22 Bölgesi
Meslek Yüksek	9.505	13.993	7.384	30.882
Lisans	18.503	27.727	12.224	58.454
Yüksek Lisans	1.633	5.046	1.360	8.039
Doktora	286	816	179	1.281
TOPLAM	29.927	47.582	21.147	98.656

TR22 Bölgesinde Sağlık

Sağlık sosyal gelişmişlikte önemli kriterlerin birini oluşturmaktadır. TR22 Bölgesi de düşük bebek ölümleri ve çocuk ölümlerinin yaşandığı bir bölgedir (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 16). Bölgede yer alan araştırma hastaneleri sağlık standartlarını yükseltmektedir. TR22 Bölgesi sosyal gelişmişliği Türkiye'nin en yüksek olan bölgelerdendir. Bunun gelişmesinde de sağlık ve eğitim alanında bölgenin iyi konumda olmasının etkisi oldukça fazladır. Balıkesir'in tüm ilçelerinde hastane bulunmakta, Çanakkale'de Eceabat ve Bozcada dışındaki tüm ilçelerinde hastane bulunmaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 38). Balıkesir'de yer alan şehir hastanesi bölge sağlığının korunması açısından önemlidir. Bölgeye yapılan şehir hastanesi ile alerji, nükleer tıp, romatoloji, çocuk cerrahisi gibi branşlarda da hizmet verilmeye başlanmış ve Bursa, İzmir, İstanbul ve Ankara gibi büyük illerdeki hastanelerde tedavi olan hasta sayılarında azalmalar olmuştur.

Tablo 13 bölgenin sağlık değerlendirilmesinin yapılması ve Türkiye ile karşılaştırılması açısından hazırlanmıştır. Tablo 13 hazırlanırken (TÜİK, 2024), İllere Göre Kaba Doğum Hızı 2009-2023 Tüik Tablosundan, İl ve Cinsiyete Göre Doğumlar 2009-2023 Tablosundan, İstatistiki Bölge Sınıflamasına Göre Kaba Doğum Hızı 2009-2023 Tablosundan ve TÜİK Gösterge Uygulamasından (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>) yararlanılmıştır. Tablo 13, TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistiği Yıllığında yer alan, “Tablo7.19 İllere Göre Bazı Sağlık Göstergeleri 2022” tablosu geliştirilerek oluşturulmuştur (TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistiği Yıllığı, 2022: 147). Tabloda 13’de Türkiye’de, TR22 Bölgesinde, Balıkesir ve Çanakkale’de yer alan hastane sayısı, hastane yatak sayısı, bin kişi başına düşen hekim sayısı, yüz bin kişi başına düşen toplam hastane yatak sayısı, kaba doğum hızı ve doğum sayısı değerlendirilmiştir.

Tablo 13

TR22 Bölgesi sağlık değerlendirmesi

	DÜZEY	2022	2021	2020	2019
Hastane Sayısı	Türkiye	1.555	1.547	1.534	1.538
	TR22 Bölgesi	39	39	39	39
	Balıkesir	25	25	25	25
	Çanakkale	14	14	14	14
Hastane Yatak Sayısı	Türkiye	262.190	254.497	251.182	237.504
	TR22 Bölgesi	5.184	5.184	5.068	5.019
	Balıkesir	3.385	3.385	3.363	3.334
	Çanakkale	1.799	1.799	1.705	1.685
Hekim Sayısı (Bin Kişi Başına Düşen)	Türkiye	2	2	2	2
	TR22 Bölgesi	2	2	2	2
	Balıkesir	2	2	2	2
	Çanakkale	2	2	2	2
Yüz bin Kişi Başına Toplam Hastane Yatak Sayısı	Türkiye	307	301	300	286
	TR22 Bölgesi	591	590	586	582
	Balıkesir	269	271	271	271
	Çanakkale	322	319	315	311
Kaba Doğum Hızı	Türkiye	12,2	12,9	13,4	14,4
	TR22 Bölgesi	8,5	8,7	9,2	9,7
	Balıkesir	8,7	8,7	9,3	9,7
	Çanakkale	8,2	8,5	9,1	9,6
DOĞUM SAYISI	Türkiye	1.039.712	1.084.548	1.118.975	1.190.950
	TR22 Bölgesi	15.479	15.561	16.370	17.119
	Balıkesir	10.886	10.867	11.444	11.908
	Çanakkale	4.593	4.694	4.926	5.211

Tablo 14’de sağlık personeli sayısını göstermektedir. Tablo oluşturulurken TÜİK “Sağlık Personeli Sayılarının İllere Göre Dağılımı 2002-2022 Tablosundan” yararlanılmıştır. Tablo 14, TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistiği Yıllığında yer alan “Tablo 10.11 İllere Göre Bazı Sağlık Göstergeleri 2022” tablosu geliştirilerek oluşturulmuştur (TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistiği Yıllığı, 2022: 240). Tabloda Türkiye’de, TR22 Bölgesinde, Balıkesir’de ve Çanakkale’de yer alan hekim sayısı, diş hekimi sayısı, hemşire sayısı, diğer sağlık personeli sayısı, ebe sayısı ve eczacı sayısı belirtilmiştir.

Tablo 14

Sağlık personeli sayısı

	Düzy	2022	2021	2020	2019
Hekim	TR	194.688	183.569	171.259	160.810
	TR22	3.566	3.328	3.072	2.938
	Balıkesir	2.197	2.093	1.945	1.856
	Çanakkale	1.369	1.235	1.127	1.082
Diş Hekimi	TR	42.359	39.851	34.830	32.925
	TR22	769	709	611	564
	Balıkesir	546	489	424	380
	Çanakkale	223	220	187	184
Hemşire	TR	243.565	232.442	227.292	198.103
	TR22	5.261	4.998	4.666	4.327
	Balıkesir	3.500	3.326	3.162	2.904
	Çanakkale	1.761	1.672	1.504	1.423
Diğer Sağlık Personeli	TR	232.661	219.630	206.103	182.456
	TR22	5.324	4.995	4.489	4.186
	Balıkesir	3.476	3.261	2.917	2.763
	Çanakkale	1.848	1.734	1.572	1.423
Ebe	TR	59.632	57.908	59.040	55.972
	TR22	1.961	1.927	1.945	1.968
	Balıkesir	1.332	1.305	1.321	1.376
	Çanakkale	629	622	624	592
Eczacı	TR	38.981	37.211	35.364	33.841
	TR22	845	811	774	753
	Balıkesir	591	572	547	536
	Çanakkale	254	239	227	217

TR22 Bölgesinin Ekonomisi ve Sanayisi

TR22 Bölgesinde Türkiye ekonomisine girdi sağlayabilecek pek çok sektör ön plana çıkmaktadır. Bölgeye yenilebilir enerji sektörü açısından önemli yatırımlar yapılmıştır. Bu bağlamda biyogaz tesisleri kurulmuş, çok fazla rüzgâr alan bölgelere rüzgâr tribünleri kurularak ülke ekonomisine katkı sağlanmıştır. Tarım ve hayvancılık hem Çanakkale hem de Balıkesir’de geniş bir alanda yapılmaktadır. Bölge sanayisi Bandırma ve Biga arasındaki hattında gelişme göstermektedir. Erdek, Edremit, Ayvalık, Gökçeada, Bozcaada’da turizm gelişmiştir. Bu bölgelerde turizmin ekonomiye katkısı fazladır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 26-27).

TR22 Bölgesinde yem, gübre, beyaz et, zeytinyağı, zeytin ve süt hammaddelerinin işlenmesi sonucunda ortaya çıkan tarımsal sanayi de bölgenin ekonomik gelişmesine katkı sağlamaktadır. Doğal kaynakların işlenmesi noktasında bor, kaolin, çimento kili ve orman ürünleri TR22 Bölgesi sanayisinde önemli bir konumdadır. Yem sektöründe dört kıtaya ihracat yapabilen uluslararası rekabet gücü yüksek işletmeler bölgede yer almaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı, 2010: 67). Bandırma’da beyaz et üretimi, zeytin ve zeytinyağı fabrikalarının yoğunluğu bölgenin sanayisi açısından önem taşımaktadır. Çanakkale’de yer alan dondurulmuş gıda, deniz ürünleri, dondurulmuş hamur ürünleri, konserve ürünler, kedi-köpek maması tesisleri ile dondurulmuş sebze ve meyve üretimi yapılan tesisler bölge ihracatında yer almaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı, 2010: 68). Bandırma’da Eti Madenin iştiraki olan Hidrojen Peroksit Fabrikası da faaliyet göstermektedir (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı, 2010: 69). Gelibolu’da hammadde olarak çıkarılan çimento kilini işleyen çimento fabrikaları vardır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı, 2010: 70). Bölgede tarım alet ve üretimi yapan firmalar da söz konusudur.

TR22 Bölgesinde sanayileşmede oldukça önemli adımlar atılmış, lojistik bağlantılar bölgenin konumundan kaynaklı olarak oldukça gelişmiş ve gelişmeye devam etmektedir.

Bölgede hayvancılığın geliştirilmesi için “Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi Bölgesi (OBS)” nin kurulması konusunda çalışmalar söz konusudur (GMKA, 2019: 100).

TR22 Bölgesinde 7 organize sanayi bölgesi, 20 küçük sanayi sitesi, 3 tane kurulma aşamasında organize sanayi bölgesi ve 1 tane kuruluş aşamasında küçük sanayi sitesi vardır.

Balıkesir’de 4 adet organize sanayi bölgesi, 13 adet küçük sanayi sitesi yer almaktadır. (Balıkesir Sanayi Yatırım Rehberi, 2016: 3). Balıkesir’de Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi (2021 yılında Balıkesir’de yer alan 1., ve 2. Organize Sanayi Bölgeleri birleştirilmiştir), Bandırma Organize Sanayi Bölgesi, Gönen Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi ve Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Burhaniye’de bulunan organize sanayi dışındaki kalan organize sanayi bölgeleri karma sanayi olarak faaliyet göstermektedir (Balıkesir Sanayi Yatırım Rehberi, 2016: 19). Balıkesir’de yer alan 13 adet küçük sanayi siteleri ise genel olarak ilçelerde yoğunlaşmıştır (Balıkesir Sanayi Yatırım Rehberi, 2016: 6). İlde Ayvalık Gıda ve Gıda İşletmesi İhtisas Organize Bölgesi, Dursunbey Organize Sanayi Bölgesi ve Bandırma Metal İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Kurulma çalışmaları sürmektedir (Balıkesir Sanayi Yatırım Rehberi, 2016: 18). Tablo 15’de TR22 Bölgesinde Organize Sanayi Bölgeleri ile ilgili detaylar gösterilmektedir.

Çanakkale’de 2 organize sanayi bölgesi, 1 gıda ihtisas organize sanayi bölgesi, 7 küçük sanayi sitesi ve kurulum aşamasında olan 1 küçük sanayi sitesi vardır (Çanakkale Yatırım Sanayi Rehberi, 2016: 5). Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi karma sanayi türündedir. Gıda, orman, ağaç ve plastik alanlarında faaliyet göstermektedir. Biga Organize Sanayi Bölgesi karma sanayi türündedir ve gıda, demir ve çelik imalatı yapılan firmalar faaliyet göstermektedir. Ezine Organize Sanayi Bölgesi karma sanayi türünde değildir. Süt ve süt ürünleri, zeytin ve zeytinyağı gibi gıda sektöründe hizmet sunmaktadır (Çanakkale Sanayi Yatırım Rehberi, 2016: 23-26). Tablo 15’de TR22 Bölgesindeki Organize Sanayi Bölgeleri ile ilgili detaylar gösterilmektedir.

Tablo 15

TR22 Bölgesindeki organize sanayi bölgeleri dağılımı ve faaliyet alanları

Organize Sanayi Adı	Bulunduğu Yer	Faaliyet Alanları	Kapladığı Alan	Jeopolitik Konumu
Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi	Balıkesir Merkez	Makine teçhizat, gıda, tekstil, kimya, plastik ve deri imalatı	6,960 dönümlük alan	Kara- deniz- demir ve hava yolu ulaşımına yakın
Bandırma Organize Sanayi Bölgesi	Bandırma/Balıkesir	Makine ve teçhizat, gıda işleme ve paketleme, kimyasal ürünler, demir- çelik orman ve ağaç işler,	1,610 dönümlük alan	Kara- deniz- demiryolu bağlantılarına yakın
Gönen Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi	Gönen/Balıkesir	Deri, tekstil, makine, kimya ve enerji	1,500 dönümlük alan	Kara- deniz- demir yollarına yakın
Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Burhaniye/Balıkesir	Zeytin, zeytinyağı ve yan sanayi alanlarında üretim	430 dönümlük alan	Kara ve deniz yolu ulaşımına yakın
Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi	Çanakkale	Gıda, orman, ağaç, plastik alan	1,000 dönümlük alan	Karayolu, denizyolu, hava yolu ulaşımına yakın
Biga Organize Sanayi Bölgesi	Biga/Çanakkale	Gıda, demir, çelik, imalat, mobilya	9,120 dönümlük alan	Kara, denizyolu yolu ulaşımına yakın
Ezine Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi	Ezine/Çanakkale	Süt, süt ürünleri, zeytin, zeytinyağı gibi gıda ürünleri	1,360 dönümlük alan	

Tablo 15 oluşturulken “Balıkesir’de Sanayi ve Yatırım Rehberi” isimli kaynağın 18 ve 29 sayfalarından, “Çanakkale’de Sanayi ve Yatırım Rehberi” isimli kaynağın 23-27 sayfalarından, Biga organize sanayi Bölgesi, Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi, Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi, Bandırma Organize Sanayi Bölgesi, Ezine Organize Sanayi Bölgesi, Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, ve Gönen Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi sitelerinden yararlanılmıştır.

TR22 Bölgesi tarım, ticaret ve sanayinin etkisiyle ekonomisi gelişmiş olan bölgelerdendir. Tablo 16’da gösterilen 2019-2023 yılları arasında kişi başı düşüne Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Dolar ve TL), Türkiye ortalamasına oldukça yakındır fakat Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Tablo 16’da genel ihracat ve genel ithalat verileri ve toplam girişim sayıları Türkiye, TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale özelinde değerlendirilmiştir. Tablo oluşturulurken “TÜİK Gösterge Uygulamasından” yararlanılmıştır (TÜİK, 2024).

Tablo 16

Kişi başına düşen GSYH (dolar)

	DÜZEY	2023	2022	2021	2020	2019
Kişi Başı	TR	13.243	10.659	9.601	8.600	9.208
Düşen GSYH	TR22	11.985	10.063	9.023	8.404	8.589
(Dolar)	Balıkesir	11.047	9.047	8.001	7.370	7.804
	Çanakkale	12.923	11.079	10.045	9.439	9.374
Kişi Başı	TR	311.110	176.651	86.231	60.546	52.287
Düşen GSYH	TR22	281.723	166.777	81.036	59.166	48.773
(TL)	Balıkesir	259.858	149.939	71.860	51.882	44.313
	Çanakkale	303.589	183.616	90.213	66.450	53.233
Genel İhracat	TR	255.627.429	254.169.748	225.214.428	169.637.755	180.832.722
(Dolar)	TR22	1.272.801	1.126.976	964.376	748.343	748.927
	Balıkesir	1.089.385	913.523	765.927	601.312	579.246
	Çanakkale	183.416	213.453	198.449	147.031	169.681
Genel İthalat	TR	361.966.913	3636.710.575	271.425.553	219.516.807	210.345.203
(Dolar)	TR22	889.789	763.328	622.968	488.416	480.206
	Balıkesir	724.978	607.347	511.212	401.905	412.547
	Çanakkale	164.811	155.981	111.486	86.511	67.659
Toplam	TR		4.640.564	4.384.672	4.095.218	3.954.698
Girişim Sayısı	TR22		109.577	104.428	98.940	95.747
	Balıkesir		73.519	70.426	67.036	65.013
	Çanakkale		36.058	34.002	31.904	30.734

TR22 Bölgesinin 2019-2023 yılları arasındaki işsizlik verileri değerlendirildiğinde genel olarak Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Bölgede yer alan illerde işsizlik verileri değerlendirildiğinde Türkiye verilerinin altındadır. TR22 Bölgesi istihdam oranları incelendiğinde 2019-2023 yılları arasında Türkiye ortalamasının üstünde olduğu belirlenmiştir. Bölge illerinin istihdam oranları da Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır. 2019-2023 yılları arasında TR22 Bölgesinin ve bölgede yer alan illerin işgücüne katılım oranları değerlendirildiğinde Türkiye ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir. Türkiye, TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale illerinin 2019-2023 yılları arasındaki işsizlik, istihdam, işgücüne katılım oranları Tablo 17 'de detaylı olarak değerlendirilmiştir. Tablo 17 oluşturulurken TÜİK veri tabanından, (TÜİK, 2024) “TÜİK Tük İl Düzeyi İstihdam Oranı Tablosu, İl Düzeyinde İşsizlik Oranı Tablosundan”, “İl düzeyinde İş Gücüne Katılım Oranı Tablosundan”, “İstatistiki Bölge Sınıflaması 2. Düzeye (26 Bölge) Göre İşgücü Durumu 2019- 2020 Tablosundan” ve “TÜİK, 2021 Bülteninden”, yararlanılmıştır.

Tablo 17

TR22 Bölgesi işsizlik, istihdam ve işgücüne katılım oranı

TR22 Bölgesi	DÜZEY	2023	2022	2021	2020	2019
İşsizlik Oranı	TR	9,4	10,4	12	13,2	13,7
	TR22	6,2	7,1	7,9	7,8	8,3
	Bölgesi					
	Balıkesir	5,8	7,6			
	Çanakkale	6,6	6			
İstihdam Oranı	TR	47,5	48,3	45,2	42,8	45,7
	TR22	49,1	47,6	45,5	44,0	44,3
	Balıkesir	49,2	46,5			
	Çanakkale	49,1	50,1			
İşgücüne Katılım Oranı	TR	53,3	53,1	51,4	49,3	53,0
	TR22	52,3	51,2	49,4	47,7	48,3
	Balıkesir	52,2	50,3			
	Çanakkale	52,5	53,3			

TR22 Bölgesinin Tarımsal Yapısı

Tarım ve ekonomi sosyal hayatı etkileyerek toplum yaşamını şekillendiren (Çanakkale İli Jeotermal Sera Yatırımı Ön Fizibilite Raporu, 2022: 5) ekonomik faaliyet olmasının yanında stratejik bir sektördür. Tarım milli gelire, istihdama, sanayileşmeye katkı sağlamakta ve toplum içindeki beslenme ihtiyacının giderilmesi açısından önem taşımaktadır. Tarım faaliyetleri yapıldıkları bölge iklimi, sulama yöntemleri açısından farklılıklar göstermektedir. Nüfusun artması ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte tarım ve sanayileşmenin birlikte yürütüldüğü tarıma dayalı sanayileşme sürecine geçilmiş, tarımsal alanlar ve sanayi merkezleri birbirleriyle işbirliği içerisinde faaliyetleri sürdürür hale gelmiştir (Çanakkale İli Jeotermal Sera Yatırımı Ön Fizibilite Raporu, 2022: 9). TR22 Bölgesi de tarımsal faaliyetleri açısından değerlendirildiğinde Türkiye'nin et, sebze, bakliyat üretimi açısından önemli bölgeleri arasında yer almaktadır.

TR22 Bölgesinde üretilen ürünlerin ülke içerisinde katma değeri oldukça yüksektir. Bölgede bitkisel ve hayvansal üretim sürekli artış halindedir. Hayvansal üretimde Balıkesir'de, bitkisel üretim de ise Çanakkale'de üretilen ürünler Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir (TR22 Güney Marmara 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 16). Çanakkale'de yetiştirilen Bayramiç elması, Bayramiç Beyazı, Yenice kapy a biberi, Ezine peyniri, Ezine zeytinyağı Küçükkuşu zeytini, Kumkale domatesi, Bayramiç elması bölgenin önemli tarımsal ürünleridir (GMKA, Tarım Araştırma Raporu, 2012: 38). Balıkesir'de üretilen mısır, yulaf, çeltik, domates, kapy a biber, maydanoz, sofralık zeytin, yağlık zeytin, mandalina, bakla, börölce, bamya, dereotu, sarımsak, turp, roka, kuşkonmaz, pancar, patlıcan, Gönen baldo pirinci, Manyas fasulyesi ve kavun üretimi TÜİK verileri çerçevesinde incelendiğinde Türkiye ortalamasının üstündedir (Balıkesir Tarım ve Orman İl Tarım Müdürlüğü, 2024).

Balıkesir kırmızı et üretiminde Türkiye'nin ilk üç ilin, beyaz et üretiminde Türkiye ihtiyacının ortalama % 20'sini karşılayarak ilk iki ilin içinde yer almaktadır. Yumurta üretiminde Balıkesir, Türkiye genelinde ilk üç ilin içindedir. Beyaz et üretimi ile Balıkesir'de yumurta üretimi de oldukça önemli bir konumdadır. Balıkesir, Türkiye'de yıllık ortalama 750 bin ton süt üretimi ile Türkiye'de en fazla süt üreten ilk iki ilin arasında

yer almaktadır (Balıkesir Valiliği, 2024:). Türkiye genelinde et, süt, sebze ve yumurta üretiminde Balıkesir oldukça önemli bir yere sahiptir.

Çanakkale'nin ilçeleri Gökçeada ve Bozcaada "Kırsal Kalkınma ve İskân Projesi" çerçevesinde organik zeytinciliğin, organik arıcılığın, organik bağcılığın, organik sebzeciliğin, organik meyveciliğin ve organik hayvancılığın geliştirilmesi yönünde yapılan çalışmalar devam etmekte ve Gökçeada'nın organik ada ilan edilebilmesi noktasında son aşamaya geçilmiştir (Çanakkale Valiliği, 2024).

Bölgede üretilen mısır (silajlık), yulaf (yeşil ot), yonca, fiğ, , pancar, ay çekirdeği gibi ürünler hem tarımsal ürün olarak değerlendirilmekte hem de ürünlerden elde edilen kalıntılar yem hammadresi olarak kullanılmaktadır (Balıkesir Valiliği, 2024). Son dönemlerde bölgede oldukça fazla olan tarımsal üretimin yanında hayvan yem hammadresi olarak üretilen maddeler de bölgeye ekonomik anlamda katkı sağlamaktadır. Bölgede yem hammadde sektörünün gelişmesinde bölgenin stratejik konumu yani limanlarının olmasının etkisi de oldukça fazladır.

Bölgede Balıkesir'de 31, Çanakkale'de 14, 2023 yılı itibariyle coğrafi işaret almış ürün bulunmaktadır. Coğrafi tescil alan ürün sayısının artması hem bölge ekonomisinin gelişmesinde hem de ülke ekonomisinin gelişmesinde oldukça etkilidir (Güney Marmara 2024 Çalışma Programı, 2024: 66).

TR22 Bölgesi pek çok ürün üretilmesi açısından Türkiye'nin önemli bölgeleri arasında yer almaktadır. Bölgede tarım ve hayvancılık gelişmiş ve teknolojik unsurlarla daha verimli hale gelmiştir. Bölgede tarım yapılan araziler geniştir. Bu bağlamda Tablo 18'de Türkiye'de, TR22 Bölgesinde, Balıkesir ve Çanakkale'de yer alan tarım alanları, tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin ekilen alanları, tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin nadasa bırakılan alanları, sebze ve bahçe alanları, meyve, içecek ve baharat alanları ile süs bitkileri alanları detaylı olarak 2019-2023 yılları arasındaki değişimi gösterilmektedir. Tablo 18 oluşturulken "TÜİK Tarım Alanları 2017-2023 Tablosundan" yararlanılmıştır. (Tablolar oluşturulken çayır ve mera alanları hesaplama dışında bırakılmıştır.)

Tablo 18

Türkiye’de TR22 Bölgesindeki tarım alanları

	Düzyey	2023	2022	2021	2020	2019
Toplam	TR	239.712.314	238.831.266	234.728.774	231.451.337	230.995.034
Alan	TR22	6.789.092	6.910.348	6.932.968	6.874.597	6.805.408
	Bölgesi					
	Balıkesir	3.857.407	3.906.187	3.911.236	3.902.535	3.880.249
	Çanakkale	2.931.685	3.004.161	3.021.732	2.972.062	2.925.159
Tahıl ve	TR	167.446.350	165.288.043	160.615.720	156.284.790	153.982.130
Diğer	TR22	4.520.870	4.645.951	4.617.039	4.534.735	4.454.058
Bitkisel	Bölgesi					
Ürünlerin	Balıkesir	2.548.401	2.582.814	2.545.248	2.508.453	2.468.355
Alanı Ekilen	Çanakkale	1.972.469	2.063.137	2.071.791	2.026.282	1.985.703
Tahıl ve	TR	28.143.070	29.595.607	30.591.619	31.732.521	33.873.817
Diğer	TR22	250.474	232.448	313.801	294.641	338.527
Bitkisel	Bölgesi					
Ürünlerin	Balıkesir	89.641	96.642	180.085	159.035	191.945
Alanı Nadas	Çanakkale	160.833	135.806	133.716	135.606	146.582
Sebze ve	TR	7.122.641	7.176.802	7.553.346	7.792.463	7.899.063
Bahçe Alanı	TR22	382.804	404.547	432.748	487.150	479.116
	Bölgesi					
	Balıkesir	193.074	203.330	211.858	264.562	265.662
	Çanakkale	189.757	201.217	220.890	222.588	213.454
Meyveler,	TR	36.942.557	36.714.091	35.913.447	35.587.493	35.187.595
İçecekler ve	TR22	1.634.580	1.626.914	1.568.889	1.557.610	1.533.272
Baharat	Bölgesi					
Bitki Alanı	Balıkesir	1.025.954	1.022.913	973.554	970.024	953.852
	Çanakkale	608.626	604.001	595.335	587.586	579.420
Süs Bitkileri	TR	57.696	56.723	54.642	54.070	52.429
Alanı	TR22	364	488	491	461	435
	Bölgesi					
	Balıkesir	364	488	491	4610	435
	Çanakkale	0	0	0	0	0

TR22 Bölgesi hayvancılık açısından da Türkiye’nin önemli bölgeleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda Tablo 19’da Türkiye, TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale’deki hayvan sayılarının 2019-2023 yılları arasındaki değişimi gösterilmiştir. Tablo 19 oluşturulken “TÜİK Biruni Gösterge Uygulamasından” yararlanılmıştır.

Tablo 19

Türkiye, TR22 Bölgesi, Balıkesir ve Çanakkale'deki hayvan sayılarının 2019-2023 yılları arasındaki değişimi

	Düzy	2023	2022	2021	2020	2019
Büyükbaş	TR	16.583.005	17.023.791	18.036.117	18.157.971	17.872.331
Hayvan	TR22	738.532	723.961	772.745	765.356	760.057
Sayısı	Bölgesi					
	Balıkesir	532.646	510.561	550.054	544.121	543.224
	Çanakkale	205.886	213.400	222.691	221.235	216.833
Küçükbaş	TR	52.363.410	56.265.750	57.519.204	54.112.626	48.481.479
Hayvan	TR22	1.327.916	1.435.121	1.685.879	1.488.177	1.284.674
Sayısı	Bölgesi					
	Balıkesir	1.327.116	1.434.296	1.685.029	1.487.392	1.283.958
	Çanakkale	799.810	825.090	850.466	784.664	715.549
Toplam	TR	20.276.976	20.211.718	19.881.533	19.586.384	19.580.744
İşlenen	TR22	515.451	528.343	536.408	531.699	527.214
Tarım	Bölgesi					
Alanı	Balıkesir	283.145	288.327	293.768	293.251	292.640
	Çanakkale	232.306	240.016	242.640	238.448	234.574

Sonuç olarak bölgede yer alan tarımsal işletmelerinin küçük ve parçalı bir biçimde faaliyetlerini sürdürmesi tarımsal faaliyetlerin yeterince verimli bir biçimde yerine getirilmesini engellemektedir. Bunun yanı sıra bölge bazında önemli tarım işletmelerinin katma değer üretimlerinin düşük bir biçimde yerine getirilmesine ve bölgede yaşayanların tarımsal alanlarda çalışmak yerine kentlere göç etmesine TR22 Bölgesinde tarım alanının istenilen düzeyde verimliliği elde etmesini engellemektedir (Güney Marmara 2024 Çalışma Programı, 2024: 66). Bölgede Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde Ziraat Fakültesi bulunmakta ancak Balıkesir Üniversitesinde ve Bandırma 17 Eylül Üniversitesinde Ziraat Fakültesi bulunmamaktadır. Bu durum da tarım sektörü açısından önemli bir eksikliklerdir.

TR22 Bölgesinde Yenilenebilir Enerji

TR22 Bölgesi iklim şartları açısından da pek çok alternatif enerji kaynağının üretimine ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede güneşli gün sayısının fazla olması güneş enerji panellerinin kurulumuna olanak sağlamaktadır. Bunun yanında bölgenin rüzgârlı gün

sayısının fazla olması rüzgâr tribünlerinin oluşturulmasında etkili olmuştur. Jeotermal kaynakların çokluğu bu kaynakların ısınma açısından değerlendirilmesine imkân sağlamıştır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı 2014: 17). Biyogaza dönüştürülecek olan biyokütle fazlalığı bölgede biyogaz tesislerinin kurulmasında ve bölgeye yatırım yapılmasında etkili olmuştur (Güney Marmara 2024 Çalışma Programı, 2024: 16). Enerji anlamında yapılan çalışmalar çevreye duyarlı ve çevre tahribatının minimum seviyeye indirilmesi yönünde de gelişme göstermesi açısından önemlidir.

Edremit'te kurulacak “Tarıma Dayalı İhtisas Süs Bitkileri/Seracılık OSB” ile bölgedeki jeotermal kaynakların seracılık faaliyetlerinde kullanılması amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. (Güney Marmara Kalkınma Ajansı Bölgesel Yenilik Stratejisi ve Eylem Planı, 2019: 98- 99).

TR22 Bölgesinde Turizm

TR22 Bölgesi sağlık, termal ve kültür turizmi açısından oldukça elverişli bir yapıya sahiptir. Bölgenin Ege ve Marmara Denizi'ne kıyısının olması, mavi bayraklı kumsallarının olması ve pek çok endemik türe sahip olması, tarihi milli parklarının olması, geçmişte pek çok medeniyete ev sahipliği yapması, Avşa, Marmara, Gökçeada ve Bozcaada gibi adaların olması turizmin gelişmesine katkı sağlamaktadır (TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı, 2014: 18). Bölgede termal, sağlık, su sporları, dalış ve gastronomi turizminin geliştirilebileceği alanların yaygınlığı alternatif turizmin geliştirilmesi açısından da önemli potansiyele sahiptir. Bu bağlamda yapılacak olan yatırımlarla bölgenin katma değerinin artırılması sağlanacaktır. (GMKA, 2023: 3).

Kültür turizminin öğelerinden olan müzeler, Kyzikos, Antandros, Daskyleion, Truva, Parion, Assos başta olmak üzere antik kentler, tescilli cami ve kiliseler vb. önemli tarihi kalıntılar bölgede yer almaktadır. Tarihi kalıntıların keşfedilmesi ve bir an önce turizme açılmasıyla bölgenin turizmden elde ettiği katma değer artırılması konusunda çalışmalar yapılmaktadır (Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2024 Yılı Çalışma Programı, 2023: 64).

Balıkesir’de yaz turizmi açısından Ayvalık (Sarmısaklı Plajları, Şahinkaya, Altınova, Ali Çetinkaya, Cunda Adası, Duba Mevkii Plajları), Bandırma (Kocakum, Tanaca Plajları), Edremit (Akçay, Altınoluk, Güre Plajları), Erdek (Edincik, Çuğra, Ormanlı, Turanköy, İlhanlar, Ocaklar Plajları), Burhaniye (Ören Plajları), Gömeç (Güvercin, Martı ve Gemi Yatağı Koyları), Gönen (Denizkent Plajları) ve Marmara Adası (Avşa Plajları) önemli turizm noktalarını oluşturmaktadır (Balıkesir Valiliği, 2024). Plajların birçoğu mavi bayraklıdır.

TR22 Bölgesinde “Dalış Turizminin” geliştirilmesi için Gömeç Sualtı Galerisi ve dalış merkezleri oluşturulmuştur. Çanakkale’de gastronomi turizminin geliştirilmesi için “UNESCO Gastronomi Şehri” ünvanı için çalışmalar devam etmektedir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2024 Yılı Çalışma Programı, 2023: 10). Bölgenin turizm potansiyelinin yalnızca yaz dönemi ile sınırlı kalmaması kış döneminde de termal turizm, gastronomi turizmi ile geliştirilmektedir. Özellikle Balıkesir’in birçok ilçesinde jeotermal kaynakların yaygınlığı bölgede son dönemlerde sağlık ve termal turizmin artmasında etkili olmuştur. Bölge turizminin tek sezonla sınırlı kalmayıp, tüm yıla yayılması amacıyla TR22 Bölgesi Master Turizm Planları hazırlanmaktadır. Bölgenin birçok büyükşehirle yakın olması bölgeyi bu konuda avantajlı kılmaktadır.

Bölgede “Astro Turizm” kapsamında “Karanlık Gökyüzü Etkinliklerinin” yürütülmesi için karanlık gökyüzü parkının kurulması konusunda önemli adımlar atılmıştır. Türkiye Uzay Ajansının çalışmaları sonucunda Türkiye’nin en karanlık bölgeleri Marmara ile Ege Bölgesi ve Marmara’da Balıkesir’in Alaçam Dağları Türkiye’nin en karanlık bölgesi olarak belirlenmiştir. Yürütülen çalışma sonucunda bölgede gökyüzü etkinlikleri planlanarak astro turizme katkı yapılması hedeflenmektedir. Astro turizm ile kırsal alanda herhangi bir yapıya ihtiyaç duyulmadan nitelikli turistlerin Sındırgı, Bigadiç, Dursunbey ilçelerinde bulunmaları planlanmaktadır. Süreç Kütahya’nın Simav ilçesi ve Zafer Kalkınma Ajansı, yerel yönetimler, Türk Uzay Ajansı ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi işbirliği ile gerçekleştirilmektedir (Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2024 Yılı Çalışma Programı, 2023: 73-75).

Balıkesir ili sınırlarında pek çok kaplıcanın olması bölgenin önemli termal turizm merkezlerini oluşturmaktadır (Balıkesir il Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).  anakkale’de kaplıcalar açısından zengin bir ildir. Antik pek çok yazar da bölgenin kaplıcalarının çaresi olmayan hastalıklara iyi geldiğinden ve İda’da bulunan kaplıcaların şifa dağıttığından eserlerinde bahsetmişlerdir (GMKA, 2023: 236).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Uygulama Yöntemi

Bu bölümde araştırma konusunun evreni, modeli, verilerinin toplanması, örnekleme ve zamanlaması başlıkları ele alınmıştır.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan çalışma, TR22 Bölgesinde sosyal yardım faaliyetlerinde olunan Balıkesir ve Çanakkale il merkezlerinde bulunan SYDV'lerden sosyal yardım alan hanelere (hizmeti alanlara) ve SYDV'ler kapsamında hizmeti verenlere yönelik sunulan sosyal yardımların etkinliğini ve verimliliğini ölçmeyi hedeflemektedir (Tunç, 2013: 162). Araştırmada nicel araştırma yöntemi olan anket yöntemi kullanılmıştır. Böylece hizmeti alanlar (haneler) ve hizmeti verenlerle (muhtar ve SYDV personeli) ile ilgili sağlıklı sayısal veriler elde edilmiştir.

3.1.2. Araştırmanın Evreni

Araştırma evreni; araştırmacının çalışma konusunu oluşturan ve çalışma konusu hakkında elde edeceği sonuçların genelleştirileceği topluluğu oluşturmaktadır (Saruhan ve Özdemirci, 2011: 197). Tamamlanan araştırmanın evreninde TR22 Bölgesinde hizmeti alanlar ve hizmeti sunanlar olarak iki gruba anket uygulanmıştır.

Hizmeti alanlar TR22 Bölgesinde Balıkesir ve Çanakkale il merkezlerinde bulunan SYDV'lerden devamlı sosyal yardım alanlar ve sosyal yardımlardan en fazla yararlanan merkez mahallerde yaşayan haneleri içermektedir.

Hizmeti sunanları TR22 Bölgesinde yer alan Balıkesir ve Çanakkale illerindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında çalışan vakıf personeli ile TR22 Bölgesinde yer alan merkez mahalle muhtarları oluşturmaktadır.

Hizmeti alanlara ve hizmeti sunanlara izinleri alınmış ve ölçek geçerliliği olan anketler uygulanmıştır.

3.1.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırma evreninde var olan ve araştırma evrenini temsil edebilecek olan kısmın seçilmesi örneklem olarak nitelendirilmektedir (Kaptan, 1998: 118). Örneklem türü olasılıklı ve olasılıksız olarak belirlenmektedir. Olasılıksız örneklemede önemli olan belirli bir ölçüte dayanılarak örneklem alınmasıdır. Bu örneklem yargısal örneklem ya da rastlantısal olmayan örneklem olarak da belirtilmektedir. Olasılıksız örneklemede araştırmacı yaptığı araştırmanın amacına uygun bulduğu kişiler vasıtasıyla verilerini elde etmektedir. Olasılıksız örneklem çeşitleri; gelişigüzel örnekleme, amaçlı örnekleme, kota örnekleme, kartopu örnekleme, kolay örnekleme ve gönüllü örnekleme olarak sıralanmaktadır (Şimşek, 2018: 117-121). Yapılan çalışmada olasılıksız amaçlı örneklem kullanılmıştır.

Amaçlı örneklem; belirlenmiş bir amaç çerçevesinde araştırmacılar tarafından tayin edilen örneklem üzerinde yapılan çalışmaların tümüdür. Yapılan çalışmada belirlenmiş olan örnekleme dair ayrıntılı ve derinlemesine çalışma yapılır. Örneklem seçilirken yapılan çalışmanın hipotezine uygun ögeler seçilmektedir (Şimşek, 2018: 117-121).

Yapılan çalışmada hizmeti alanların araştırma örnekleme; TR22 Bölgesinde yer alan il merkezlerindeki SYDV'lerden en fazla sosyal yardım alanları, devamlı olarak sosyal yardımlardan yararlananları, bölgenin merkez mahallelerinde bulunan haneleri içine almakta, hanelerdeki anne ya da babalar yöneliktir.

Balıkesir İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı, Karesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, Altıeylül Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Çanakkale Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mütevelli heyet kurullarının çalışma ve izinleri sonucunda TR22 Bölgesinde sosyal yardım alan toplam kişi sayısı 13.201 olarak belirlenmiştir. Bu sayı Balıkesir ve Çanakkale merkez il sınırları içinde ikamet eden ve sosyal yardım alan kişiler arasından tespit edilmiştir. Balıkesir'de sosyal yardım

faaliyetlerinden yararlanan kişi sayısı 8.260, Çanakkale’de sosyal yardım faaliyetlerinden yararlanan kişi sayısı 4.941’dir.

Araştırma kapsamında hizmeti alanlar için TR22 Bölgesinde bulunan Balıkesir ve Çanakkale illerinde merkez mahalleler yaşayan ve sosyal yardımlardan yararlanan toplam hane sayısı belirlenmiştir. Çalışma alanı Balıkesir merkezde yer alan 40 mahalle, Çanakkale merkezde yer alan 10 mahalle olarak tespit edilmiştir. Örneklem oluşturulması için Balıkesir İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı, Balıkesir’de Altieylül Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Karesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Çanakkale’de Çanakkale Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından alınan veriler çerçevesinde bölgede sosyal yardım hizmeti olarak hizmetten yararlanan hane sayılarına ulaşılmış ve bu bağlamda örneklem oluşturulmuştur.

TR22 Bölgesindeki Balıkesir ve Çanakkale merkezde yer alan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının vermiş olduğu veriler çerçevesinde 367 hane Balıkesir merkezde, 358 hane Çanakkale merkezde anket kapsamında alt sınır olarak alınmış ve %95 güven aralığında anketler gerçekteşirilmiiştir. Bu çerçeve TR22 Bölgesinde araştırmayı yapan araştırmacı tarafından 732 haneye anket uygulaması gerçekteşmiştir.

Hizmeti Alanların Örneklemi

Hizmeti alanların örneklemi başlığı altında TR22 Bölgesinde bulunan Balıkesir ve Çanakkale merkezde yer alan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından devamlı yardım alan 732 hane ile süreç tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında ankete katılan hanelerin merkez mahallede yaşamaları, ailelerin yaş, cinsiyet, meslek, medeni durumları ile sosyo-ekonomik durumları değerlendirilmiştir. İllere göre en fazla sosyal yardım alan merkez mahallelerle ilgili veriler elde edilmiştir. Bu bağlamda Çanakkale merkezde hizmet veren SYDV’den toplamda 361 hane ile anket çalışması bir aylık süreçte tamamlanmıştır. Balıkesir merkezde yer alan “Altieylül Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Karesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından“ yardım alan 371 hane ile anket çalışması bir aylık süreçte tamamlanmıştır. Çalışmayı yürüten araştırmacı belli zaman dilimlerinde Çanakkale ve Balıkesir merkezde yer alan Sosyal

Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından hizmet alan ihtiyaç sahipleriyle kuruma geldikleri zaman diliminde gönüllülük esasına dayalı olarak görüşmelerini yapmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucunda 732 hanenin hangi il ve mahallede yer aldığı ve anketlerin mahallelere göre dağılımı Tablo 20 ve Tablo 21’de belirtilmiştir.

Tablo 20

Çanakkale merkez mahallelerinden sosyal yardım alan ihtiyaç sahipleriyle yapılan anketlerin mahallelere göre analizi

S.No	Mahalle Adı	Uygulanan Hane Sayısı	S.No	Mahalle Adı	Uygulanan Hane Sayısı
1	Barbaros	60	6	Fevzipaşa	59
2	Cevatpaşa	35	7	İsmet Paşa	91
3	Cumhuriyet	37	8	Kemalpaşa	16
4	Dört Yol	25	9	Namıkkemal	16
5	Esenler	19	10	Boğazkent	3

Tablo 21

Balıkesir merkez mahallelerinden sosyal yardım alan ihtiyaç sahipleriyle yapılan anketlerin mahallelere göre analizi

S.No	Mahalle Adı	Uygulanan Hane Sayısı	S.No	Mahalle Adı	Uygulanan Hane Sayısı
1	Altıeylül	11	15	İnkaya	5
2	Atatürk	13	16	Kasaplar	11
3	Aygören	2	17	Macarlar	41
4	Bahçelievler	9	18	Maltepe	4
5	Cengiz Topel	2	19	Ortamandıra	14
6	Dinkçiler	48	20	1.Oruçgazi	2
7	Dumlupınar	1	21	2.Oruçgazi	2
8	Ege	2	22	Plevne	7
9	Gaziosmanpaşa	20	23	1.Sakarya	2
10	Gümüşçeşme	70	24	2.Sakarya	2
11	1.Gündoğan	45	25	Sütlüce	10
12	2.Gündoğan	10	26	Toygar	9
13	Hacılbey	4	27	Yenimahalle	5
14	Hasanbasri Cantay	11	28	Yıldız	9

Hizmeti Sunanların Örnekleme

TR22 bölgesinde Balıkesir ve Çanakkale il merkezlerinde SYDV'lerde görevli vakıf personeline ve mahalle muhtarlarına anket uygulanmıştır.

TR22 Bölgesinde yapılması planlanan anketler beş grupta toplanmıştır. Bu çerçevede hizmeti alan kesime yani hane halkına uygulanacak olan anket, mülki idari amirlerine uygulanacak olan anket, müteveli heyetine uygulanacak olan anket, SYDV'lerde görevli personele uygulanacak olan anket ve bölgede yer alan merkez mahalle muhtarlarına uygulanacak olan anket olarak sınıflandırılmıştır. Süreç içerisinde sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında yer alan personel ve muhtarlara gönüllülük esasına dayalı olarak anketler uygulanmış, Çanakkale Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında görevli olan müteveli heyetine anket uygulanabilmiş ancak Balıkesir Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında görev alan müteveli heyetine ve iki ilde de görev yapan mülki idari amirlerine anket uygulanamamıştır. Bu bağlamda hizmeti veren kesim ile ilgili olarak SYDV'lerde görevli personel ve mahalle muhtarlarının anketlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışma kapsamında TR22 Bölgesinde SYDV'lerde görevli personelin toplam sayısı 53'tür. Personelin 40'ına anket uygulanmıştır. Bölgede görev yapan merkez muhtarlarının sayısı 50'dir. Muhtarların 41 tanesine anket uygulanmış, 5 tanesi anketi uygulamak istememiş, 4 tanesine ulaşamamış daha sonra ulaşıldığında müsait olmamaları ya da rahatsızlık gibi nedenlerden dolayı anketler uygulanamamıştır. Tablo 22'de hizmeti sunanların ankete katılımıyla ilgili detaylı bilgi mevcuttur. Çalışma kapsamında yapılması planlanan 5 anketten 3 tanesi uygulanabilmiştir. Çalışmada Prof. Dr. Ahmet Tunç'un TRB1 Bölgesinde uyguladığı ve ölçek geçerliliği olan anketler uygulanmış ve anketlerin sonuçları çerçevesinde Prof. Dr. Ahmet Tunç'un TRB1 Bölgesinde kullanmış olduğu tablolar TR22 Bölgesine uyarlanarak geliştirilmiştir.

Tablo 22

TR22 Bölgesinde hizmet sunanlara uygulanan anketlerin oranları

Sıra No	Görevi	Toplam Kişi Sayısı	Katılımcı Sayısı	Yüzde
1	Vakıf Personeli	53	40	75,5
2	Muhtarlar	50	41	82
Toplam		103	81	78,6

3.1.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma verileri gözlem, görüşme, anket, deney gibi yollarla toplanmaktadır. Araştırma verileri toplanmadan önce veri toplama araçları ve veri toplanacak olan grup, veri elde edilecek olan yöntem seçilmektedir. Sonraki aşamada araştırmanın sınırlılıkları ve evreni de belirlenerek sürece başlanmaktadır. Belirlemeler yapıldıktan sonra yöntemle ilgili çalışmalar yapılır ve gözlem, görüşme, anket, deney gibi yöntemlerden uygun olan belirlenerek, araştırmanın verileri elde edilmektedir. Veriler sonucunda da verilerin analizleri ve bulgular ile elde edilen sonuçlar yorumlanmaktadır (Şimşek, 2018: 21).

Sosyal bilimlerde yapılacak olan araştırmalarda veri kaynağı insandır. Nicel verilerden yararlanılacak olan araştırmalarda veri toplanmasında belirlenmiş olan örneklem çerçevesinde pek çok kişiden veri elde edilmektedir. Veri toplanacak olan grubun evreni nesnel olarak temsil etmesi araştırmanın geçerliliği açısından oldukça önem taşımaktadır.

Yapılan çalışmada nicel veri elde etme yöntemi olan anket tekniği uygulanmıştır. Anket, bir konu hakkındaki beklenti, eğilim, görüş, tercih ve davranışları tespit etmek amacıyla kullanılan bilgi toplama araçlarından biridir. Ankette verilen cevaplar doğru kabul edilmektedir. Anket soruları yapılandırılmış ve yapılandırılmamış olarak hazırlanmaktadır.

Araştırmada; anket yöntemi, kişisel görüşme tekniği ile kapalı ve açık uçlu sorulardan meydana gelmektedir. Araştırmanın verileri Prof. Dr. Ahmet TUNÇ tarafından geliştirilen; hizmeti alanlar için EK-2'deki anket ile hizmeti sunanlar için ise EK-3, EK-4 anketleri uygulanmıştır (Tunç, 2013: 172).

EK-2’de hizmeti alan hanelere uygulanan ankette; ilk olarak ailelere ne kadar süredir SYDV’lerden ‘‘sosyal yardım alıyorsunuz’’ sorusu ile toplam 19 soru (18 alt soru) cevaplandırmışlardır. Bu soruların 9’u (5 alt soru) ailelerin yaş ortalaması, okur-yazar olması, çalışabilmesi gibi kişisel verilerine, 1 soru (13 alt soru) SYDV’lerin sosyal yardım ve kurumsal etkinliğine yönelik, 2 soru genel olarak yoksulluğa ve diğer 7 soru genelde Türkiye’de sosyal yardımlar ve sosyal yardımlar sistemine yöneliktir. EK-2’ de 2 soru açık uçlu bırakılmış, diğer 17 soru ve 18 alt soru şıklarla sınırlandırılmıştır (Tunç, 2013: 172).

Vakıf personeline yönelik EK-3’de, toplam 12 soru (16 alt soru) sorulmuştur. 5 soru kişisel bilgileri içermektedir (yaş, görev yılı, cinsiyet gibi), 1 soru (16 alt soru) SYDV’lerin sosyal yardım ve kurumsal etkinliğini, 2 soru genel olarak yoksulluk olgusuna ve 3 soru ise Türkiye’de sosyal yardımlar ve sosyal yardımlar sistemine yönelik oluşturulmuştur. Bu soruların 2 tanesi açık uçlu kalan 10 soru ise şıkla sınırlandırılmıştır (Tunç, 2013: 172).

Muhtarlara yönelik EK-4’de, toplam 12 soru (16 alt soru) sorulmuştur. 5 soru kişisel verileri içermektedir (yaş, görev yılı, cinsiyet gibi), 1 soru (16 alt soru) SYDV’lerin sosyal yardım ve kurumsal etkinliği, 2 soru genel olarak yoksulluk olgusuna ve 3 soru ise Türkiye’de sosyal yardımlar ve sosyal yardımlar sistemine yönelik oluşturulmuştur. Bu soruların 2 tanesi açık uçlu kalan 10 soru ise şıkla sınırlandırılmıştır (Tunç, 2013: 172).

3.1.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmada nicel araştırma verilerinin doğru değerlendirilebilmesi açısından frekans değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmada frekans değerlendirmesi oranlar üzerinden sağlanmış ve verilerin değerlendirilmesi ile yorumlanması oranlar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın değerlendirme sürecinde SPSS 27.0 istatistiki programı kullanılarak anketler yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında hane halkları, vakıf personeli ve muhtarlar için ayrı ayrı anketler oluşturulmuş ve program çerçevesinde frekans değerlendirmeleri yapılarak gerekli önerilerde bulunulmuştur.

3.2. TR22 Bölgesinde Sosyal Yardım Konusuna Yönelik Nicel Uygulama ve Uygulamanın Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu kısmında hanelere uygulanan anketler verilerinin frekans değerlendirmeleri yapılmıştır.

3.2.1. TR22 Bölgesindeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından Yardım Alan Hanelerin (Ailelerin) Anket Sonuçları

Bu başlık altında ankete katılan hanelerin yaş, cinsiyet, eğitim, istihdam gibi durumları ile SYDV'lerin yapmış oldukları hizmetlere yönelik ankette yer alan sorulara verilen cevapların genel değerlendirmesi sunulmuştur.

TR22 Bölgesinde Hane Halkına Uygulanan Anketlerin Demografik Sonuçları

Hane halkları konusunda hazırlanan Ek-2 anketi sonucunda TR22 Bölgesinde anne yaşı ile ilgili olarak elde edilen veriler Tablo 23'te gösterilmiştir. Tablo 23'e göre; 18-27 yaş aralığında 49 anneye (%6,7)'si, 28-35 yaş aralığında 120 anneye (%16,4)'ü, 36-44 yaş aralığında 155 anneye (%21,1)'i, 45-52 yaş aralığında 106 anneye (%14,5)'u, 53-60 yaş aralığında 98 anneye (%13,4)'ü, 61-68 yaş aralığında 85 anneye (%11,6)'sı, 69-76 yaş aralığında 32 anneye (%4,4)'ü ve 77 yaş ve üzeri yaş aralığında 11 anneye (%1,5)'u toplam 656 anneye görüşme sağlanmıştır. 76 anne ve %10,4 oranıyla anketin değerlendirmesi dışında kalmıştır. Bu kişilerin anket kapsamında değerlendirilememesi annenin vefatı, boşanma veya annenin evi terk etmesi gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Anket yapılması sırasında genel olarak 656 anne ile birebir görüşme sağlamış hane halkı anket sonuçlarına göre %89,6 oranıyla anne görüşmeleri tamamlanmıştır. Tablo 23'te ankete dahil olan anne yaş bilgisi oranları detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 23

TR22 Bölgesinde hane halkı anketine katılan anne yaşı

S.No	Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde
1	18-27	49	6,7
2	28-35	120	16,4
3	36-44	155	21,1
4	45-52	106	14,5
5	53-60	98	13,4
6	61-68	85	11,6
7	69-76	32	4,4
8	77 Yaş ve üzeri	11	1,5
9	Boşanma/Ölüm/Terk Etme	76	10,4
Toplam		732	100

Hane halkları konusunda hazırlanan Ek-2 anketi sonucunda TR22 Bölgesinde baba yaşı ile ilgili olarak elde edilen veriler Tablo 24’de gösterilmiştir. Bu bağlamda 18-27 yaş aralığında 35 babayla (%4,7)’si, 28-35 yaş aralığında 78 babayla (%10,7)’si, 36-44 yaş aralığında 97 babayla (%13,3)’ü, 45-52 yaş aralığında 105 babayla (%14,3)’ü, 53-60 yaş aralığında 73 babayla (%10)’u, 61-68 yaş aralığında 77 babayla (%10,5)’i, 69-76 yaş aralığında 24 babayla (%3,3)’ü oranında ve 77 yaş ve üzeri yaş aralığında 8 babayla (%1,1)’i oranında görüşme sağlanmıştır. Hane halkı üzerinde uygulanan anket sonucunda 497 baba ile %67,9 oranında görüşme sağlamıştır. 235 baba ile %32,1 oranıyla görüşme sağlanamamış ve ankete dâhil edilmemiştir. Bu kişilerin anket kapsamında değerlendirilememesi babanın vefatı, boşanma veya babanın evi terk etmesi gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Tablo 24’de ankete dâhil olan baba yaş bilgisi oranları detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 24

TR22 Bölgesi hane halkı anketine katılan baba yaşı

S.No	Yaş Aralığı	Sayı	Yüzde
1	18-27	35	4,7
2	28-35	78	10,7
3	36-44	97	13,3
4	45-52	105	14,3
5	53-60	73	10
6	61-68	77	10,5
7	69-76	24	3,3
8	77 Yaş ve üzeri	8	1,1
9	Boşanma/Ölüm/Terk Etme	235	32,1
Toplam		732	100

TR22 Bölgesinde yaşayan 732 haneye uygulanan anket sonucunda hanenin medeni hali şu şekilde elde edilmiştir. Resmi nikâhlı ve birlikte olan hane sayısı 412 (%56,3)'ü, resmi nikâhsız ama birlikte yaşayan hane sayısı 10 (%1,4)'ü, dul- eşi ölmüş hane sayısı 114 (%15,6)'sı, boşanmış hane sayısı 128 (%17,5)'u, terkedilmiş hane sayısı 6 (%0,8)'i, diğer hane sayısı 51 (%6,9)'u ve soruyu cevaplamayan hane sayısı 11 (%1,5)'u oranında tespit edilmiştir. TR22 Bölgesinde yaşayan hanelerin medeni durumu Tablo 25'de gösterilmiştir.

Tablo 25

TR22 Bölgesinde yaşayan hane halkının medeni durumu

S. No	Hanenin Medeni Durumu	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Resmi nikâhlı birlikte	412	56,3
2	Resmi nikâhsız birlikte	10	1,4
3	Dul-eşi ölmüş	114	15,6
4	Boşanmış	128	17,5
5	Terkedilmiş	6	0,8
6	Diğer	51	6,9
7	Cevap Verilmemiş	11	1,5
Toplam		732	100

TR22 Bölgesinde hane halkına uygulanan anket sonucunda hane içindeki annenin eğitim durumu şu şekilde ifade edilebilmektedir. Okuryazar olmayan anne sayısı 186 (%25,4)'ü, ilkokul mezunu anne sayısı 292 (%39,9)'u, ortaokul mezunu anne sayısı 103 (%14,1)'i, lise ve dengi okul mezunu anne sayısı 57 (%7,8)'i, meslek yüksekokulu mezunu anne sayısı 9 (%1,2)'si, üniversite mezunu anne sayısı 8 (%1,1)'i, diğer seçeneği seçen anne sayısı 1 (%0,1)'i ve eğitim durumu hakkında bilgi vermek istemeyen ya da eğitim bilgisine ulaşamayan anne (boşanma, ölüm, evi terk etme, cezaevinde olma gibi durumlardan dolayı) sayısı 76 (%10,4)'ü olarak tespit edilmiştir. Toplamda 656 annenin ve %89,6 oranında eğitim bilgilerine ulaşılmıştır. Tablo 26'da TR22 Bölgesinde yaşayan annelerin eğitim durumları detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 26

TR22 Bölgesinde anket uygulanan annelerin eğitim seviyesi

S. No	Annenin Eğitim Durumu	Ankete Katılan Aile Sayısı	Yüzdesi
1	Okur Yazar Değil	186	25,4
2	İlkokul Mezunu	292	39,9
3	Ortaokul Mezunu	103	14,1
4	Lise ve Dengi Mezunu	57	7,8
5	Meslek Yüksek Okulu	9	1,2
6	Üniversite	8	1,1
7	Diğer	1	0,1
8	Bilgi Verilmemiş	76	10,4
Toplam		732	100

TR22 Bölgesinde hane halkına uygulanan anket sonucunda elde edilen verilerle hane içindeki babanın eğitim durumu şu şekilde ifade edilebilmektedir. Okuryazar olmayan baba sayısı 73 (%10)'u, ilkokul mezunu baba sayısı 277 (%37,8)'i, ortaokul mezunu baba sayısı 87 (%11,9)'u, lise ve dengi okul mezunu baba sayısı 47 (%6,4)'ü meslek yüksekokulu mezunu baba sayısı 7 (%1)'i, üniversite mezunu baba sayısı 6 (%0,8)'i, eğitim durumu hakkında bilgi vermek istemeyen ya da eğitim bilgisine ulaşamayan baba (boşanma, ölüm, evi terk etme, cezaevinde olma gibi durumlardan dolayı) sayısı 235 (%32,1)'i olarak tespit edilmiştir. Toplamda 497 babanın %67,9 oranında eğitim bilgilerine ulaşılmıştır. Tablo 27'de TR22 Bölgesinde yaşayan babaların eğitim durumları detaylı olarak gösterilmiştir.

Tablo 27

TR22 Bölgesinde anket uygulanan babaların eğitim seviyesi

S. No	Babanın Eğitim Durumu	Ankete Katılan Aile Sayısı	Yüzdesi
1	Okur Yazar Değil	73	10
2	İlkokul Mezunu	277	37,8
3	Ortaokul Mezunu	87	11,9
4	Lise ve Dengi Mezunu	47	6,4
5	Meslek Yüksek Okulu	7	1
6	Üniversite	6	0,8
7	Bilgi Verilmemiş	235	32,1
Toplam		732	100

Tablo 26 ve Tablo 27’de yer alan bilgiler ve TR22 Bölgesinin eğitim seviyesi TÜİK verileri çerçevesinde değerlendirildiğinde bölgenin eğitim durumunun yüksek olduğu ancak ihtiyaç sahibi hane halkının eğitim seviyesinin çok düşük olduğu görülmektedir. Hane eğitim durumu değerlendirildiğinde eğitim seviyesi daha düşük olan hanelerin sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının sunmuş oldukları yardımlardan daha fazla yararlandıkları ve eğitim seviyesi düştükçe yoksulluğun arttığı görülmektedir. Prof. Dr. Ahmet Tunç’un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışma ile TR22 Bölgesinde yapılan çalışma karşılaştırıldığında benzer sonuçlar elde edilmiştir. 2013 yılında Tunç’un yapmış olduğu çalışmada üniversite mezunu anne ve babaların sosyal yardım sistemine dahil olmadığı, ancak 2025 yılında yapılan çalışmada üniversite mezunlarının da sosyal yardım sistemine dahil olup süreçten yararlandığı görülmektedir.

Uygulanan anket sonucunda TR22 Bölgesinde hane içerisinde yaşayan kişi sayıları şu şekilde elde edilmiştir. Hane içerisinde 1-4 kişi yaşayan hane sayısı 544 (%74,4)’ü, 5-8 kişi yaşayan hane sayısı 181 (%24,7)’si, 9-12 kişi yaşayan hane sayısı 7 (%0,9)’u olarak belirlenmiştir. TR22 Bölgesinde hane içerisinde yaşayan kişi sayılarına Tablo 28’den ulaşılabilmektedir.

Tablo 28

TR22 Bölgesinde hanede yaşayan kişi sayısı

S.No	Hane Yaşayan Kişi Sayısı	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	1-4 Kişi	544	74,4
2	5-8 Kişi	181	24,7
3	9-12 Kişi	7	0,9
Toplam		732	100

Tablo 29 TR22 Bölgesinin hane yapısını göstermektedir. Tablo 29 bölgeye uygulanan anket sonucunda oluşturulmuştur. Tablo 29'a göre tek kişiden oluşan aile yapısında olan hane sayısı 161 (%22)'si, tek ebeveyninden oluşan aile yapısında olan hane sayısı 135 (%18,4)'ü, çekirdek aile yapısında olan hane sayısı 348 (%47,6)'sı, geniş aile yapısında olan hane sayısı 75 (%10,2)'si ve diğer seçeneği seçen hane sayısı 13 (%1,8)'i olarak elde edilmiştir.

Tablo 29

TR22 Bölgesindeki hane yapısı

S.No	Hane Yapısı	Hane Sayısı	Hane Yüzdesi
1	Tek kişiden oluşan aile	161	22
2	Tek ebeveynli aile	135	18,4
3	Çekirdek aile	348	47,6
4	Geniş aile	75	10,2
5	Diğer	13	1,8
Toplam		732	100

Tablo 30'da TR22 Bölgesinde yapılan anket sonucunda elde edilen engelli sayıları ve engelleri belirtilmektedir. Tabloya göre SYDV'lerden sosyal yardım alan 732 haneye uygulanan anketler çerçevesinde 533 hanede yaşayan kişilerin herhangi bir engeli söz konusu değil, 199 hanede engelli olan kişiler bulunmaktadır. Bedensel engelli olan hane sayısı 107 (%14,6)'sı, zihinsel engelli olan hane sayısı 41 (%5,9)'u, bedensel ve zihinsel engelli olan hane sayısı 11 (%1,5)'u, görme engelli olan hane sayısı 11 (%1,5)'ü, görme ve bedensel engelli olan hane sayısı 10 (%1,3)'ü, görme ve zihinsel engelli olan hane sayısı 1 (%0,1)'i, dil ve konuşma engelli hane sayısı 10 (%1,3)'ü, kanser hastası olan hane sayısı 8 (%1)'i olarak tespit edilmiştir.

Tablo 30

TR22 Bölgesinde hanede yaşayan engelli sayısı ve engel türü

S.No	Engel Türü	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Bedensel engel	107	14,6
2	Zihinsel engel	41	5,9
3	Bedensel ve zihinsel engel	11	1,5
4	Görme engeli	11	1,5
5	Görme ve bedensel engel	10	1,3
6	Görme ve zihinsel engel	1	0,1
7	Dil ve konuşma engeli	10	1,3
8	Kanser	8	1
9	Engeli olmayan	533	72,8
Toplam		732	100

TR22 Bölgesinde Yaşayan Hane Halklarının Sosyo-Ekonomik Özellikleri

Yapılan çalışmada çalışmanın geçerliliği açısından bölgede yaşayan hanelerin sosyo-ekonomik özelliklerinin değerlendirilmesi gereklidir. Bu başlık altında TR22 Bölgesinde SYDV'lerden sosyal yardım alan ve ankete katılım sağlayan hanelerin evlerinin mülkiyeti, haneye gelir getirme durumları, çalışma durumları, evlerinin kirası gibi konular incelenmiştir.

TR22 Bölgesinde yapılan ankete katılım sağlayan 656 anneden 54 tanesi (%7,4)'ü iş gücüne katılım sağlamakta, 602 anne (%82,4)'ü iş gücüne katılım sağlamamaktadır. 76 anne (%10,2)'si boşanma, ölüm, evde bulunmama veya cezaevinde olma gibi nedenlerden dolayı ankete katılmamışlardır. Ankete katılım sağlayan 497 babadan 177 tanesi %24,2'si aktif olarak iş gücüne katılım sağlamakta, 318 baba %43,6'sı aktif işgücüne katılım sağlamamaktadır. 235 baba %32,1'i ankete boşanma, evde bulunmama, cezaevinde olma veya ölüm gibi nedenlerden dolayı sürece dahil edilememiştir. Ankette çalışmayan anne ve babalara iş arayıp aramadıklarına yönelik sorulan soruya 109 anne ve 79 baba iş arıyorum diye cevaplamıştır. İş arayan anne ve babaların bir kısmı aktif iş gücüne de katılmaktadır ve iş değişikliği yapmayı düşündüklerini paylaşmışlardır. Ankete katılım sağlayan 500 anne %68,3'ü ve 245 baba %33,5'u iş aramadıklarını belirtmişlerdir. Tablo 31'de TR22

Bölgesinde ankete katılan hanelerde anne ve babaların iş gücüne katılım oranlarıyla ilgili detaylı bilgilendirme yapılmıştır.

Tablo 31

TR22 Bölgesinde ankete katılan hanelerde anne ve babanın iş gücüne katılımı

Durum	Anne Sayısı	Yüzde	Baba Sayısı	Yüzde
Çalışıyor	54	7,4	177	24,2
Çalışmıyor	602	82,4	318	43,6
İş Arıyor	109	14,9	79	10,8
İş Aramıyor	500	68,3	245	33,5

Ankete katılan ve iş aramadığını ifade eden 745 anne ve babanın iş aramama sebepleri Tablo 32’de belirtilmektedir. Buna göre çalışmayan ve iş aramayan anne babalara neden çalışmadıkları sorulduğunda 168 kişi %22,5’u herhangi bir cevap vermemiştir. 33 kişi %4,4’u eşinin cezaevinde olduğunu, 154 kişi %20,7’si evde küçük çocuk bakımında bulunduklarından, 67 kişi %9,1’i engelli ya da evde engelli bir bireyin bakımından dolayı iş gücüne katılım sağlayamadığını, 179 kişi %24’ü yaşlılıktan, 109 kişi %14,6’sı rahatsızlıktan, 5 kişi %0,7’si SODAM kurslarına katılım sağladığından dolayı, 4 kişi %0,5’i eşi izin vermediği için ve 26 kişi %3,5’u diğer sebeplerden dolayı iş aramadığını belirtmiştir.

Tablo 32

TR22 Bölgesinde iş gücüne dahil olmama sebebi

S.No	Cevaplar	Sayı	Yüzde
1	Cevap vermeyen	168	22,5
2	Eşin cezaevinde olması	33	4,4
3	Çocuk bakımı	154	20,7
4	Engelli- engelli bakımı	67	9,1
5	Yaşlılık	179	24
6	Rahatsızlık	109	14,6
7	Sodam kurslarına katılım	5	0,7
8	Eşin izin vermemesi	4	0,5
9	Diğer sebepler	26	3,5
Toplam		745	100

Ankette sorulan hane içerisinde iş bulamadığından dolayı çalışamayan kaç kişi var sorusuna 531 hane halkı (%72,6)'sı kişi (anne veya baba) iş aramadığını belirtmiştir. 126 hane halkı (%17,2)'si (anne veya baba) hane içerisinde 1 kişinin iş aradığı halde iş gücüne katılamadığını, 51 hane halkı (%7)'si (anne veya baba) hane içerisinde 2 kişinin iş aradığı halde iş gücüne katılamadığını, 13 hane halkı (%1,8)'i (anne veya baba) hanede 3 kişinin iş aradığı halde iş gücüne katılamadığını, 3 hane halkı (%0,4)'ü (anne veya baba) hanede 4 kişinin iş aradığı halde iş gücüne katılamadığını, 1 hane halkı (%0,1)'i hanede 5 kişinin iş aradığı halde iş gücüne katılamadığını ve 2 hane halkı (%0,2)'si (anne veya baba) hanede 8 kişinin iş aradığını ancak iş gücüne katılamadığını belirtmiştir. 5 hane halkı (%0,7)'si herhangi bir görüşte bulunmamıştır.

Tablo 33

TR22 Bölgesinde haneye gelir getiren kişi sayısı

S.No	Gelir Getiren Kişi Sayısı	Soruyu Cevaplayan Hane Sayısı	Yüzdesi
1	0 Kişi	411	56,1
2	1 Kişi	292	39,9
3	2 Kişi	27	3,7
4	Cevap vermeyen	2	0,3
Toplam		732	100

Tablo 33'te TR22 Bölgesinde haneye gelir getiren kişi sayısı ne olduğu sorusuna verilen cevaplar çerçevesinde oluşturulmuştur. Tablo 33 incelediğinde 730 hane halkı soruyu cevaplamış, 2 hane halkı soruya cevap vermek istememiştir. Hane içerisinde hiç geliri olmayan hane sayısı 411 (%56,1)'i, hane içinde çalışan kişi sayısı 1 olarak cevap hane sayısı 292 (%39,9)'u, hane içinde çalışan kişi sayısı 2 olarak cevaplayan hane sayısı 27 (%3,7)'u ve soruya cevap vermeyen hane sayısı 2 (%0,3)'ü olarak tespit edilmiştir.

Ankete katılan hanelere aylık gelirinin ne kadar olduğu sorulmuş ve verilen cevaplara göre Tablo 34'de hane geliri detaylandırılmıştır. Verilen cevaplara göre TR22 Bölgesinde hiç gelire sahip olmayan 102 hane (%13,9)'u, geliri 8.668 TL'nin altında 425 hane (%58,1)'i, geliri 8,668-17.336 TL aralığında olan 118 hane (%16,1)'i, geliri 17.337-26.004 TL aralığında olan 70 hane (%9,6)'sı, geliri 26.005-34.672 TL aralığında olan 9 hane (%1,2)'si, geliri 34.673-43.340 TL aralığında olan 2 hane (%0,3)'ü, soruyu cevaplamak istemeyen 4 hane (%0,5)'i, hane gelirinin ne kadar olduğunu bilmeyen 2 hane

(%0,3)'ü olarak tespit edilmiştir. Hane gelirleri değerlendirildiğinde bölgede yaşayan pek çok kişinin hane gelirinin asgari ücretin altında kaldığı görülmektedir. TÜİK 2025 Mayıs ayı verilerine göre 4 kişilik ailenin gıda harcaması açlık sınırını 25.092,26 TL, yoksulluk sınırını (4 kişilik ailenin toplam harcamasını) 81.733,73 TL olarak açıklamıştır. Veriler çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında TR22 Bölgesinde yaşayan ve SYDV'lerden sosyal yardım alan 645 hane (%88,1)'i si açlık sınırının altın kalmakta, 70 hane (%9,6)'sı açlık sınırında, 11 hane (%2,3)'ü açlık sınırının biraz üzerinde yaşamlarına devam etmektedir. Açlık sınırının üzerinde olan hanelerin çoğunluğu kazançlarının büyük bir bölümünü kira olarak verdiğini belirtmiştir. TR22 Bölgesi yüksek kiralara olduğu bir bölge olduğu için yardım alan ihtiyaç sahiplerinin çoğu bu durumun hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Tablo 34

TR22 Bölgesi haneye giren aylık gelir

S.No	Hanenin Aylık Geliri	Hane Sayısı	Hane Yüzdesi
1	Gelire sahip değiliz	102	13,9
2	8.668 TL den az	425	58,1
3	8.669-17.336 TL	118	16,1
4	17.337-26.004 TL	70	9,6
5	26.005-34.672 TL	9	1,2
6	34.673-43.340 TL	2	0,3
7	Cevaplamak istemiyor	4	0,5
8	Bilmiyor	2	0,3
Toplam		732	100

Eviniz kira mı kendi mülkiyetiniz de mi sorusu çerçevesinde ankete katılanların 343'ü %46,9'u kira ödememektedir. Geriye kalan 389'u %53,1'i kira ödeyerek yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Tablo 35'te bölgede yaşayan hane halklarının evlerinin mülkiye durumu gösterilmiştir.

Tablo 35

TR22 Bölgesinde ev mülkiyeti

S.No	Evin Mülkiyeti	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Kira	389	53,1
2	Kendi evimiz	168	23,0
3	Yakınlarımıza ait kira ödemededen oturuyoruz	151	20,7
4	Hayırsevere ait kira ödemededen oturuyoruz	3	0,4
5	Kapıcı dairesi kira ödemededen oturuyoruz	1	0,1
6	Diğer	20	2,7
Toplam		732	100

Tablo 36 incelendiğinde kira miktarları 1.000-5.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 135 (%18,4)'ü, 6.000-10.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 147 (%20,1)'i, 11.000-15.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 79 (%10,8)'i, 16.000-20.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 25 (%3,4)'ü, 21.000 TL ve üzerinde kirada yaşayan hane sayısı 3 (%0,4)'ü olarak belirlenmiştir. Tablo 35 ve Tablo 36 birlikte değerlendirildiğinde bölgede yaşayan ve anket katılan hane halkalarının yarısından fazlası kirada oturmaktadır.

Tablo 36

TR22 Bölgesinde ödenen kiralara

S.No	Ödenen Kira Aralığı	Kiracı Hane	Yüzde
1	1.000- 5.000 TL arası	135	18,4
2	6.000-10.000 TL arası	147	20,1
3	11.000-15.000 TL arası	79	10,8
4	16.000- 20.000 TL arası	25	3,4
5	21.000 TL ve üzeri	3	0,4
6	Kira Ödemeyen	343	46,9
Toplam		732	100

Bölgede kiralara yüksek olması yoksulluğun derinleşmesinde ve ihtiyaç sahibi kişilerin belirli mahallelerde yoğunlaşmasında etkili olmaktadır. Birebir yapılan anketler sonucunda kişiler kiralara ödemekte zorlandıklarını, ev sahipleriyle sıkıntılar yaşadığını ve gecekondulaşmalarında kiralara daha uygun olması sebebiyle bu bölgelere taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Görüşülen pek çok kişi kira ödememek için ailesinin yanına taşındığını ya da taşınmayı düşündüğünü de ifade etmiştir. Bölgede kiralara yüksek

olması yoksulluğun artmasına, alım gücü düşük hanelerin ekonomik anlamda daha da zorlanmalarına sebep olmaktadır.

3.2.2. TR22 Bölgesindeki Hane Halkının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarıyla Bağlantısı

Bu alt başlıkta TR22 Bölgesinde hane halkına yapılan anketlerin tam olarak değerlendirilebilmesi amacıyla SYDV'lerden alınan yardım alım süresiyle ve yapılan yardımların neler olduğuyla ilgili sorular sorulmuştur. Bu bağlamda sorulan sorular çerçevesinde tablolar oluşturulmuştur.

Yapılan çalışmanın değerlendirilmesi sürecinde hanelerin ne kadar zamandır yardım aldıkları sorusu çalışmaların değerlendirilmesinde belirleyici unsurlardan biridir. Bu bağlamda yardımların bir alışkanlık halini alıp almadığının değerlendirilebilmesi ve yardımların sadece kişilerin ihtiyaçları çerçevesinde alınıp daha sonra kişilerin iş piyasasına dahil olup olmadığı noktasında önem taşımaktadır. Tablo 37 yardımların hangi yıllar arasında yapıldığını ve yıllara göre kaç hanenin yardım aldığını göstermektedir. Tablo 37 detaylı olarak incelendiğinde 1-5 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 476 (%65,2), 6-10 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 173 (%23,6), 11-15 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 58 (%7,9), 16-20 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 20 (%2,7), 21-25 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 1 (%0,1), 26-30 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 3 (%0,4), 31 yıl ve üzeri yardım alan hane sayısı 1 (%0,1) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 37

TR22 Bölgesinde hanelerin almış oldukları yardımların yıllara göre değerlendirilmesi

S.No	Yardım Alınan Yıl	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	1-5 yıl	476	65,2
2	6-10 yıl	173	23,6
3	11-15 yıl	58	7,9
4	16-20 yıl	20	2,7
5	21-25 yıl	1	0,1
6	26-30 yıl	3	0,4
7	31 yıl ve üzeri	1	0,1
Toplam		732	100

Anket yapılma sırasında kişilerle birebir görüşmeler çerçevesinde edinilen bilgilere göre alınan yardımların 1-5 yıl aralığında yoğunlaşmasının sebepleri son dönemde artan enflasyon ile yoksulluğun bölgede daha fazla hissedilmesinden kaynaklanmaktadır. Enflasyon artışının yanında yoksul mahallelerde yaşayan aileler yoksulluğu çocuklarına miras olarak aktarmaktadırlar. Hane bazlı yapılan görüşmeler sonucunda aile içinde sosyal yardım almanın bir alışkanlık haline geldiği ve 5 yıldan fazla zamandır yardım sürecine katılan ailelerin çocuklarını da yardım almaları noktasında teşvik ettikleri tespit edilmiştir. Bu sürecin sadece çocuklarla sınırlı kalmadığı eş, dost, akraba ve komşularını da sürece dahil edildikleri, hatta kurum içinde bulunan süreçte yardım alan diğer ihtiyaç sahipleriyle birlikte sosyal yardım almaya geldikleri gözlemlenmiştir. Sosyal yardım almaya gelen vatandaşların her sağlık sorununu bir engel olarak görmeleri, bunu kurum içerisinde çalışan görevlilere dayatmaları ile engelli maaşı almaya çalışmaları, görüşülen bazı hane haklarının çocukları ve eşlerinin engelli olmalarını istemeleri sürecin iyi niyet göstermesinden daha fazla kişisel menfaat olarak algılanmasına, kurum içinde çalışan memurların zorlanmalarına neden olmaktadır. İhtiyaç sahibi vatandaşların bu şekilde davranmaları kurum çalışanlarını da zor duruma sokmakta ve ihtiyaç sahiplerinin istekleri dışında kanunlara uygun olmayan durumlarda memurların uyarılarına rağmen şiddet eğilimi gösteren ihtiyaç sahibi vatandaşlar da söz konusudur.

Tunç'un 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada 489 haneye uygulanan anketin ilk altı yıl yardım alan hane sayısı 410 ve yardım alan hanelerin %75,2'sini oluşturmaktadır (Tunç, 2013: 184). 2025 yılında yapılan 732 haneye uygulanan çalışmada ilk beş yılda yardım alan hane sayısı 476 ve yardım alan hanelerin %65,2'sini oluşturmaktadır.

Yardım alan hanelerin hangi tür yardımlardan yararlandıkları sorusuna verilen yanıtlar Tablo 38'de gösterilmiştir. Sosyal yardımlardan yararlanan kişiler aynı anda birden fazla yardımdan yararlandıkları için tablo pek çok yardımı bir arada göstermektedir. Tablo 38 aile yardımları; gıda, yakacak, barınma, sosyal destek ve diğer aile yardımlarını içermektedir. TR22 Bölgesinde aile yardımı alan ihtiyaç sahipleri değerlendirildiğinde 709 kişi Türkiye aile desteği yardımı ve elektrik desteğini her ay Ocak 2025 yılına kadar almıştır. Ocak 2025 yılı itibarıyla Türkiye aile desteği tüm Türkiye genelinde kaldırılmış ve bu yardım türünün ödemesi kesilmiştir. Anket yapılan hanelerin hemen hemen hepsi bu yardım türünden yararlanmışlar ve görüşülen 732 hanenin tüm bireyleri bu yardım türünün

yeniden verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Aile yardımları çerçevesinde bölge bazlı bir değerlendirme yapıldığında bölgede 399 hane (%54,5)'u yakacak kömür desteği almış, 209 aile (%39,6)'sı doğalgaz desteği almıştır. Aile destekleriyle birlikte elektrik desteği yardımı da tüm Türkiye'de sosyal yardım alan hanelerden kesilmesine rağmen engelli aylığı, yaşlı aylığı ve dul aylığı alan hanelerde elektrik desteği ödemeleri devam etmektedir. Engelli, yaşlı ve dul aylığı alan hane sakinleri hanelerinde elektrik olduğunu fatura ile kanıtlamaları halinde bu yardım türünden yararlanabilmektedir. Bölgede eğitim yardımından yararlanan hane sayısı 266 (%36,3)'ü olarak tespit edilmiştir. Araştırma genelinde bakıldığında eğitim yardımları olarak öğrenci ihtiyaç yardımı ve şartlı nakit transferi eğitim yardımlarından 266 hanenin hepsi faydalanmıştır. Sağlık yardımlarından 732 haneden 522 tanesi (%71,3)'ü faydalanmıştır. Sağlık yardımlarının detaylarına bakıldığında 732 haneden; engelli aylığından 195 hane (%26,6)'sı, gebelik yardımından 5 hane (%0,7)'si, ilaç yardımından 305 hane (%41,7)'si, yeşil kart yardımından 17 hane (%2,3)'ü yararlanmıştır. Diğer yardımlar 1 başlığın bayram ve nakdi yardım ele alınmıştır. Nakit yardımlardan ihtiyaç sahipleri iki ayda bir defa yararlanabilmektedir. Bayram yardımları da ihtiyaç sahibi hanelere bayramdan önce verilmektedir. Bu bağlamda bölgede 732 haneden 471 hanenin (%64,3)'ü nakdi veya bayram yardımından yararlandığı tespit edilmiştir. Diğer yardımlar 2 başlığı altında dul, yetim ve yaşlı aylıkları ele alınmıştır. TR22 Bölgesinde 732 haneden 115 hane (%15,7)'si diğer yardımlar 2'den faydalanmaktadır. Yardımlardan yararlanan 28 hane (%3,8)'i dul aylığı, 5 hane (%0,7)'si yetim aylığı ve 82 hane (%11,2)'si yaşlı aylığından faydalanmaktadır. Bölgede görüşme yapılan hanelerden herhangi biri özel amaçlı yardımlardan yararlanmamaktadır. Proje yardımlarından 46 hane (%6,3)'ü yararlanmaktadır.

Tablo 38

TR22 Bölgesinde yapılan yardımların dağılımı

S.No	Yardım Çeşidi	Yardım Alan Hane	Toplam Hane	Yüzde
1	Aile Yardımları	709	732	96,9
2	Eğitim Yardımları	266	732	36,3
3	Sağlık Yardımları	522	732	71,3
4	Diğer Yardımlar 1	471	732	64,3
5	Diğer Yardımlar 2	115	732	15,7
6	Proje Yardımları	46	732	6,3

3.2.3. TR22 Bölgesinde Hanelere Yapılan Anket Sonucunda Hanelerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sosyal Yardımlarının Etkinliği ve Verimliliğine Yönelik Düşünceleri

Yapılan çalışmanın ana hipotezi olan “TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından uygulanan sosyal yardımlar yoksullukla mücadelede etkin ve verimli değildir” hipotezi araştırılmış ve bu bölümde ana hipotezin ve alt hipotezlerin geçerliliğini sağlayacak olan sorular ve cevaplar detaylandırılmıştır.

TR22 Bölgesinde Kömür Yardımlarının Değerlendirilmesi

TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından ihtiyaç sahiplerine 1.000 kilogram (kg) kömür yardımı yapılmaktadır. Kömür torbaları 25 kg’lık 40’ar paket ya da 40 kg’lık 25’şer paket olarak verilmektedir. Tablo 39 TR22 Bölgesinde yaşayan hane halklarına temel ihtiyaçları dahilinde “SYDV’ler tarafından dağıtılan kömür yardımının kalitesini ve miktarını beğeniyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtlar çerçevesinde oluşturulmuştur. 333 hane halkı soruyla ilgili %45,5 oranında fikrim yok, 17 hane halkı %2,3 oranında beğenmiyorum, 13 hane halkı %1,8 oranında orta düzeyde beğeniyorum, 327 hane halkı %44,7 oranında tamamen beğeniyorum cevabını vermiştir. Beğenmiyorum ve orta düzeyde beğeniyorum cevabını veren hane halklarının çok büyük bir bölümü kömür miktarının yeterli olmadığını ve sadece bir odada kömür yakarak, kömürü kış sonuna kadar yettirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Kömür yardımından çok az kesimin iyi yanmadığı için memnun olmadıklarını tespit edilmiştir. Tamamen kömür yardımı beğenenler kömürün yanına kendi imkânlarıyla odun gibi yakıtlar alıp ya da çöplerden tahta toplayarak kışı geçirdikleri söylemişlerdir. Fikri olmayan hane halklarının bir kısmı doğalgaz yardımıyla ısındıklarından dolayı soruyu hakkında fikir beyan etmemişlerdir.

Tablo 39

TR22 Bölgesinde kömür yardımının değerlendirilmesi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	333	45,5
2	Beğenmiyorum	17	2,3
3	Çok az beğeniyorum	13	1,8
4	Orta düzeyde beğeniyorum	42	5,7
5	Tamamen beğeniyorum	327	44,7
Toplam		732	100

Tunç'un 2013 yılında yapmış olduğu çalışma ve 2025 yılında yapılan çalışma karşılaştırıldığında; Tunç'un çalışma yaptığı bölge karasal iklimin yoğun yaşandığı, karlı gün sayısının fazla olduğu ve soğuk bir bölge olduğu için o bölge hane halkı SYDV'lerin sunmuş oldukları kömür yardımından memnun kalmamaları, etkin ve kaliteli bulmamaları oldukça normaldir (Tunç, 2013: 194). TR22 Bölgesi, TRB1 Bölgesine göre daha sıcak, karlı gün sayısı oldukça sınırlı olduğu için kömür yardımı diğer bölgeden daha yeterlidir ancak hane haklarının büyük çoğunluğu süreçten tam anlamıyla memnun değildir. Bu bağlamda SYDV'lerin sunmuş oldukları hizmet tam anlamıyla etkin ve verimli değildir.

TR22 Bölgesinde Proje Yardımının Değerlendirilmesi

“SYDV'lerin proje yardımları yararlı mı, yoksulluktan kurtulmayı sağlıyor mu?” sorusu çerçevesinde Tablo 40 oluşturulmuştur. Tablo 40 TR22 Bölgesinde yer alan ihtiyaç sahiplerinin bölgede uygulanan proje yardımlarıyla yoksulluktan ne ölçüde kurtulduğunu göstermektedir. Tablo 40 incelendiğinde 642 hane (%87,7)'si fikrim yok, 19 hane (%2,6)'sı yoksulluktan kurtulmayı sağlamıyor, 18 hane (%2,5)'u yoksulluktan çok az kurtulmayı sağlıyor, 20 hane (%2,7)'si yoksulluktan orta düzeyde kurtulmayı sağlıyor, 33 hane (%4,5)'u yoksulluktan tamamen kurtulmayı sağlıyor yanıtını vermişlerdir. Bu bağlamda bölgede proje yardımlarının etkisinin ve yararlanan ihtiyaç sahibinin oldukça az olduğu görülmektedir. 642 hanenin proje desteklerinden haberi bulunmamaktadır. (Proje yardımları hakkında anket sorusu sorulduğunda pek çok hane “öyle bir yardım mı var? Nasıl yararlanırsınız? Şeklinde araştırmacıya sorular sormuşlardır) 90 hane belirli zaman diliminde proje desteklerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Proje desteklerinden

yararlanan ailelerde bu yardımların kendilerini yoksulluktan ciddi anlamda kurtaramadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 40

TR22 Bölgesi proje yardımının değerlendirilmesi

S.No	SYDV'nin Proje Yardımı Memnuniyeti	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	642	87,7
2	Sağlamıyor	19	2,6
3	Çok az sağlıyor	18	2,5
4	Orta düzeyde sağlıyor	20	2,7
5	Tamamen sağlıyor	33	4,5
Toplam		732	100

Proje yardımları konusunda TR22 Bölgesindeki SYDV'ler değerlendirildiğinde özellikle Çanakkale SYDV'nin proje yardımları ve ihtiyaç sahiplerinin iş gücü piyasasına katılımı konusuna çok önem verdiği gözlemlenmiştir. Süreçte Çanakkale SYDV Müdürünün proje desteklerinin artırılması konusuna ağırlık verdiği ve konuyla alakalı SODAM'ların (Sosyal Destek Merkezi) denetlenmesi hususunda oldukça hassas olduğu dikkate değerdir. Bu bağlamda SODAM'ların belirli konularda projeler üretip, projelerle ilgili eğitim verdiği ve öğrenci yetiştirdiği, eğitim verilen konular hakkında sergiler açılıp ürün üretimi yapılıyorsa ekonomik olarak geri dönüşlerinin öğrencilere kazandırıldığı bir süreç söz konusudur. Eğitimler sonucunda özellikle kadınların el emeğini ön plana çıkaran işlere yönlendirmeler de yapılabilmektedir. SODAM'da görev yapan eğitimler haftanın belirli günleri akşam ya da sabah saatlerin Çanakkale SYDV'ye gelip süreç hakkında SYDV müdürünü bilgilendirip süreci daha aktif hale getirmeye çalışmaktadırlar. Çanakkale SYDV ve SODAM işbirliği ile yapılan çalışmalarla SYDV'lerin sunmuş oldukları proje yardımlarının ve kişilerin sosyal hayata ve iş hayatına adapte edilmesinin zamanla daha verimli olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak Bölgede proje yardımlarının bilinirliği oldukça azdır ve proje yardımları ihtiyaç sahiplerine etkin verimli olarak sunulamamaktadır.

TR22 Bölgesinde SYDV'ler Tarafından Sunulan Sosyal Yardımlarla İhtiyaç Sahiplerinin Yoksulluktan Kurtulma Düzeyi

Araştırma yapılan TR22 Bölgesindeki yoksulluğun tespit edilebilmesi için “SYDV’ler tarafından size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu?” sorusunun cevabı Tablo 41 de gösterilmektedir. Tabloya göre; 4 hane (%0,5)’i fikrim yok, 275 hane (%37,6)’sı yoksulluktan kurtulmadı, 319 hane (%43,6)’sı yoksulluktan çok az düzeyde kurtuldu, 121 hane (%16,5)’u orta düzeyde yoksulluktan kurtuldu, 13 hane (%1,8)’i tamamen yoksulluktan kurtuldu olarak soruyu cevaplamışlardır. Bu bağlamda ankete katılan ailelerin büyük bir çoğunluğunun tamamen yoksulluktan kurtulamadığı görülmektedir. Sadece 134 hane %18,3 yoksulluk sürecinden çok fazla etkilenmediğini (orta düzeyde ve tamamen yoksulluktan kurtuldu) dile getirmektedir. Yoksulluktan kurtulduğunu ya da orta düzeyde kurtulduğunu ifade eden ailelerle yapılan görüşmelerde birçoğu sosyal yardımların yanında ailesinden de destek (kira desteği, nakit desteği vb.) aldığını belirtmiştir. Tablo 41 değerlendirildiğinde ankete katılan ailelerin büyük bir kısmı yoksulluğu derin bir şekilde yaşamaktadır. SYDV’ler tarafından yapılan yardımlar hanelerin yoksulluktan kurtulmasına anlık ya da günlük katkı sağlamakta, yoksulluğu azaltma noktasında sosyal yardımların çok büyük bir etkisi söz konusu değildir. Sonuç olarak SYDV’ler tarafından sunulan sosyal yardımlar TR22 Bölgesinde etkin ve verimli değil ve ihtiyaç sahiplerini yoksulluktan kurtaramamıştır.

Tablo 41

TR22 Bölgesinde SYDV tarafından verilen yardımlarla yoksulluktan kurtulma düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	4	0,5
2	Kurtulmadı	275	37,6
3	Çok az kurtuldu	319	43,6
4	Orta düzeyde kurtuldu	121	16,5
5	Tamamen kurtuldu	13	1,8
Toplam		732	100

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin Sunduğu Sosyal Yardımların Sayısı ve Miktarının Değerlendirilmesi

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin ihtiyaç sahiplerine sunmuş oldukları sosyal yardımların ne kadar yeterli olduğu ve ne kadar yeterli olmadığını saptayabilmek için ankette bu konuyla alakalı soru sorulmuştur. Bu bağlamda sorulan soru “SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlar (sayısı ve miktarı) temel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?” çerçevesinde hane halkları anketteki soruyu cevaplandırmışlardır. Verilen cevaplar çerçevesinde Tablo 42 oluşturulmuştur. Tablo 42'ye göre soruya 4 hane halkı (%0,5)'i fikrim yok, 122 hane halkı (%16,7)'si hiç karşılamıyor, 418 hane halkı (%57,2)'si çok az düzeyde karşılıyor, 173 hane (%23,6)'sı orta düzeyde karşılıyor, 15 hane halkı (%2)'si tamamen karşılıyor cevaplarını vermişlerdir. 540 hane halkı %73,9 oranında temel ihtiyaçlarının hiç karşılanmadığı ya da çok az düzeyde karşılandığı belirtmiştir. Sonuçlar Tunç'un TRB1 Bölgesindeki ile benzerdir (Tunç, 2013: 197-198). Bu bağlamda kurumun sosyal yardım hizmetini etkin ve verimli olarak yerine getiremediği, yapılan yardım sayısının ve miktarının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 42

TR22 Bölgesinde hizmet sunan SYDV'lerin yardım miktarı ve sayısının değerlendirilmesi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	4	0,5
2	Hiç karşılamıyor	122	16,7
3	Çok az düzeyde karşılıyor	418	57,2
4	Orta düzeyde karşılıyor	173	23,6
5	Tamamen karşılıyor	15	2
Toplam		732	100

TR22 Bölgesindeki Sosyal Yardımların Kesilmesi Durumunun Değerlendirilmesi

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin yapmış olduğu yardımların değerlendirilmesi ile ilgili daha önceki bölümlerde hane halklarına sorular sorularak sürecin etkinliği değerlendirilmiştir. Bu bölümde “SYDV'lerce yapılan sosyal yardımların kesilmesi hayatınız nasıl etkiler?” sorusu sorulmuştur. Soruyla bağlantılı Tablo 43 oluşturulmuştur.

Tablo 43’e göre anket sorusunu 732 hanenin değerlendirmesi ile oluşan sonuçlar şu şekildedir. Yardımların kesilmesiyle ilgili olarak 3 hane (%0,4)’ü fikrim yok, 9 hane (%1,2)’si etkilemez, 14 hane (%1,9)’u çok az düzeyde etkiler, 47 hane (%6,5)’u orta düzeyde etkiler ve 659 hane (%90)’ı tamamen etkiler, çok zorlanınız cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 43

TR22 Bölgesinde sosyal yardımların kesilmesi durumunun değerlendirilmesi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	3	0,4
2	Etkilemez	9	1,2
3	Çok az etkiler	14	1,9
4	Orta düzeyde etkiler	47	6,5
5	Tamamen etkiler, çok zorlanınız	659	90
Toplam		732	100

Pek çok hane kurumdan gelen yardımların sadece temel ihtiyaçların belli bir kısmını karşıladığını belirtmişlerdir. Bu yardımların kesilmesi belli başlı temel ihtiyaçların da karşılanamaz hale gelmesine sebep olacağından yoksulluğun daha fazla hissedilmesine neden olacaktır. Yardımlar yapılırken gerçek ihtiyaç sahiplerinin seçilmesi yardımların doğru kişilere gitmesine katkı sağlayacaktır. Sosyal yardım sürecinde; yardımların denetlenerek yapılması kişilerin durumunu iyileştirdikten sonra yardımların kesilmesi ya da kişileri yardımlara bağımlı hale getirmeden süre sınırlaması getirilerek kişileri çalışmaya yönlendirmek önemlidir.

TR22 Bölgesinde SYDV’ler Tarafından İhtiyaç Sahiplerine Sunulan Yardımların Topluma Olan Katkısının Değerlendirilmesi

TR22 Bölgesinde yapılan araştırmada yer alan “SYDV’ler tarafından size yapılan yardımların topluma bir katkısı var mı?” sorusu sosyal yardımların topluma herhangi bir faydasının olup olmadığının bulunabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu sorunun cevaplarına ilişkin değerlendirme için Tablo 44 oluşturulmuştur. Tablo 44’e göre verilen yanıtlar şu şekildedir. Ankete katılan 196 hane halkı (%26,8)’i fikrim yok, 104 hane halkı (%14,2)’si önemli bir katkısı yok, 114 hane halkı (%15,6)’sı çok az önemli bir katkısı var,

93 hane halkı (%12,7)'si orta düzeyde önemli bir katkısı var, 225 hane halkı (%30,7)'si tamamen önemli bir katkısı var olarak soruyu cevaplamışlardır.

Tablo 44

TR22 Bölgesinde sunulan yardımların topluma olan katkı seviyesi

S.No	Cevaplar	Hane Halkı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	196	26,8
2	Önemli bir katkısı yok	104	14,2
3	Çok az önemli bir katkısı var	114	15,6
4	Orta düzeyde önemli bir katkısı var	93	12,7
5	Tamamen önemli bir katkısı var	225	30,7
Toplam		732	100

Tunç'un 2013 yılındaki çalışmasıyla 2025 yılında yapılan çalışma karşılaştırıldığında farklı sonuçlar elde edilmiştir. Özellikle Tunç'un o dönemde yapmış olduğu çalışmada fikrim yok yanıtını 4 hane halkının verdiği, 2025 yılında yapılan çalışmada fikrim yok yanıtını 196 hane halkının verdiği tespit edilmiştir (Tunç, 2013: 199). Bu fark anket yapılması esnasında kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda şu şekilde saptanmıştır. Ankete dahil olan haneler sadece kendi yoksulluklarına ya da ihtiyaçlarına yönelmişlerdir. Geçim sıkıntı yaşadıkları için komşuluk ilişkilerinde bulunamadıklarını, çevrelerindeki insanlarla eskisi kadar paylaşımda bulunamadıklarını dile getirmişlerdir. Sonuç olarak süreç kişilerin geçim derdi nedeniyle yalnızca kendilerini düşündükleri bir hal almıştır. Tunç'un çalışmasından farklı olarak yapılan yardımların topluma katkısı olduğunu düşünene kişi sayısı fazladır. Tunç'un çalışmasında 62 hane halkı %12,6 oranında yardımların topluma katkısı olduğu, 2025 yılında yapılan çalışmada 225 hane halkı %30,7 oranında topluma katkısı olduğu belirlenmiştir. Bunun da ne büyük sebebi ihtiyaç sahibi kişilerin sayısının her geçen gün artması ve araştırmaya katılan hanelerin bize yapılan yardımların bize katkısı olduğu gibi diğer ihtiyaç sahiplerine de mutlaka katkısı vardır diye yorumlamalarından kaynaklanmaktadır.

TR22 Bölgesinde SYDV’ler Tarafından Yapılan Sosyal Yardımların Kişilerin Geleceğe Bakışı Üzerindeki Etkisi

TR22 Bölgesinde 732 hane halkına uygulanan ankette “SYDV’ler tarafından size yapılan yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplarla Tablo 45 oluşturulmuştur. Tablo 45’e göre ankete katılan hanelerden 27 tanesi (%3,7)’si konu hakkında fikrim yok, 208 tanesi (%28,4)’ü geleceğe güvenli ve umutlu bakmıyoruz, 218 tanesi (%29,8)’i çok az güvenli ve umutlu bakıyoruz, 159 tanesi (%21,7)’si orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyoruz, 120 tanesi (%16,4)’ü tamamen güvenli ve umutlu bakıyoruz olarak cevaplamıştır. Sonuç olarak ankete katılan ailelerin %58,2’si ve hane halklarının 426 tanesi geleceğe umutlu ve güvenli bakmamaktadır.

Tablo 45

SYDV’ler tarafından verilen yardımların hayata ve geleceğe umutlu bakma derecesi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	27	3,7
2	Güvenli ve umutlu bakmıyoruz	208	28,4
3	Çok az güvenli ve umutlu bakıyoruz	218	29,8
4	Orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyoruz	159	21,7
5	Tamamen güvenli ve umutlu bakıyoruz	120	16,4
Toplam		732	100

3.2.4. TR22 Bölgesinde Hane Halklarının SYDV’lerin Kurumsal Etkinliğine ve Verimliliğine Yönelik Düşünceleri

Araştırmanın bu kısmı yoksulluğun kurum tarafından yönetimine ilişkin sorular ve değerlendirmelerden meydana gelmektedir. Bu bağlamda TR22 Bölgesinde yer alan SYDV’lerin kurumsal etkinliğinin ve verimliliğinin saptanması amacıyla ankete katılan hane halklarına kurum etkinliğiyle ilgili sorular sorulmuştur.

TR22 Bölgesinde SYDV'ler Tarafından Sunulan Sosyal Yardımların Süresi

SYDV'lerin ihtiyaç sahipleriyle ilgili iş ve işlemlerini hızlı bir şekilde yapmaları oldukça önemlidir. Çünkü ihtiyaç sahiplerine verilecek olan yardımların hızlı ve vaktinde yapılması onların en temel ihtiyaçlarını zamanında karşılamalarına yardımcı olmaktadır.

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin ihtiyaç sahiplerine sunmuş oldukları yardımların süresiyle ilgili olarak “SYDV’de iş ve işlemler (yardım talepleriniz) zamanında yapılıyor mu?” sorusunun cevapları Tablo 46’da detaylı olarak gösterilmiştir. Bu bağlamda ankete katılım sağlayan hane halklarının soruya verdikleri cevaplar şu şekildedir; 13 hane halkı (%1,8)’i fikrim yok, 15 hane halkı (%2)’si zamanında yapılmıyor, 13 hane halkı (%1,8)’i uzun süren bir zamanda yapılıyor, 27 hane halkı (%3,7) ortalama bir zamanda yapılıyor, 664 hane halkı (%90,7), tamamen zamanında yapılıyor şeklindedir. Genel olarak hane halkları işlerin vaktinde yapıldığı belirtmişlerdir. TR22 Bölgesindeki kurumlarda araştırmacının bulunduğu süre içinde de her gelen ihtiyaç sahibi vatandaşların talepleri alınıp, her konuda yardımcı olunduğu iş ve işlemlerin hızlıca yapıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 46

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin iş ve işlemlerinin yapılma süresi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	13	1,8
2	Zamanında yapılmıyor	15	2
3	Uzun süren bir zamanda yapılıyor	13	1,8
4	Ortalama bir zamanda yapılıyor	27	3,7
5	Tamamen zamanında yapılıyor	664	90,7
Toplam		732	100

Tunç’un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışmada farklı sonuçlar elde edilmiş TRB1 Bölgesinde aynı soruyu yanıtlayan hane halklarının %43,76’sı SYDV’lerin iş ve işlemleri uzun bir zamanda ve zamanında yapılmadığını ifade etmişlerdir (Tunç, 2013: 188) 2025 yılında yapılan çalışmada ankete katılan hane halklarının %5,5’u iş ve işlemlerin uzun bir zamanda ve zamanında yapılmadığını belirtmiştir. Yapılan anketlerde farklı sonuçlar elde edilmesinde kurumun kendi içinde revizyon yapmasıyla, kurumun teknolojik gelişmelere ayak uydurmasıyla iş ve işlemlerin daha hızlı hale

gelmesi, anketlerin uygulandığı bölgeler arasındaki farklılıkların olması gibi durumlar etkilidir.

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin Tarafsızlık Düzeyi

Kamu kurumlarında çalışan kamu personellerinin iş ve işlemlerini yerine getirirken tarafsız olmalı ve kamu yararını ön plana çıkarmalıdır. SYDV'ler de çalışan personelde kurum içindeki iş ve işlemleri yerine getirirken ihtiyaç sahibi vatandaşlarla olan kişisel bağlantılarını bir kenara bırakmalıdır. TR22 Bölgesinde hane halklarına yapılan ankette yer alan “SYDV’lerde sosyal yardım yaparken tarafsız davranılıyor mu?” sorusunun cevapları şu şekilde verilmiştir. Tablo 47’ye göre ankete katılan 732 hane halkının 10 tanesi (%1,4)’ü fikrim yok, 20 tanesi (%2,7)’si tarafsız davranılmıyor, 4 tanesi (%0,5)’i çok az düzeyde tarafsız davranılıyor, 28 tanesi (%3,9)’u orta seviyede tarafsız davranılıyor, 670 tanesi (%91,5)’u tamamen tarafsız davranılıyor olarak soruyu cevaplamıştır. Yapılan anketlerin yanı sıra kurum içinde yapılan gözlem sonucunda da gelen tüm ihtiyaç sahiplerine kurumda çalışan personelin tarafsız davrandığı ve profesyonelce kurum içi işlerin halledildiği görülmüştür.

Tablo 47

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin tarafsızlık düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	10	1,4
2	Tarafsız Davranılmıyor	20	2,7
3	Çok az tarafsız davranılıyor	4	0,5
4	Orta seviyede tarafsız davranılıyor	28	3,9
5	Tamamen tarafsız davranılıyor	670	91,5
Toplam		732	100

Tunç’un 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada tamamen tarafsızlık oranı yaklaşık %40, tamamen taraflı davranıldığını düşüncesi oranı %58 olarak belirlenmiştir (Tunç, 2013: 186). Tunç’un 2013 yılında yapmış olduğu çalışma incelendiğinde SYDV’lerin tarafsızlık düzeyinin 2025 yılında yapılan çalışmada azaldığı tespit edilmiştir. 12 yıllık süre içinde kamu kurumlarında istenilen tarafsızlık ve şeffaflık düzeyi elde edilmeye başlanmıştır. Ancak 2025 yılında yapılan çalışmada da %100 tarafsız

davranılıyor sonucu elde edilmemiş %7,1’lik ihtiyaç sahibi kesim kurumun iş ve işlemlerinin tarafsız olarak yapılmadığını düşünmektedir. Bu sonuçlar elde edilirken fikir beyan etmeyenler değerlendirme dışında bırakılmışlardır.

TR22 Bölgesinde Yapılan Sosyal Yardımların Adalet Düzeyi

Kurumların bir hizmeti sunarken hizmeti adil olarak yerine getirmesi kurumlara olan güveni arttırmakta ve kişilerin kurum ile ilgili olumlu düşünceler üretmesine katkı sağlamaktadır. Yapılan çalışmada hane halklarının kurumdan aldıkları hizmetlerin adil olarak yerine getirip getirmediğini tespit etmek oldukça önem taşımaktadır. Bunun tespiti için ankete katılan hane halklarına “SYDV’lerce yapılan sosyal yardımlar adil bir şekilde dağılıyor mu?” sorusu sorulmuştur. Soru ile alakalı olarak Tablo 48 oluşturulmuştur. Tablo 48’e göre anketi hane halklarının 178 tanesi (%24,3)’ü fikrim yok, 179 tanesi (24,5)’u adil bir şekilde dağıtılmıyor, 29 tanesi (%4)’ü çok az adil bir şekilde dağıtılıyor, 76 tanesi (%10,3)’ü orta düzeyde adil bir şekilde dağıtılıyor, 270 tanesi (%36,9)’u tamamen adil bir şekilde dağıtılıyor olarak cevaplamıştır. Bu bağlamda ankete dahil olan hane halklarının %47,2’si yardımların tamamen ya da orta düzeyde adil olarak dağıldığını düşünürken, %28,5’u yardımların çok az adil ya da adil olarak dağılmadığını düşünmektedir. %24,3 hane halkı konuyla alakalı fikir beyan etmemiştir.

Tablo 48

TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından yapılan sosyal yardımların adalet düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	178	24,3
2	Adil şekilde dağıtılmıyor	179	24,5
3	Çok az adil bir şekilde dağıtılıyor	29	4
4	Orta düzeyde adil bir şekilde dağıtılıyor	76	10,3
5	Tamamen adil bir şekilde dağıtılıyor	270	36,9
Toplam		732	100

Ankette sorulan soru ile SYDV’lerin hizmetlerini sunarken hane halkları üzerindeki etkinliğinin ve verimliliğinin ölçülmesi amaçlamaktadır. Bu bağlamda verilen cevaplar kurumun istenilen düzeyde etkinliğinin ve verimliliğinin olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

TR22 Bölgesinde Hanelerle İlgilenilme Düzeyi

Kamu kurumlarının halka sunulan hizmetler sırasında kişilerin muhatap alınarak ilgilenilmesi kişiler açısından önem taşımaktadır. TR22 Bölgesinde SYDV'lerin sunmuş oldukları sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine sunulurken kişilerin muhatap alınıp alınmadığının tespiti için ankette katılan 732 haneye bununla alakalı olarak “SYDV'lere yardım için gittiğinizde muhatap alınıyor musunuz?” sorusu sorulmuş ve sorunun cevapları çerçevesinde Tablo 49 oluşturulmuştur. Tablo 49'a göre ankete katılan 732 hane halkının; 5 tanesi (%0,7)'si fikrim yok, 2 tanesi (%0,3)'ü muhatap alınmıyorum, 7 tanesi (%1)'i çok az muhatap alıyorum, 21 tanesi (%2,9)'u orta düzeyde muhatap alıyorum, 697 tanesi (%95,1)'i tamamen muhatap alıyorum cevabını vermiştir. Anket sonuçlarına göre TR22 Bölgesinde orta düzeyde ve tamamen muhatap alınma düzeyi %98 olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuç SYDV'lerin işlemlerin yapılması sırasında etkin ve verimli olduğunu göstermektedir. Anket yapılırken ihtiyaç sahipleriyle birebir yapılan görüşmelerde ihtiyaç sahiplerinin artık eş, dosttan, akraba ve komşulardan yardım görmedikleri ihtiyaçlarını giderme noktasında SYDV'lere başvurdukları ve kurumun onları dikkate aldığı belirtilmiştir. Bu durumda TR22 Bölgesinde SYDV'lerin kurumsal etkinliğini ve verimliliğini arttırmaktadır.

Tablo 49

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin hane halklarıyla ilgilenme düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	5	0,7
2	Muhatap alıyorum	2	0,3
3	Çok az muhatap alıyorum	7	1
4	Orta düzeyde muhatap alıyorum	21	2,9
5	Tamamen muhatap alıyorum	697	95,1
Toplam		732	100

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışmada ailelerle %67,07 oranın ilgilenildiği, %32,1 oranında ilgilenilmediği sonucunu elde etmiştir (Tunç, 2013: 189). 12 yıllık sürede ve TR22 Bölgesinde uygulanan aynı anketler muhatap alınma oranının %95,1'e çıktığı tespit edilmiştir.

TR22 Bölgesinde SYDV Hizmet Binalarından Memnuniyet Düzeyi

TR22 Bölgesinde Balıkesir ve Çanakkale merkezde toplamda dört adet SYDV hizmet binası bulunmaktadır. Balıkesir Karesi SYDV, Çanakkale SYDV, Altıeylül SYDV ve Balıkesir SYDV Başkanlığının hizmet binaları şehir merkezindedirler ve ihtiyaç sahiplerinin kurumlara ulaşım imkânları oldukça rahattır.

TR22 Bölgesinde yer alan SYDV'lerin hizmet binalarının memnuniyeti konusunda 732 hanenin cevaplamış olduğu anket sorusu “SYDV'lerin hizmet binasından ve hizmet ortamından memnun musunuz?” olarak sorulmuş ve cevapları Tablo 50’de detaylandırılmıştır. Tablo 50’ye göre anket sorusunu cevaplayan hane halklarından 36 tanesi (%4,9)’u konu hakkında fikrinin olmadığını, 3 tanesi (%0,4)’ü memnun olmadığını, 9 tanesi (%1,3)’ü çok az memnun olduğunu, 28 tanesi (%3,8)’i orta düzeyde memnun olduğunu, 656 tanesi (%89,6)’sı tamamen memnun olduğunu ifade etmiştir. Anketin değerlendirmesi sonucunda TR22 Bölgesinde yer alan SYDV'lerin hizmet binası gerek ulaşım, gerek ortam açısından hizmet alan ihtiyaç sahiplerinin %93,7 oranın taleplerini karşıladığı belirlenmiştir.

Tablo 50

TR22 Bölgesinde bulunan hizmet binalarından memnun kalma düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	36	4,9
2	Memnun değilim	3	0,4
3	Çok az memnunum	9	1,3
4	Orta düzeyde memnunum	28	3,8
5	Tamamen memnunum	656	89,6
Toplam		732	100

TR22 Bölgesindeki SYDV'lerin ulaşım kolaylığı, temizlik, düzen, ihtiyaç sahiplerinin yoğunluk sırasında bekleyebileceği alanların olması, sıra beklerken oturma imkânı sağlamaları açısından beklentilerini karşıladığı tespit edilmiştir. Kurumların birçoğuna yürüyerek ulaşım sağlanması maddi anlamda sıkıntı yaşayan ihtiyaç sahiplerine kolaylık sağlamaktadır.

TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanlardan Hane Halklarının Memnun Kalma Düzeyi

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin sunmuş olduğu hizmetlerin etkinliği ve verimliliğinin doğru olarak araştırılabilmesi için hizmeti alanların ve hizmeti sunanları ayrı ayrı değerlendirmelerinin yapılması gereklidir. Bu bağlamda verilerin sağlıklı olarak elde edilebilmesi için hizmeti alanlar (ihtiyaç sahibi hane halkları) ve hizmeti sunanlar (vakıf personeli ve muhtarlar) olarak araştırma pek çok aktörün görüşü alınarak hazırlanmıştır. Bu bağlamda ankete çok fazla aktörün dâhil edilmesi süreci hem hizmeti alanlar açısından hem de hizmeti sunanlar açısından farklı boyutlarda değerlendirme imkânı sunmuştur. Aslında süreç içerisinde değerlendirilen hizmeti alanların, hizmet sunanlardan ve sunulan hizmetlerden memnuniyet düzeyinin belirlenmesi ve hizmeti sunanların da hizmeti alanların açısından memnuniyet düzeyinin belirlenmesi önemlidir.

Hizmeti alanlar yani hane halkları açısından hizmeti sunanlarla ilgili bir değerlendirme yapılabilmesi için ankete katılan hane halklarına “SYDV’lerden sosyal yardım alırken mülki idare amirleri size yardımcı oluyor mu?” sorusu sorulmuş ve sorunun değerlendirmesi ile ilgili Tablo 51 oluşturulmuştur. Tablo 51’de ankete katılan 732 hanenin soruya verdiği cevapların dağılımı gösterilmektedir. Tablo 51’e göre ankete dahil olan hanelerin 318 tanesi (%43,4)’ü fikrim yok, 35 tanesi (%4,8)’i yardımcı olmuyor, 42 tanesi (%5,7)’si çok az yardımcı oluyor, 56 tanesi (%7,7)’si orta düzeyde yardımcı oluyor ve 281 tanesi (%38,4)’ü tamamen yardımcı oluyor olarak soruyu cevaplamışlardır. Cevaplar değerlendirildiğinde konuyla ilgili fikri olmayanlar %43,4 gibi yüksek bir derecededir. Kişilerin soruya bu şekilde cevap vermeleri ya memnuniyetsizliklerini dile getirmemek istemelerinden ya da gerçekten konuyla ilgili fikir sahibi olmamalarından kaynaklanmaktadır. Belli bir kesim bu tarz sorularla karşı karşıya kaldıklarında duraksayarak soruları cevaplamışlardır. Anketi uygulayan kişiye bu soruları cevaplamamaları durumunda sosyal yardımlarında herhangi bir kesintiye neden olup olmayacağı sorulmuştur. Soruları cevaplamalarının sosyal haklarında herhangi bir kesintiye neden olmayacağı ve anketlerde hiç kimsenin özel bilgilerinin olmadığı belirtildikten sonra hane halklarından soruları cevaplamaları rica edilmiştir. Anket sonuçları değerlendirildiğinde mülki idare amirlerinin tamamen yardımcı oluyor ve orta düzeyde yardımcı oluyor olarak cevaplayan hane sayısı 337 yani %46,1’lık kesimdir.

Sonuç olarak anketin mülki idare amirlerini değerlendirilmesi sorusu ankete katılanlar tarafından tam anlamıyla yardımcı olmuyor olarak yorumlanabilmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki başka bir neden de ankete katılan genç grubun ve çok yaşlı grubun konuya tam anlamıyla hâkim olmamasından da kaynaklanmaktadır.

Tablo 51

TR22 Bölgesi hane halklarının mülki idare amirlerinden memnun kalma düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	318	43,4
2	Yardımcı olmuyor	35	4,8
3	Çok az yardımcı oluyor	42	5,7
4	Orta düzeyde yardımcı oluyor	56	7,7
5	Tamamen yardımcı oluyor	281	38,4
Toplam		732	100

Tunç'un 2013 yılında aynı anketlerle yaptığı çalışması incelendiğinde ihtiyaç sahipleri %52,30 oranında kendilerine mülki idare amirlerinin destek olmadığı ya da çok az destek olduğu ve %39,47 oranında orta düzeyde veya tamamen destek olduğu tespit edilmiştir (Tunç, 2013:190-191). Tunç'ta bu soru yanıtlanırken bazı kesimin soruyu fikrim yok diyerek cevaplamak istemediğini de belirtmektedir.

“SYDV'den sosyal yardım alırken vakıf müteveli heyeti size yardımcı oluyor mu?” sorusuna verilen cevaplar 52'de gösterilmiştir. Tablo 52'ye göre ankete katılan 732 hane halklarından 372 tanesi (%50,8)'i fikrim yok, 35 tanesi (%4,8)'i yardımcı olmuyor, 40 tanesi (%5,5)'i çok az yardımcı oluyor, 44 tanesi (%6)'sı orta düzeyde yardımcı oluyor, 241 tanesi (%32,9)'u tamamen yardımcı oluyor cevaplarını vermiştir. Fikrim yok yanıtını veren kişilerin pek çoğunun müteveli heyeti ve SYDV'lerin bağlantısı hakkında bilgi sahibi olmadıkları, belli bir kesimin de sosyal yardımların kesilmesinden tedirgin olduklarından dolayı bu şekilde bir cevaplandırma yapmayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Soru değerlendirildiğinde %38,9 oranında orta düzeyde ve tamamen yardımcı oluyor sonucuna ulaşılmıştır. Ancak müteveli heyetiyle ilgili olarak istenilen düzeyde etkin ve verimli bir sonuç elde edilememiştir.

Tablo 52

TR22 Bölgesinde hane halklarının müteveli heyetinden memnun kalma düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	372	50,8
2	Yardımcı olmuyor	35	4,8
3	Çok az yardımcı oluyor	40	5,5
4	Orta düzeyde yardımcı oluyor	44	6
5	Tamamen yardımcı oluyor	241	32,9
Toplam		732	100

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde aynı anketlerle yapmış olduğu araştırma karşılaştırıldığında %44,60 oranında destek olmuyor ya da çok az destek oluyor, %29,04 oranında orta düzeyde yardımcı oluyor ya da tamamen destek oluyor şeklinde soruyu yanıtlamışlardır (Tunç, 2013: 192). Tunç'ta yapmış olduğu çalışmada bazı kesimin 2025 yılında yapılan çalışmada olduğu gibi konu hakkında görüşlerini belirtmek istemediğini ifade etmiştir.

TR22 Bölgesinde 732 haneye uygulanan ankette personel memnuniyetinin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi amacıyla "SYDV'den sosyal yardım alırken SYDV personeli size yardımcı oluyor mu?" sorusu sorulmuş ve sorunun cevapları Tablo 53'de gösterilmiştir. Tablo 53'e göre ankete katılan hanelerin 25 tanesi (%3,4)'ü fikrim yok, 9 tanesi (%1,2)'si yardımcı olmuyor, 26 tanesi (%3,6)'sı çok az yardımcı oluyor, 53 tanesi (%7,2)'si orta düzeyde yardımcı oluyor, 619 tanesi (%84,6)'sı tamamen yardımcı oluyor olarak cevaplamıştır. Bu bağlamda %84,6 oranında tamamen yardımcı olunuyor seçeneğiyle personelin ihtiyaç sahiplerine istenilen düzeyde yardımcı olduğu sonucu elde edilmiştir. %4,8'lik kesim personelin kendilerine yardımcı olmadıklarını düşünmektedirler. Bunun en büyük sebebi de bazı ihtiyaç sahiplerinin haftanın belirli günlerinde kuruma gelerek ihtiyaç dilekçesi vb. başvurularda bulunmaları, her yaptıkları başvurunun kendilerine yardım olarak geri döneceğini ve başvuruları kabul görmediğinde personelin bu durumu engellediklerini düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak süreç bu şekilde ilerlemediği için ihtiyaç sahibi olan bu kesim personelin çalışma koşullarını zorlaştırmanın yanında diğer ihtiyaç sahiplerinin de sosyal yardımlarını ellerinden almaya çalışmaktadır.

Tablo 53

TR22 Bölgesinde hane halklarının SYDV personelinden memnun kalma düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzde
1	Fikrim yok	25	3,4
2	Yardımcı olmuyor	9	1,2
3	Çok az yardımcı oluyor	26	3,6
4	Orta düzeyde yardımcı oluyor	53	7,2
5	Tamamen yardımcı oluyor	619	84,6
Toplam		732	100

Tunç'un 2013 yılında yapmış olduğu çalışma incelendiğinde vakıf personelinin orta düzeyde veya tamamen destek olma durumu %76 oranında olduğu belirlenmiştir (Tunç, 2013: 191).

TR22 Bölgesinde anket uygulanan hane halklarının muhtarlar ile olan ilişkilerinin değerlendirilebilmesi amacıyla "SYDV'den sosyal yardım alırken muhtarlar size yardımcı oluyor mu?" sorusu sorulmuştur. Bu soru ile ilgili Tablo 54 oluşturulmuştur. Tablo 54 incelendiğinde ankete katılan hane halklarının soruya verdikleri cevaplar şu şekilde tespit edilmiştir. Hane halklarından 156 tanesi (%21,3)'ü fikrim yok, 263 tanesi (%36)'sı yardımcı olmuyor, 31 tanesi (%4,3)'ü çok az yardımcı oluyor, 50 tanesi (%6,8)'i orta düzeyde yardımcı oluyor, 232 tanesi (31,6)'sı tamamen yardımcı oluyor diye cevaplamışlardır. Fikir beyan etmeyenler dikkate alınmadığında muhtarın kendilerine yardımcı olmadığı ya da çok az düzeyde yardımcı olduğunu ifade edenlerin sayısı 294 %40,3, orta düzeyde yardımcı olduğunu ve tamamen yardımcı olduğunu ifade edenlerin sayısı 282 %38,4 olarak tespit edilmiştir. Anket sırasında yapılan görüşmelerde pek çok ihtiyaç sahibinin fikir beyanında bulunmayanlarda dahil olmak üzere muhtarların sosyal yardımları yakın ilişkide bulundukları akraba, eş, dost gibi kişilere verdiklerini gerçek ihtiyaç sahiplerini yardımlardan mahrum bıraktıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 54

TR22 Bölgesinde hane halklarının muhtarlardan memnun kalma düzeyi

S.No	Cevaplar	Hane Halkı	Yüzdesi
1	Fikrim yok	156	21,3
2	Yardımcı olmuyor	263	36
3	Çok az düzeyde yardımcı oluyor	31	4,3
4	Orta düzeyde yardımcı oluyor	50	6,8
5	Tamamen yardımcı oluyor	232	31,6
Toplam		732	100,0

Tunç 2013 yılında yapmış olduğu çalışmasında ankete katılan hanelerin %64 oranla muhtarların kendilerine destek olmadıkları ya da çok az destek oldukları sonucuna ulaşmıştır (Tunç, 2013: 192).

TR22 Bölgesinde hane halklarına uygulanan anketlerde hizmeti sunan kesimden memnun kalma derecesi Tablo 55 değerlendirildiğinde hane halklarının en memnun kaldığı kesim SYDV personeli en memnuniyetsiz kaldığı kesim muhtarlar olarak tespit edilmiştir. Tablo 55 tamamen memnun ve orta düzeyde memnun kalan hane halklarının verileriyle oluşturulmuştur. Hane halkları mülki idare amirlerinden ikinci sırada memnun kalmışlardır. Mülki idari amirlerini müteveli heyeti takip etmekte en son olarak muhtarlar memnuniyet sıralamasında en son sırada yer almaktadırlar. Vakıf personeli dışında hizmet sunan kesimden, hizmeti alan kesim tam anlamıyla memnun değildir. Bu durumda hizmetlerin sunulmasında etkin ve verimli sonuçların elde edilmesini sınırlamaktadır. Bu bağlamda hizmeti sunuların hizmeti alanlarla olan ilişkilerini güçlendirmeleri gerekmektedir.

Tablo 55

TR22 Bölgesinde hizmet sunanların memnuniyet derecesi

S.No	Tamamen ve Orta Düzeyde Memnun Kalınan	Ayrı Değerlendirme Yüzdesi	Hane Halkı
1	SYDV Personeli	91,8	672
2	Mülki İdari Amirler	46,1	337
3	Müteveli Heyeti	38,9	285
4	Muhtarlar	38,4	282
Toplam			1576

3.2.5. TR22 Bölgesinde SYDV'lerden Yardım Alan Hanelerin Yoksulluk Değerlendirmesi

TR22 Bölgesinde 732 haneye uygulanan ankette hanelerin kendilerini yoksul olarak görüp görmediklerinin belirlenebilmesi ve yoksulluklarının kaynağının tespit edilebilmesi için “Kendinizi yoksul olarak görüyor musunuz? Kendinizi yoksul olarak görüyorsanız bunun nedeni nedir?” şeklinde bağlantılı iki soru sorulmuştur. Kişilerin kendilerini yoksul olarak görüyorum demeleri halinde ikinci soru sorulmuş ve ikinci soruda yoksulluğun sebebi olabilecek 16 seçenekten en fazla üç tanesinin seçilmesi istenmiştir. Araştırmaya katılan ve kendini yoksul hissettiğini söyleyen haneler yoksulluğun sebebi olarak en az bir seçenek seçmişlerdir. Bu çerçevede 732 hane halkından 623 tanesi (%85,1)’i kendini yoksul olarak gördüğünü, 109 tanesi (%14,9)’u kendini yoksul olarak görmediğini ifade etmiştir. Kendini yoksul hisseden hane halklarının hangi nedenle kendini yoksul hissettiği Tablo 56’da gösterilmiştir.

Tablo 56 hane halklarının verdiği cevaplarla oluşturulmuştur. Tablo 56’ya göre hane halkları toplam 16 seçenekte 1394 cevap vermişlerdir. Ankete katılan ve kendini yoksul hisseden 623 hanenin tüm seçenekleri seçerek cevap vermesi durumunda 1869 cevabın olması gerekirdi bu çerçevede değerlendirildiğinde hane halklarının bir kısmı 3 tane, bir kısım 2 tane ve bir kısım 1 tane yoksulluk nedeni seçmiş ve toplamda 1394 tane seçilmiş yoksulluk nedeni ortaya çıkmıştır. Yoksulluğun nedenini ankete dahil olan hane halklarının 153 tanesi (%11)’i kaderimin böyle olması, 19 tanesi (%1,3) tembelliğimden, 325 tanesi (%23,3)’ü bir mesleğimin olmaması, 198 tanesi (%14,2)’si adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan, 130 tanesi (%9,3)’ü ailemden destek görmediğimden, 22 tanesi (%1,6)’sı Allah bazı kullarını yoksullukla imtihan ettiği için, 6 tanesi (%0,4)’ü paramı nasıl değerlendireceğimi bilmiyor olmamdan, 4 tanesi (%0,3)’ü alkol ve diğer maddeleri kullanmamdan, 159 tanesi (%11,4)’ü eğitimsizliğimden, 110 tanesi (%7,9)’u yoksul bir mahallede oturuyor olmamdan, 29 tanesi (%2,1)’i şanssızlığımdan, 57 tanesi (%4,2)’si annesiz ve/veya babasız büyüdüğümünden, 12 tanesi (%0,9)’u miras kalmamasından, 166 tanesi (%11,9)’u ülke ekonomisinin zayıf olmasından, 2 tanesi (%0,1)’i yöneticilerin doğru karar vermemesinde, 2 tanesi (%0,1)’i gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ankette yer alan soruların dışında ankete katılan bazı hane halkları eşlerinin vefat etmiş olmasının hanenin yoksulluğunu arttırdığını, eşinin yaşadığı

sürede çalışıp evin geçimini sağladığına değinmişlerdir. Bu hanelerde SYDV'ye başvuru süreci eşin vefatıyla ekonomik sıkıntı içine girilmesiyle olmuştur. Ankete katılan bazı hanelerde eşlerinden boşandıktan sonra yoksulluk sürecine girdiğini belirtmiştir. Bazı hanelerde yaşayanlarda yoksulluklarının sebebinin rahatsızlık olduğunu dile getirmişlerdir. İhtiyaç sahipleri rahatsız olduklarından dolayı herhangi bir işte çalışamadıklarını ve bu durumun da onları yoksullaştırdığını sonuç olarak SYDV'lere başvurdıklarını ve kurumdan aldıkları yardımlarla hayatlarına devam etmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 56

TR22 Bölgesinde hane halklarının yoksulluğunun sebebi

S.No	Yoksulluğun Sebebi	Neden Olarak Seçen Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Bir mesleğimin olmamasından	325	23,3
2	Adil bir toplumda yaşamıyor olmamdan	198	14,2
3	Yoksulluğumun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmakta	166	11,9
4	Eğitimsizliğimden	159	11,4
5	Kaderimin böyle olmasından	153	11
6	Ailemden destek görmediğimden	130	9,3
7	Yoksul bir mahallede oturuyor olmamdan	110	7,9
8	Annesiz ve/veya babasız büyüdüğümünden	57	4,2
9	Şanssızlığımdan	29	2,1
10	Allah bazı kullarını yoksullukla imtihan ettiği için	22	1,6
11	Tembelliğimden	19	1,3
12	Miras kalmamasından	12	0,9
13	Paramı nasıl değerlendireceğimi bilmiyor olmamdan	6	0,4
14	Alkol ve diğer maddeleri kullanmamdan	4	0,3
15	Yoksulluğun nedeni, yöneticilerin doğru kararlar vermemesinden	2	0,1
16	Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden	2	0,1
Toplam		1394	100

Yoksulluğun nedeni olarak hane hakları en fazla bir mesleğimin olmaması, adil bir toplumda yaşamıyor olmak, ülke ekonomisinin zayıf olması, eğitimsizliğimden, kaderimin böyle olması, ailemden destek görmediğimden, yoksul bir mahallede oturma nedenlerini seçmişlerdir. Bu nedenler yoksulluğun ana nedenleri olarak baskındır.

3.2.6. TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerinin Sosyal Yardımlardan Yararlanma Sebepleri

Çalışma kapsamında TR22 Bölgesinde uygulanan ankette yer alan “Neden sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yapmış oldukları sosyal yardımları alıyorsunuz?” sorusuyla bölgede ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımlardan yararlanma sebepleri bulunmaya çalışılmıştır. Soru ile bağlantılı olarak Tablo 57’de TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin SYDV’lerin sunmuş oldukları sosyal yardımlardan yararlanma sebepleri gösterilmiştir. Elde edilen verilerle oluşturulan tabloya bakıldığında ankete katılan hane halklarından 10 tanesi (%1,4)’ü aile bütçesine katkı sağlamak, 5 tanesi (%0,7)’si boşanma, 26 tanesi (%3,5)’u rahatsızlık, 21 tanesi (%2,9)’u eşinin cezaevinde olması, 28 tanesi (%3,8)’i çocuklarına baktığı için çalışamadığından, 2 tanesi (%0,3)’ü ekonomik yetersizliklerden, 30 tanesi (%4,1)’i herhangi bir geliri olmadığından, 97 tanesi (%13,2)’si engelli olduğu için çalışamadığından, 342 tanesi (%46,7)’si ihtiyaçtan, 4 tanesi (%0,5)’i işsizlikten, 127 tanesi (%17,3)’ü yaşlı olduğu için çalışamadığından, 40 tanesi (%5,6)’sı yoksulluktan dolayı sosyal yardımlardan yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 57

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımlardan yararlanma sebepleri

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Aile Bütçesine Katkı	10	1,4
2	Boşanma	5	0,7
3	Rahatsız	26	3,5
4	Eşi Cezaevinde	21	2,9
5	Çocuklarından dolayı çalışamadığından	28	3,8
6	Ekonomik yetersizlik	2	0,3
7	Engelli olduğu için çalışamadığından	97	13,2
8	Herhangi bir geliri olmadığından	30	4,1
9	İhtiyaç	342	46,7

Tablo 57'nin devamı

10	İşsiz	4	0,5
11	Yaşlı olduğu çalışmıyor	127	17,3
12	Yoksulluk	40	5,6
Toplam		732	100

3.2.7. TR22 Bölgesinde Hanelerin Sosyal Yardım Sistemine Dair Düşünceleri

Çalışma kapsamında TR22 Bölgesinde yer alan hanelerle yapılan görüşmeler çerçevesinde bölgede yaşayan ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardım sistemiyle ilgili düşünceleri şu şekilde ifade edilmektedir. İhtiyaç sahiplerinin bir kısmı devletin sosyal yardımları sunma zorunluluğu olduğu düşünülmektedir. Yardımlardan yararlanan bazı ihtiyaç sahipleri sunulan yardımları birer imkân olarak nitelendirmekte, yardımların günü kurtarma olarak algılamamakta, yardımları geçim kaynağı olarak görmektedir. Belli bir kesimde de yapılan yardımların geçici olduğunun farkında olarak sadece şartlarını düzenleyene kadar sürece dahil olmaktadır.

Tablo 58'de ankete katılan hane halklarına “Çocuklarınızın gelecek dönemde bir yetişkin olarak SYDV’lerden sosyal yardım almasını ister misiniz?” sorusuna 186 hane (%25,4)’ü evet alsınlar, 546 hane (%74,6)’sı hayır alsınlar cevabını vermişlerdir. Evet, alsınlar diyen birçok kişi “devletin sunduğu böyle bir imkân varken çocuklarımda yararlansın isterim” diye belirtmiştir. Soruya hayır diyen bir kısım da çocuğumun ihtiyacı olması halinde almasını isterim, ihtiyacı yoksa çalışarak geçimini sağlayabilir olarak soruyu detaylandırmışlardır.

Tablo 58

TR22 Bölgesinde hane halkları çocuklarının sosyal yardımlardan yararlanmalarına ilişkin düşünceleri

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Evet alsınlar	186	25,4
2	Hayır alsınlar	546	74,6
Toplam		732	100

TR22 Bölgesinde Hangi Kurumun Sosyal Yardım Sürecini Daha İyi Yöneteceğine İlişkin Düşünceler

TR22 Bölgesinde uygulanan ankette “Sizce sosyal yardımı hangi kurum yapsa daha iyi yapar?” sorusu sorulmuştur. Soru ile ilgili Tablo 59 oluşturulmuştur. Ankete cevap veren 732 hane halkının 502 tanesi (%68,6)’sı SYDV’leri, 87 tanesi (%11,9)’u diğer seçeneğini, 73 tanesi (%10)’u belediyeleri, 50 tanesi (%6,8)’i Sosyal Hizmetleri (Aile ve Sosyal Hizmetler İl/İlçe Müd.), 13 tanesi (%1,8)’i Vakıflar Bölge Müdürlüğünü, 4 tanesi (%0,5)’i doğrudan valilik ve kaymakamlıkları, 3 tanesi (%0,4)’ü bağımsız özel dernek ve vakıfları seçerek soruyu cevaplamışlardır. Ankette SYDV’lerin yoğun olarak çıkmasının sebeplerinden biri görüşülen hane halklarının SYDV’lerin yardım konusunda onları geri çevirmemesinden, onların arkasında olmasından ve sürekli yardımlarla onları desteklemesinden kaynaklanmaktadır. Görüşülen haneler anket sorusu dışında devlete ait tüm kurumlarının yardım yapmasının ve hepsinden yararlanmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 59

TR22 Bölgesinde hane halklarının süreç içinde hangi kurumun sosyal yardımlarını devam ettirmesi gerektiğine dair düşünceleri

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Belediyeler	73	10
2	SYDV'ler	502	68,6
3	Sosyal Hizmetler (Aile ve Sosyal Hizmetler İl/İlçe Müd.)	50	6,8
4	Vakıflar Bölge Müdürlüğü	13	1,8
5	Doğrudan valilik veya kaymakamlık	4	0,5
6	Bağımsız özel dernek ve vakıflar	3	0,4
7	Diğer	87	11,9
Toplam		732	100

Tunç’un 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada %39,26 oranında sosyal yardım sürecini SYDV’lerin yapmasının daha etkili ve yerinde olacağı sonucu ortaya çıkmıştır (Tunç, 2013: 204). 2025 yılında yapılan çalışma sonucunda yani 12 yıl içinde

SYDV’lerden yardımda bulunmasını isteyen hane yüzdesinde gözle görülür artış meydana gelmiştir.

TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerine En Fazla Sosyal Yardımda Bulunanlar

TR22 Bölgesinde anket uygulanan hanelere “En çok sosyal yardım desteğinin kimden alıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Sorunun cevabı Tablo 60’de gösterilmiştir. Tablo 60 detaylı olarak incelendiğinde anket uygulanan hane halklarının 96 tanesi (%13,1)’i akrabalarından, 24 tanesi (%3,3)’ü komşulardan, 25 tanesi (%3,4)’ü hayırsever vatandaşlardan, 529 tanesi (%72,3)’ü devletten, 7 tanesi (%0,9)’u bağımsız özel dernek ve vakıflardan, 51 tanesi (%7)’si diğer olarak cevaplamışlardır. Anket çerçevesinde görüşülen hane halklarının en çok desteği devletten aldığı görülmektedir. Akraba ve komşulardan hiç destek görmüyor musunuz diye sorulduğunda “akrabalarımızın veya komşularımızı kazançları ancak kendilerine yetiyor”, “komşularımız ve akrabalarımız da SYDV’lerden yardım alıyorlar onlar da ihtiyaç sahibi “ve “akraba ve komşularımız gelirleri olmasına rağmen yardımda bulunmuyor” gibi cevaplarla sorunun yanıtını detaylandırmışlardır.

Tablo 60

TR22 Bölgesinde hanelerin en çok destek aldığı kişiler

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Akrabalar	96	13,1
2	Komşular	24	3,3
3	Hayırsever vatandaşlar	25	3,4
4	Devlet	529	72,3
5	Bağımsız özel dernek ve vakıflar	7	0,9
6	Diğer	51	7
Toplam		732	100

Tunç’un 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada %70,14 oranında ihtiyaç sahiplerinin en fazla desteği devletten aldığı tespit edilmiştir (Tunç, 2013: 204-205). Tunç’un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışma ile 2025 yılında yapılan çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir.

TR22 Bölgesinde Hane Haklarının Sosyal Yardımların Yapılması Konusundaki Önerileri

Çalışmanın sonuçlarının daha sağlıklı elde edilebilmesi açısından yardım sürecinden yararlanan kişilerin önerileri oldukça önemlidir. Çünkü süreçte mağdur olan ve yoksulluğu en derinden yaşayan ihtiyaç sahiplerinin yardımlar konusundaki düşünceleri ve önerileri sunulacak olan yardımlara daha fazla katkı sağlamaktadır. Ankete katılan hane halklarına yardım sürecinin daha fazla geliştirilebilmesi için ankette “SYDV’den size yapılan yardımların yapılma biçimine ilişkin olarak bir öneriniz var mı? (nasıl yapılırsa daha iyi olur?)” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar çerçevesinde Tablo 61 oluşturulmuştur. Tablo 61 incelendiğinde ankete katılan hane halklarının cevapları şu şekilde detaylandırılmaktadır. Hane halklarından 41 tanesi (%5,6)’sı yardımların adil ve eşit olarak dağıtılmasını, 45 tanesi (%6,1)’sı yapılan yardımların detaylı bir şekilde araştırılmasını, 18 tanesi (%2,5)’i Türkiye aile desteklerinin geri gelmesini, 2 tanesi (%0,2)’si verilen sosyal yardımların ailedeki kişi sayısına göre düzenlenmesini, 8 tanesi (%1,1)’i çocuğu olan kadınlara daha fazla yardım yapılması ve iş kolaylığı sağlanmasını, 145 tanesi (%19,8)’i yardım miktarlarının ve sayılarını yeterli olmadığı, arttırılması gerektiğini ve yardımların sürekli olarak yapılması gerektiğini, 20 tanesi (%2,8)’i dul maaşlarının arttırılması ve aylık olarak verilmesini, 1 hane (%0,1)’i Avrupa’dakine benzer sosyal yardım sistemine geçilmesini, 7 tanesi (%1)’i çocuğu olan annelere çocukları okula başlayana kadar destek verilmesini, 20 tanesi (%2,8)’i engelli aylıklarının arttırılmasını ve kişilerin engelli oldukları göz önünde bulundurularak iş imkânı sağlanmasını, 3 tanesi (%0,3)’ü ev hanımlarına emeklilik hakkı verilmesini ya da maaşa bağlanmasını, 5 tanesi (%0,7)’si tanesi ihtiyaç sahiplerine iş imkânlarının arttırılmasını, 13 tanesi (%1,8)’i ihtiyaç sahiplerine kira yardımı imkânı sunulmasını, 10 tanesi (%1,4)’ü sosyal yardımların asgari ücret seviyesinde olmasını, 10 tanesi (%1,4)’ü kanser hastalarına sosyal yardımların arttırılmasını, 1 tanesi (%0,1)’i sosyal yardımların kişilerin rahatsızlık durumuna göre sürekli hale getirilip arttırılmasını, 1 tanesi (%0,1)’i yardımların tek bir çatı altında toplanmasını, 1 tanesi (%0,1)’i yaşlı aylıklarının arttırılmasını önermiştir. 372 hane halkı (%50,8)’i sorulan açık uçlu soruya herhangi bir öneride bulunmamışlar, soruya cevap vermek istememişlerdir. 9 hane (%1,2) yapılan yardımların yeterli olduğunu ve süreçten memnun olduklarını yardımların yeterli düzeyde olduğunu belirtmiş ve bir öneride bulunmamışlardır. Sonuç olarak ankete katılan %48,2’lik kesim sosyal yardımların

geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konusunda yapılması gerekenlerle ilgili fikir beyan etmişlerdir. Soruyu 372 hane %50,8 soruyu fikrim yok olarak cevaplamışlardır.

Tablo 61

TR22 Bölgesinde hane halklarının sosyal yardım konusundaki önerileri

S.No	Öneri	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Yardımlar adil- eşit olarak dağıtılsın	41	5,6
2	Yardımlar detaylı olarak araştırılsın	45	6,1
3	Türkiye aile desteği geri gelsin	18	2,5
4	Sosyal yardımlar ailedeki kişi sayısına göre düzenlensin	2	0,2
5	Çocuğu olan kadınlara daha fazla yardım yapılsın, iş kolaylığı sağlansın	8	1,1
6	Sosyal yardım miktarı ve sayısı arttırılsın, devamlı yapılsın	145	19,8
7	Dul maaşları arttırılsın ve aylık olsun	20	2,8
8	Avrupa'dakine benzer sosyal yardım sistemine geçilsin	1	0,1
9	Çocuğu olan annelere okul dönemine kadar destek verilsin	7	1,0
10	Engelli aylıkları arttırılsın, iş imkânı sağlansın	20	2,8
11	Ev hanımlarına emeklilik hakkı /maaş bağlanması	3	0,4
12	İş imkânları arttırılsın	5	0,7
13	Kira yardımı	13	1,8
14	Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine asgari ücret seviyesinde olsun	10	1,4
15	Kanser hastalarına sosyal yardımlar arttırılması	10	1,4
16	Kişilerin rahatsızlıklarına göre yardımlar sürekli hale getirilip, arttırılması	1	0,1
17	Yardımlardan memnun	9	1,2
18	Yardımlar tek çatı altında toplansın	1	0,1
19	Yaşlı aylıkları arttırılsın	1	0,1
20	Önerisi yok	372	50,8
Toplam		732	100

Anket çerçevesinde görüşülen aileleri büyük bir çoğunluğu “lütfen evime gelip, bakın, buzdolabımı kontrol edin, eşyalarımın bakın ve ne kadar ihtiyaç sahibi olduğumu görün bu durumda olmasam gelip yardım istemem“, “sosyal yardımlar verilirken iyi araştırılsın yardımlar sadece gerçek ihtiyaç sahiplerine verilsin“, “yardımlar iyi araştırılsın kişilerin evleri, arabaları var ama yardım alıyorlar buna dikkat edilsin“, “engelli vatandaşlara yapabilecekleri işler verilir iş piyasasına dahil edilsin”, iş başvurusuna engelli vatandaşlar gittiklerinde verilen işlerin büyük çoğunluğunu engellerinden dolayı yerine

getiremediklerini ve bu durum engelli vatandaşları hem kırdığını hem de iş piyasasından uzaklaştırdığını ifade etmişlerdir. İş piyasasına katılmak isteyen anneler çocuklarından dolayı sürece katılamıyor ve belli bir yaşa kadar devlet kreşleri çocukları eğitim sürecine dahil edemiyor, özel kreşlerin çok pahalı olması çocuklu anneleri iş piyasasından uzaklaştırmaktadır.

Kanser hastaları daha fazla sosyal yardım talep etmektedir. Kanser hem maliyeti yüksek bir rahatsızlık hem de kişileri yıpratıcı bir rahatsızlık olduğu için bu hastaların çalışma imkânı söz konusu değildir. SYDV'lerin kanser hastalarını ayrı olarak değerlendirip onlara farklı türden yardım yapmaları daha doğru olacaktır.

Öneri kısmında çok fazla ihtiyaç sahibi değinmese de diğer soruları yanıtlarken ihtiyaç sahiplerinin hemen hemen tümü Türkiye aile desteklerinin kaldırılmasından şikâyetçidir. Bu yardımların kesilmesi pek çok hanede sıkıntılar yaratmış ve her görüşülen hane halkı bu yardım türünün tekrar verilmesini istemektedirler.

İhtiyaç sahiplerinin talep etmiş oldukları önerilerin SYDV'ler tarafından yerine getirilmesi yardımların daha etkin ve verimli olarak verilmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda hizmetlerin geliştirilip yeni düzenlemelerin sunulması gereklidir.

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde uyguladığı aynı anketlerle ihtiyaç sahiplerinden benzer önerileri elde etmiştir. Tunç'un çalışmasında; adil, aylık ve düzenli yapılmalı, aylık maaş verilsin, biraz daha artırılsın, çalışanlar da desteklensin, fakirlik maaşı verilsin, gerçekten yoksul olan kişilere yardım yapılsın, ihtiyacı olana öncelik verilsin, iyi araştırılıp yardım yapılsın, kıram karşılansın, özürlü ailelere öncelik tanınsın, şekilde önerilerde bulunulmuştur (Tunç, 2013: 206).

TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerinin Yoksulluktan Kurtulma Süresine Dair Düşünceleri

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahibi hanelere uygulanan anketin son sorusu "Aileniz ne zaman sonra sosyal yardım almayacak duruma gelir ve siz bu yoksulluktan

kurtulursunuz?“ olarak sorulmuş ve ailelerin yoksulluktan kurtulma zamanlaması değerlendirilmiştir. Bu soruyla bağlantılı olarak Tablo 62 oluşturulmuştur.

Tablo 62’ye göre yoksulluktan hane halklarının 349 tanesi (%47,7)’si hiçbir zaman kurtulamayacağını, 20 tanesi (%2,7)’si 1 yıl içerisinde kurtulacağını, 7 tanesi (%1)’i 2 yıl içerisinde kurtulacağını, 11 tanesi (%1,5)’i 2 yıldan sonra kurtulacağını, 25 tanesi (%3,4)’ü 5 yıldan sonra kurtulacağını ve 211 tanesi (%28,8)’i fikrim yok yanıtını vermiştir. Ankete katılan 109 hane (%14,9)’u kendini yoksul hissetmediği için bu soruyu cevaplamamıştır. Hiçbir zaman kurtulamayacağım ve yoksulluktan kurtulmayla ilgili fikrim yok cevabını seçen 560 hane (%76,5)’u süreç ile ilgili oldukça karamsardır. Bunun en büyük sebebi olarak yaşlılık, rahatsızlık, engellilik ve ekonominin bozuk olması gibi durumları belirtmişlerdir. Yine bu kesimin büyük bir kısmı çalışacak durumda olmadığını ve herhangi bir gelirlerinin de olmadığını ekleyerek sürecin belirsizliğine vurgu yapmışlardır. Yoksulluktan kurtulmayla ilgili 1 yıl içerisinde, 2 yıl içerisinde, 2 yıldan sonra ve 5 yıldan sonra olarak süre belirten 63 hane (%8,6)’sı hanede çocukların büyümesi, emekli olma, eşinin cezaevinden çıkması, çocuğunun okulunun bitmesi gibi beklentileri olduğu için sürece daha ılımlı bakmaktadırlar. Bu kesimin büyük bir kısmını onları sosyal yardım almaya zorlayan durumları ortadan kalktıktan sonra iş piyasasından aktif olarak yer almayı düşünmektedirler.

Tablo 62

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin yoksulluktan kurtulma süresi

S.No	Cevaplar	Hane Sayısı	Yüzdesi
1	Hiçbir zaman	349	47,7
2	1 yıl içerisinde	20	2,7
3	2 yıl içinde	7	1
4	2 yıldan sonra	11	1,5
5	5 yıl sonra	25	3,4
6	Fikrim yok	211	28,8
7	Yoksul olmadığını düşünüp cevap vermemiş	109	14,9
Toplam		732	100

109 hane halkı (%14,9)'u kiralarını çocuklarının ödemesi, yakınlarının da süreç içerisinde kendilerine yardımcı olmalarından, çöp işine, evlere temizliğe gitmelerinden ya da kendilerinden daha fazla yokluk yaşayan ve ihtiyaç sahibi kişiler olduğundan dolayı kendilerini yoksul görmediklerini belirtmişler ve bu soruyu cevaplamamışlardır. Bazı ihtiyaç sahipleri SYDV'lerin sunmuş oldukları imkânların kendilerini yoksul hissettirmediklerini de dile getirmişlerdir.

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışmada yoksulluğun ne zaman biteceğine dair haneler %92,6 oranında hiçbir zaman ya da fikrim yok cevabını verdikleri belirlenmiştir (Tunç, 2013: 206). Aynı çalışmada karamsar hane oranı 92,6 olarak belirlenmiştir. 2025 yılındaki %76,5 oranında karamsar hane halkı vardır. 2025 yılındaki çalışma ile Tunç'un çalışması karşılaştırıldığında sürece karamsar bakan kişi yüzdesinde azalma görülmüştür.

3.3. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Anket Sonuçları

Bu bölümde TR22 Bölgesinde hizmeti sunan SYDV vakıf personellerine ve muhtarlarına yapılan anket sonuçları değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçları tablolar haline getirilerek açıklanmıştır. Süreç ile ilgili mülki idare amirleri ve Balıkesir ilinde SYDV vakıf müteveli heyeti araştırmacının anketlerini doldurmamasından kaynaklı hizmet sunan ve anketleri dolduran mülki idari amirleri ve vakıf müteveli heyetlerinin anketleri değerlendirme dışında bırakılmıştır.

3.3.1. TR22 Bölgesinde Hizmet Sunanların Değerlendirilmesi

Bu başlık altında TR22 Bölgesinde hizmet sunan SYDV personeli ve bölge merkez mahalle muhtarlarının görev yılları, cinsiyetleri, meslekleri, yaşları ve unvanları değerlendirilmiştir.

TR22 Bölgesinde SYDV'lerde Görev Yapan Vakıf Personeli

Araştırma TR22 Bölgesinde SYDV'lerde çalışan ve ankete gönüllü olarak dahil olan 40 personel ile gerçekleştirilmiştir. TR22 Bölgesinde SYDV'lerde görev yapan

personel sayısı 53’dir. %75’lik katılımı ile araştırma tamamlanmıştır. Araştırma gönüllülük esasına dayandığı için ankete dahil olmak istemeyen SYDV personelleriyle anket süreci gerçekleştirilmemiştir.

Ankete katılan personel yaş aralığı Tablo 63’de detaylandırılmıştır. Tablo 63’e bakıldığında SYDV’lerde 20-30 yaş aralığında 6 personel (%15)’i, 31-40 yaş aralığında 19 personel (%47,5)’u, 41-50 yaş aralığında 8 personel (%20)’si, 51-60 yaş aralığında 3 personel (%7,5)’u ve yaş aralığını belirtmemiş 4 personel (%10)’u görev yapmaktadır. TR22 Bölgesinde görev yapan 40 personelin 23 tanesi (%57,5)’u kadın, 17 tanesi (%42,5)’u erkektir.

Tablo 63

TR22 Bölgesi SYDV personelinin yaş aralığı

S.No	SYDV Personel Yaş Aralığı	Personel Sayısı	Yüzdesi
1	20-30 yaş	6	15
2	31-40 yaş	19	47,5
3	41-50 yaş	8	20
4	51-60 yaş	3	7,5
5	Yaş belirtilmemiş	4	10
Toplam		40	100

TR22 Bölgesinde görev yapan vakıf personeline anket çerçevesinde “SYDV’deki göreviniz ne?” sorusu sorulmuştur. Soruyu cevaplayan görevli personel dağılımı şu şekildedir; 2 tane vakıf müdürü (%5)’i, 2 tane vakıf muhasebecisi (%5)’i, 11 tane sosyal yardım ve inceleme görevlisi (%27,5)’u, 5 tane büro görevlisi (%12,5)’u, 8 tane yardımcı hizmetler personeli (%20)’si, 6 tane soday eğitimcisi (%15)’i, 1 tane stajyer (%2,5)’u, 2 tane proje personeli (%5)’i, 3 tane vefa personeli (%7,5) şeklindedir. Bölgede ankete katılan vakıf personelinin görevlerine göre dağılımı Tablo 64’de gösterilmiştir.

Tablo 64

TR22 Bölgesinde ankete katılan SYDV’de görevli personelin görev dağılımı

S.No	SYDV’deki Görevi	Kişi Sayısı	Yüzdesi
1	Vakıf Müdürü	2	5
2	Vakıf Muhasebecisi	2	5
3	Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi	11	27,5
4	Büro Görevlisi	5	12,5
5	SODAM Eğiticisi	6	15
6	Vefa Personeli	3	7,5
7	Proje Personeli	2	5
8	Stajyer	1	2,5
9	Yardımcı Hizmetler	8	20
Toplam		40	100

TR22 Bölgesinde SYDV’lerde görev yapan personelin eğitim durumu Tablo 65’de belirtilmiştir. Tablo 65’e göre TR22 Bölgesinde ankete katılan 40 personelden 4 tanesi (%10)’u ilkokul mezunu, 8 tanesi (%20)’si lise ve dengi okul mezunu, 1 tanesi (%2,5)’u meslek yüksekokulu mezunu, 12 tanesi (%30)’u lisans mezunu, 15 tanesi (%37,5)’u yüksek lisans mezunu olarak tespit edilmiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde personelin %67,5’i üniversite ve üzeri mezunudur. Bu anlamda kurumda eğitim seviyesi oldukça yüksektir.

Tablo 65

TR22 Bölgesinde SYDV personelinin eğitim düzeyi

S.No	Vakıf Personeli Eğitim Düzeyi	Personel Sayısı	Yüzdesi
1	İlköğretim Mezunu	4	10
2	Lise ve Dengi Okul Mezunu	8	20
3	Meslek Yüksekokulu Mezunu	1	2,5
4	Lisans Mezunu	12	30
5	Yüksek Lisans Mezunu	15	37,5
Toplam		40	100

Araştırmacının kurumlarda bulunduğu süre içerisinde ankete katılan ya da katılmayan personelin büyük bir çoğunluğunun eğitim seviyesini yükseltme eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Kurum içerisinde üniversite sonrası yüksek lisans eğitimi alan

personel sayısı oldukça yüksektir ve çalışanların büyük çoğunluğunun çalışma arkadaşlarını ve Çanakkale SYDV müdürünün personelini yüksek lisans yapmaları konusunda çalışmaya teşvik ettiği görülmüştür. Bu durum kurum içinde olumlu ilişkilerin ön planda olduğunu, iş ve eğitim konusunda çalışanların birbirlerini rakip olmaktan öte takım arkadaşı olarak hareket ettikleri ve kurum yöneticilerinin de bunun bilincinde olarak çalışanlarına daha verimli işler yapmaları konusunda yönlendirdiği tespit edilmiştir.

TR22 Bölgesinde görev yapan SYDV personelinin görev süresi yapılan anket verileri sonucunda Tablo 66'da detaylı olarak gösterilmiştir. Tablo 66'ya göre SYDV'lerde çalışan 40 personelin 16 tanesi (%40)'ı 1-5 yıl aralığında, 6 tanesi (%15)'i 6-10 yıl aralığında, 12 tanesi (%30)'u 11-15 yıl aralığında, 5 tanesi (%12,5)'u 16-20 yıl aralığında, 1 tanesi (%2,5)'u 21 yıldan daha fazla zamandır kurumda görev almaktadır.

Tablo 66

TR22 Bölgesinde SYDV personelinin görev süresi

S.No	SYDV Personelin Görev Yıl Aralığı	Personel Sayısı	Yüzde
1	1-5 yıl	16	40
2	6-10 yıl	6	15
3	11-15 yıl	12	30
4	16-20 yıl	5	12,5
5	21 ve üzeri	1	2,5
Toplam		40	100

TR22 Bölgesinde Görev Yapan Muhtarlar

TR22 Bölgesinde çalışma kapsamında görev yapan 50 muhtardan 41 muhtar ile görüşme sağlanmış ve anket uygulaması yapılmıştır. Balıkesir ilinde 5 muhtar anket yapmak istememiş, 2 tanesine birden fazla defa gidilmesine rağmen ulaşılamamış sonrasında telefonda görüşme sağlanmış ancak rahatsızlıklarından dolayı onlarla da anket süreci tamamlanamamıştır. Çanakkale'de 2 muhtar birden fazla defa aranılıp ziyaret edilmesine rağmen ulaşılamamıştır. Balıkesir il merkezinde 40 mahalle, Çanakkale il merkezinde 10 mahalle vardır. TR22 Bölgesinde merkez illerde 50 mahalle muhtarının 41 tanesiyle %82 oranında görüşme sağlanmıştır.

Görüşülen muhtarların 13 tanesi (%31,7)’si kadın ve 28 tanesi (%68,3)’ü erkektir. Ankete katılan muhtarların yaş aralığı incelendiğinde 6 tanesi (%14,6)’sı 41-50 yaş aralığında, 31 tanesi (%75,6)’sı 51-60 yaş aralığında, 4 tanesi (%9,8)’i 61 yaş ve üzerindedir. Anket sonucunda elde edilen verilerle muhtarların yaşları Tablo 67’de gösterilmiştir.

Tablo 67

TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarların yaş dağılımı

S.No	Muhtar Yaş Aralığı	Muhtar Sayısı	Yüzdesi
1	41-50 Yaş	6	14,6
2	51-60 Yaş	31	75,6
3	61 ve üzeri	4	9,8
Toplam		41	100

Ankete katılım sağlayan muhtarların eğitim düzeyi ankette yer alan “eğitim durumunuz nedir?” sorusuyla elde edilmiştir. Soru ile bağlantılı olarak veriler çerçevesinde Tablo 68 oluşturulmuştur. Tablo 68’e göre ankete katılan 41 muhtarın eğitim düzeyi şu şekilde belirlenmiştir. Muhtarlardan 8 tanesi (%19,6)’sı ilkokul mezunu, 26 tanesi (%63,4)’ü lise ve dengi okul mezunu, 6 tanesi (%14,6)’sı meslek yüksekokulu mezunu, 1 tanesi (%2,4)’ü lisans mezunu olduğu belirlenmiştir.

Tablo 68

TR22 Bölgesinde muhtarların eğitim düzeyi

S.No	Eğitim Durumu	Muhtar Sayısı	Yüzde
1	İlkokul Mezunu	8	19,6
2	Lise ve Dengi Okul Mezunu	26	63,4
3	Meslek Yüksek Okulu Mezunu	6	14,6
4	Lisans Mezunu	1	2,4
Toplam		41	100

TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarlara ankette “ne kadar süredir muhtarlık görevini yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlarla Tablo 69 oluşturulmuştur. Tablo 69’a göre muhtarların 7 tanesi (%17)’si 1-5 yıl, 10 tanesi (%24,4)’ü 6-10 yıl, 5 tanesi (%12,2)’si 11-15 yıl, 5 tanesi (%12,2)’si 16-20 yıl, 8 tanesi (%19,5)’u 21-

25 yıl, 4 tanesi (%9,8)'i 26-30 yıl, 2 tanesi (%4,9)'u 31 yıl ve üzeri zamandır görevini yerine getirdiği tespit edilmiştir.

Tablo 69

TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarların görev yaptıkları süre

S.No	Muhtarların Görev Yılı	Muhtar Sayısı	Yüzdesi
1	1-5 yıl arası	7	17
2	6-10 yıl arası	10	24,4
3	11-15 yıl arası	5	12,2
4	16-20 yıl arası	5	12,2
5	21-25 yıl arası	8	19,5
6	26-30 yıl arası	4	9,8
7	31 yıl ve üzeri	2	4,9
Toplam		41	100

TR22 Bölgesinde yer alan muhtarlara meslekleri sorulduğunda 2 tanesi (%4,9)'u asker, 1 tanesi (%2,4)'ü belediye personeli, 1 tanesi (%2,4)'ü berber, 1 tanesi (%2,4)'ü çiftçi, 1 tanesi (%2,4)'ü direksiyon eğitmeni, 9 tanesi (%22)'si emekli, 9 tanesi (%22)'si esnaf, 1 tanesi (%2,4)'ü ev hanımı, 1 tanesi (%2,4)'ü genel sekreter, 1 tanesi (%2,4)'ü halkla ilişkiler, 1 tanesi (%2,4)'ü keresteci, 1 tanesi (%2,4)'ü maden teknikeri, 1 tanesi (%2,4)'ü makine ressamı, 1 tanesi (%2,4)'ü memur, 1 tanesi (%2,4)'ü muhasebeci, 1 tanesi (%2,4)'ü otobüs işletmecisi, 2 tanesi (%4,9)'ü serbest meslek, 1 tanesi (%2,4)'ü şoför, 1 tanesi (%2,4)'ü tamirci, 2 tanesi (%4,9)'u terzi, 1 tanesi (%2,4)'ü tesisatçı, 1 tanesi (%2,4)'ü ticaret erbabı olarak görev yaptıklarını ifade etmişlerdir.

TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunan Muhtar ve SYDV Personelinin Yoksulluk Değerlendirmesi

TR22 Bölgesinde SYDV'lerde görev yapan personellere ankette “Sizce yoksulluğun nedeni nedir? (Sadece üç seçenek işaretleyiniz)” sorusu 16 seçeneğiyle birlikte sorulmuş ve kendilerine en yakın üç seçeneğin seçilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sorulan soruyla SYDV personeline göre yoksulluğun nedenlerinin ne olduğu Tablo 70’de değerlendirilmiştir.

Tablo 70

TR22 Bölgesinde SYDV personeline göre yoksulluğun sebebi

S.No	Yoksulluğun Sebebi	Neden Olarak Seçen SYDV Personeli Sayısı	Yüzdesi
1	Kaderinin böyle olmasından	3	2,8
2	Tembelliğinden	17	15,6
3	Bir mesleğinin olmamasından	14	12,8
4	Adil bir toplumda yaşamıyor olmasından	9	8,2
5	Aileden destek görmediğinden	1	0,9
6	Allah bazı kullarını yoksullukla imtihan ettiği için	3	2,8
7	Parasını nasıl değerlendireceğini bilmiyor olmasından	4	3,7
8	Alkol ve diğer maddeleri kullanmasından	4	3,7
9	Eğitimsizliğinden	29	26,6
10	Yoksul bir mahallede oturuyor olmasından	2	1,8
11	Şansızlığından		
12	Annesiz ve/veya babasız büyüdüğünden	1	0,9
13	Miras kalmamasından	1	0,9
14	Yoksulluğunun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmakta	16	14,7
15	Yoksulluğun nedeni, yöneticilerin doğru kararlar vermemesinden	5	4,6
16	Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden		
Toplam		109	100

Tablo 70 detaylı olarak incelendiğinde personele göre yoksulluğun en büyük sebebi %26,6 oranıyla yoksulların eğitimsizliğinden, %15,6 oranıyla yoksulların tembelliğinden, %14,7 oranıyla yoksulluğun sebebi ülke ekonomisinin zayıf olmasından, %12,8 oranıyla yoksulun bir mesleğinin olmamasından %8,2 oranıyla adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda yoksulluğun asıl nedeni kişilerin kendilerini geliştirmemelerin kaynaklıdır.

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışmada da yoksulluğun nedenleri olarak; eğitimsizlikten, tembellikten, ülke ekonomisinin zayıf olması, yoksulun bir meslek sahibi olmaması ve adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan kaynakladığı yoğun olarak belirtilmiştir (Tunç, 2013: 215).

Aynı anketlerle 12 yıl sonra farklı bir bölgede yapılan çalışmada ihtiyaç sahiplerinin yardım sürecini alışkanlık haline getirdikleri, devletten her ay gelen bir maddi kazançları olduğu düşüncesiyle hareket ederek iş piyasasına dahil olmadıkları eğitimsiz, tembel bir şekilde hayatlarına devam ettikleri belirlenmiştir. Kısaca yoksulluğu sebebi devlet sisteminden daha çok bireylerin kendilerinden kaynaklanmaktadır.

TR22 Bölgesinde muhtarlara yapılan ankette “Sizce yoksulluğun nedeni nedir? (Sadece üç seçenek işaretleyiniz) “sorusu 16 seçeneğiyle birlikte sorulmuş ve kendilerine en yakın üç seçeneğin seçilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sorulan soruyla muhtarlara göre yoksulluğun nedenlerinin ne olduğu Tablo 71’de değerlendirilmiştir. Tablo 71 detaylı olarak incelendiğinde muhtarlara göre yoksulluğun en büyük sebebi %16,3 yoksulların tembelliğinden, %15,3 ülke ekonomisinin zayıf olmasından, %14,4 yoksulun bir mesleğinin olmamasından, %13,3 yoksulların eğitimsizliğinde, %11,2 yoksulların ailesinden destek görememesinde kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Tunç’un 2013 yılında muhtarlara yönelik yapmış olduğu çalışma ile yakın sonuçlar elde edilmiştir. Sorulan sorunun sonucunda yoksulluğun nedeni olarak; meslek sahibi olmama, tembellik, eğitimsizlik, adil bir toplumda yaşamıyor olmak, ülke ekonomisinin zayıf olmasından dolayı yoksulluğun ortaya çıktığını belirtmişlerdir (Tunç, 2013: 216).

Tablo 71

TR22 Bölgesinde muhtarlara göre yoksulluğun sebebi

S.No	Yoksulluğun Sebebi	Neden Olarak Seçen Muhtar Sayısı	Yüzdesi
1	Kaderinin böyle olmasından	2	2
2	Tembelliğinden	16	16,3
3	Bir mesleğinin olmamasından	14	14,4
4	Adil bir toplumda yaşamıyor olmasından	2	2
5	Aileden destek görmediğinden	11	11,2
6	Allah bazı kullarını yoksullukla imtihan ettiği için	2	2
7	Parasını nasıl değerlendireceğini bilmiyor olmasından	4	4,1
8	Alkol ve diğer maddeleri kullanmasından	5	5,1
9	Eğitimsizliğinden	13	13,3

Tablo 71'in devamı

10	Yoksul bir mahallede oturuyor olmasından	3	3,1
11	Şansızlığından		
12	Annesiz ve/veya babasız büyüdüğünden	5	5,1
13	Miras kalmamasından	2	2
14	Yoksulluğunun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmakta	15	15,3
15	Yoksulluğun nedeni, yöneticilerin doğru kararlar vermemesinden	4	4,1
16	Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden		
Toplam		98	100

3.3.2. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların (SYDV Personeli ve Muhtarlar) SYDV'lerin Kurumsal Etkinliğine Dair Düşünceleri

Araştırmanın bu kısmında TR22 Bölgesinde faaliyet gösteren SYDV'lerin hizmetlerinin etkin ve verimli olarak yerine getirilip getirilmediğinin SYDV personeli ve muhtarlar tarafından değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu bağlamda ankette yer alan ve ankete katılıp süreci değerlendiren personel ve muhtarların görüşleri ifade edilmiştir.

TR22 Bölgesinde İhtiyaç Sahiplerinin Sosyal Yardım Alma Sürecinin Bilinirliğinin Değerlendirilmesi

Bu başlık altında TR22 Bölgesinde yaşayan ve ihtiyaç sahibi olan kişilerin SYDV'nin sunmuş olduğu yardımlardan ne düzeyde yararlandığı ve sürece hâkim olup olmadıkları sorgulanmaktadır.

TR22 Bölgesinde görev yapan muhtarlara ve SYDV personeline uygulanan ankette "Vatandaşlar SYDV'lerden yardım alma yollarını biliyorlar mı?" sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplarla Tablo 72 oluşturulmuştur. Tablo 72 detaylı olarak incelendiğinde soruya fikrim yok cevabını veren muhtar yoktur, muhtarlardan 4 tanesi (%9,8)'i bilmiyorlar, 3 tanesi (%7,3)'ü çok az düzeyde biliyorlar, 14 tanesi (%34,1)'i orta düzeyde biliyorlar, 20 tanesi (%48,8)'i tamamen biliyorlar olarak cevaplamışlardır. SYDV personelinin 2 tanesi (%5)'i fikrim yok, 1 tanesi (%2,5)'u çok az biliyorlar, 17 tanesi

(%42,5)'u orta düzeyde biliyorlar, 20 tanesi (%50)'si tamamen biliyorlar olarak soruyu yanıtlamışlardır.

Tablo 72

TR22 Bölgesindeki ihtiyaç sahiplerinin SYDV'lerden yardım alma süreçlerine hâkim olma düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok			2	5
2	Bilmiyorlar	4	9,8		
3	Çok az biliyorlar	3	7,3	1	2,5
4	Orta düzeyde biliyorlar	14	34,1	17	42,5
5	Tamamen biliyorlar	20	48,8	20	50
Toplam		41	100	40	100

Muhtarların 34 tanesi (%82,9)'u ve SYDV personelinin 37 tanesi (%92,5)'u süreci tamamen veya orta düzeyde biliyorlar olarak soruya cevap vermişlerdir. Soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde TR22 Bölgesinde yer alan ihtiyaç sahiplerin çok büyük bir kısmını SYDV'lerden yardım alma yollarını bildiği bilgisine ulaşılmıştır.

Tunç'un 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada muhtarların sürece %69,5 ve SYDV personelinin %85 oranında ihtiyaç sahiplerinin sürece hâkim olduğunu düşündükleri tespit etmiştir (Tunç, 2013: 218). Bu bağlamda 2025 yılında yapılan çalışma ile 2013 yılında yapılan çalışma karşılaştırıldığında ihtiyaç sahibi vatandaşların sürece hâkim olma durumunun yükseldiği görülmektedir. Bu durumun oluşmasında teknolojinin gelişmesinin ve insanların bilgiye ulaşma imkânının gelişmesinin etkisi oldukça fazladır.

Ankette SYDV personeline ve muhtarlara daha önceki soruya benzer olarak "Sizce ihtiyacı olup da SYDV'lerin yaptığı sosyal yardım alma yollarını bilmeyen ve duymayan var mı?" sorusu sorulmuştur. Soruyla bağlantılı olarak Tablo 73 oluşturulmuştur. Anketten elde edilen verilerle oluşturulan Tablo 73 değerlendirildiğinde, muhtarlardan 21 tanesi (%51,2)'si SYDV'leri bilmeyen duymayan yok, 7 tanesi (%17)'si çok az bilmeyen duymayan var, 8 tanesi (%19,6)'sı orta düzeyde bilmeyen duymayan var, 5 tanesi

(%12,2)'si çok fazla bilmeyen duymayan var olarak soruyu cevaplamışlardır. 40 SYDV personelinin 11 tanesi (%27,5)'u SYDV'leri bilmeyen duymayan yok, 15 tanesi (%37,5)'u çok az bilmeyen duymayan var, 12 tanesi (%30)'u orta düzeyde bilmeyen duymayan var, 2 tanesi (%5)'i çok fazla bilmeyen duymayan var olarak soruyu cevaplamışlardır. Fikrim yok yanıtını veren olmamıştır. Bu bağlamda muhtarların %87,8'i ve SYDV personelinin %95'i ihtiyacı olup da SYDV'lerin yapmış oldukları yardım alma yollarını ihtiyaç sahiplerinin tamamen bildiği, çok az düzeyde süreci bilmeyen olduğu ve orta düzeyde bilenler olduğunu iletmışlerdir.

Tablo 73

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin SYDV'lerin sunmuş oldukları yardımları bilme düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok				
2	Bilmeyen duymayan yok	21	51,2	11	27,5
3	Çok az bilmeyen duymayan var	7	17	15	37,5
4	Orta düzeyde bilmeyen duymayan var	8	19,6	12	30
5	Çok fazla bilmeyen duymayan var	5	12,2	2	5
Toplam		41	100	40	100

Anket sırasında muhtarlarla yapılan görüşmelerde az da olsa sürece tam anlamıyla hâkim olmayan kişilerin çıktığını ve muhtarların bu şekilde bilgi sahibi olmayan ihtiyaç sahiplerini SYDV'lere yönlendirdiklerini bildirmişlerdir.

TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Mevzuatla İlgili Bilgi Düzeyi

TR22 Bölgesinde sosyal yardımların etkinliği ve verimliliğini ölçmek üzere yapılan çalışmada SYDV personeline ve muhtarlara “SYDV'lerin mevzuatına yeterince hâkim misiniz?” sorusu sorulmuştur. Soru çerçevesinde Tablo 74 oluşturulmuştur. Verilerle oluşturulan Tablo 74 incelendiğinde; muhtarlardan 1 tanesi (%2,4)'ü fikrim yok, 2 tanesi

(%4,9)'u hiç hâkim değilim, 1 tanesi (%2,4)'ü çok az hâkimim, 17 tanesi (%41,5)'u orta düzeyde hâkimim, 20 tanesi (%48,8)'i tamamen hâkimim cevabını vermişlerdir. SYDV personelinin 1 tanesi (%2,5)'u fikrim yok, 1 tanesi (%2,5)'u çok az hâkimim, 26 tanesi (%65)'i orta düzeyde hâkimim, 12 tanesi (%30)'u tamamen hâkimim olarak yanıtlamışlardır.

Tablo 74

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların mevzuatla ilgili bilgi düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	1	2,4	1	2,5
2	Hiç hâkim değilim	2	4,9		
3	Çok az hâkimim	1	2,4	1	2,5
4	Orta düzeyde hâkimim	17	41,5	26	65
5	Tamamen hâkimim	20	48,8	12	30
Toplam		41	100	40	100

Anket verileri incelendiğinde muhtarların %48,8'i, SYDV personelinin %30'u mevzuata tamamen hâkim olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda kurum mevzuatına tamamen hâkim olan hizmeti sunan kişi sayısı beklenenin altında olmuştur. Mevzuata tam olarak hâkim olma kurumda sunulan hizmetlerin hızlı, eksiksiz, etkin ve verimli olarak yerine getirilmesini sağlamaktadır. Hizmetlerin verimliliği ve etkinliği açısından mevzuatın tam olarak bilinen ve uygulanması önemlidir.

TR22 Bölgesinde muhtarlar ve SYDV personelinin “SYDV’lerin mevzuatını yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplarla elde edilen veriler sonucunda Tablo 75 oluşturulmuştur. Tablo 75 TR22 Bölgesinde hizmet sunanların (muhtarlar ve SYDV personelleri) verdikleri bilgiler sonucunda elde edilmiştir. Tablo incelendiğinde muhtarlardan 4 tanesi (%9,8)'i fikrim yok, 6 tanesi (%14,6)'sı hiç yeterli bulmuyorum, 4 tanesi (%9,8)'i çok az yeterli buluyorum, 14 tanesi (%34,1)'i orta düzeyde yeterli buluyorum, 13 tanesi (%31,7)'si tamamen yeterli buluyorum yanıtını vermiştir. SYDV personelinin 1 tanesi (%2,5)'u fikrim yok, 3 tanesi (%7,5)'u hiç yeterli bulmuyorum, 8 tanesi (%20)'si çok az yeterli buluyorum, 21 tanesi (%52,5)'u orta düzeyde yeterli buluyorum, 7 tanesi (%17,5)'u tamamen yeterli buluyorum olarak soruyu cevaplamışlardır.

Sorunun cevaplandırılmasıyla elde edilen verilerle detaylandırıldığında mevzuat ihtiyaç sahiplerine sunulan hizmetler açısından tam olarak yeterli değildir. Mevzuatın tam olarak yeterli olmaması hizmetlerin de ihtiyaç sahiplerine yeterli olarak ulaşmasını engellemektedir.

Tablo 75

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların SYDV'lerin mevzuatını yeterli bulma düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	4	9,8	1	2,5
2	Hiç yeterli bulmuyorum	6	14,6	3	7,5
3	Çok az yeterli buluyorum.	4	9,8	8	20
4	Orta düzeyde yeterli buluyorum.	14	34,1	21	52,5
5	Tamamen yeterli buluyorum	13	31,7	7	17,5
Toplam		41	100	40	100

Mevzuatta en önemli eksilik muhtaçlık sınırının brüt asgari ücretin 1/3'ü olarak belirlenmiş olmasıdır. Bu durum gerçek ihtiyaç sahiplerini mağdur etmektedir. Mevzuattaki durumun bir an önce düzenlenmesi gerekmektedir. İhtiyaç sahiplerine yapılan engelli aylığı, dul aylığı, yaşlı aylığı, şartlı eğitim desteği, şartlı sağlık desteği gibi yardımların da daha makul düzeylerde mevzuatta belirlenmiş bir sınırın üzerinde olması gereklidir. Düzenlemelerin yapılmaması kurumların sunduğu hizmetlerin etkinlik ve verimlilik derecesini düşürmektedir. Bu bağlamda uygulanan sosyal yardımlar ihtiyaç sahiplerinin durumunu düzeltmekten çok günü kurtarabilecekleri konumdadır. Kurumun hizmetlerini sağlıklı ve verimli olarak yerine getirebilmesi için 3294 sayılı Kanun'unda değişiklikler yapılması zorunlu bir hal almıştır.

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu çalışmada artan iş ve işlemlerin çokluğunun kurumsal yapıyı zorladığı ve mevzuatın yetersiz kaldığı belirlenmiştir (Tunç, 2013: 235). 2025 yılında TR22 Bölgesinde yapılan anketlerde iş ve işlemlerin 12 yıl öncesine göre daha da arttığı ve 3294 sayılı Kanun'da değişikliklerin ivedi bir şekilde yapılması gerektiği gözlemlenmiştir. İş ve işlemlerin artışında 6 Şubat 2023 yılında 10 ilde yaşanan depremlerin etki oldukça fazladır. Deprem sonrasında Türkiye genelindeki tüm SYDV'lerin iş ve işlemlerinde artışlar meydana gelmiş depremden mağdurları her şeyini kaybetmişler ve ülkenin farklı illerine göç ederek ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kurumdan yardım almışlardır. Bu durum da kurumun kapasitesinden fazla kişiye hizmet etmesine ve kapasitesinden fazla yardımda bulunmasına neden olmuştur. Suriye'de yaşanan içi karışıklık birçok Suriyelinin Türkiye'ye sığınmasına ve bu bağlamda SYDV'lerden yardım almalarına imkân sağlamıştır. Suriye ve diğer iç karışıklık yaşanan ülkelerden alınan göçler kurumun ve kurum çalışanlarının kapasiteleri üzerinde hizmet vermelerine neden olmuştur.

Yaşanan gelişmeler çerçevesinde kurumun verdiği yardımların ve kurumdan yardım alan kişi sayısının her geçen gün arttığı ve bu durumun, kurumun iş ve işlemlerinde yüke neden olduğu tespit edilmiştir. Kurumun yaşanabilecek olan olağanüstü durumlara hazırlıklı olacak bir şekilde mevzuatının yenilenmesi gereklidir.

TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Yoksulluk Kriterine İlişkin Düşünceleri

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların yoksulluk kriterine ilişkin düşüncelerini belirleyebilmek için ankette "Türkiye açısından belirlenen net bir yoksulluk kriterinin olmaması SYDV'lerin yaptığı iş ve işlemlerde sorunlara neden oluyor mu?" sorusu sorulmuş ve hizmeti sunanların cevaplarıyla Tablo 76 oluşturulmuştur. Tablo 76'ya göre anketteki yoksulluk kriterinin belirgin olmaması iş işlemlerde sorunlara neden olup olmadığı konusundaki soruyu cevaplayan muhtarların 4 tanesi (%9,8)'i fikrim yok, 1 tanesi (%2,4)'ü neden olmuyor, 3 tanesi (%7,3)'ü çok az neden oluyor, 16 tanesi (%39)'u orta düzeyde neden oluyor, 17 tanesi (%41,5)'u tamamen neden oluyor şeklindedir. SYDV personelin 2 tanesi (%5)'i fikrim yok, 3 tanesi (%7,5)'u neden olmuyor, 5 tanesi (%12,5)'u çok az neden oluyor, 17 tanesi (%42,5)'u orta düzeyde neden oluyor, 13 tanesi (%32,5)'u tamamen neden oluyor olarak soruyu yanıtlamışlardır.

Tablo 76

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların yoksulluk kriteri değerlendirmesi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Fikrim yok	4	9,8	2	5
2	Neden olmuyor	1	2,4	3	7,5
3	Çok az neden oluyor	3	7,3	5	12,5
4	Orta düzeyde neden oluyor	16	39	17	42,5
5	Tamamen neden oluyor	17	41,5	13	32,5
Toplam		41	100	40	100

TR22 Bölgesinde ankete katılan hizmeti sunanlardan muhtarlar %80,5 oranında, SYDV personeli %75 oranında orta düzeyde ve tamamen kriterinin net olmamasının iş ve işlemlerde problemler yaşanmasına neden olduğunu belirtilmişlerdir.

TR22 Bölgesinde SYDV'lerin Sunmuş Oldukları Hizmetlerin Değerlendirilmesi

SYDV'ler ihtiyaç sahibi vatandaşlara kanunlarla belirlenmiş kriterlerin sağlanması sonucunda pek çok sosyal yardım hizmeti sunmaktadır. TR22 Bölgesinde hizmeti sunanlara uygulanan ankette “SYDV'lere verilen iş ve işlemler (özürlü, 65 yaş maaşları, dul ve yetim maaşları, genel sağlık sigortası (GSS), eşi vefat etmiş kadınlar ve diğer işler) vakfın kapasitesine uygun mu yani yeterli alt yapısı var mı?” sorusu sorularak SYDV'lerin iş ve işlemlerini sunmadaki yeterlilik düzeyi araştırılmıştır.

Soruya verilen cevaplar neticesinde Tablo 77 oluşturulmuştur. Tablo 77'ye göre ankete katılan muhtarları 14 tanesi (%34,1)'i fikrim yok, 3 tanesi (%7,3)'ü yeterli alt yapısı yok, 3 tanesi (%7,3)'ü çok az yeterli alt yapısı var, 9 tanesi (%22)'si orta düzeyde alt yapısı var, 12 tanesi (%29,3)'ü tamamen yeterli alt yapısı var cevaplarını vermişlerdir. Tabloya göre ankete katılan SYDV personelinin 1 tanesi (%2,5)'u fikrim yok, 12 tanesi (%30)'u yeterli alt yapısı yok, 5 tanesi (%12,5)'u çok az yeterli alt yapısı var, 10 tanesi (%25)'i orta düzeyde alt yapısı var, 12 tanesi (%30)'u tamamen yeterli alt yapısı var cevaplarını vermişlerdir. Elde edilen verilerle muhtarların %14,6'sı yeterli alt yapısı yok ve çok az

düzeyde yeterli alt yapısı var, %51,3'ü orta düzeyde yeterli alt yapısı var ve tamamen yeterli alt yapısı var, %34'ü konuyla alakalı fikir beyan etmemişlerdir. Muhtarlarla anket yapılırken soru ile ilgili birçoğunu “yeterli alt yapısı olmasa böyle bir yardımda bulunamaz yeterli alt yapısı var ki yardımlar kesilmeden veriliyor” olarak görüş beyan etmişlerdir. SYDV personeline yapılan anketlerle %55'i kurumun orta düzeyde ve tamamen alt yapısının bu yardımlar için yeterli olduğu sonucu elde edilmiştir. SYDV personelin %42,5'u kurumun yeterli alt yapısı olmadığını ve çok az yeterli alt yapısı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 77

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların SYDV'lerin verdikleri hizmetlere dair düşünceleri

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	14	34,1	1	2,5
2	Yeterli alt yapısı yok	3	7,3	12	30
3	Çok az yeterli alt yapısı var	3	7,3	5	12,5
4	Orta düzeyde yeterli alt yapısı var	9	22	10	25
5	Tamamen yeterli alt yapısı var	12	29,3	12	30
Toplam		41	100	40	100

Hizmeti sunanlara yapılan anketler sonucunda SYDV'lere verilen iş ve işlemler (özürlü, 65 yaş maaşları, dul ve yetim maaşları, genel sağlık sigortası (GSS), eşi vefat etmiş kadınlar ve diğer işler) istenilen düzeyde gerçekleştirilemediği sonucu elde edilmiştir. Personel %55 oranında iş ve işlemlerin yapıldığını düşünmektedir ama kurumun etkinliği ve verimliliği açısından oranın az kaldığı tespit edilmiştir. 2013 yılında Tunç'un yapmış olduğu çalışmada da personel anketlerde %47 oranında ve muhtar anketlerinde %29 oranında hizmetlerin sunulmasında kurum etkin görülmüş (Tunç, 2013: 223) ve 2025 yılında bu oranın personelde %55'e muhtarlara %51'e çıktığı gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler beklenen altındadır. Bu bağlamda vakıf tarafından sunulan hizmetlerin tamamen yeterli olmadığı görülmüştür. Tunç'un da belirttiği gibi “SYDV'lerin güçlendirilmesi,

yasal ve yapısal statüsünün değiştirilmesi gerekliliği “(Tunç, 2013: 223) veriler çerçevesinde ortaya çıkmaktadır.

TR22 Bölgesinde Sunulan Hizmetlerin Karşılık Beklemeden Yapılmasına Dair Hizmeti Sunanların Düşünceleri

Sosyal Yardımlar; sosyal devletin yasal görevlerinden olup, temelde herhangi bir karşılık beklenmeden, ihtiyaç sahiplerine sunulmaktadır. Yapılan yardımlar kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılaması, hayatını devam ettirebilmesi ve zorunlu ihtiyaçlarını yerine getirebilmesi amacıyla devlet tarafından verilmektedir. Bazı kesimler sosyal yardımların karşılıksız yapılmasına ılımlı bakmamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında hizmet sunanların sürece nasıl baktıkları değerlendirilecektir. TR22 Bölgesinde hizmeti sunanlara yönelik anket çalışmasında “SYDV’lerin karşılıksız yardım yapmasını doğru buluyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplarla Tablo 78 oluşturulmuştur.

Tablo 78

TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından sunulan hizmetlerin karşılık beklemeden yapılmasına dair hizmeti sunanların düşünceleri

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	1	2,4		
2	Hiç doğru bulmuyorum	3	7,3	4	10
3	Çok az doğru buluyorum	2	4,9	12	30
4	Orta düzeyde doğru buluyorum	9	22	13	32,5
5	Tamamen doğru buluyorum	26	63,4	11	27,5
Toplam		41	100	40	100

Tablo 78 incelendiğinde ankete katılan muhtarların 1 tanesi (%2,4)’ü fikrim yok, 3 tanesi (%7,3)’ü hiç doğru bulmuyorum, 2 tanesi (%4,9)’u çok az doğru buluyorum, 9 tanesi (%22)’si orta düzeyde doğru buluyorum, 26 tanesi (%63,4)’ü tamamen doğru buluyorum olarak cevap vermiştir. Ankete katılan SYDV personelinin 4 tanesi (%10)’u hiç doğru bulmuyorum, 12 tanesi (%30)’u çok az doğru buluyorum, 13 tanesi (%32,5)’u orta

düzeyde doğru buluyorum, 11 tanesi (%27,5)'u tamamen doğru buluyorum olarak cevap vermiştir. Verilen cevaplar çerçevesinde muhtarların 5 tanesi %12,2'si, personelin 16 tanesi %40'ı yardımların karşılıksız olmasını hiç doğru bulmamakta ya da çok az doğru bulmamakta, muhtarların 35 tanesi %85,4'ü ve personelin 24 tanesi %60'ı yardımların karşılıksız olmasını orta düzeyde veya tamamen doğru bulmaktadırlar.

Yardımların karşılıksız yapılmasını doğru bulmadığını düşünenler kişilerin yardımları alışkanlık haline getirdiklerini ve kişilerin aldıkları yardımlardan dolayı iş piyasasına katılmadıklarını ya da kaçak olarak sigortasız çalıştıklarını belirtmişlerdir.

3.3.3. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanlar Açısından Hizmetlerin Etkinlik Düzeyi

Bu alt bölümde sosyal yardımların yoksulluğu kalıcı hale getirmesi, ihtiyaç sahiplerini iş piyasasından uzaklaştırması, güvence olarak algılanıp algılanmadığı, gelir adaletini karşılayıp karşılayamadığı, miktar ile sayılarının yeterli olup olmadığı, kişileri yoksulluktan kurtarıp kurtarmadığı, kişilerin hayata ve geleceğe umutlu baktırıp baktırmadığı, topluma katkısı ve kesilmesinin ihtiyaç sahipleri üzerindeki etkisi değerlendirilecektir.

TR22 Bölgesinde Sunulan Yardımların Yoksulluğu Kalıcı Duruma Getirme Düzeyi

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanlara “SYDV’lerce yapılan sosyal yardımlar sonucunda, yoksulluk kalıcı hale mi geliyor?” sorusu sorularak elde edilen verilerle Tablo 79 oluşturulmuştur.

Tablo 79

TR22 Bölgesinde sunulan yardımların yoksulluğu kalıcı duruma getirme düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	1	2,4	1	2,5
2	Kalıcı hale gelmiyor.	11	26,8	2	5
3	Çok az kalıcı hale geliyor	4	9,8	9	22,5
4	Orta düzeyde kalıcı hale geliyor	10	24,4	20	50
5	Tamamen kalıcı hale geliyor	15	36,6	8	20
Toplam		41	100	40	100

Tablo 79'a göre yoksulluğu sosyal yardımların mı kalıcı hale getirdiği konusundaki soruyu ankete katılan muhtarların 1 tanesi (%2,4)'i fikrim yok, 11 tanesi (%26,8)'i kalıcı hale gelmiyor, 4 tanesi (%9,8)'i çok az kalıcı hale geliyor, 10 tanesi (%24,4)'ü orta düzeyde kalıcı hale geliyor, 15 tanesi (%36,6)'sı tamamen kalıcı hale geliyor olarak cevaplamışlardır. Aynı soruyu SYDV personelinin 1 tanesi (%2,5)'u fikrim yok, 2 tanesi (%5)'i kalıcı hale gelmiyor, 9 tanesi (%22,5)'u çok az kalıcı hale geliyor, 20 tanesi (%50)'si orta düzeyde kalıcı hale geliyor, 8 tanesi (%20)'si tamamen kalıcı hale geliyor olarak cevaplamışlardır. Anketteki verilerle sosyal yardımların kalıcı olma durumunu muhtarların 15 tanesi %36,6'sı ve SYDV personellerinden 11 tanesi %27,5'u kalıcı hale gelmiyor ya da çok az kalıcı hale geliyor olarak, muhtarların 25 tanesi %61'i ve SYDV personellerinden 28 tanesi %70'i orta düzeyde kalıcı hale geliyor veya tamamen kalıcı hale geliyor olarak cevaplamıştır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde hizmet sunanların büyük bir çoğunluğu kişilerin aldıkları sosyal yardımların onları yoksulluğa maruz bıraktığını düşünmektedir. Bunda da kişilerin aldıkları sosyal yardımları geçim kaynağı olarak düşünmeleri ve çalışmaya yanaşmamalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum da sosyal yardımların etkinliğinin tartışılmasına neden olmaktadır.

Tunç 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yaptığı çalışma hizmeti verenler açısından değerlendirdiğinde muhtarların %77,2 ve SYDV personellerinin %75,7 oranında sosyal yardımların kalıcı hale geldiği verisini elde etmiştir ve yoksulların yardımlardan dolayı

yoksulluk sürecinden kurtulmak için herhangi bir çaba sarf etmediklerini belirtmiştir (Tunç, 2013: 225). 2025 yılında da oranlarda biraz düşüşler olsa da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların İhtiyaç Sahiplerini İş Piyasasından Uzaklaştırma Düzeyi

TR22 Bölgesinde hizmeti sunan muhtarlar ve SYDV personeline yapılan ankette “SYDV’lerin yapmış olduğu sosyal yardımlar, yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırıyor mu (çalışmamaya sevk ediyor mu)” sorusu sorulmuş soruyla bağlantılı olarak Tablo 80 oluşturulmuştur.

Tablo 80

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini iş piyasasından uzaklaştırma düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	2	4,9		
2	Çalışmamaya etkisi yok	6	14,6	4	10
3	Çok az çalışmamaya sevk ediyor	6	14,6	6	15
4	Orta düzeyde çalışmamaya sevk ediyor	12	29,3	18	45
5	Tamamen çalışmamaya sevk ediyor	15	36,6	12	30
Toplam		41	100	40	100

Tablo 80’e göre soruyu TR22 Bölgesinde ankete katılan muhtarların 2 tanesi (%4,9)’u fikrim yok, 6 tanesi (%14,6)’sı çalışmamaya etkisi yok, 6 tanesi (%14,6)’sı çok az çalışmamaya sevk ediyor, 12 tanesi (%29,3)’ü orta düzeyde çalışmamaya sevk ediyor, 15 tanesi (%36,6)’sı tamamen çalışmamaya sevk ediyor olarak soruyu cevaplamışlardır. TR22 Bölgesinde ankete katılan SYDV personellerinden 4 tanesi (%10)’u çalışmamaya etkisi yok, 6 tanesi (%15)’i çok az çalışmamaya sevk ediyor, 18 tanesi (%45)’i orta

düzeyde çalışmamaya sevk ediyor, 12 tanesi (%30)'u tamamen çalışmamaya sevk ediyor olarak soruyu cevaplamışlardır.

Elde edilen veriler değerlendirildiğinde anket katılan muhtarların 12 tanesi (%29,3)'ü ve SYDV personellerinden 10 tanesi (%25)'i sosyal yardımların çalışmamaya etkisi olmadığını ya da çok az olduğunu belirtmişlerdir. Anket yapılırken bu soru esnasında soruya etkisinin az olduğunu düşünenler “sosyal yardımların boyutunun oldukça düşük olduğunu ve kişilerin sadece bu yardımlarla yaşamlarına devam ettiremeyeceğini ve illaki çalışmak zorunda kalacağını” bildirmişlerdir. Muhtarların 27 tanesi %65,9'u ve SYDV personellerinin 30 tanesi %75'i sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini orta düzeyde veya tamamen çalışmamaya sevk ettiğini ifade etmişlerdir. Özellikle aile içerisinde farklı hanelerde ikametini göstererek ya da resmen boşanmış ama aynı hanede yaşayan eşlerin sosyal yardımlardan yararlandıkları ve bu durumda olan pek çok hanenin olduğu belirtilmiştir. Bu hanelerin diğer kurumlardan da sosyal yardım aldıkları ve ellerine geçen yardım sayısını ve miktarını artırarak iş gücüne katılmadığı da vurgulanmışlardır.

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların İhtiyaç Sahipleri İçin Güvence Olup Olmama Durumu

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanlara “Sizce SYDV’lerin yaptığı sosyal yardımlar, yardım alanlar için bir güvence midir?” sorusu sorulmuştur. Soru çerçevesinde Tablo 81 oluşturulmuştur. TR22 Bölgesinde elde edilen verilerle oluşturulan Tablo 81 incelendiğinde ankete katılan muhtarların 13 tanesi (%31,7)'si sosyal yardımların bir güvence olmadığını, 7 tanesi (%17,1)'i çok az düzeyde bir güvence olduğunu, 17 tanesi (%41,4)'ü orta düzeyde bir güvence olduğunu, 4 tanesi (%9,8)'i tamamen bir güvence olduğunu belirtmiştir. Ankete katılan SYDV personellerinin 6 tanesi (%15)'i sosyal yardımların bir güvence olmadığını, 17 tanesi (%42,5)'u çok az düzeyde bir güvence olduğunu, 13 tanesi (%32,5)'u orta düzeyde bir güvence olduğunu, 4 tanesi (%10)'u tamamen bir güvence olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 81

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahipleri için güvence olup olmama durumu

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok				
2	Bir güvence değildir.	13	31,7	6	15
3	Çok az bir güvencedir.	7	17,1	17	42,5
4	Orta düzeyde bir güvencedir	17	41,4	13	32,5
5	Tamamen bir güvencedir	4	9,8	4	10
Toplam		41	100	40	100

Ankete katılanların büyük çoğunluğu sosyal yardımları ihtiyaç sahipleri açısından çok az düzeyde ya da orta düzeyde güvence olarak görmektedir. Muhtarların 21 tanesi %51,2'si, SYDV personelinin 17 tanesi %42,5'u sosyal yardımları orta düzeyde veya tamamen güvence olarak değerlendirmektedir. Muhtarların 20 tanesi %48,8 sosyal SYDV personelinin 23 tanesi %57,5'u sosyal yardımları bir güvence olmadığı veya çok az düzey güvence olduğunu belirtmişlerdir.

TR22 Bölgesinde Sosyal Yardımların Gelir Adaletini Sağlama Düzeyi

TR22 Bölgesinde hizmet sunanlara uygulanan ankette “SYDV’lerin yaptığı sosyal yardımlar gelir adaletini sağlıyor mu?” sorusu sorulmuş ve sorunun cevapların Tablo 82’de gösterilmiştir. Tablo 82’ye göre soruyu muhtarların 3 tanesi (%7,3)’ü fikrim yok, 21 tanesi (%51,2)’si gelir adaletini sağlamıyor, 5 tanesi (%12,2)’si çok az gelir adaletini sağlıyor, 9 tanesi (%22)’si, orta düzeyde gelir adaletini sağlıyor ve 3 tanesi (%7,3)’ü tamamen gelir adaletini sağlıyor olarak cevaplamışlardır. SYDV personelinin 19 tanesi (%47,5)’u gelir adaletini sağlamıyor, 9 tanesi (%22,5)’u çok az düzeyde gelir adaletini sağlıyor, 10 tanesi (%25)’i orta düzeyde gelir adaletini sağlıyor ve 2 tanesi (%5)’i tamamen gelir adaletini sağlıyor şeklinde soruyu yanıtlamışlardır.

Tablo 82

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların gelir adaletini sağlama düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok	3	7,3		
2	Gelir adaletini sağlamıyor	21	51,2	19	47,5
3	Çok az gelir adaletini sağlıyor	5	12,2	9	22,5
4	Orta düzeyde gelir adaletini sağlıyor	9	22	10	25
5	Tamamen gelir adaletini sağlıyor	3	7,3	2	5
Toplam		41	100	40	100

Veriler çerçevesinde soru detaylandırıldığında muhtarların 26 tanesi %63,4'ü ve SYDV personellerinde 28 tanesi %70'i sosyal yardımların gelir adaletini sağlamadığını ya da çok az düzeyde sağladığını ifade etmişlerdir. Muhtarların 12 tanesi %29,3'ü ve SYDV personelinin 12 tanesi %30'u sosyal yardımların orta düzeyde ya da tamamen gelir adaleti sağladığını belirtmişlerdir.

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yaptığı çalışmada da hizmeti sunan muhtarların %75,3'ü ve SYDV personelinin %89'u sosyal yardımlarla gelir adaletinin sağlanmadığı ya da çok az sağlandığını ifade etmişlerdir. Tunç, insanların kalıcı olarak yoksulluktan kurtulma imkânlarının olmadığını ve sosyal yardımların etkin ve verimli sunulabilmesi için çalışacak durumda olanların iş piyasasına kazandırılması gerektiğine değinmiştir (Tunç, 2013: 229).

Bu bağlamda sosyal yardımların gelir adaletini sağlayabilmesi için çalışacak durumda olanların iş gücüne katılması önemlidir. Çalışacak durumda olanların iş gücüne katılması çalışamayacak durumda olan yaşlı, engelli, sağlık sorunları olanlara daha fazla sosyal yardım sunulmasına ve kişiler arasında gelir adaletsizliklerinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Böylece sosyal yardımların etkinliği ve verimliliği artacaktır.

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Sayısı ve Miktarının Yeterlilik Düzeyi

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların sayısının ve miktarının ihtiyaçları karşılamadaki etkisini ve verimliliğini ölçebilmek için ankette hizmeti sunanlara “SYDV’ler tarafından yapılan sosyal yardımların (sayısı ve miktarı), sizce yardım alanların temel ihtiyaçlarını karşılıyor mu?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplarla Tablo 83 oluşturulmuştur. Ankete cevap veren hizmeti sunanların verileriyle oluşturulan Tablo 83’te; muhtarları 1 tanesi (%2,4)’ü fikrim yok, 4 tanesi (%9,8)’i hiç karşılamıyor, 20 tanesi (%48,8)’i çok az karşılıyor, 16 tanesi (%39)’u orta düzeyde karşılıyor; SYDV personellerinin 3 tanesi (%7,5)’u hiç karşılamıyor, 21 tanesi (%52,5)’u çok az karşılıyor, 16 tanesi (%40)’ı orta düzeyde karşılıyor cevaplarını vermişlerdir. Veriler çerçevesinde hizmeti sunanların hiçbiri tamamen karşılıyor cevabını vermişlerdir.

Tablo 83

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların sayısının ve miktarının yeterlilik düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Fikrim yok	1	2,4		
2	Hiç karşılamıyor	4	9,8	3	7,5
3	Çok az karşılıyor	20	48,8	21	52,5
4	Orta düzeyde karşılıyor	16	39	16	40
5	Tamamen karşılıyor				
Toplam		41	100	40	100

Sunulan sosyal yardımların sayısının ve miktarının ihtiyaçları karşılamadaki etkisini muhtarların %58,6’sı ve SYDV personelinin %60’ı hiç karşılamıyor ya da çok az karşılıyor olarak belirtmişlerdir. Muhtarların %39’u ve SYDV personelin %40’ı orta düzeyde karşılıyor olarak ifade etmişlerdir. Soruya verilen cevaplarla soru değerlendirildiğinde SYDV’ler tarafından sunulan sosyal yardımların miktarı ve sayısının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle gerçek ihtiyaç sahibi olan ve çalışamayacak durumda olan yaşlılar, engelliler ve dulların aldıkları aylıklar incelediğinde asgari ücretin çok altında kaldığı ve bu maaşlarla ev geçindirmenin güçlüğü düşünüldüğünde gerçek ihtiyaç sahiplerine verilecek olan yardımların asgari ücret

seviyesine çıkarılması gereklidir. Şu an yapılan yardımların etkin ve verimli olmadığı bu bağlamda yasal düzenlemelere gidilmesi gereklidir.

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Yoksulluktan Kurtarma Düzeyi

TR22 Bölgesinde hizmet sunanlara yapılan ankette sorulan “SYDV’ler tarafından yapılan yardımlar yardım alan ailelerin yoksulluktan kurtulmasını sağlıyor mu?” sorusuna verilen cevaplarla bağlantılı Tablo 84 oluşturulmuştur. Tablo 84 TR22 Bölgesinde hizmet sunan muhtarların ve SYDV personellerinin SYDV’ler tarafından sunulan yardımların yoksul ailelerin yoksulluktan kurtulma düzeylerine bakış açısını göstermektedir. Tablo hizmeti sunanların soruya verdikleri yanıtlarla oluşturulmuş verileri ifade etmektedir. Tablo 84 incelendiğinde ankete cevap veren muhtarların 25 tanesi (%61)’i yapılan yardımların kişilerin yoksulluktan kurtulmasını sağlamadığını, 10 tanesi (%24,4)’ü yapılan yardımların kişilerin yoksulluktan çok az kurtulmasını sağladığını, 6 tanesi (%14,6)’sı orta düzeyde yoksulluktan kurtulmasını sağladığını ifade etmiştir. SYDV personelinden 1 tanesi (%2,5)’u sosyal yardımların yoksulluktan kurtarma düzeyi ile ilgili fikrim yok, 27 tanesi (%67,5)’u yapılan yardımların kişilerin yoksulluktan kurtulmasını sağlamadığını, 8 tanesi (%20)’si yapılan yardımların kişilerin yoksulluktan çok az kurtulmasını sağladığını, 4 tanesi (%10)’u orta düzeyde yoksulluktan kurtulmasını sağladığını ifade etmiştir.

Tablo 84

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini yoksulluktan kurtarma düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYD Personel Yüzde
1	Fikrim yok			1	2,5
2	Kurtulmayı sağlamıyor	25	61	27	67,5
3	Çok az kurtulmayı sağlıyor	10	24,4	8	20
4	Orta düzeyde kurtulmayı sağlıyor	6	14,6	4	10
5	Tamamen kurtulmayı sağlıyor.				
Toplam		41	100	40	100

Elde edilen verilerle ankete katılan muhtarların 35 tanesi 85,4'ü ve SYDV personellerinde 35 tanesi %87,5'u ihtiyaç sahiplerinin aldıkları sosyal yardımların haneleri yoksulluktan kurtarmadığını ya da çok az düzeyde kurtardığını belirtmişlerdir. Soruya verilen yanıtlarla SYDV'ler tarafından yapılan yardımların, ihtiyaç sahiplerini yoksulluktan kurtarmadığı ve sosyal yardımların etkin ve verimli olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımlarla Geleceğe ve Hayata Umutlu Olma Düzeyinin Değerlendirilmesi

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin aldıkları sosyal yardımlarla geleceğe ve hayata umutlu olma düzeyinin ölçülebilmesi amacıyla hizmet verenlere ankette ihtiyaç sahiplerinin “SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımlar nedeniyle, geleceğe ve hayata daha güvenli ve umutlu bakıyorlar mı?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplarla Tablo 85 oluşturulmuştur. Tablo 85'te TR22 Bölgesinde ankete katılan hizmeti sunanlara göre SYDV'ler tarafından verilen sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerinin geleceğe ve hayata umutlu ve güvenli bakış düzeyi gösterilmiştir. Bu bağlamda Tablo 85'te ankete katılan muhtarların 2 tanesi (%4,9)'u fikrim yok, 20 tanesi (%48,8)'i hayata ve geleceğe umutlu bakmıyorlar, 11 tanesi (%26,8)'i hayata ve geleceğe çok az güvenli ve umutlu bakıyorlar, 7 tanesi (%17,1)'i hayata ve geleceğe orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyorlar, 1 tanesi (%2,4)'ü tamamen hayata ve geleceğe umutlu bakıyorlar demiştir. Ankete katılan SYDV personellerinde 21 tanesi (%52,5)'u hayata ve geleceğe umutlu bakmadıklarını, 13 tanesi (%32,5)'u hayata ve geleceğe çok az güvenli ve umutlu baktıklarını, 5 tanesi (%12,5)'u hayata ve geleceğe orta düzeyde güvenli ve umutlu baktıklarını, 1 tanesi (%2,5)'u tamamen hayata ve geleceğe umutlu baktıklarını ifade etmiştir.

Tablo 85

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımlarla ihtiyaç sahiplerinin geleceğe ve hayata umutlu olma düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Fikrim yok	2	4,9		
2	Güvenli ve umutlu bakmıyorlar	20	48,8	21	52,5
3	Çok az güvenli ve umutlu bakıyorlar	11	26,8	13	32,5
4	Orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyorlar	7	17,1	5	12,5
5	Tamamen güvenli ve umutlu bakıyorlar	1	2,4	1	2,5
Toplam		41	100	40	100

Tablo detaylandırıldığında muhtarların 31 tanesi %75,6'sı ve SYDV personelinin 34 tanesi %85'i SYDV'lerin ihtiyaç sahiplerine sunmuş olduğu yardımlarla geleceğe ve hayata umutlu ve güvenli bakmadıkları ya da çok az düzeyde hayata umutlu ve güvenli baktıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durumda SYDV'ler tarafından yapılan yardımların yoksulluğu önlemede etkin ve verimli olmadığını göstermektedir.

Tunç'ta 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada ankete katılan muhtarların 79,7'si ve SYDV personelinin %76,5'unun SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımlarla ihtiyaç sahiplerinin geleceğe ve hayata, umutlu ve güvenli bakmadığı ya da çok az güvenli ve umutlu baktıkları sonucunu elde etmiştir. Kişilerin yeterli sosyal yardım almaması ve gelir adaletinin olmaması bu sonucun elde edilmesinin sebebi olarak belirtilmiştir (Tunç, 2013: 232).

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Topluma Sağladığı Yarar Düzeyi

TR22 Bölgesinde sosyal yardımların topluma sağladığı katkıyı tespit edebilmek için hizmeti sunanlara uygulanan ankette "SYDV'ler tarafından yapılan sosyal yardımların topluma önemli bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Hizmet

verenlerin cevaplarıyla Tablo 86 oluşturulmuştur. Tablo 86 incelendiğinde TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların topluma sağladığı yarar sorusuna ankete katılan muhtarların 7 tanesi (%17,1)'i önemli bir katkısı yoktur, 9 tanesi (%21,9)'u çok az önemli bir katkısı vardır, 15 tanesi (%36,6)'sı orta düzeyde önemli bir katkısı vardır, 10 tanesi (%24,4)'ü tamamen önemli bir katkısı vardır olarak belirtmişlerdir. Ankete katılan SYDV personelinin 7 tanesi (%17,5)'u önemli bir katkısı yoktur, 12 tanesi (%30)'u çok az önemli bir katkısı vardır, 14 tanesi (%35)'i orta düzeyde önemli bir katkısı vardır, 7 tanesi (%17,5)'u tamamen önemli bir katkısı var olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 86

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların topluma sağladığı yarar düzeyi

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Fikrim yok				
2	Önemli bir katkısı yok	7	17,1	7	17,5
3	Çok az önemli bir katkısı var	9	21,9	12	30
4	Orta düzeyde önemli bir katkısı var	15	36,6	14	35
5	Tamamen önemli bir katkısı var	10	24,4	7	17,5
Toplam		41	100	40	100

Anket sonucunda tamamen katkısı var ifadesini kullanan hizmeti sunanların oranı muhtarlar için %24,4 ve SYDV personeli için %17,5 olarak tespit edilmiştir. Bu sonucun elde edilmesi hizmetlerin istenilen düzeyde topluma fayda sağlamadığını göstermektedir. Yine de ankette orta düzeyde katkı sağladığını düşünen hizmet sunucu oranı oldukça yüksektir. Bunun sebebi olarak sosyal yardımları verilmesi ile yardımlardan yararlanan kişilerin ellerine geçen yardımları temel ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanarak, ekonomide hareketlilik yaratmakta ve bu durum esnafa dolaylı olarak da halka katkı sağlamaktadır. Hizmetlerin daha etkin ve verimli olarak topluma fayda sağlayabilmesi için yardımların arttırılarak gerçek ihtiyaç sahiplerine verilmesi gereklidir.

Anket yapılırken sağlanan görüşmelerde hizmeti sunanlar sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerinin belli başlı temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi açısından önemli olduğunu belirtirken bu yardımların olmamasının belli kesimleri çok fazla etkilemeyeceğini de vurgulamışlardır.

TR22 Bölgesinde Sunulan Sosyal Yardımların Kesilmesinin İhtiyaç Sahipleri Üzerindeki Etkisi

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanlara yapılan ankette “SYDV’ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi ihtiyaç sahiplerini nasıl etkiler?” sorusu sorularak sosyal yardımların kesilmesinin ihtiyaç sahipleri üzerindeki etkisi irdelenmiş ve bu bağlamda hizmetlerin etkinliği ve verimliliği değerlendirilmiştir. Elde edilen verilerle Tablo 87 oluşturulmuştur. Tablo 87 incelendiğinde soruyu ankete katılan muhtarların 5 tanesi (%12,2)’si hiç etkisi olmaz, yaşam devam eder, 1 tanesi (%2,4)’ü çok az etkiler, 4 tanesi (%9,8)’i orta düzeyde etkiler, 31 tanesi (%75,6)’sı çok fazla etkiler diye cevaplamıştır. Soruyu, SYDV personelinin 4 tanesi (%10)’u hiç etkisi olmaz, yaşam devam eder, 10 tanesi (%25)’i çok az etkiler, 18 tanesi (%45)’i orta düzeyde etkiler, 8 tanesi (%20)’si çok fazla etkiler diye cevaplamıştır.

Tablo 87

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların kesilmesi durumu

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Fikrim yok				
2	Hiç etkisi olmaz, yaşam devam eder	5	12,2	4	10
3	Çok az etkiler	1	2,4	10	25
4	Orta düzeyde etkiler	4	9,8	18	45
5	Çok fazla etkiler	31	75,6	8	20
Toplam		41	10	40	100

TR22 Bölgesinde sosyal yardımların kesilmesinin ihtiyaç sahiplerine etkisi ele alındığında muhtarların 6 tanesi %14,6’sı ve SYDV personelinin 14 tanesi %35 hiç etkisi olmayacağı ve yaşamlarına devam edeceklerini ya da yaşamlarının çok az etkileneceğini

belirtmiştir. Muhtarların 35 tanesi %85,4'ü ve SYDV personelinin 26 tanesi 65'i sosyal yardımların kesilmesinin ihtiyaç sahiplerinin orta düzeyde ya da tamamen etkileyeceğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda muhtarların 31 tanesi %75,6'sı sosyal yardımların kesilmesinin ihtiyaç sahiplerini çok fazla etkileyeceğini ifade etmişlerdir. SYDV personelinin çoğunluğu yardımların kesilmesinin ihtiyaç sahiplerini çok fazla etkilemeyeceğini düşünmektedir.

3.3.4. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların SYDV'lerin Örgütsel Yapısına Dair Düşünceleri

TR22 Bölgesi açısından SYDV'lerin örgüt yapısının değerlendirilmesi amacıyla ankette “Sizce SYDV'lerin örgütsel yapısı nasıl olmalıdır?” sorusu sorulmuştur. Bu soruyla bağlantılı olarak Tablo 88 oluşturulmuştur. Tablo 88'de TR22 bölgesinde ankete katılan muhtarların 14 tanesi (%34,1)'i SYDV'lerin örgüt yapısı mevcut haliyle devam etmeli, 2 tanesi (%4,9)'u SYDV'lerin örgüt yapısı mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli, 4 tanesi (%9,8)'i SYDV'de vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı, 13 tanesi (%31,7)'si SYDV'ler Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı şube müdürlüğü olmalı, 8 tanesi (%19,5)'u diğer olarak görüş bildirmişlerdir. SYDV personelinin 16 tanesi (%40)'ı SYDV'lerin örgüt yapısı mevcut haliyle devam etmeli, 1 tanesi (%2,5)'u SYDV'lerin örgüt yapısı mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli, 5 tanesi (%12,5)'u SYDV'de vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı, 17 tanesi (%42,5)'u SYDV'ler Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı şube müdürlüğü olmalı, 1 tanesi (%2,5)'u diğer olarak görüş bildirmişlerdir.

Tablo 88

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların SYDV'lerin örgütsel yapısına dair düşünceleri

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Mevcut haliyle devam etmeli	14	34,1	16	40
2	Mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli	2	4,9	1	2,5

Tablo 88'in devamı

3	Vakıf müteveli heyeti sadece danışma organı olmalı	4	9,8	5	12,5
4	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı şube müdürlüğü olmalı	13	31,7	17	42,5
5	Diğer	8	19,5	1	2,5
Toplam		41	100	40	100

Tablo 88 değerlendirildiğinde muhtarların 14 tanesi %34,1'i ve SYDV personelinin 16 tanesi %40'ı kurumun mevcut haliyle görevine devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Muhtarların 13 tanesi %31,7'si ve SYDV personelinin 17 tanesi %42,5'u kurumun Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı şube müdürlüğü olması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda kurumun Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı hale gelmesi sosyal yardımların denetlenmesi ve kontrolü aşamasında tek kurumun yetkili olması, SYDV'lere kamu tüzel kişiliği kazandırılması, yoksullukla mücadele kapsamında bakanlık ve politika kurullarıyla iş birliğini arttırarak hizmetlerin sunulması kurumun verimliliğinin ve etkinliğinin artması açısından önem taşımaktadır.

Tunç'un 2013 yılında TRB1 Bölgesinde yapmış olduğu ankette de benzer sonuçlar elde edilmiş kurumun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanmasını personelin %57'si, muhtarların %36,2'sinin doğru bulduğu belirlenmiştir (Tunç, 2013: 237).

Sosyal yardım faaliyetleri Türkiye'de pek çok kurum tarafından yapılmaktadır. SYDV'ler de sosyal yardım sunan önemli devlet kurumlarından bir tanesidir. SYDV'ler vakıf olarak faaliyet göstermekte, yani özel hukuk tüzel kişiliğine sahiplerdir. SYDV'lerin bağlı olduğu bir kamu kurumu, bakanlık söz konusu değildir. Bu durum da SYDV'lerle ilgili denetleme açısından sorunları beraberinde getirmektedir. SYDV'ler Türkiye genelinde sosyal yardım faaliyetlerini yerine getirdiklerinden dolayı kuruma fondan aktarılan para miktarı oldukça yüksektir. Bu bağlamda kurumun herhangi bir kamu kurumuna bağlı olmaması gelen- giden para denetiminin yapılması açısından çok fazla aktörün denetlemeye katılmasında etkili olmaktadır. SYDV'lerin Aile ve Sosyal Hizmetler

Bakanlığına bağlanması denetim mekanizmalarını azaltacak ve diğer kamu kurumlarının da bürokratik işlem yoğunluğunu azaltacaktır.

3.3.5. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Muhtaçlığın Kaynağıyla İlgili Düşünceleri

Araştırmanın bu kısmında TR22 Bölgesinde hizmeti sunanlara “Sizce yoksul ve dar gelirli vatandaşların SYDV’lerden yardım alacak bir muhtaçlıkta olmalarının nedeni kimden kaynaklanıyor?” sorusu sorulmuştur. Bu bağlamda bölgenin asıl muhtaçlık nedeni saptanmaya çalışılmıştır. TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların verdikleri cevaplar sonucunda Tablo 89 oluşturulmuştur. Tablo 89 incelendiğinde ankete katılan muhtarların 26 tanesi (%63,5)’u kişilerin muhtaçlık sebebinin kendileri, 5 tanesi (%12,2)’si kişilerin muhtaçlık sebebinin aileleri, 1 tanesi (%2,4)’ü kişilerin muhtaçlık sebebinin işveren kişiler ve zenginlerin, 3 tanesi (%7,3)’ü kişilerin muhtaçlık sebebinin devlet, 6 tanesi (%14,6)’sı kişilerin muhtaçlık sebebinin diğer kişiler olduğunu belirtmişlerdir. Ankete katılan SYDV personellerinin 27 tanesi (%67,5)’u kişilerin muhtaçlık sebebinin kendileri, 4 tanesi (%10)’u kişilerin muhtaçlık sebebinin aileleri, 1 tanesi (%2,5)’u kişilerin muhtaçlık sebebinin işveren kişiler ve zenginlerin, 5 tanesi (%12,5)’u kişilerin muhtaçlık sebebinin devlet, 3 tanesi (%7,5)’u kişilerin muhtaçlık sebebinin diğer kişiler olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 89

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlıklarına dair düşünceleri

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Kendileri	26	63,5	27	67,5
2	Aileleri	5	12,2	4	10
3	İşveren kişiler ve zenginler	1	2,4	1	2,5
4	Devlet	3	7,3	5	12,5
5	Diğerleri	6	14,6	3	7,5
Toplam		41	100	40	100

Sonuç olarak anketin bu sorusunu yanıtlayan muhtarların %63,5’u ve SYDV personelinin %67,5’u kişilerin muhtaçlık sebebinin ihtiyaç sahiplerinin kendisi olduğunu düşünmektedir. Diğerleri olarak belirtenler kısımda kişilerin yaşadıkları coğrafyanın, eğitim imkânlarının yetersizliği, uygulanan devlet politikalarının muhtaçlığı tetiklediğini ifade etmişlerdir. Ailenin de muhtaç olmada çok etkili olduğunu düşünülmektedir. Muhtarların %12,2’si ve SYDV personelinin %10’u ailenin muhtaçlıktaki rolünün etkin olduğunu belirtmişlerdir.

TR22 Bölgesinde SYDV Personelinin Sosyal Yardımlara Yönelik Düşünceleri

Çalışmanın bu kısmında SYDV personeline “Sizce sosyal yardım sistemi nasıl olmalıdır ve sosyal yardımı kimler almalıdır?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlar şu şekilde düzenlenmiştir. Soru çerçevesinde 3 kişi %7,5 oranında herhangi bir öneride bulunmamış ve 37 kişi %92,5 oranında öneride bulunmuştur. Verilen öneriler şu şekilde belirtilmektedir;

Öncelikli olarak ankete katılan vakıf personelin büyük çoğunluğu sosyal yardım sistemiyle ilgili olarak gerçek ihtiyaç sahiplerinin çalışamayacak durumda olan ve geçim zorluğu yaşayan engelli, yaşlı, dul, hanede bakıma muhtaç kişilerin bakımıyla ilgilenen ve çalışamayan bireylerin, hayatlarını devam ettirmekte zorlanan öğrencilerin, kadın ve çocukların önceliklendirilerek, dezavantajlı grupların sistemden yararlanması ve sisteme katılan kişilere yaş sınırı getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Dezavantajlı gruplara (küçük çocuğu olanlara, kadınlara, engellilere ve yaşlılara) yapılan sosyal yardımların arttırılması, gençlerin sosyal yardımlara yönlendirilmesinden ziyade iş piyasasına yönlendirilmesi önerilen bir diğer konudur. Bu bağlamda 45 yaş sınırı getirilebilir ve kişilerin çalışabilme durumları kontrol edilerek sosyal yardım sürecine alınabilir. Sosyal yardım yapılırken kişilerin sigortalılık hali göz önünde bulundurularak sosyal yardımlardan yararlanma durumu düzenlenmelidir.

Gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmek için kamu kurumları muhtarlarla iş birliği yapılabilir ve gerçek ihtiyaç sahipleri belirlenirken hiçbir siyasi tutumunun gözetilmemesi önem verilen bir diğer konudur.

Ekonominin güçlü olmadığı ve bazı durumlarda asgari ücret alanlarla emeklilerin de sisteme dahil edilmesi gerektiğini düşünenler de söz konusudur.

Yardımların hane odaklı olması gerektiği ve hane ziyaretlerinin daha sık olması, yapılan ziyaretlerle resmi olmayan gelirin tespit edilmesi, hane ziyaretleri sonucunda kişilerin sosyal yardım sistemine dahil edilmesi ya da sistemden çıkarılması gerektiği vurgulanmaktadır. Hane ziyaretleri yıl içerisinde daha sık yapılmalıdır ki kişiler ekonomik şartlarını geliştirdiklerinde de sosyal yardım almaya devam edemesinler.

Belli dönemlerde örneğin işsiz kalmış, yeni doğum yapmış ve iş piyasasından uzaklaşmış olan kişilere sosyal yardımlar belirli sürelerle verilmelidir. Sosyal yardım süre 1 ile 3 yıl aralığı olarak belirlenebilir ve kişilerin iş hayatlarına dönüşleri İŞKUR aracılığıyla daha kolay hale getirilebilir. Bu süreçte sosyal yardım alanların denetlenmeleri oldukça önemlidir. Kişilerin iş piyasasına çok fazla süre kaybı olmadan geri dönüşlerinin sağlanması motivasyonlarının düşüşünü engelleyecektir.

Kurumlardaki personel sayısı artırılarak fiili incelemeler daha sıkı gerçekleştirilebilir. Bu durum gerçek ihtiyaç sahiplerinin yardımlardan yararlanmalarına katkı sağlayacaktır. Sosyal yardım konusunda öncelik çalışabilecek durumda olanların iş piyasasına dahil edilmesi olmalıdır. Yardımlardan yararlanmak için kayıt dışı çalışan, vergi kaçırıcılar sosyal yardımlarla desteklenmemesi önerilmektedir.

Yardım kriterleri ve muhtaçlık sınırları dönemin kriterlerine göre daha anlamlı hale getirilmeli ve ailenin durumuna göre değerlendirilmelidir. Kira ödeyen bir hanenin kira ödemeyen bir haneye göre, parçalanmış hane ile parçalanmamış hanedeki muhtaçlık hesaplanması daha farklı yapılmalıdır. Muhtaçlık sınırının daha yüksek olması ve günümüzün ekonomik şartlarına uygun hale getirilmesi önemlidir.

Sosyal yardım sistemi tek bir çatı altında toplanmalı ve sosyal yardım sunan tüm kamu kurumları tek bir sosyal yardım sistemi üzerinden yardım faaliyetlerinde bulunmalıdırlar.

3294 sayılı Kanun revize edilmeli ve sosyal yardım alacak kişiler yeni kanun kapsamında belirlenmelidir. Belli yaş aralığından sonra yardım yapılacak olan haneler tespit edilmeli (45 ve üzeri). İstisnai hanelere öncelikli yardım makul ve eşit tutarda yapılmalıdır.

Sonuç olarak sosyal yardım sistemiyle ilgili olarak SYDV personelinin genel olarak önerisi gerçek ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesi, 3294 Sayılı Kanun'un revize edilmesi, sosyal yardım sistemi kişiyi çalışma hayatından uzaklaştırmayan, iş gücü piyasasına entegre eden, sadece istisnai grupları (kadın, engelli, yaşlı, kimsesiz vb.) hedef alan işsizlik, hastalık, afet gibi zamanlarda diğer ihtiyaç gruplarına uygun sistem geliştirilmesidir. Sosyal yardım sistemi tek bir çatı altında toplanıp bir bakanlığın kontrolünde yapılmalıdır. Birden fazla kurum tarafından yardımların verilmesi muhtaçlık değerlendirilmesini zorlaştırılmaktadır. Sosyal yardım almada ilk kriter kişinin sağlık durumu olmalıdır. Kişi çalışabilecek duruma sahip değilse düzenli yardım yapılmalıdır. Sosyal yardımlar verilirken yaş kriteri de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda genç nüfus çalışmaya yönlendirilerek iş piyasasına katılımı sağlanmalıdır. Dezavantajlı gruplarda evden çalışabilecek olanların iş piyasasına dahil edilerek üretime yönlendirilmesi ve vatandaşların yapılan yardımlara bağımlı hale gelmesinin engellenmesi gereklidir. Kısaca yardımlar temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik değil, temel durumu düzeltmeye yönelik olarak yapılmalıdır. Ev ziyaretleri sık sık yapılarak kişilerin muhtaçlık durumlarının tespit edilmelidir. Durumunu düzelten kişiler sosyal yardım sisteminden çıkarılmalıdır.

İhtiyaç sahiplerine eğitim vererek onları kalifiye eleman haline getirmeli, iş hayatında aktif rol almaları sağlanmalıdır. Sosyal yardım verilen kişilerin aldıkları nakdi yardım karşılığında bir kamu kurumunda çalıştırılarak yardımlardan yararlanması sağlanmalıdır. Dezavantajlı vatandaşlar için her ay düzenli ve tatmin edici yardımlar olmalıdır (engelli, yaşlı, öksüz-yetim, evde hastası olan, boşanmış çocuğu olan,). Veri sisteminde düzenlemeye gidilmelerin yardıma başvuru yapanların belli bir yıla kadar üzerinde kayıtlı her şeye, banka bilgilerine de ulaşılması gereklidir.

SYDV personeli sistemle ilgili pek çok öneride bulunurken süreçte en aktif rol oynayan birimin kendileri olduğunu belirtmişlerdir. Bu çerçevede kendi çalışma koşulları konusundaki eksikleri de bildirmişlerdir.

SYDV personelinin bakış açısından süreç değerlendirildiğinde çalışanların özlük haklarıyla ilgili sıkıntılar yaşadıkları, 657 tabi olmadıklarını, çalışma koşullarının pek çok açıdan güvensiz olduğunu (genel olarak suç işlemeye eğilimi bulunan kişilerle yakın temasta bulunmaları onları tedirgin etmekte), özellikle büro kısmında çalışan personelin kadın ve erkek olarak dağılımının eşit bir biçimde yapılması gerektiğini (kadın büro personeline ihtiyaç sahiplerinin şiddet eğiliminde olması, kurumda erkek personel gördüklerinde daha naif davranmaları), iş temposunun yoğunluğu, ihtiyaç sahiplerine verilen yardımların ve sosyal yardım kapsamına alınan kişi sayısının sürekli artması kurumun yükünü arttırması gibi sorunlar personelin çalışma koşullarını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda kanunlar çerçevesinde yeni düzenlemeler yapılması, SYDV'lerin bir kamu kurumu olarak kamu tüzel kişiliği kazanması ve personelinin de 657'den yararlanır hale gelmesi genel olarak kurum çalışanlarının beklentileri arasındadır.

TR22 Bölgesinde Muhtarların Sosyal Yardımlar Konusundaki Düşünceleri

Çalışmanın bu kısmında TR22 Bölgesinde görev yapan il merkezlerindeki mahalle muhtarlara “Sizce sosyal yardım sistemi nasıl olmalıdır ve sosyal yardımı kimler almalıdır?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen yanıtlar şu şekilde düzenlenmiştir. 41 muhtardan 7 tanesi %17,1 oranında herhangi bir öneride bulunmamış ve mevcut sistemin iyi olduğunu vurgulamıştır. 37 tanesi %82,9 oranında öneri sunmuşlardır. Bu çerçevede sunulan öneriler şu şekilde belirtilmiştir.

Muhtarların büyük çoğunluğu sosyal yardımlardan gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararlanması gerektiğine değinmişlerdir. Gerçek ihtiyaç sahipleri olarak yaşlıları, parçalanmış aileleri, engellileri vurgulayıp, gençlerin sosyal yardımlardan uzaklaştırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Çünkü gençlerin sosyal yardımları aldıkları durumda bunu sosyal bir güvence olarak algıladığını ve iş piyasasından uzaklaştıklarını belirtmişlerdir. Üniversite öğrencileri, emekliler, asgari ücret alanların, hastalar (kanser hastaları),

emeklilerin, boşanmış çocuklu ve işsiz kadınlarında sosyal yardım sistemine entegre edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Muhtaç kişilere uygun iş sahaları oluşturularak çalışabilecek olanların iş piyasasına kazandırılması önerilmektedir. (Örneğin; belediyeler kadınlara dikiş nakış kursları vb. kurslar açarak ve belediye personel kıyafetlerinin dikimi hizmet olarak almak yerine kursiyerlerine dikim işini yaptırabilir, diğer kurum ve kuruluşların personel kıyafetlerinin dikimlerinin yaptırılması konusunda anlaşmalar yapılabilir.) Anlık olarak sosyal yardımlara başvuru yapan ve alanlara yardımlarda süre sınırlaması yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

Sosyal yardımların iş odaklı verilmesi gerektiği, insanların sosyal yardımları alışkanlık haline getirmeleri engellenerek hazırda alışmalarının önüne geçilmesi ve yoksulluk kriterinde düzenlemeler yapılarak günümüz ekonomik şartlarına uygun hale getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Sosyal yardımlardan yararlanan kişilere yaş sınırlaması konulması önerilmektedir. (45 yaş gibi)

Sosyal yardımlar verilirken muhtaç kişilerin araştırılması sürecinin ve mal varlıklarının kontrollünün detaylandırılması gerekmektedir. Gerçek ihtiyaç sahiplerine hakça yaşanabilir bir ücret verilmelidir. Sosyal yardım yapan kurumların tek bir çatı altında toplaması, kurumların kişilere verdikleri yardımları diğer kurumlara da bildirmeleri gerekli olduğu belirtilmiştir. Kurumların birbirlerinden ve yaptıkları hizmetlerden haberdar olmaları konusunda kanuni düzenlemeler yapılmalıdır.

İhtiyaç sahibi olan kişilerin sürekli incelenmesi, inceleme aşamasında ya da yardımların verileceği aşamada muhtarlara danışılarak yapılması ya da sistemin takibini muhtarların da yapması yardımların etkinliği ve verimliliği açısından önemlidir.

Sürece muhtarların daha fazla dahil edilmesi gerektiğini pek çok muhtar vurgulamaktadır. Çünkü sosyal yardım konusunda muhtarlar halka en yakın birim, kişilerin muhtaçlık durumunun tespit edilmesinde konuya en vakıf kişiler olduklarını ve sosyal yardım verilirken sürecin muhtarlara da danışılmasıyla yardımları doğru kişilere yönlendirilebileceklerini ifade etmişlerdir.

3.3.6. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Mülki İdare Amirlerinin SYDV'lerdeki Görevleri Hakkındaki Düşünceleri

Çalışmanın bu kısmın SYDV personelinin ve muhtarların mülki idare amirlerinin görevleri hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir.

TR22 Bölgesinde SYDV Personelinin SYDV'de Mülki İdare Amirlerinin Görevleri Konusundaki Düşünceleri

TR22 Bölgesinde yapılan ankette “Sizce mülki idare amirlerinin SYDV'lerdeki görevi nasıl olmalıdır.” sorusu sorulmuştur. Soruya 19 personel %47,5 oranında cevap vermemiş, 21 personel %52,5 oranında cevaplamıştır. Soru çerçevesinde hizmeti sunan SYDV personelleri soruyu şu şekilde cevaplamışlardır;

İhtiyaç sahiplerinin araştırılması konusunda mülki idare amirlerinin desteklerinin artırılması, SYDV'lerde mevzuata aykırı talimat ve iş vermemeleri,

Mülki idare amirlerinin SYDV'lerin de bir kamu kurumu olduğunu benimseyerek, diğer kamu kurumlarıyla daha koordineli görevlerini yerine getirmelerinin sağlanması, SYDV'lere sosyal yardım konusunda daha fazla yetki verilmesi,

Mülki idare amirlerinin belirli dönemlerde sahada yer almaları, kanun ve yönetmelikler çerçevesinde kurallara uyan, sorun yaratmaktan çok sorun çözen pozisyonda olmaları,

Mülki idare amirlerinin SYDV'ler ile ilgili görevlerinin vakıf müdürlerine devredilmesi ve çözülemeyecek durumda olan problemler yaşanması halinde mülki idare amirlerine vakıf müdürlerinin danışacağı bir sistem içerisine girilmesi,

Mülki idare amirleri danışma merci olarak SYDV'de görevlerine devam etmeleri,

SYDV'ler Aile ve Sosyal Hizmetler il müdürlüğüne bağlanmalı ve kurum şube müdürlüğü haline getirilmelidir. SYDV personelinin özlük hakları düzenlenmeli ve özlük haklarının belirlenmesinde mülki amirler etkili olmamalıdır.

Sonuç olarak soru karşısında TR22 Bölgesindeki SYDV personelinin genel olarak SYDV'lerin Aile ve Sosyal Hizmetler il müdürlüğüne bağlanması, özlük haklarının düzenlenmesi ve mülki idare amirlerinin SYDV'ler üzerindeki etkisinin azaltılması görevlerine danışma organı sıfatıyla devam etmesi, mülki idare amirlerinin kanunlar dışında emir vermemesi ve diğer kamu kurumlarıyla koordineli olacak şekilde sosyal yardım sürecinde bulunulması gerektiğinin ifade etmişlerdir.

TR22 Bölgesinde Muhtarların Mülki İdare Amirleri Görevleri Konusundaki Düşünceleri

TR22 Bölgesinde yapılan ankette bölgede görev yapan muhtarlara “Sizce mülki idare amirlerinin SYDV'lerdeki görevi nasıl olmalıdır?” sorusu sorulmuştur. Soruyu 20 muhtar %48,8 oranında cevap vermemiş, 21 muhtar %51,2 oranında cevaplamıştır. Soruyu cevaplayanların 15 tanesi %71,4 oranında mülki idare amirlerinin görevleriyle herhangi bir düzenleme yapılmaması gerektiği ve mevcut durumun iyi olduğunu belirtmiştir. 6 muhtar %28,6 oranında soru çerçevesinde mülki idare amirlerinin görevleri konusundaki görüşleri şu şekilde sıralanabilir;

Mülki idare amirleri SYDV'lerde danışma organı olarak faaliyetlerine devam etmelidir. Bu düzenlemeyle mülki idare amirleri kuruma daha fazla fayda sağlayacaktır.

Mütevelli heyetinde bulunan mülki idare amirleri sadece onay mercii olmalı. Heyet sivilleştirilmelidir.

Mülki idari amirlerinin heyette alınan kararlarda tabanla mutabık kalmaları, yani tabanla aynı doğrultuda karar almaları sürecin işlerliği açısından önem taşımaktadır.

Sosyal yardımların verilmesinde yapılan araştırmalarda daha dikkatli olunmalı ve bu bağlamda mülki idare amirlerinin SYDV'lere personel desteği sağlamaları gereklidir.

3.3.7. TR22 Bölgesinde Hizmeti Sunanların Yoksulluğun Bitme Süresine Yönelik Düşünceleri

Çalışmanın son başlığında ankette yer alan “Sizce sosyal yardım alanlar ne zaman sosyal yardım almayacak duruma gelir ve yoksulluktan kurtulur?” sorusu hizmeti verenlere sorulmuştur. Bu çerçevede Tablo 90 oluşturulmuştur. Tablo 90’a göre muhtarların 28 tanesi (%68,3)’ü yoksulluğun hiçbir zaman bitmeyeceğini, 13 tanesi (%31,7)’si yoksulluğun bitme süresiyle ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. SYDV personelinin 27 tanesi (%67,5)’u yoksulluğun hiçbir zaman bitmeyeceğini, 1 tanesi (%2,4)’ü yoksulluğun 2 yıldan fazla bir süre sonra biteceğini ve 12 tanesi (%30)’u yoksulluğun bitme süresiyle ilgili fikirlerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda muhtarların %100’u ve SYDV personelinin %97,5’unun yoksulluğun bitmesinin pek mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 90

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların yoksulluğun bitme süresine dair düşünceleri

S.No	Cevaplar	Muhtar Sayısı	Muhtarlar Yüzde	SYDV Personel Sayısı	SYDV Personel Yüzde
1	Hiçbir zaman	28	68,3	27	67,5
2	1 veya 2 yıl içerisinde				
3	2yıldan daha fazla bir süre sonra			1	2,5
4	5 yıl sonra				
5	Fikrim yok	13	31,7	12	30
Toplam		41	100	40	100

Uygulanan politikalar ve sosyal yardım sistemi yoksulluğun her geçen gün artmasına ve aileler içinde yoksulluğun çocuklara miras bırakılmasına neden olmaktadır. Bu durumda yoksulluğun yoksul ailelerce kanıksandığı ve sürecin normalleştirildiği görülmektedir. Bu konuda yapılması gereken sosyal yardım sisteminin en temelinden kanunlar kapsamında düzenlenmesi ve sosyal yardım sisteminin tek bir çatı altında toplanmasıdır. Her geçen gün artan yardımlar, yardımların siyasi bir mekanizma olarak kullanılması ve sosyal yardımların devlet tarafından değil siyasiler tarafından verilen bir lütuf olarak algılanması sistemin en büyük zorlayıcılarındandır. Sosyal yardım kişilerin

anayasal ve kazanılmış bir hakkıdır, kişilerin bahsettiği bir hak değildir. İhtiyaç sahiplerinin eğitim düzeyi daha önceki kısımlarda detaylı olarak incelenmiş ve oldukça düşüktür. Eğitim seviyesinin düşük olması sosyal yardım konusunun algılanmasını ve uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda sistemde düzenlemeler yapılmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ve bulgulara yönelik önerilere değinilmiştir

4.1. TR22 Bölgesine Yönelik Bulgular ve Öneriler

TR22 Bölgesinde 732 haneye yapılan anketler sonucunda anket katılan annelerin 169'u %23,1'i, babaların 113'ü %15,4'ü 36 yaşın altındadır. Bu yaş grubu iş piyasasına katılabilecek ve çoğunluğu aktif olarak çalışabilecek olan kişilerden oluşmaktadır. Bu kişilere neden çalışamadıkları sorulduğunda bu yaş grubunda yer alan kadınların büyük çoğunluğu çocuk bakımı yaptıkları için çalışamadıklarını vurgulamışlar ve bundan kaynaklı olarak sosyal yardımlara başvuru yaptıklarını bildirmişlerdir. Erkeklerin çoğunluğu engelli ya da rahatsız olduğunu ve iş gücüne katılamadıklarını ifade etmişlerdir. Erkeklerin bir kısmı da çöpe çıkarak geçimlerini sağlamaya çalıştıklarını yettiremedikleri için kurumdan sosyal yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

İş piyasasına katılamayan ancak aktif olarak iş piyasasına hizmet sunabilecek olan bu kesim için iş sahalarının arttırılması ve çocuğu olan kadınlar için belediyelerin ücretsiz kreş imkânlarından yararlanmaları sağlanarak iş gücüne katılımları arttırılabilir. Erkeklerin ise evlerine ziyaretler yapılarak çalışabilecek olan kişilerin durumları tespit edilerek bu kişiler sosyal yardım sürecinden çıkarılması gereklidir. Çalışabilecek olan kişilerin de sosyal yardım sürecine dahil olduğu ve sosyal yardım sürecinden yararlandığı gözlemlenmiştir. Bu kişilerin iş piyasasına dahil edilmesi için İŞKUR ile koordineli olarak çalışılmalıdır.

Anket çerçevesinde yaş ayrımı yapılmadan 18-77 yaş aralığındaki kadınlar ve erkeklerin sosyal yardımlardan yararlandığı tespit edilmiştir. Kurum şartları sağlayan herkese herhangi bir yaş sınırı olmadan hizmet vermektedir. Buna bir sınırlama getirilmesi hizmetlerin ve kaynakların daha etkin ve verimli sunulmasına katkı sağlayacaktır.

Yapılan anket sonucunda sosyal yardımlardan yararlanan hane halklarını %56,3 'ü evlidir. Geri kalan 33,1'i boşanmış ya da dul kalmıştır. Bu durum bölgede yardımlardan yararlanan hanelerin büyük bir kesiminin evli ve birlikte yaşadığını göstermektedir.

Bölgede sosyal yardım alan hanelerin eğitim durumu değerlendirildiğinde 186 annenin %25,4 ve 73 babanın %10 oranında okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. TÜİK verileri incelendiğinde bölgede okuma yazma oranının oldukça yüksek olduğu belirlenmiş ancak ankete katılan hanelerde bu durumun tersine olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedeni olarak bölgede yaşayan yaşlıların okuma yazma bilmemeleri ve bu grubun genel olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarından yardım almalarından kaynaklı oranı yükseltmektedir. Genç kesimde de okuma yazma bilmeme oranı yüksektir. Anket yapılırken özellikle Macarlar, Gümüşçeşme, Fevzipaşa, Dinkçiler, 1. Gündoğan ve 2. Gündoğan Mahallelerinde yaşayan kişilerin okuma ve yazma bilme oranının çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu mahallelerde çocukların okumasına da çok fazla önem verilmemekte, ihtiyaç sahipleri kendi yoksulluklarını ve yaşam şartlarını normalleştirerek çocuklarına aktarmaktadırlar. Bu mahallelerde okuma yazma oranının yükseltilmesi amacıyla SODAM'lar işbirliği yapılarak belirli dönemlerde okuma yazma kursları açılarak proje yardımları kapsamında ihtiyaç sahiplerinin okuma-yazmayı öğrenmelerine katkı sağlanabilir.

Balıkesir ve Çanakkale'de belirlenmiş mahallelerde okuma yazma kurslarının açılması, kurslara katılım ve başarı sağlayan kişilere sosyal yardımların verilmesi kişileri okuma- yazmaya yönlendirebilir ve eğitim seviyesi yükseltilebilir. Bu sayede ihtiyaç sahiplerinin işe girişleri kolaylaşır ve sosyal yardımlar gerçek ihtiyaç sahiplerine verilebilir.

TR22 Bölgesinde yapılan çalışma sonucunda hanelerin büyük çoğunluğunun 1-4 kişilik aileden oluştuğu tespit edilmiştir. Bölgede yaşayan ve ankete katılan 732 hanenin 544 'ü yani %74,4'ü 1-4 kişilik aileden oluşmaktadır. Çekirdek aileden oluşan hane sayısı 348 %47,6'sını oluşturmaktadır. Bölgede çekirdek aile varlığı oldukça yüksektir. Tek kişiden oluşan hane sayısı 161 ve %22 oranındadır. Tek kişiden oluşan hanelerde yaşayan yaşlı sayısının oldukça fazla olduğu yapılan anket sonucunda tespit edilmiştir.

Ankete katılan hanelerin engelli olma ve engelli olup sosyal yardımlardan yararlanma durumu bölgede %27,2 olarak bulunmuştur. Yani sosyal yardımlardan yararlanan kişilerin büyük çoğunluğunun herhangi bir engeli yoktur. Bu bağlamda engelli vatandaşlarla da görüşüldüğünde onlar da engellerine uygun iş imkânı sunulması halinde sosyal yardımlardan yararlanmayı kesip çalışabileceklerini ifade etmişlerdir. SYDV'ler ve İŞKUR işbirliği yaparak engelli vatandaşlara çalışabilecekleri ortamlarda iş imkânı sunabilirlerse engelli vatandaşlarda iş piyasasına katılabilirler ve SYDV'lerin yükü azaltılmış olur.

Hanelerin iş arama ve çalışma potansiyelleri değerlendirildiğinde annelerin %82,4'ü, babaların %43,6'sı herhangi bir yerde çalışmadığını belirtmiştir. Herhangi bir işte çalışmayanlara iş arayıp aramadıkları sorulmuş ve annelerin %68,3'ü ve babaların %33,5'u herhangi bir iş aramadıklarını ifade etmişlerdir. Bu oranlar dikkate alındığında kurumdan sosyal yardım alıp iş sürecine katılmayan ve iş sürecine katılmayı düşünmeyen kişi sayısı oldukça fazladır. Bu oranın azaltılması ve sosyal yardımların daha etkin ve verimli olarak gerçek ihtiyaç sahiplerine verilebilmesi için sosyal yardım alan kişilerin muhtaçlık durumu kadar iş piyasasına dâhil edilmesi gereklidir. Bu bağlamda kişilerin aldıkları sosyal yardımlar kadar hizmet sunmaları için İŞKUR'la bir çalışma yürütülebilir. Böylece sosyal yardımların hem bir alışkanlık halini almasının önüne geçilir hem de kişilerin iş piyasasına kazandırılması sağlanır. Kişilerin çalışmama nedenlerinin ne olduğu sorulduğunda %20,7'lik kesim çocuk bakımı, %24 yaşlılık, %14,6 rahatsızlık, %9,1 engellilik ve %22,5 soruyu cevaplamış ve geri kalan kesim de diğer neden olarak cevaplamıştır. Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde %22,5 gibi büyük kesimin aslında çalışmama konusunda mazeretinin olmadığını ve alınan yardımları alışkanlık haline getirdiği gözlemlenmiştir. Çocuk bakımından dolayı çalışamayan ihtiyaç sahiplerinin çocuklarının belediye kreşlerine ya da devlet anaokullarındaki kreşlere gönderilmesinin sağlanması konusunda çalışma yapılmalıdır. Çünkü devlet kreşlerine çocukların kabul edilebilmesi en az 36 aylık olması şartı vardır. 36 aylık çocuklara hizmet veren devlet kreşi de bölgede çok azdır. Bu tarz kreşlerin az olması ve özel kreşlerin ve belediye kreşlerinin de fiyatlarının yüksekliği çalışabilecek potansiyeli olan pek çok kadının iş piyasasından uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda belli başlı düzenlemelerin yapılması şarttır. Rahatsızlığı olduğunu belirten kişilerin pek çoğunun gerçekten rahatsız olmadığı ve yardımlarının kesilmemesi için bu yola başvurduğu görülmüştür. Bu bağlamda kişilerin rahatsızlıklarının

raporla kanıtlanması istenerek gerçekten rahatsızsa sosyal yardımlarının devam etmesi, rahatsız değilse yardımların kesilmesi sürecin daha etkin ve verimli sunulmasına katkı sağlayacaktır.

TR22 Bölgesinde haneye gelir getiren kişi sayısının kaç olduğunu tespit edilebilmesi için soru sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde 411 hane %56,1 oranında gelirinin olmadığı, 292 hane %39,9 oranında eve 1 kişinin gelir getirdiği, 27 hane %3,7 oranında eve 2 kişinin gelir getirdiğini belirtmiştir. Hanelere aylık gelirleri sorulduğunda hiç geliri olmadığını belirten hane sayısı 102 %13,9 oranında, 8,668 TL'den az geliri olduğunu belirten hane sayısı 425 %58,1 oranında (hane gelirleri SYDV'lerden aldıkları yardımlar), 8.669-17.336 TL aralığında geliri olduğunu belirten hane sayısı 118 %16,1 oranında, 17,337-26,004 TL aralığında geliri olduğunu belirten hane sayısı 70 %9,6 oranında ve 26,005 TL üzerinde geliri olduğunu belirten hane sayısı 11 ve %1,5 oranında olarak tespit edilmiştir. Geliri olmayan ve geliri 8,668 TL'den az olan haneler hayatlarını SYDV'lerden aldıkları yardımlarla sürdürdüklerini geliri 8,668 TL'den yüksek olan hanelerde çalışan en az bir kişinin olduğu belirtilmiştir. Hanelerin gelir düzeyi oldukça az ve sınırlıdır bu durum kişilerin yoksulluk boyutunun arttırmakta ve temel ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında zorlamaktadır. Hane gelirleri değerlendirildiğinde bölgede yaşayan pek çok kişinin hane gelirinin asgari ücretin altında kaldığı görülmektedir. TÜİK 2025 Mayıs ayı verilerine göre 4 kişilik ailenin gıda harcaması açlık sınırını 25.092,26 TL, yoksulluk sınırı (4 kişilik ailenin toplam harcamasını) 81.733,73 TL olarak açıklamıştır. Veriler çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında TR22 Bölgesinde yaşayan ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım alan 645 kişi %88,1'i açlık sınırının altın kalmakta, 70 hanede %9,6'sı açlık sınırında, 11 hane %1,5'ü açlık sınırının biraz üzerinde yaşamlarına devam etmektedir. Açlık sınırının üzerinde olan hanelerin çoğunluğu kazançlarının büyük bir bölümünü kira olarak vermektedir. TR22 Bölgesi yüksek kiralardan olduğu bir bölge olduğu için pek çok yardım alan ihtiyaç sahibi bu durumun hayatlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir.

Bölgede kirada oturma oranlarına bakıldığında kirada oturan hane sayısı 389 oranı %53,1 olarak bulunmuştur. Kira miktarları 1.000-5.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 135 (%18,4), 6.000-10.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 147 (%20,1), 11.000-15.000 TL aralığında yaşayan hane sayısı 79 (%10,8), 16.000-20.000 TL aralığında yaşayan hane

sayısı 25 (%3,4), 21.000 TL ve üzerinde kirada yaşayan hane sayısı 3 (%0,4) olarak belirlenmiştir. Bölgede kiraların yüksek olması yoksulluğun derinleşmesinde ve ihtiyaç sahibi kişilerin belirli mahallelerde yoğunlaşmasında etkili olmaktadır. Birebir yapılan anketler sonucunda hane halkları kiralarını ödemede zorlandıklarını, ev sahipleriyle sıkıntılar yaşadığını ve kiraların uygun olmasından dolayı gecekondü bölgelerine taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Görüşülen pek çok kişi kira ödememek için ailesinin yanına taşındığını ya da taşınmayı düşündüğünü de ifade etmişlerdir. Bölgede kiraların yüksek olması yoksulluğun artmasına, alım gücü düşük hanelerin ekonomik anlamda daha da zorlanmalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda bölgede yaşayan yaşlı, engelli, eşinden ayrılmış, kanser hastası gibi herhangi bir işte çalışma imkânı olmayacak kişilere belli oranda kira yardımı yapılabilir. TR22 Bölgesi yazlık ve üniversite öğrencilerin yoğun bir şekilde yaşadığı bir bölge olduğundan kiralar oldukça yüksektir. Hane halklarının sorunlarının çözümlenebilmesi için SYDV'lerin bölge bazlı olarak sosyal yardım projelerinin düzenlemesi gereklidir.

TR22 Bölgesinde hane sakinlerinin yardım alma süreleri değerlendirildiğinde 1-5 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 476 (%65,2), 6-10 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 173 (%23,6), 11-15 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 58 (%7,9), 16-20 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 20 (%2,7), 21-25 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 1 (%0,1), 26-30 yıl aralığında yardım alan hane sayısı 3 (%0,4), 31 yıl ve üzeri yardım alan hane sayısı 1 (%0,1) olarak tespit edilmiştir. Yardım alma seneleri değerlendirildiğinde 1-5 yıl arasında yardım alan kişi sayısının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun en büyük sebebi Covid-19 salgının yaşandığı dönemde kiraların çok yükselmesi, işten çıkarılmaların artması ve enflasyonun yükselmesidir. 2019 yılı öncesine kadar olan süreçte emekli ve asgari ücretli yaşamlarını daha rahat devam ettirirken 2019 sonrasında yaşanan pandemi ekonomideki dengeleri bozmuş ve süreçten en çok yoksul kesim etkilenmiştir. Bu durumda da son 5 yılda yardım alan hane sayısında artışlar olmuştur. Bazı kesim yardımların devamlı gelmesinden dolayı sosyal yardım sürecine de entegre olmuştur. Süreçte enflasyon artış oranlarının düşürülmesiyle, kira artış oranlarının düşürülmesi yoksulluk sürecinin azalmasında etkili olacaktır. Sosyal yardımları alışkanlık haline getiren kesimin tespit edilmesi onların sistem dışına çıkarılması da sosyal yardım sürecini daha yerinde kılacaktır. Yardımların verilme sürelerine bir kısıtlama getirilmesi gereklidir.

İŞKUR’la iş birliği yapılarak ihtiyaç sahiplerinin (çalışabilecek durumda olan ihtiyaç sahipleri için) işe girmeleri ve belli bir oranda işe devam eden kişilere TOKİ iş birliği ile küçük evler temin edilebilir. Bu evler kişilerin mülkiyeti haline getirilmeden çalıştıkları süre boyunca cüzi miktarlarda kira karşılığında verilebilir. İşten çıkışların olması ve kişilerin belli bir sürede yeni işe girmemeleri halinde konutları boşaltmaları talep edilmelidir ki çalışabilecek durumda olan kişiler sosyal yardım ve yoksulluk sürecinin dışına çıkabilsinler. Temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olan ihtiyaç sahiplerine ve yaşlılara hizmet verecek bakımevlerinin artırılması sağlanmalıdır. Bölgede yaşlı olan ve bakıma muhtaç olan kişi sayısı oldukça yüksektir. SYDV’ler özellikle bu kişilerin belirli zamanlara kişisel bakımlarının yapılması, evlerinin temizliği ve yemek hizmetlerinin sunulması noktasında oldukça etkilidir. Ancak bu kişilerin huzurevi gibi yerlere yerleştirilmesi kişisel bakımlarının ve temizliklerinin daha düzenli yapılmasına kişilerin daha hijyenik ortamlarda yaşamlarını sürdürmelerine katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede mevzuatta ve uygulamada düzenlemelere gidilmesi gereklidir.

Bölgede yapılan kömür yardımlarının değerlendirilmesi aşamasında bölgede kömür desteği alan hane sayısı 399 olarak tespit edilmiş ve bu hane halklarının 327 tanesi yani %82’si hizmetten tamamen memnundur, 42 tanesi %10,5’u orta düzeyde memnun, 13 tanesi %3,3’ü az düzeyde memnun ve 17 tanesi %4,2’si memnun değildir. Bu bağlamda kişilerin memnuniyetsiz olma sebepleri bazı kömürlerin iyi derecede yanmamasında ve bazı ihtiyaç sahiplerine 25*40 ve 40*25 kg’lık paketler halinde kömürün gelmesinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu bağlamda ihtiyaç sahipleri kilo hesabına bakmadan sadece paket sayısını dikkate alarak kendilerine daha az kömür verildiği için memnun olmadıklarını vurgulamıştır. Aslında her haneye 1.000 ton kömür verilmiş ama bazıları 25 kg paket, bazıları 40 kg paket olarak dağıtılmış kişiler bunu dikkate almadan süreçten memnuniyetsiz olduklarını belirtmişlerdir.

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahiplerinin büyük bir çoğunluğunu 642 hane %87,7’si proje yardımlarından haberdar değillerdir. Özellikle Balıkesir’de ankete katılan hanelerin hemen hemen hepsi proje yardımı konusundaki soruyu fikrim yok olarak yanıtlamışlardır. Bu bağlamda proje yardımlarından yararlanan hane sayısı 90 oranı %12,3’tür. Çanakkale de SODAM’lar aracılığıyla proje yardımlarının ihtiyaç sahibi vatandaş tabanına yayılmaya çalışılmakta ve ihtiyaç sahibi kadınların çocuklarına da anaokulu hizmeti verilmektedir. Bu

çalışmanın bölge geneline yayılması amacıyla ihtiyaç sahibi kadınlara sosyal yardım verilmesinden ziyade proje yardımlarına yönlendirilmesi ya da sosyal yardım alma koşulu olarak proje yardımlarında yer almalarının zorunlu hale getirilmesi önemlidir. Böylece ihtiyaç sahiplerinin SODAM kurslarından meslek edinme imkânları arttırılır ve kadınlar da bu sayede iş piyasasında kendilerine yer bulabilirler. SODAM projelerinin anlamlı hale gelmesi ve kişilerdeki yoksulluğun etki düzeyini azaltmak için İŞKUR ile işbirliği yapılması ve kadınları sürekli istihdama yönlendirmesi önemlidir. Çünkü SODAM'ların yapmış oldukları faaliyetler ihtiyaç sahiplerini yoksulluktan kurtarmamakta, kişilerin yoksulluktan etkilenme düzeyini azaltmaktadır.

SYDV'lerin yapmış olduğu yardımların yoksulluktan kurtarma düzeyi bölgede oldukça düşük seviyedir. Bu bağlamda hane halklarından 4 tanesi (%0,5) fikrim yok, 275 tanesi (%37,6) yoksulluktan kurtulmadık, 319 tanesi (%43,6) yoksulluktan çok az düzeyde kurtulduk, 121 tanesi (%16,5) orta düzeyde yoksulluktan kurtulduk, 13 tanesi (%1,8) tamamen yoksulluktan kurtulduk olarak soruyu cevaplamışlardır. Yapılan yardımlar yoksulluktan kurtulmaya katkı sağlamamakta sadece günü kurtarmaktadır. Çalışmada da bölgede yaşayan ihtiyaç sahiplerinin yoksulluğu derin bir şekilde yaşadığı, sosyal yardımların yoksulluğu azaltmadaki etkisinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Süreç içerisinde gerçek ihtiyaç sahiplerine yapılacak olan ev ziyaretleri ile yoksul olmayanların tespit edilerek sosyal yardım alan kişi sayısında azalma olması ve sunulan yardımların miktarının arttırılmasıyla ihtiyaç sahiplerinin yoksulluktan kurtulma düzeyi daha etkin ve verimli hale getirilebilir.

SYDV'lerin yardımlarının sayısı ve miktarının etki düzeyini belirleyebilmek için ankette sunulan yardımların sayısı ve miktarının zorunlu ihtiyaçların ne düzeyde karşıladığıyla ilgili sorulan soruyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Soruya 4 hane halkı (%0,5) fikrim yok, 122 hane halkı (%16,7) hiç karşılamıyor, 418 hane halkı (%57,2) çok az düzeyde karşılıyor, 15 hane halkı (%2) tamamen karşılıyor cevaplarını vermişlerdir. 540 hane halkı %73,9'u temel ihtiyaçlarının hiç karşılanmadığı ya da çok az düzeyde karşılandığı belirtmiştir. Bu bağlamda SYDV'lerin sunmuş olduğu hizmetlerin istenilen düzeyde kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamadığı belirlenmiştir. Bölgede gerçek ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılamada verilen yardımların sayısının ve miktarının az olduğu gözlemlenmiştir. Yardımlardan yararlanacak kişi sayısının sınırlanmasıyla gerçek ihtiyaç

sahiplerinin sosyal yardımlardan yararlanmalarının sağlanması gereklidir. Yapılan düzenlemeyle yardım sayısı ve miktarı artırılarak sunulan hizmetlerin etkinliği ve verimliliği arttırılacaktır.

SYDV'ler tarafından verilen yardımların sonlandırılmasının yani yardımların tamamen bitirilmesinin ihtiyaç sahipleri üzerindeki etki düzeyi şu şekilde belirlenmiştir. Sosyal yardımların sona ermesiyle ilgili 3 hane (%0,4) fikrim yok, 9 hane (%1,2) etkilenmeyiz, 14 hane (%1,9) çok az düzeyde etkileniriz, 47 hane (%6,5) orta düzeyde etkileniriz ve 659 hane (%90), tamamen etkileniriz, çok zorlanırsınız cevaplarını vermişlerdir. Bu bağlamda soru değerlendirildiğinde yardımların kesilmesi durumundan ankete katılan %96,5'luk kesim çok zorlanacağını belirtmiştir. Yardımların sürekli olması kişileri yardımlara bağımlı hale getirmiş ve sosyal yardımlar dışında hayatlarını devam ettirebilecek alternatif üretmelerini engellemiştir. Süreçte yapılması gereken gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespiti ve sosyal yardımların sadece onlara verilmesidir. Belli dönemlerde yoksulluk içerisinde düşen kişilere da sınırlı sürede ve tatmin edici boyutlarda sosyal yardım verilmelidir. Sosyal yardımlardan yararlanan kişilerin yardımları karşılıksız almamaları, muhtaçlık durumlarını düzelttikten sonra hizmet sunmaları ya da mevcut maaşından belli bir oranda kişiyi zorlamayacak boyutta bir kesinti olarak fona olarak geri dönüşü olmalıdır.

Çalışmada geleceğe umutlu ve güvenli bakma düzeyi konusunda hane halklarının 27 tanesi (%3,7) konu hakkında fikrinin olmadığı, 208 tanesi (%28,4) geleceğe güvenli ve umutlu bakmadığı, 218 tanesi (%29,8) çok az güvenli ve umutlu baktığı, 159 tanesi (%21,7) orta düzeyde güvenli ve umutlu baktığı, 120 tanesi (%16,4) tamamen güvenli ve umutlu baktığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak ankete katılan ailelerin %58,2'si 426'sı geleceğe umutlu ve güvenli bakmamaktadır.

Sosyal yardımların topluma olan katkısının tespiti için ankette bu yönde soruya yer verilmiş ve sonuç olarak ankete katılan 732 hane halkından 318'i tanesi (%43,4) yapılan yardımların topluma katkısının tamamen ya da orta düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Yardımların topluma katkısının olmadığı ya da çok az düzeyde olduğunu düşünen hane halkı sayısı 218 (%29,8) olarak bulunmuştur. Bu soruya yanıt veren hane halkları sosyal yardımların topluma güçlü bir katkısı olduğunu düşünmemektedirler. Aslında sosyal yardımların topluma katkısı oldukça fazladır. Devlet tarafından bu tarz yardımların

yapılması ÷lkede suç oranlarının dñřürmekte ve ekonomiye canlılık katmaktadır. Kñç÷k oranda bile olsa ihtiyaç sahibine sosyal yardım yapılması ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal yardımlarını harcamasına ve ekonomiye girdi olmasına katkı sağlamaktadır. Sosyal yardımlardan yararlanan kesimin çoğunluğunu kaybedecek bir şeyi olmayan kişilerden oluşmaktadır. Bu kişilere sosyal yardım verilmemesi onları suç işlemeye yönlendireceğinden dolayı sosyal yardımların toplumsal huzuru sağlaması açısından topluma olan katkısı büyüktür.

SYDV'lerin sunmuş oldukları hizmetleri vaktinde ve hızlı bir şekilde sunmaları ihtiyaç sahipleri açısından oldukça önemlidir. TR22 Bölgesinde yapılan çalışmada SYDV'lerin iş ve işlemleriyle ilgili ankette yer alan değerlendirmede, değerlendirmeye katılan ihtiyaç sahiplerinin %90,7'si SYDV'lerin iş ve işlemlerin tamamen zamanında yaptıklarını ifade etmişlerdir.

SYDV'lerin iş ve işlemlerini yaparken ihtiyaç sahiplerine %91,5 oranında tarafsız hizmet sunulduğunu belirlenmiştir. Bu durum SYDV'lerin iş ve işlemlerini yaparken şeffaf olduğunu ihtiyaç sahiplerinin bu konuda memnun olduklarını göstermektedir.

SYDV'ler tarafından sunulan sosyal yardımların adil olarak dağıtılıp dağıtılmadığıyla ilgili olarak ankete katılan hanelerde tamamen ve orta düzeyde adil davranıldığını dñřünen hane sayısı 346 (%47,2) olarak bulunmuştur. Bu çerçeve de hane halklarının büyük bir kısmı sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine adil olarak dağıtılmadığını dñřünmektedirler.

TR22 Bölgesinde yaşayan ihtiyaç sahiplerinin tamamen muhatap alınma düzeyinin %95,1 oranında olduğu tespit edilmiştir. İhtiyaç sahiplerini tamamen muhatap alarak sorunlarının öz÷lmesi, onlarla ilgilenilmesi ve SYDV'lerin hizmet sundukları hizmetlerden ihtiyaç sahiplerinin yüksek düzeyde memnun kalmaları yoksulluğun önlenmesi açısından kurumun etkinliği ve verimliği noktasında önemli bir tespittir.

İhtiyaç sahipleri SYDV'lere gittiklerinde ihtiyaçları ile ilgili olarak hizmet binasına ulaşımda ve beklemede sıkıntı yaşamadıkları %89,6 oranında tamamen memnun oldukları belirlenmiştir.

Hizmeti sunanlardan ile ilgili olarak tamamen ve orta düzeyde memnuniyet oranı mülki idare amirlerinden %46,1, müteveli heyetinden %38,9, muhtarlardan %38,4, SYDV personelinden %91,8 olarak tespit edilmiştir. Bu çerçevede anket sonuçları değerlendirildiğinde bölgede hizmeti alanların, hizmeti sunanlardan tam olarak memnun olmadıkları ifade edilebilir.

İhtiyaç sahiplerine kendilerini yoksul hissedip hissetmedikleri sorulduğunda 623 hane halkının %85,1 oranında kendini yoksul hissettiğini belirtmiştir. Çalışma sonucunda “bir mesleğin olmamasından, toplumun adaletsizliğinden, ekonominin zayıf olması, eğitimsizlik, kader, aile desteği görmeme ve yoksul bir mahallede oturuyor olma” gibi nedenler TR22 Bölgesindeki yoksulluğun ana nedenleri olarak belirlenmiştir.

Yoksulluğun nedenleri değerlendirildiğinde aile desteğinin eksiliği, ekonomik bozukluklar, eğitimsizlik ve sonucunda bir meslek sahibi olamama kişilerin gelişim süreçleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. İhtiyaç sahiplerinin yoksul bir mahallede yaşaması ve mahallede yaşayan kişilerin büyük çoğunluğunun eğitimsiz olması ailelerin çocuklarını eğitim alma noktasında çok desteklemediğini göstermektedir. Bu durumda kişilerin meslek sahibi olamamasına ve ailelerinin yaşadıkları yoksulluğu miras almalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda yoksulluğun kuşaklararası aktarıldığı ve kişilerin süreci normalleştirdiği bir döngü halini almıştır. Bu döngünün kırılması için yoksul kesimin eğitime yönlendirecek türden yardımların sayısının ve miktarının artırılması elzemdir. Yeni eğitilmiş kuşakların yetişmesi yoksulluğun bir kader olarak algılanmasının önüne geçecek ve yeni nesillerin iş piyasasına katılmasına katkı sağlayacaktır.

Kişilerin SYDV’lerden yardım alma sebepleri incelendiğinde hane halklarından 10 tanesi (%1,4) aile bütçesine katkı sağlamak için, 5 tanesi (%0,7) boşandığından, 26 tanesi (%3,5) rahatsızlığından, 21 tanesi (%2,9) eşinin cezaevinde olmasından, 28 tanesi (%3,8), çocuklarına baktığı için çalışmadığından, 2 tanesi (%0,3) ekonomik yetersizliklerden, 30 tanesi (%4,1) herhangi bir geliri olmadığından, 97 tanesi (%13,2) engelli olduğu için çalışmadığından, 342 tanesi (%46,7) ihtiyaçtan, 4 tanesi (%0,5) işsizlikten, 127 tanesi (%17,3) yaşlı olduğu için çalışmadığından, 40 tanesinin (%5,6) yoksulluktan dolayı sosyal yardımlardan yararlandığı belirlenmiştir. Engelli, yaşlı ve rahatsızlık durumu dışından (250 hane %34,2) 482 hane halkının %65,8 oranında sosyal yardım alma süreci iş

piyasasıyla etkileşimli hale getirilebilir ve böylece sosyal yardımlar gerçek ihtiyaç sahiplerine daha anlamlı bir şekilde verilebilir.

Çocuklarının gelecekte SYDV'lerden yardım almasını 186 hane (%25,4)'ü istemektedir, 546 hane (%74,6)'sı istememektedir. Bölgede ihtiyaç sahiplerinin büyük çoğunluğu çocuklarının kendi ayakları üzerinde durmasını SYDV gibi kurumlardan yardım almamasını istemektedir. SYDV'lerden yardım alsınlar diyen birçok kişi “devletin sunduğu böyle bir imkân varken çocuklarımda yararlansın isterim” diye belirtmiştir.

Sosyal yardımları TR22 Bölgesinde uygulayan kurumlar değerlendirildiğinde süreci en iyi yapacak olan kurumun hane halklarının 502 tanesi (%68,6) SYDV'ler, 87 tanesi (%11,9) diğer kurumlar, 73 tanesi (%10) belediyeler, 50 tanesi (%6,8) Sosyal Hizmetler (Aile ve Sosyal Hizmetler İl/İlçe Müd.), 13 tanesi (%1,8) Vakıflar Bölge Müdürlüğü, 4 tanesi (%0,5) doğrudan valilik ve kaymakamlık, 3 tanesi (%0,4) bağımsız özel dernek ve vakıflar olarak ifade edilmiştir. SYDV'ler devlete bağlı, sistemli olduğu için pek çok hane halkı yardım alma noktasında SYDV'lerin en iyi kurum olduğunu ifade etmişlerdir. Kurumlar çerçevesinde sosyal yardım süreci değerlendirildiğinde; sürecin tek bir kurum tarafından sunulması hizmetleri etkinliği, adil dağılımı ve verimliliği açısından önemlidir. Kurumların birleşmesi kişilerin birden fazla kurumdan sosyal yardım alarak bunu meslek haline getirmelerini engelleyecektir.

İhtiyaç sahiplerin en fazla sosyal destek aldığı yer ile ilgili olarak 732 haneden 529 tanesi (%72,3) devletten, 96 tanesi (%13,1) akrabalarından, 51 tanesi (%7) diğer, 25 tanesi (%3,4) hayırsever vatandaşlar, 24 tanesi (%3,3) komşulardan, 7 tanesi (%0,9) bağımsız özel dernek ve vakıflardan yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen verilerle ihtiyaç sahiplerine en fazla desteği devletin yaptığı belirlenmiştir. Akraba ve komşuların artık eskisi kadar yardımda bulunmadıkları veya onların da yoksulluk içinde bulunduklarını ifade edilmiştir.

Yardım süreciyle ilgili hanelerin önerileri şu şekilde ifade edilebilir; yardımların adil ve eşit olarak dağıtılması, yardımların detaylı bir şekilde araştırılması, Türkiye aile desteklerinin geri gelmesi, verilen sosyal yardımların ailedeki kişi sayısına göre düzenlenmesi, çocuğu olan kadınlara daha fazla yardım yapılması ve iş kolaylığı

sağlanması, yardım miktarlarının ve sayılarını yeterli olmadığı, artırılması gerektiğini ve yardımların sürekli olarak yapılması gerektiği, dul maaşlarının artırılmasını ve aylık olarak verilmesi, Avrupa'dakine benzer sosyal yardım sistemine geçilmesi, çocuğu olan annelere çocukları okula başlayana kadar destek verilmesi, hane engelli aylıklarının artırılması ve kişilerin engelli oldukları göz önünde bulundurularak iş imkânı sağlanması, ev hanımlarına emeklilik hakkı verilmesi ya da maaşa bağlanması, ihtiyaç sahiplerinin iş imkânlarının artırılması, ihtiyaç sahiplerine kira yardımı imkânı sunulması, sosyal yardımların asgari ücret seviyesinde olması, kanser hastalarına sosyal yardımların artırılması, sosyal yardımların kişilerin rahatsızlık durumuna göre sürekli hale getirilip artırılması, yardımların tek bir çatı altında toplanması ve yaşlı aylıklarının artırılması önerilmiştir.

Bu bağlamda yardımların miktarının artırılması ve gerçek ihtiyaç sahiplerine verilmesi yoksulluğun önlenebilmesi için sosyal yardım sisteminin verimliliği ve etkinliği açısından önemlidir.

Hane halklarına yoksulluktan ne zaman kurtulacağı sorulduğunda hane halklarının 349 tanesi (%47,7) hiçbir zaman kurtulamayacağını, 20 tanesi (%2,7) 1 yıl içerisinde kurtulacağını, 7 tanesi (%1) 2 yıl içerisinde kurtulacağını, 11 tanesi (%1,5) 2 yıldan sonra kurtulacağını, 25 tanesi (%3,4) 5 yıldan sonra kurtulacağını ve 211 tanesi (%28,8) fikrim yok yanıtını vermiştir. Hiçbir zaman kurtulamayacağım ve yoksulluktan kurtulmayla ilgili fikrim yok cevabını veren 560 hane %76,5 yoksulluktan kurtulmayı beklememektedir. Bu hanelerde yoksulluktan kurtulunamayacağı düşüncesi hâkimdir. 1 yıl içerisinde kurtulacağını, 2 yıl içerisinde kurtulacağını ve 5 yıldan sonra yoksulluktan kurtulacağını düşünenler genelde eşi cezaevinde veya çocuğu küçük olan ihtiyaç sahipleridir. Uygun şartların oluşması halinde bu kişiler iş gücüne katılarak ekonomik durumlarını iyileştirmeyi planlamaktadırlar.

TR22 Bölgesinde hizmeti sunanların göre yoksulluğun nedeninin ne olduğu sorulduğunda SYDV personelleri yoksulluğun en büyük sebebi olarak %26,6 oranında yoksulların eğitimsizliğinden, %15,6 oranında yoksulların tembelliğinden, %14,7 oranında ülke ekonomisinin zayıf olmasından, %12,8 oranında yoksulun bir mesleğinin olmamasından %8,2 oranında adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan kaynaklandığını

belirtmişlerdir. Bu bağlamda yoksulluğun asıl nedeni kişilerin kendilerini geliştirmemelerinden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Muhtarlara göre yoksulluğun en büyük sebebi %16,3 oranında yoksulların tembelliğinden, %15,3 oranında yoksulluğun sebebi ülke ekonomisinin zayıf olmasından, %14,4 oranında yoksulun bir mesleğinin olmamasından, %13,3 oranında yoksulların eğitimsizliğinde, %11,2 oranında yoksulların ailesinden destek görememesinde kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

İhtiyaç sahiplerinin SYDV'lerden yardım alma yollarını bilip bilmeme durumları ile ilgili hizmeti sunanlara; muhtarların 34 tanesi %82,9'u ve SYDV personelinin 37 tanesi %92,5'u süreci tamamen veya orta düzeyde biliyorlar olarak soruya cevap vermişlerdir. Soru ile ihtiyaç sahiplerinin SYDV'lerden yardım alma yollarına hâkim olduğu belirlenmiştir.

SYDV'lerin sosyal yardım alma yollarının bilmeyen ve duymayan olup olmadığının tespiti için hizmeti sunanlara ikinci soru sorulmuş ve soruya muhtarların %87,8'i ve SYDV personelinin %95'i ihtiyacı olup da SYDV'lerin yapmış oldukları yardım alma yollarını ihtiyaç sahiplerinin tamamen ya da orta düzeyde bildiği, çok az düzeyde süreci bilmeyen olduğunu iletmışlerdir. Bu durumda 2 soru birlikte değerlendirildiğinde ihtiyaç sahiplerinin çok büyük çoğunluğunun SYDV'lerden yardım alma sürecini bildikleri tespit edilmiştir.

Sürece tam olarak hâkim olamayan bir kesim de söz konusudur. Sürece tam anlamıyla hâkim olmayan kişiler genellikle yaşlı ve okuma yazması olmayanlardır. Bu kesime de sürecin detaylarının duyurulması konusunda muhtarlarla işbirliği yapılabilir. Muhtarların süreçte daha aktif rol oynamaları sürecin daha etkin ve verimli verilmesine katkı sağlayacaktır.

Hizmeti sunanların mevzuata hâkimiyet düzeyi ile ilgili olarak "SYDV'lerin mevzuatına yeterince hâkim misiniz" sorusu sorulmuştur. Veriler incelendiğinde muhtarların %48,8'i, SYDV personelinin %30'u mevzuata tamamen hâkim olduğu belirlenmiştir. Mevzuata tam olarak hâkim olma sunulan hizmetlerin hızlı, eksiksiz, etkin

ve verimli bir şekilde ihtiyaç sahiplerine sunulmasına katkı sağlayacağı için muhtarların ve personelin mevzuat konusundaki eksikliklerini en kısa sürede gidermeleri gereklidir.

Konu ile ilgili olarak yapılan çalışmada mevzuatın yeterli olup olmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Muhtarların %31,7'si ve SYDV personellerinin %17,5'u mevzuatı sosyal yardım sürecinde yeterli bulduklarını belirtmişlerdir. Tam olarak mevzuatı yeterli görmeyen muhtar ve SYDV personelinin sayısı oldukça yüksektir. Hizmeti sunanların görüşleri bağlamında mevzuatın düzenlenmesi sosyal yardım konusunda gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararlanabileceği kanunların çıkarılması ya da 3294 sayılı Kanun'unda gerekli düzenlemeler yapılmasının gerektiği tespit edilmiştir. Yüksek enflasyon, ekonomik krizler, depremler ve doğal afetler sosyal yardımlardan yararlanan kişi sayısında artışlara neden olmaktadır. Yaşanan gelişmeler ile yoksullukta meydana gelen artışlar için 3294 Sayılı Kanun'da düzenlemelere gidilmesi gereklidir.

Türkiye'de net bir yoksulluk kriterinin olmaması ile ilgili olarak muhtarlar %41,5'u ve personelin %32,5'u tamamen iş ve işlemlerden sorunların ortaya çıktığı, muhtarların %39'u ve SYDV personelinin %42,5'u orta düzeyde iş ve işlemlerden sorunların ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda yoksulluk kriterin günümüzün ekonomik şartlarına göre yeniden belirlenmesi gereklidir.

TR22 Bölgesinde SYDV'ler tarafından sunulan iş ve işlemler için vakfın kapasitesinin yeterli olmadığı belirlenmiştir. Muhtarların %12'si ve SYDV personellerinin %30'u verilen hizmetler karşısında vakfın yeterli kapasitesi olmadığını düşünmektedir. Bu çerçevede yardım alan gerçek ihtiyaç sahiplerinin SYDV personelleri tarafından tespit edilmesi ve yardım alan kişi sayısının azaltılmasıyla süreç daha anlamlı olacaktır. SYDV'lerin güçlendirilmesi ile yapısal ve yasal statülerinde değişikliklerin olması vakfın kapasitesinin artırılmasına hizmetlerin yoksullukla mücadelede etkin ve verimli olarak verilmesine fayda sağlayacaktır.

SYDV'lerin sunmuş oldukları hizmetlerin herhangi bir karşılık beklemeden yapılmasını muhtarları %63,4'ü ve SYDV personellerinin %27,5'u tamamen doğru bulduklarını, muhtarların %22'si ve SYDV personellerinin %32,5'u orta düzeyde doğru bulduğunu belirtmişlerdir. Ankete cevap veren hizmet sunucuların büyük çoğunluğun

sürecin karşılıksız yapılması gerektiğini vurgu yapmışlardır. Ancak sürecin karşılıksız yapılmasını istemeyen %12,2 oranında muhtar ve %40 oranında SYDV personeli de söz konusudur. Bu süreçte yapılması gereken çalışabilecek durumda olanların aldıkları sosyal yardım karşılığında belli hizmetleri yerine getirmesi ve çalışamayacak durumda olan ihtiyaç sahiplerinden herhangi bir hizmet beklentisi olmadan sosyal yardımlarını almaya devam ettirilmesidir. Çalışacak durumda olan kişiler sosyal yardımları alışkanlık haline getirerek bunu hayat felsefi haline getirmişlerdir ve bu durumun önüne geçilmesi gereklidir.

SYDV'lerce yapılan sosyal yardımlar yoksulluk döngüsünün kırılmamasına ve yoksulluğun kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır. SYDV'lerin vermiş olduğu yardımların yoksulluğu kalıcı hale getirip getirmediği konusunda, muhtarların 25 tanesi %61'i ve SYDV personellerinden 28 tanesi %70'i orta düzeyde kalıcı hale getiriyor ve tamamen kalıcı hale getiriyor olarak bildirmişlerdir. Sonuç olarak sosyal yardımların yapılmasının büyük bir oranda yoksulluğu kalıcı hale getirdiği tespit edilmiştir. Bu durum kişilerin aldıkları sosyal yardımları geçim kaynağı olarak düşünmelerine ve çalışmaya yanaşmamalarından kaynaklanmaktadır. Bu algının önüne geçilebilmesi için gerçek ihtiyaç sahibi olmayan ve anlık sosyal yardımlara ihtiyacı olan çalışabilecek olan durumdaki kişilerin belirlenmesi ve yardımların verilmesinde belirli zaman sınırlaması getirilmesi gereklidir.

Muhtarların 27 tanesi %65,9 ve SYDV personellerinin 30 tanesi %75'i sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini orta düzeyde ve tamamen çalışmamaya sevk ettiğini ifade etmişlerdir. Hizmeti sunanların büyük çoğunluğu sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini iş piyasasından uzaklaştırdığını düşünmektedirler.

Sosyal yardımların bir güvence olup olmadığı konusunda muhtarların %48,8'i ve SYDV personellerinin %57,5'u çok az düzeyde güvence ya da bir güvence olmadığını düşünmektedirler. Yani hizmeti sunanların büyük bir kısmı sosyal yardımları tamamen bir güvence olarak görmemektedir.

Sosyal yardımların gelir adaletini sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesinde; muhtarların 26 tanesi %63,4'ü ve SYDV personellerinden 28 tanesi %70'i sosyal yardımların gelir adaletini sağlamadığını ya da çok az düzeyde sağladığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda insanların yoksulluk sürecinden kurtulma olanağı oldukça düşüktür. Sosyal yardımların gelir adaletini sağlayabilmesi için çalışacak durumda olanların iş gücüne katılması önemlidir. Çalışacak durumda olanların iş gücüne katılması ile çalışamayacak durumda olan yaşlı, engelli, sağlık sorunları olanlara daha fazla sosyal yardım sunulmasına ve kişiler arasında gelir adaletsizliklerinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

SYDV'ler tarafından sunulan sosyal yardımların miktarı ve sayısının temel ihtiyaçları karşılama düzeyini muhtarların %58,6'sı ve SYDV personelinin %60'ı hiç karşılamıyor ya da çok az karşılıyor, muhtarların %39'u ve SYDV personelin %40'ı orta düzeyde karşılıyor olarak bildirmişlerdir. Bu durum SYDV'ler tarafından sunulan sosyal yardımların miktarı ve sayısının temel ihtiyaçları karşılama düzeyinin yetersiz olduğu sonucunu çıkarmıştır. Özellikle yaşlıların, engellilerin, dulların aldıkları aylıklar incelediğinde asgari ücretin çok altında kaldığı ve temel ihtiyaçların karşılanmasında yeterli olmadığı belirlenmiştir. Bu durumla ilgili yasal düzenleme yapılması alınan yardım miktarlarının ve sayısının artırılması gereklidir.

Sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerini yoksulluktan kurtarma düzeyiyle ilgili olarak muhtarların 35 tanesi %85,4'ü ve SYDV personellerinde 35 tanesi %87,5'u SYDV'lerin verdiği yardımların hane halklarını yoksulluktan kurtarmadığı ya da çok az düzeyde kurtardığını belirtmişlerdir. Bunun en büyük sebebi sosyal yardımların belirli oranda temel ihtiyaçlar karşılamasından kaynaklanmaktadır. Temel ihtiyaçların tamamının karşılanacağı düzeyde sosyal yardımlar sunulmalı ve bununla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır. (Gerçek ihtiyaç sahipleri için)

Sosyal yardım alan ihtiyaç sahiplerinin geleceğe ve hayata umutlu ve güvenli bakma düzeyiyle ilgili olarak muhtarların 31 tanesi %75,6'sı ve SYDV personellerinin 34 tanesi %85'i geleceğe ve hayata umutlu ve güvenli bakma düzeyinin olmadığı ya da çok az olduğu belirtmişlerdir. Bu durum gelir adaletsizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede sosyal yardımların gerçek ihtiyaç sahiplerine yeterli ve adaletli dağıtılmalıdır.

Hizmeti sunanlar sosyal yardımların topluma tamamen katkı sağladığını düşünmemektedirler. Sosyal yardımlar topluma katkısı genel olarak orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Hizmeti sunanların önemli bir kısmı da sosyal yardımların topluma çok az bir katkısı ya da önemli bir katkısının olmadığını düşünmektedirler. Hizmeti sunanların genel görüşleri ile sosyal yardımların topluma gerçek anlamda katkı sağlayabilmesi için yardımların miktarının artırılması ve yardımlardan yararlanan gerçek ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olması gereklidir.

Sosyal yardımların kesilmesi konusunda muhtarların 35 tanesi %85,4'ü ve SYDV personelinin 26 tanesi %65'i sosyal yardımların kesilmesinin ihtiyaç sahiplerinin orta düzeyde ya da tamamen etkileyeceğini belirtmişlerdir. “Türkiye Aile Desteğinin” kesilmesi sosyal yardım alan ailelerin pek çoğunu olumsuz yönde etkilemiştir. Sunulan diğer yardımların da “Türkiye Aile Desteği” gibi bir kaldırılması gerçek ihtiyaç sahiplerini olumsuz yönde etkileyecektir.

SYDV'lerin örgüt yapısıyla ilgili muhtarların 14 tanesi %34,1'i ve SYDV personelinin 16 tanesi %40'ı kurumun mevcut haliyle görevine devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Muhtarların 13 tanesi %31,7'si ve SYDV personelinin 17 tanesi %42,5'u kurumun Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine bağlı şube müdürlüğü olması gerektiğini belirtmiştir. Süreç içerisinde kurumun Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanması sosyal yardım politikalarının ve sosyal yardımların daha verimli ve etkin dağılması ile kurumun denetlenmesi ve kontrolü açısından önemlidir.

Kişilerin muhtaç olmalarının nedeni araştırıldığında muhtarların 26 tanesi (%63,5) kişilerin muhtaçlık sebebinin kendileri, 5 tanesi (%12,2) kişilerin muhtaçlık sebebinin aileleri, 1 tanesi (%2,4) kişilerin muhtaçlık sebebinin işveren kişiler ve zenginler, 3 tanesi (%7,3) kişilerin muhtaçlık sebebinin devlet, 6 tanesi (%14,6) kişilerin muhtaçlık sebebinin diğerleri olduğunu belirtmişlerdir. SYDV personellerinin 27 tanesi (%67,5) kişilerin muhtaçlık sebebinin kendileri, 4 tanesi (%10) kişilerin muhtaçlık sebebinin aileleri, 1 tanesi (%2,5) kişilerin muhtaçlık sebebinin işveren kişiler ve zenginler, 5 tanesi (%12,5) kişilerin muhtaçlık sebebinin devlet, 3 tanesi (%7,5) kişilerin muhtaçlık sebebinin diğerleri olduğunu belirtmişlerdir. İhtiyaç sahibi kişilerin genel olarak çalışmamak istemeleri ve verilen sosyal yardımlarla hayatlarını devam ettirmeye çalışmaları yoksulluğun kaynağının

kendileri olarak algılanmasında etkilidir. Bu çerçevede kişilerin iş piyasasına dâhil olmaları muhtaçlığın kaynağıyla ilgili düşünceleri değiştirebilecektir.

Sosyal yardım sisteminin nasıl olmasıyla ilgili olarak SYDV personellerinin genel görüşleri şu şekildedir;

Gerçek ihtiyaç sahiplerinin yani dezavantajlı grupların (kadın, yaşlı, engelli, dul, öğrenci vb.) önceliklendirilmesi, bu gruplara yapılan yardımların ve yardım miktarlarının artırılması, sosyal yardım sistemine girecek olan kişilere yaş sınırı getirilmesi (45 yaş gibi), gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmek için muhtarlarla işbirliği yapılması, yardımların hane odaklı olması ve hane ziyaretlerinin artırılması, belirli dönemlerde iş piyasasından uzaklaşmış olan kişilere verilen sosyal yardımlara süre sınırlaması getirilmesi, kurumdaki personel sayısını artırılması, sosyal yardım kriterlerinin ve muhtaçlık sınırının dönemin kriterlerine göre daha anlamlı hale gelmesi, sosyal yardım sistemin tek bir çatı altında toplanması, 3294 sayılı Kanun'un revize edilmesidir.

Sosyal yardım sistemiyle ilgili muhtarların önerileri gerçek ihtiyaç sahiplerinin süreçten yararlanması (engelli, yaşlı, dul, öğrenci vb.), muhtaç kişilere uygun çalışma alanlarının oluşturulup kişilerin iş piyasasına katılımının sağlanması, sürece emekli ve asgari ücret alanların da dâhil edilmesi, sosyal yardım alacak kişilere sınırlı sürede sosyal yardım verilmesi, sosyal yardımlar verilirken yaş sınırlaması getirilmesi (45 yaş gibi), sosyal yardımlar verilirken araştırma sürecinin daha detaylandırılması ve sıklaştırılması, tüm kamu kurumlarının yaptıkları yardımlardan haberdar olacakları bir sistem geliştirilmesi, sürece muhtarların daha fazla dâhil edilmesi gibi önerileri tespit edilmiştir.

Hizmeti sunan muhtar ve SYDV personelleri süreç ile ilgili önemli tespitlerde bulunmuşlardır. İhtiyaç sahiplerine en yakın olan ve onların süreç içerisindeki sıkıntılarını birebir paylaşan hizmeti sunanların önerileri ışığında kurumun sunduğu hizmetleri yoksulluğun önlenmesi aşamasında daha etkin ve verimli olarak verilecektir.

Hizmeti sunanların mülki idare amirlerinin görevleriyle ilgili olarak süreçte mülki idare amirlerinden daha fazla destek bekledikleri, diğer kamu kurumlarıyla daha koordineli çalışmak istedikleri, mevzuata aykırı talimat ve iş verilmemesi gerekliliği, hizmetlerin daha

hızlı sunulabilmesi için mülki idare amirlerinin görevlerinin bir kısmını SYDV müdürlerine vermesi gerektiği, mülki idare amirlerinin kurumda danışma mercii olması, SYDV'lerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanarak, SYDV personelinin özlük haklarının düzenlenmesi gibi beklentileri söz konusudur. Yapılacak olan düzenlemeler personelin daha verimli çalışmasına ve hizmetlerin daha hızlı sunulmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda personelin özlük haklarını ve görev tanımlarının kanunlarla düzenlenmesi gereklidir.

Muhtarların mülki idare amirleri ve kendi görevleriyle ilgili olarak; mülki idare amirlerinin SYDV'lerde danışma organı olarak faaliyetlerine devam etmesi gerektiği, mülki idare amirlerinin heyetin aldığı kararla aynı doğrultuda karar almasıyla sürecin daha iyi işleyeceği, sosyal yardımların ihtiyaç sahiplerine verilirken daha detaylı araştırılması gerektiği, yardım sürecinde muhtarların daha fazla rol alması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Yoksulluğun bitme süresine ilişkin olarak muhtarların %100'u ve SYDV personelinin %97,5'unun yoksulluğun bitmesin pek mümkün olmadığını ifade etmişlerdir. Uygulanan politikalar ve sosyal yardım sistemi yoksulluğun her geçen gün artmasına ve ailelerin yoksulluğu çocuklara miras bırakmasına neden olmaktadır. Bu durumda yoksulluğun, yoksul ailelerce kanıksandığı ve sürecin normalleştirildiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede sosyal yardımların verilmesi konusunda araştırmaların sıklaştırılması, 3294 sayılı kanunda yasal düzenlemelere gidilerek yeni bir sosyal yardım sisteminin benimsenmesi gerekmektedir. Yapılacak olan düzenlemeler hem gerçek ihtiyaç sahiplerinin sosyal yardımlardan yararlanmalarına hem de süreci alışkanlık haline getirerek suiistimal edenlerin süreç dışına çıkarılarak yasal yaptırım uygulamalarıyla daha anlamlı hale getirilmelidir.

Genel olarak sosyal yardım sisteminin tek bir çatı altında toplanarak sürece katılan tüm kamu kurumlarının tek bir sosyal sistem merkezine adapte olması sürecin gerçek anlamda ihtiyaç sahiplerine yardım sunabilmeleri açısından önemlidir. Çünkü yapılan çalışma sırasında birçok ihtiyaç sahibinin sosyal yardım yapan tüm kurumlarından sosyal yardım aldıkları ve (devletin, özel kuruluşların ve belediyelerin sundukları) tüm sosyal yardım imkânlarını son noktasına kadar kullandıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda

sistemin tek bir çatı altında toplanmasıyla bazı ihtiyaç sahiplerinin gerekenden fazla sosyal yardım olarak devlet kaynaklarını gereksiz yere tüketmelerinin önüne geçilecektir.

Sosyal incelemelerin yılın belirli dönemlerinde 2 ayda bir defa yardım alan her haneye olacak şekilde düzenlenmesi ve ihtiyaç sahiplerinin sık sık gözlemlenmesi gereklidir. Bu bağlamda sürekli yapılacak olan sosyal incelemeler sonucunda durumunu iyileştiren aileler sistem dışına çıkarılarak sosyal yardımların yoksulluğun önlenmesinde daha etkin ve verimli olarak sunulmasına katkı sağlanacaktır. Bölgede yapılan sosyal incelemelerin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bölgede sosyal yardım alan ihtiyaç sahibinin fazla olması da göz önünde bulundurularak süreç için personel sayısında da artış yapılması gereklidir.

TR22 Bölgesinde ihtiyaç sahipleriyle yapılan görüşmelerle, kişilerdeki sosyal yardım anlayışının devletin ihtiyaç sahiplerine bakma zorunluluğu olduğu yönünde algılandığı belirlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir ancak bu süreçte kişilerin çalışmak yerine devletin kendilerine bakma zorunluluğu olduğu düşüncesinin hâkim olması çalışabilecek durumda olan kişileri iş piyasasından uzaklaştırmaktadır.

Son dönemde işe giriş yapan personelin “Sosyal Hizmetler” bölümünden mezun oldukları ve kurumda aldıkları eğitim doğrultusunda çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu durum alana daha hâkim personelin süreç içerisinde kurumda görev başladığını göstermektedir.

Sosyal yardım verilmesi konusunda muhtaçlık kriterinin yetersiz olması ihtiyaç sahiplerinin almış oldukları yardımların çok cüzi miktarlarda kalmasına neden olmaktadır. Süreç ile ilgili yasal düzenlemeler yapılarak gerçek muhtaçlık kriterinin belirlenmesi gereklidir.

Vakıf mütevellî heyetinde düzenlemeye gidilmesi gereklidir. Bu bağlamda mülki idare amirleri süreç içerisinde danışma organı haline getirilerek heyetin toplantı sayısı arttırılabilir ve ihtiyaç sahipleri daha detaylı incelenerek sosyal yardımlar verilebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Yeni Bir Kavram ve Model Önerisi

Bu bölümde araştırma kapsamında yeni bir sosyal yardım sistemi önerilecektir.

5.1.1. Seçilmiş Yoksulluk Kavramı

Seçilmiş yoksulluk kavramı TR22 Bölgesi üzerinde araştırma yapan araştırmacının yoksul hanelerle yaptığı anketlerdeki gözlemleri sonucunda oluşturulmuştur. Bu bağlamda kavramı şu şekilde açıklayabiliriz; kişilerin ellerinde iş imkânları olmasına, herhangi bir engeli, rahatsızlığı ya da bakıma muhtaç aile bireyleri olmamasına rağmen yoksul olmayı seçmeleridir. Seçilmiş yoksulluğa düşmüş olan kişiler iş piyasasından uzak durarak hayatlarını sosyal yardımlarla devam ettirmeye çalışmakta, iş piyasasına dâhil olmayı seçmek yerine yoksulluğu ve yoksul kalmayı kişisel bir seçenek olarak seçmektedirler. Seçilmiş yoksulların, yoksulluktan kurtulmak için herhangi bir çabası yoktur ve düşük yaşam standartlarında hayatını sürdürmeyi kendi özgürlüğü olarak algılamaktadır. Kısaca kişiler bu süreci kanıksayıp bir hayat felsefesi haline getirmişlerdir. Bazı seçilmiş yoksullar ihtiyacı olmasına rağmen kendisine sunulan iş imkânlarını beğenmeyerek çalışmak yerine yoksul kalmayı tercih etmiştir.

5.1.2. Yeni Sosyal Yardım Sistemi Önerisi

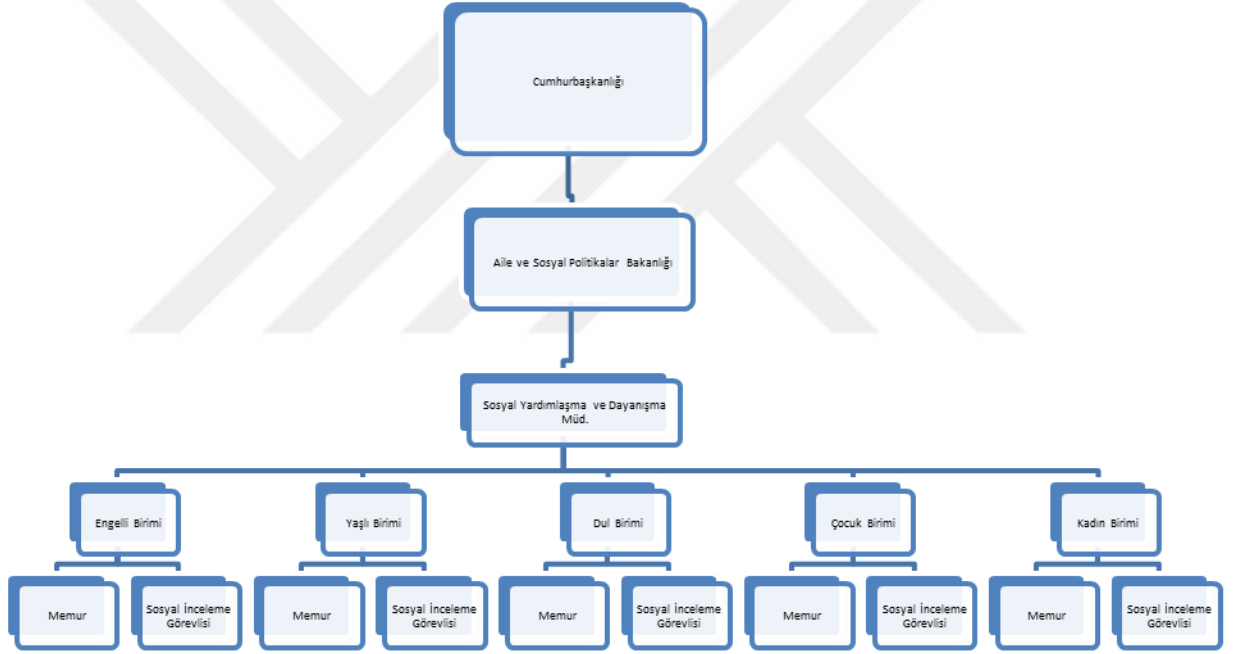
Sosyal yardım sistemi tek bir çatı altında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde toplanmalı ve tüm yardımlar tek bir merkezden verilmelidir. Bu bağlamda sosyal hizmetler, SYDV'ler ve yardım veren tüm devlet kurumları tek bir sistem üzerinden ihtiyaç sahiplerinin hangi yardımları aldığını görmeli ona göre yardım sistemi yeniden düzenlenmelidir. Çünkü vakıflar genel müdürlüğü, üniversiteler, siyasi partiler, dernekler, il özel idareleri, belediyeler, bakanlıklar gibi pek çok kurum sosyal yardım sürecinde bulunmaktadır. Yardımların birden fazla kurum tarafından yapılması ihtiyaç sahiplerinin her kurumdan ayrı ayrı sosyal yardımlardan yararlanmasına ve sosyal yardımların kazanç

mekanizması haline gelmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda yardımların tek bir kurum tarafından yerine getirilmesi gereklidir. Sosyal yardım sürecinde bulunan tüm kurumlar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanmalı ve verilen yardım türlerine göre birimler oluşturulmalıdır. Engelli birimi, yaşlı birimi, dul birimi, çocuk birimi gibi birimler oluşturularak tüm yardımlar birimlere bölünmelidir. Birimlerin örgütlenmesi merkez ve taşra olarak ayrılmalıdır. Her birimde yeteri kadar sosyal inceleme görevlisi bulundurulmalıdır. Örneğin yaşlılık birimi yaşlılara verilecek olan tüm sosyal yardım imkânlarını sağlamalıdır (nakdi yardım, elektrik desteği, doğalgaz desteği, koli vb.). Bu bağlamda yardımlar hane bazlı değerlendirilmelidir. Haneye giren bütün yardımların sistem üzerinde görülmesi gereklidir. Örneğin ailede yaşlı aylığı, engelli aylığı, öğrenci yardımı gibi yardımların hepsi hesaplanmalı aileye aylık verilen yardımların miktarı gözetilerek sosyal yardım verilmelidir. Verilen yardımların asgari ücretin altında kalmaması da önemlidir. Her birimin kendine ait memur ve sosyal inceleme görevlileri olmalıdır. Kısaca sistem tek bir bakanlık bünyesinde birleştirilerek yardım alınan türlere göre ayrılmalıdır.

Sosyal yardım süreci Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı, İŞKUR, SODAM ve ADEM'ler çerçevesinde yeniden düzenlenmelidir. Yerinde yapılacak incelemeler ile kişilerin çalışabilme durumlarına göre İŞKUR'la, meslek edinme kurslarına yönlendirilme gerekliliğine göre önce SODAM ya da ADEM'lerde gerekli eğitimler tamamlandıktan sonra İŞKUR'a yönlendirilerek kişilerin iş piyasasına adapte edilmeleri sağlanmalıdır. Özellikle genç yaşta olan ve kurumdan yardım alan kişilerin tespit edilip İŞKUR ile işbirliği yapılarak bu kişilerin iş piyasasına yönlendirmeleri gereklidir. Bu kişilere aldıkları sosyal yardım süresi kadar çalışma zorunluluğu getirilmeli ve maaşlarından cüzi miktarlarda SYDV'lere kesinti olmalıdır.

Yardım alan herkesin İŞKUR kaydı yapılmalı, hasta bakımı, çöp ayrıştırıcılığı, çöp toplayıcılığı, çocuk bakımı, yardımcı hizmetler gibi eğitim seviyelerine uygun işlere yönlendirilmeleri gereklidir. Bu bağlamda sosyal yardım sistemine dâhil olmuş ve özellikle genç yaştaki ihtiyaç sahiplerinin işe giriş zorunluluğu çerçevesinde sosyal yardımlardan yararlanma hakkı olmalıdır. Tam anlamıyla iş piyasasına dâhil edilemeyecek olan kişilerin evde yapabilecekleri işlere yönlendirilmeleri gereklidir.

Dezavantajlı grupların çocuklarına günümüz şartlarına uygun tarzda eğitim programlarına yönlendirilmesinin yapılmalı ve eğitim sürecine devam eden öğrencilerin sosyal yardımlardan yararlananları sağlanmalıdır. Çünkü SYDV'lerden yardım alan kişilerin büyük bir çoğunluğunun eğitim seviyesi oldukça düşüktür. TR22 Bölgesinde yapılan anketler ve TÜİK verilerinde de elde edilen sonuçlara göre eğitim seviyesi düştükçe yoksulluk artmaktadır. Bu bağlamda yoksulluğun önüne geçilebilmesi amacıyla eğitime devam eden çocukların hanelerine verilecek olan yardımların artırılması gereklidir.

Şekil 3. SYDV önerilen örgüt yapısı

5.2. Genel Değerlendirme ve Sonuç

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 3294 sayılı “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununu” kapsamında Türkiye’nin her ilinde ve ilçesinde faaliyet gösteren sosyal yardımları Türkiye’nin her noktasındaki ihtiyaç sahiplerine dağıtan bir kurum olarak faaliyet göstermektedir. Devlet, sosyal devlet gereğini SYDV gibi kurumların aracılığıyla doğrudan yerine getirmektedir. SYDV’ler yasayla kurulmuş ancak faaliyetlerini özel hukuk kişisi olarak yerine getirmekte, sosyal yardımların sunulması noktasında kamu kurumları gibi faaliyet göstermektedir. SYDV’ler aracılığıyla devlet ihtiyaç sahiplerinden herhangi bir karşılık beklemeden ihtiyaç sahiplerine ayni ve nakdi yardımlar sunmaktadır. Sosyal yardımların Türkiye’de algılanışı hak temellidir. Bu bağlamda sosyal yardımlar devletin yerine getirmesi gereken zorunlu bir ödev olarak benimsenmiştir.

- Çalışmada TR22 Bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada “TR22 Bölgesinde SYDV’ler tarafından uygulanan sosyal yardımlar yoksullukla mücadelede etkin ve verimli değildir “ana denencesi sorgulanmıştır. Ana denecenin doğruluğu 732 hane ve hizmeti sunan muhtar ve SYDV personelleriyle yapılan anketler sonucunda kanıtlanmıştır. Ana hipotez dışında kurum ile ilgili hazırlanmış olan sorular çerçevesinde “SYDV’ler tarafından ihtiyaç sahiplerine sunulan sosyal yardım hizmetleri ihtiyaç sahipleri ve hizmet sunucularının muhtaçlık anlayışının ayrı olmasından kaynaklı etkin ve verimli olarak gerçekleştirilememektedir. SYDV’ler görevleri gereği pek çok hizmeti yerine getirmelerine rağmen kurumsal yapıları yoksulluğun önlenmesi konusunda etkin ve verimli değildir. SYDV’lerin ihtiyaç sahiplerine verdikleri sosyal yardımlar, ihtiyaç sahiplerini sosyal yardımlara bağımlı hale getirmekte, ihtiyaç sahiplerinin aktif olarak çalışmalarını engellemekte ve ihtiyaç sahipleri için bir belli bir oranda güvence olarak görülmektedir. “ alt hipotezlerinin doğruluğu da saptanmıştır. Tablo 91 hane halklarına kurumun etkinliği ve verimliliği konusunda sorulan sorular çerçevesinde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Tablo 91’de ankette hipotezlerin sınındığı sorular detaylandırılmıştır.

Tablo 91

TR22 Bölgesinde hanelere yapılan anket sonucunda SYDV'lerin etkinliğinin ve verimliliğinin değerlendirilmesi

Sorular	Tamamen	Orta	Çok Az	Hayır	Fikrim Yok	Etkin Verimli
SYDV'ler tarafından dağıtılan kömür yardımının kalitesini ve miktarını beğeniyor musunuz?	44,7	5,7	1,8	2,3	45,5	HAYIR
SYDV'lerin proje yardımları yararlı mı, yoksulluktan kurtulmayı sağlıyor mu?	4,5	2,7	2,5	2,6	87,7	HAYIR
SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu?	1,8	16,5	43,6	37,6	0,5	HAYIR
SYDV'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlar (sayısı ve miktarı) temel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?	2	23,6	57,2	16,7	0,5	HAYIR
SYDV'lerce yapılan sosyal yardımların kesilmesi hayatınız nasıl etkiler?	90	6,5	1,9	1,2	0,4	EVET
SYDV'ler tarafından size yapılan yardımların topluma bir katkısı var mı?	30,7	12,7	15,6	14,2	26,8	HAYIR
SYDV'ler tarafından size yapılan yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyor musunuz?	16,4	21,7	29,8	28,4	3,7	HAYIR
SYDV'de iş ve işlemler (yardım talepleriniz) zamanında yapılıyor mu?	90,7	3,7	1,8	2	1,8	EVET
SYDV'lerde sosyal yardım yaparken tarafsız davranılıyor mu?	91,5	3,9	0,5	2,7	1,4	EVET
SYDV'lerce yapılan sosyal yardımlar adil bir şekilde dağılıyor mu?	36,9	10,3	4	24,5	24,3	HAYIR
SYDV'lere yardım için gittiğinizde muhatap alınıyor musunuz?	95,1	2,9	1	0,3	0,7	EVET
SYDV'lerin hizmet binasından ve hizmet ortamından memnun musunuz?	89,6	3,8	1,3	0,4	4,9	EVET
SYDV'den sosyal yardım alırken valilik (Vali ve vali yrd.) size yardımcı oluyor mu?	38,4	7,7	5,7	4,8	43,4	HAYIR

Tablo 91'in devamı

SYDV'den sosyal yardım alırken vakıf mütevellî heyeti size yardımcı oluyor mu?	32,9	6	5,5	4,8	50,8	HAYIR
SYDV' den sosyal yardım alırken SYDV personeli size yardımcı oluyor mu?	84,6	7,2	3,6	1,2	3,4	EYET
SYDV'den sosyal yardım alırken muhtarlar size yardımcı oluyor mu?	31,6	6,8	4,3	36	21,3	HAYIR

TR22 Bölgesinde yapılan anket soncunda Tablo 91 incelendiğinde bölgede SYDV'ler tarafından sunulan kömür yardımlarının ankete katılan ailelerin %44,7'si tamamen memnun gözükmeiştir. Fikrim yok diyen hanelerin büyük çoğunluğu doğalgaz yardımından yararlanmakta ancak doğalgaz yardım miktarının, kömür yardımının çok altında olduğunu ve sürecin bu şekilde işlemlerinden memnun olmadıklarını belirtmektedirler. Yardımları alan hanelerin büyük çoğunluğu ısınma amaçlı yapılan yardımların nakdi olarak verilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

SYDV'ler tarafından sunulan proje yardımlarının TR22 Bölgesinde çok aktif olarak kullanılmadığı görülmüştür. Çanakkale SYDV bölgedeki proje yardımlarının gereken nitelikte kullanılmadığını fark etmiş ve bu bağlamda SODAM'larla işbirliği halinde proje yardımları konusunda çalışmalar yapmaktadır. Proje yardımlarını bölgede bilinirliğinin artması biraz zaman alacaktır. Çünkü ankete katılan hanelerin %87,7'si proje yardımlarının ne olduğunu bilmemektedir. Bu durum da proje yardımlarının bölgede duyurulması ve kadınların sosyal yardım sisteminden çıkarak, proje yardımlarıyla aldıkları beceri geliştirme kursları sonucunda iş piyasasına dâhil olabilmeleri açısından çok önemlidir. Proje yardımlarının geliştirilmesi birçok kadının iş piyasasına entegre olmasına ve sosyal yardım sisteminden çıkmasına, TR22 Bölgesindeki sosyal yardım hizmetlerinin etkin verimli sunulmasına ve bu bağlamda yoksulluğun azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

TR22 Bölgesinde sunulan sosyal yardımların sayısı ve miktarını değerlendiren hane halkları yardımların yeterli olmadığını ya da çok az yeterli olduğunu, yapılan yardımların temel ihtiyaçlarını dahi karşılamadığını belirtmişlerdir. Soru genelinde SYDV'lerin etkin ve verimli bir hizmet sunmadığı sonucu elde edilmiştir.

TR22 Bölgesinde sunulan yardımlar hanelerin %37,6'sını hiç yoksulluktan kurtarmamış ve %43,6'sını çok az düzeyde yoksulluktan kurtarmıştır. Bu soru çerçevesinde de bölgede SYDV'lerin sunduğu yardımların etkin ve verimli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bölgede SYDV'lerin yapmış oldukları yardımların kesilmesinden hane halklarının %90'nı olumsuz yönde etkileneceğini belirlenmiştir. Bu durumda hane halklarının büyük çoğunluğu sosyal yardımlarla hayatlarını sürdürmektedirler. Sosyal yardım sistemine gerçek ihtiyaç sahipleri dışında süreci alışkanlık haline getiren kişiler de dâhil olmuştur. Bu durum hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

TR22 Bölgesinde sosyal yardımların topluma bir katkısı olduğunu hane halklarının %30,7'si ve çok az katkısı olduğunu hane halklarının %12,7'si düşünmektedir. Ankete katılan hane halklarından elde edilen verilere göre SYDV'lerin sunduğu yardımların topluma katkısı orta düzeydedir. Yani yardımların topluma tamamen bir katkısı olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Sunulan yardımlar ve yardım alan hanelerin hayata ve gelece daha umutlu ve güvenli bakış açısı değerlendirildiğinde hanelerin %58,2 oranında güvenli bakmadıkları ya da çok az güvenli baktıkları tespit edilmiştir. Bu durumda sosyal yardımların sadece günü kurtardığı ve hanelerin büyük çoğunluğunun gelecek kaygısı taşıdığı belirlenmiştir. Süreçte gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararlanabileceği yardımların artırılması hanelerin gelecek kaygısını azaltacak ve sosyal yardımları daha etkin ve verimli hale gelebilecektir.

TR22 Bölgesinde SYDV'ler tarafından yapılan iş ve işlemlerin %90,7 oranında hızlı yapıldığı hane halklarının süreçten memnun olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda SYDV'lerin yapmış oldukları iş ve işlemlerin yerine getirilme zamanı etkin ve verimlidir.

Bölgede SYDV'ler tarafından yapılan iş ve işlemlerin %91,5 oranında tarafsız olarak yerine getirildiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda kurumların vatandaşlara sundukları hizmetlerin eşit şartlar altında verildiği ve hane halklarının süreçten memnun olduğu belirlenmiştir. Bu durum da kurumun etkinlik düzeyini arttırmaktadır.

Yapılan yardımların adil olarak dağıldığını düşünen hane halkı yüzdesi 36,9, orta düzeyde adil olduğunu düşünen hane halkı yüzdesi 10,3 olarak belirlenmiştir. Çok az adil olduğunun düşünen hane halkı yüzdesi 4 ve adil olmadığını düşünen hane halkı yüzdesi 24,5 olarak bulunmuştur. Fikrim yok diyen %24,3 oranındaki haneler soruyu cevaplarken biraz duraksamışlardır. Bu konuda hanelerin büyük çoğunluğunun çok olumlu olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak SYDV'lerin sosyal yardım konusunda adil olmadığını düşünen hane halkı sayısı fazladır. Kurum adalet noktasında etkin ve verimli hizmet verememektedir.

Hanelerle ilgilenilme düzeyi incelendiğinde hane halklarının %95,1'i kuruma gittiklerinde sorunlarının ve problemlerinin dinlenilip, çözümlendiğini belirtmişlerdir. SYDV'lerin hane halklarıyla ilgilenme düzeylerinin etkin ve verimli olduğu belirlenmiştir.

TR22 Bölgesinde bulunan SYDV'lerin hizmet binalarından ankete katılan hane halklarının %89,6'sı tamamen memnundur. Bölgedeki hizmet binaları merkezi, ferah, ulaşım ve bekleme sıkıntısı yaşanmayan binalardır. Bu açıdan değerlendirildiğinde SYDV binaları hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda personel ve hane halklarına etkin ve verimli hizmet alanları oluşturmaktadır.

Bölgede mülki idare amirlerinin kendilerine tamamen yardımcı olduğunu düşünen hane sayısı %38,4'dur. Süreç ilgili fikrim yok diyen hane oranı %43,4'tür. Fikri olmayan kesimin bir kısmının mülki idare amirleri hakkında gerçekten fikri yoktur ve bir kısmı da sosyal yardımların kesilir düşüncesiyle görüş bildirmemiştir. Bu bağlamda mülki idare amirlerinin istenilen düzeyde hane halklarına yardımcı olmadıkları belirlenmiştir. Bu durum da hizmetlerin etkinliği ve verimliliğini düşürmektedir.

Mütevelli heyetinin yardımcı olma düzeyiyle ilgili hane halklarının %32,9'u mütevelli heyetinin kendilerine tamamen yardımcı olduğu düşünmektedirler. %50,8 oranındaki hane halklarının hemen hemen tamamı mütevelli heyetinin ne olduğunu bilmemektedir ve bilmedikleri için fikrim yok yanıtını vermişlerdir. Soru çerçevesinde değerlendirme yapıldığında mütevelli heyetinin hane halklarına belirli oranda yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

Hane halklarının %84,6'sı oranında SYDV personelinin süreç ile ilgili kendilerine yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum kurumun hizmetlerinin etkinliği ve verimliliği açısından oldukça önemlidir.

Hane halklarının %31,6'sı muhtarın kendilerine yardımcı olduğunu, %36 oranında yardımcı olmadığını belirtmişlerdir. Fikrim yok diyenlerin büyük bir kısmı muhtarlardan aldıkları koli, erzak yardımları kesilir korkusuyla gerçek fikirlerini söylememişlerdir. Bu bağlamda hane halklarının büyük çoğunluğu muhtarın kendilerine yardımcı olmadığını ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışma çerçevesinde Türkiye'nin en batısında bulunan ve birçok sanayi, turizm ve tarım sektöründe çalışma alanlarına sahip iki ilinde yoksulluk oranlarının oldukça yüksek olduğu ve her gün sisteme en az 2 kişinin dâhil olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle Balıkesir ilinde iş sahalarının genişliğine rağmen ihtiyaç sahiplerinin SYDV'ler dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarından, belediyelerden ve özel vakıflardan da sosyal yardım alarak çalışmak yerine sosyal yardım koalamayı tercih ettikleri tespit etmişlerdir. Bu bağlamda sunulan yardımlar pek çok kişiyi çalışmaktan ziyade yardım bağımlısı hale getirmiştir. Sosyal yardımların asıl amacı kişilere asgari koşullarda geçici süreli yardım sunmaktır. Ancak bölgede tespit edilen durum kişilerin yardım sürecini devletin sunmak zorunda olduğu bir hizmet olarak gördüğü yönündedir. İhtiyaç sahiplerinin büyük çoğunluğu sosyal yardımları devletin zorunlu hizmeti olarak görmekte, bu bağlamda ihtiyaç sahipleri sosyal yardım sürecine çocuklarını, akrabalarını ve hatta torunlarını da sokmaktadırlar. Kişilerin sistemi algılama biçimlerinden kaynaklı olarak sosyal yardım sistemi asıl amacı dışında çalışmak istemeyen kişilere de hizmet sunar hale gelmiştir. Bu durum kişilerin sistemde kalma sürelerini uzatmaktadır. Covid-19 sonrasında sisteme giren kişi sayısının arttığı ve birçoğunun sistem çıkma gibi bir amacının olmadığı belirlenmiştir. Bu yaşananlar süreçten gerçek ihtiyaç sahiplerinin yararlanmasını engellemektedir.

Araştırma sürecinde bölgede özellikle eğitim durumu en düşük seviyede olan kişilerin sosyal yardım alma eğiliminin yüksek olduğu yani TÜİK verileriyle paralel bir sonuç elde edilmiştir. Yardım sürecine dâhil olan ihtiyaç sahiplerinin çocuklarının da eğitim seviyelerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda bu kişiler yoksulluklarını

ve sosyal yardım bağımlılıklarını bir sonraki kuşağa miras bırakmakta ve bu süreci normalleştirmektedir.

TR22 Bölgesinde SYDV'lerde tarafından sunulan sosyal yardım hizmetleri yoksulluğun önlenmesinde etkin ve verimli olarak yerine getirilememektedir. Bunun en önemli sebebi sistemde kayıtlı olan kişi sayısının fazlalığıdır. Çalışabilecek durumda olan ihtiyaç sahiplerinin iş piyasasına yönlendirilmesi SYDV'lerin sunduğu hizmetlerin verimliliğini ve etkinliğini arttıracaktır. Sosyal yardım sistemindeki kişi sayısının azaltılmasıyla gerçek ihtiyaç sahiplerine sunulacak olan yardım miktarlarının da artmasına ve böylece gerçek ihtiyaç sahiplerinin temel ihtiyaçlarını karşılayacak durumda olmalarına geleceğe umutlu güvenli bakmalarına katkı sağlayacaktır. Yapılan çalışmada ihtiyaç sahiplerinin çok büyük kısmı geleceğe umutlu ve güvenli bakamadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan hanelerin büyük çoğunluğu yoksulluktan kurtulmanın mümkün olmadığını ve ömürlerinin yoksulluk içinde sonlanacağını ifade etmişlerdir.

Yapılan çalışmada SYDV'lerin ihtiyaç sahiplerinin yoksulluktan kurtulmasını sağlayamadığı, kişilerin SYDV'lerin sundukları yardımları alışkanlık haline getirdikleri ve bölgede yoksulluğun daha da derinleştiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda SYDV'lerde ciddi bir reform yapılması gereklidir. SYDV'lerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanması ya da tüm sosyal yardım sunan kurumlar tek bir çatı altında birleştirilerek kişilere yapılan tüm yardımların tek bir sistemde görülmesi gereklidir. Yapılacak olan bu düzenlemelerle haksız yere pek çok kurumdan yardım alan kişilerin tespit kolaylaşacaktır. Yapılacak olan düzenleme sosyal yardımların yoksulluğu önlemede daha etkin ve verimli olmasına katkı sağlayacaktır.

Hane halklarına ve hizmeti sunanlara yoksulluğun ne zaman biteceğine ilişkin sorulan soruya hizmeti sunanların büyük çoğunluğu yoksulluğun bitmeyeceği yönündedir. Ankete katılan haneler de benzer şekilde yoksulluktan kurtulamayacaklarını düşünmektedirler. Yardım sisteminin kanunlar çerçevesinde revize edilmesiyle kişilerin yoksulluğa ve yoksulluk sürecine bakış açısı değiştirilebilir.

Sosyal yardım konusunda Fransa'daki uygulamalar süreç içerisinde örnek alınabilir. Fransa'da ihtiyaç sahipleri, oluşturulan sosyal yardım sistemine katılabilmek için bir

faaliyette bulunacaklarının sözü vermektedirler. İhtiyaç sahiplerinin gelir desteğinden yararlanabilmek için iş arama, eğitim ya da beceri geliştirme programına katılması, sosyal hizmetleri kapsayan yaşlılara ve sağlık durumu iyi olmayanlara yardımcı olmaları, zor durumda olan ebeveynlere çocuk bakımında yardımcı olmaları, çevre temizliği ve ağaç dikilmesi gibi işlere yardımcı olmaları beklenmektedir (Buğra vd. 2007: 33). Yapılan uygulamalarla ihtiyaç sahipleri aldıkları yardımları topluma hizmet vererek sisteme katkı sağlamaktadırlar. Türkiye’de de benzer uygulamalar yapılarak süreç içinde ihtiyaç sahiplerinin tembelleşmelerinin önüne geçilebilir. Sık sık ev ziyaretleri yapılarak kişilerin muhtaçlık durumlarının tespit edilmesi önemlidir. Bu bağlamda durumu düzelen kişilerin sosyal yardım sistemi dışına çıkarılması sistemin verimliliği açısından önemlidir. Yeni sosyal yardım sisteminin temeli ihtiyaç sahiplerini çalışma hayatından uzaklaştırmayan ve çalışma hayatına entegre eden bir sistem olmalıdır.

Mevzuatta en önemli eksiliklerden biri de muhtaçlık sınırının brüt asgari ücretin 1/3’ü olarak belirlenmiş olmasıdır. Bu durum gerçek ihtiyaç sahiplerini mağdur etmektedir. Mevzuattaki durumun bir an önce düzenlenmesi gerekmektedir. İhtiyaç sahiplerine yapılan engelli aylığı, dul aylığı, yaşlı aylığı, şartlı eğitim desteği, şartlı sağlık desteği gibi yardımların da daha makul düzeylerde mevzuatta belirlenmiş bir sınırın üzerinde olması gereklidir. Düzenlemelerin yapılmaması kurumların sunduğu hizmetlerin etkinlik ve verimlilik derecesini düşürmektedir. Bu bağlamda uygulanan sosyal yardımlar ihtiyaç sahiplerinin durumunu düzeltmekten çok günü kurtarabilecekleri konumdadır. Kurumun hizmetlerini sağlıklı ve verimli olarak yerine getirebilmesi için 3294 sayılı Kanun’unda değişiklikler yapılması zorunlu bir hal almıştır.

SYDV’ler özelinde personel özlük hakları "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Personelinin Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar" çerçevesinde yürütülmektedir. Bu bağlamda yeni düzenlemeye gidilerek personelin 657 kapsamına alınması önemlidir. SYDV personeli verdiği hizmet açısından değerlendirildiğinde çalışma koşullarının daha güvenli hale getirilmesi gereklidir. Çünkü SYDV personeli genel olarak suç işleme oranı yüksek olan, suç işlemeye meyilli ve kaybedecek bir şeyi olmayan ihtiyaç sahipleriyle yakın temas halindedir. Bu çerçevede SYDV’lerde güvenlik önlemlerinin artırılması ve kurum içinde çalışma düzeninde kadın ve erkek çalışanların dağılımının eşit yapılması gereklidir. Kurumun

verdiği yardımların ve sisteme kayıtlanan kişi sayısının her gün arttığı görülmektedir. Özellik yaşanan depremler, farklı ülkelere göçler ya da olağanüstü durumlar kurumun yükünü her geçen gün arttırmaktadır. Bu bağlamda yaşanabilecek olağanüstü durumlara hazırlıklı olunabilmesi için mevzuatta değişikliğe gidilmesi gereklidir.

Sosyal yardım faaliyetleri Türkiye’de pek çok kurum tarafından yapılmaktadır. SYDV’lerde bu kurumlardan biridir. SYDV’ler Türkiye genelinde sosyal yardım faaliyetlerini yerine getirdiklerinden dolayı kuruma fondan aktarılan para miktarı oldukça yüksektir. Bu bağlamda kurumun herhangi bir kamu kurumuna bağlı olmaması gelen-giden para denetiminin yapılması açısından çok fazla aktörün denetlemeye katılmasında etkili olmaktadır. SYDV’lerin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlanması denetim mekanizmalarını azaltacak ve diğer kamu kurumlarının da bürokratik işlem yoğunluğunu azaltacaktır.

İhtiyaç sahipleri belirli bölgelerde yaşamaktadır ve bu kişilerin birbirlerinden ayrılması gereklidir. Özellikle muhtaç kişilerin bölgenin her noktasına dağılımının sağlanması kişiler için örnek oluşturan ortamın değiştirilmesiyle kişilerin yoksulluk algısını da değiştirecektir. Çünkü ihtiyaç sahiplerinin çevrelerindeki herkes sosyal yardım almakta, iş gücüne katılım sağlamamakta ve sosyal yardımların onlara her koşulda sunulması zorunlu bir hizmet olarak görmektedirler. Bu grupların birbirlerinden ayrılmaları sosyal yardımların konusunda birbirlerini etkilemelerini engelleyecek ve sürecin daha sağlıklı işlemesine katkı sağlayacaktır. Süreçte birkaç kuşak sonra tam anlamıyla değişiklikler oluşacaktır.

Sonuç olarak SYDV’ler sundukları hizmetlerle pek çok ihtiyaç sahibinin yoksulluk sürecini ortadan kaldırmakta başarılı olmamış olsa da yoksulluk sürecinin yönetilmesi konusunda etkilidir. Sosyal yardımlar anı kurtarmak amacıyla cüzi miktarlarda değil dezavantajlı grupların daha güçlü yaşam standartlarına sahip olmaları için verilmelidir. Sosyal yardımlar ihtiyaç sahiplerinin aktif olarak topluma katılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Yoksullukta mücadelede işsizliğin azaltılması ve kişilerin iş piyasasına yönlendirilmesi en önemli çözüm yoldur. Böylece işsizliğin önlenmesinin yanı sıra kayıt dışı çalışmanın da önüne geçilerek gerçek yoksulluk verilerinin elde edilmesi sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıklan, N. (2007). Enformel Sektör ve Yoksulluk: Kentsel İşgücü Pazarı Üzerine Etkileri, İstanbul ve Gaziantep Örnekleri. Erişim Tarihi: 11.06.2023. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197615>.
- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2005). Türkiye’de büyük kentlerin gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yoksulluk ve sosyal dışlanma. Erişim Tarihi: 10.10.2023. https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023). Sosyal Hizmet Merkezleri. Erişim Tarihi: 12.10.2023, <https://www.aile.gov.tr/ss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/sosyal-hizmet-merkezi/>.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (t.y). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Erişim Tarihi: 10.02.2025, <https://www.aile.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2022). 2021 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim Tarihi: 12.10.2023, https://www.aile.gov.tr/media/129482/ashb_2022-idare-faaliyet-raporu.pdf
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2023). 2022 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim Tarihi: 12.10.2023, <https://www.aile.gov.tr/media/160427/faaliyet-raporu-2023.pdf>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2024). 2023 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim Tarihi: 12.10.2023, <https://www.aile.gov.tr/media/160427/faaliyet-raporu-2023.pdf>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2025). 2024 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim Tarihi: 12.10.2023, https://www.aile.gov.tr/media/197323/faaliyet-raporu-2024_son_28-02-2025.pdf
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Proje Destek Programımız, 2025: <https://www.aile.tr/sygm/programlarimiz/proje-destek-programlarimiz/>.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Tarihçe, Erişim: 10.05.2025, <https://www.aile.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/hakkinda/tarihce/>).
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Yılı Performans Programı.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2016). 2015 Yılı Faaliyet Raporu.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2017). 2016 Yılı Faaliyet Raporu.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2019). 2018 Yılı Faaliyet Raporu.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2020). 2019 Yılı Faaliyet Raporu.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2021). 2020 Yılı Faaliyet Raporu.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, *Tarihçe*, Erişim: 10.12. 2023, <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/>.
- Akat, İ., Budak, G. ve Budak, G. (1997). *İşletme Yönetimi*. Barış Yayınları: İzmir.
- Akbulut, İ. (2007). “Vakıf kurumu, mahiyeti ve tarihi gelişimi”. *Vakıflar Dergisi*, 30,61-72.
- Akçakaya, M. (2012). “Kamu sektöründe performans yönetimi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar”. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 32, 171-202.
- Akkuş, A. (2022). “Türkiye’nin bölge politikaları”. *İdeal Kent Dergisi*, 13(37),1172-1797.
- Akman, A. (2018). “Eski vakıflar hukuku bağlamında vakıf müessesesi ve günümüzdeki etkileri”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(2), 189-224.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2022). “Yoksulluk: Terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri”, Erişim Tarihi: 04.05.2023, <http://www.canaktan.org/>.
- Aktürk, A. (2023). Yoksullukla Mücadelede Kamu Harcamalarının Etkileri: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Akyel, R. ve Köse, H. Ö. (2010). “Kamu yönetiminde etkinlik arayışı: Etkin kamu yönetimi için etkin denetimin gerekliliği”. *Türk İdare Dergisi*, 466, 9-24.
- Akyıldız, Y. ve Abay, A.R. (2017) “Vakıf müessesesinin gelişimi ve mahiyeti tarihsel bir değerlendirme”. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 141-157.
- Alp, S. (2009). “Refah devleti düşüncesinin gelişimi ve bir liberal alternatif olarak üçüncü sektör”. *Maliye Dergisi*, 156, 265- 279.
- Alper, E. (2005). Emeklilik reformları: dünya bankası, Avrupa Birliği ve Türkiye. Erişim Tarihi: 11.09.2024 <https://spf.bogazici.edu.tr/tr/research-reports?page=3>.
- Altan, Ö. Z. (2004). *Sosyal Politika*. Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.
- Altunok, H. ve Gedikkaya, F.G. (2016). *Kamu Politikaları Ansiklopedisi*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Anayurt, Ö. (2007). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. AŞ: İstanbul.
- Arabacı, Y. R. (2019). “Dünya bankasının yeni uluslararası yoksulluk sınırları ve küresel yoksulluğun yeniden değerlendirilmesi”. *Sosyal Güvenli Dergisi*, 1(1), 123-140.
- Arıcı, K. (2007). “*Sosyal Güvenlik Kurumu’nun Yeni Yapısı ve İşleyiş Esasları*,” *Yeni Düzenlemeler Çerçevesinde Sosyal Güvenlik Mevzuatı Semineri: 29-30 Kasım 2006*, Kamu-İş Yay., Başbakanlık Basımevi: Ankara.
- Arpa, A. T. ve Kolçak, M. (2017). “Türkiye ve OECD ülkelerinde sosyal güvenlik harcamaları, Muş Alpaslan üniversitesi”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 651- 677.
- Arpacıoğlu, Ö. ve Yıldırım, M. (2011). “Dünya’da ve Türkiye’de yoksulluğun analizi”. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 4(2), 60-76.
- Arslan, N. (2014). “Sosyal yardımlar ve istihdam ilişkisinin incelenmesi: sivas ilinde bir alan araştırması”. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 16-31.
- Artan, S. ve Artan, İ. (1976). *İşletmelerde İşgücü Verimliliğinin Arttırılması*. Bilim Teknik Yayınevi: Eskişehir.

- Atağan, G. ve Yükçü, S. (2009). “Etkinlik, etkililik ve verimlilik kavramlarının yarattığı karışıklık”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4), 1- 13.
- Atalay, T. (1999). “Türkiye Cumhuriyeti’nin demokratik bir Cumhuriyet olarak gelişmesinde sosyal hizmetler ve sosyal yardımların yeri ve önemi”. *Sosyal Hizmetler Dergisi*, 1(9), 5-12.
- Atasever, E. (2023). Kadın Yoksulluğunu Önlemede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Rolü: Düzce İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Düzce.
- Atatanır, H. (2021). “Sosyal güvenlik sisteminde primsiz ödemeler: Almanya örneği”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3(70), 2029- 2054.
- Aydın, A. H. ve Çamur, Ö. (2021). “Kamu yönetiminde siyasallaşma ve kayırmacılık sorununa ahlak ve adalet eksenli çözüm önerileri”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 1140-1166.
- Aydın, M. K. ve Çakmak, E. E. (2017). “Sosyal Devletin temelleri”. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(34), 1-19.
- Ayhan E. ve Önder M. (2017). “Yeni kamu hizmeti yaklaşımı: Yönetişime açılan bir kapı”. *GIİD*, 3(2), 19-48.
- Bal, H.S., Tutar, F. ve Balkara, D. (2023). “Gelişmekte olan ülkelerde yoksulluğun belirleyicileri panel zaman serisi analizi”. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.43, ss.509-534.
- Balıkesir Büyükşehir Belediyesi, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi’nin Yetki Alanı, Erişim: 25.05.2023, <https://www.balikesir.bel.tr/yetki-alani>.
- Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Balıkesir İlinin Tarihi, Erişim: 10.10.2024, <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65829/balikesir-ilinin-tarihi.html>.
- Balıkesir il Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Sağlık ve Termal Turizm, Erişim: 05.04.2024, <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-90613/saglik-ve-termal-turizm.html>.
- Balıkesir Tarım ve Orman İl Tarım Müdürlüğü, (2024) 2023 Yılı Faaliyet Raporu.

- Balıkesir Üniversitesi, (2024). 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu. Erişim Tarihi: 10.03.2025, <https://baunwebapi.balikesir.edu.tr/uploads/1742883146886.pdf>
- Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi Genel Bilgiler, Erişim: 22.10.2024, <https://www.balikesir.edu.tr/site/genel-bilgiler>.
- Balıkesir Valiliği, Kıyı Turizmi, Erişim: 05.04.2024, <https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-90608/kiyi-turizmi.html>.
- Balıkesir Valiliği, Sofradaki Balıkesir, Erişim: 28.10.2024, <http://www.balikesir.gov.tr/sofradaki-balikesir>.
- Balıkesir Organize Sanayi Bölgesi, Hakkımızda, Erişim: 30.10.2024, <https://www.balosb.org.tr/hakkimizda>.
- Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Tarihçesi, Erişim: 22.10.2024, <https://www.bandirma.edu.tr/>.
- Bandırma OSB, Bandırma Organize Sanayi Bölgesi, Erişim: 30.10.2024, <https://banosb.org/>
- Barış, İ. ve Ataman, E. (2019). “Kamusal yardımlar Türkiye-Almanya örneği”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 86-100.
- Baş, K. (2009). “Küreselleşme ve gelir dağılımı eşitsizliği”. *Çukurova Üniversitesi Dergisi*, 18(1), 49-70.
- Başaran, K. (2022). “Dönüşen devletin yeni sosyal politika aracı: Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı”. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 14(27), 259-275.
- Başer, D. ve Kırlioğlu, M. (2020). “Türkiye’de sosyal yardım sistemine yönelik sosyal hizmet uzmanlarının deneyimleri”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 4(31), 1486-1513.
- Bayansar, R. ve Özer, M.A. (2023). “Türk kamu yönetiminin yakın dönem tarihsel gelişimi üzerine değerlendirmeler”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 389- 406.

- Baykal, O. ve Atalay, O. (2011). *Verimlilik Yönetimi Uygulamalı El Kitabı*, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: Ankara.
- Baykara, T. (1994). Vakıf kültür varlıklarının yaşatılması gerekliliği ve batı anadolu'dan birkaç örnek. Erişim Tarihi: 18.11.2023 <https://scholar.google.com/> .
- Bedir, E. (2014). Sosyal politikaya ilişkin genel bilgiler ve sosyal politikanın araçları. Erişim Tarihi: 10.12.2023, <https://www.siirt.edu.tr/dosya/personel/2017216131128387.pdf>.
- Berkün, S. (2017). “Kamu açısından yönetim”. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 638- 663.
- Beyoğlu, A. (2022). Kamu Yönetiminde Etkinlik ve Etkililik Çerçevesinde Örgütsel Verimlilik: Trakya Üniversitesi Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Biga organize sanayi Bölgesi, Organize Sanayi Bölgesi Hakkında, Erişim Tarihi: 30.10.2024, <https://www.bigaosb.org.tr/kurumsal/osb-hakkinda>.
- Bilen, M. ve Çetin, İ. (2012). “Gecekondü bölgelerinde yoksulluk ile mücadelede mikrofinansın rolü: İzmir örneği”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 62-63, ss.1-22.
- Bir Nefes Çanakkale, Erişim: 12.10.2024, <https://canakkale.com.tr/canakkale/verilerle-canakkale>
- Biricikoğlu, H. ve Yalnızoğlu Y. (2018). “6360 sayılı kanun’un etkinlik- verimlilik ile hizmette yerellik ilkeleri açısından değerlendirilmesi: Kocaali ilçesinde yapılan bir araştırma”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 255-284.
- Birleşmiş Milletler Türkiye (2023). Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarımız, Erişim Tarihi: 09.09.2023, <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>.
- BM, (1948). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi.Erişim Tarihi: 09.02.2024, <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>

- Buğra, A. Keyder, Ç. ve Erdem, I. (2007). Sosyal yardım uygulamaları ve topluma yararlı faaliyet karşılığında asgari gelir desteği uygulaması. Erişim Tarihi: 11.09.2024, <https://spf.bogazici.edu.tr/tr/research-reports?page=2>.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2003). Yeni Yoksulluk ve Türkiye'nin Değişen Refah Rejimi. UNDP Proje Raporu, Ankara.
- Bulut, H.G. (2022). Güney Avrupa Refah Rejiminde Aktif Yaşlanma ve Sosyal Güvenlik. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Bulut, N. (1999). "Özelleştirme uygulamaları karşısında sosyal devlet ilkesini yeniden düşünmek". *Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 23- 38.
- Bulut, N. (2003). "Küreselleşme: Sosyal Devletin sonu mu?". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(2), 173- 197.
- Bulut, Z. (2023). Yeni Kamu Yönetimi Reformlarının Türk Kamu Yönetimi Sistemine Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Burhaniye Zeytin ve Zeytin Ürünleri İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, *Kurumsal*, Erişim: 30.10.2024, <https://burhaniyeosb.com/kurumsal/kurumsal>.
- Canatan, B. ve İpek, E. (2021). "Türkiye'de hane halklarına yapılan sosyal yardımların belirleyicileri". *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 221-241.
- Cavlak, H. (2021). "Etkinlik, etkililik, verimlilik, karlılık, performans: kavramsal bir çerçeve ve karşılaştırma". *Journal of Research in Business*, C.6, S.1, ss.99-126.
- Coşkun, S. Güneş, S. ve Ortakaya, F. (2011). "Asgari gelir desteği ve Türkiye'de uygulanabilirliği: bir model denemesi". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 129-158.
- Çağlar, T. (2019). "Kısa Almanya tarihi". *Tarih Kritik Dergisi* 5(3), 223-225.

- Çam, B. (2023). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Sosyal Belediyeciliğe Etkileri: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çanakkale Belediyesi, Çanakkale Coğrafi Yapı, Erişim: 25.05.2023, <https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1125-cografi-yapi>.
- Çanakkale Belediyesi, Çanakkale Tarihi, Erişim: 12.10.2024, <https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1122-canakkale-tarihi>.
- Çanakkale Valiliği, Çanakkale Tarihi, Erişim: 12.10.2024, T.C. Çanakkale Valiliği-Şehrimiz.
- Çanakkale Valiliği, Tarım ve Hayvancılık, Erişim: 28.10.2024, <http://www.canakkale.gov.tr/tarim-ve-hayvancilik>.
- Çanakkale Organize Sanayi Bölgesi, Hakkımızda, Erişim: 30.10.2024, <https://www.canakkaleosb.org/hakkimizda>
- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, (2024). 2023 Yılı Faaliyet Raporu.
- Çelik, A. (2014). “Sosyal belediyecilik anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi örneği”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1-20.
- Çengelci, İ. E. (1993). “Sosyal refahın gerçekleştirilmesinde sosyal yardımların rol ve önemi”. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 11(1), 61-84.
- Çetin, S., Turan, E. ve Çeven, S. (2018). “Kamu örgütlerinde performans ölçüm yöntemleri olarak etkililik, etkinlik ve verimlilik: kavramsal bir değerlendirme”. *Türk İdare Dergisi*, 487, 553- 584.
- Çınar, S. (2019). Avrupa Birliği’nde Sosyal Güvenliğin Koordinasyonu: Türkiye’de Aile Yardımlarının Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dama, N. ve Karagöl, Tanas E. (2015). Geçmişten günümüze sosyal yardımlar, Erişim: 17.12.2022, <https://www.setav.org/gecmisten-gunumuze-sosyal-yardimlar/>.

- Dansuk, E. (1997). *Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo-Ekonomik Yapılarla Ölçülmesi*. DPT Yayınları: Ankara.
- Daşlı, Y. (2015). “Sosyal yardımların sorunlu alanı: Muhtaçlık tespiti”. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), 135- 154.
- DDK, Araştırma ve İnceleme Raporu, Erişim: 11.04.2023, https://www.huzurevleri.org.tr/docs/ddk_rapor_200904.pdf.
- Demir, F. (2011). Kamu Harcamalarında Etkinlik ve Verimlilik: Karaman Belediyesi Hizmetleri Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Demirci, A. (2019). Yoksullukla Mücadele Kapsamında Türkiye’deki Sosyal Yardım Uygulamaları: Ardahan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ardahan.
- Demirel, D. (2006). “Küresel ekseninde devletin yeni kimliği: Etkin devlet”. *Sayıştay Dergisi*, 60, 105-128.
- Demirhan, Y. ve Kartal, N. (2015). “1980 sonrası yoksullukla mücadelenin başlıca aracı olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu’nun kuruluş ve varlık nedenlerine ilişkin bazı tespitler”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42, 257- 268.
- Devlet Denetleme Kurulu, (2009). Türkiye’de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile, Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında Araştırma ve İnceleme Raporu.
- Dicleli, V. (1945). “Yoksulluk ve sosyal yardım şekilleri”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 108-124.
- Dilik, S. (1988). “Sosyal güvenliğin tarihsel gelişimi”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 43(1), 41-80.

- Dodurka, B. Z. (2014). Türkiye’de Merkezi Devlet Eliyle Yapılan Sosyal Yardımlar-Çalışma Raporu. Erişim: 11.09.2024. <https://spf.bogazici.edu.tr/tr/research-reports?page=1>.
- Doğan M. ve Tatlı H. (2014). “İnsani gelişme ve insani yoksulluk bağlamında Türkiye’nin Dünyadaki Yeri”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(1), 99-124.
- Doğan, E. (2014). Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi. T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Doğan. F. H. (2019). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının İşleyişi, Çüngüş İlçesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Dönmez, C. (1998). “Atatürk ve 75. Yılında Cumhuriyet”. *Atatürk Araştırmaları Merkezi Dergisi*, C.14, S.42, ss.1100-1120.
- DPT, (1962). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963-1967. Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf
- DPT, (1967). İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972. Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/ikinci_Bes_Kalkinma_Plani-1968-1972.pdf
- DPT, (1972). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977. Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yeni-Strateji-ve-Kalkinma-Plani_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977.pdf
- DPT, (1978). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1979-1983. Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16487.pdf>
- DPT, (1984). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989. Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf>

- DPT, (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994. Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/23/2025/02/6-Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf
- DPT, (1995). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000. Erişim Tarihi: 14.04.2025, <http://www.surdurulebilirlikkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/06/plan7.pdf>
- DPT, (2000). Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005. Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf
- DPT, (2005). Binyıllık Kalkınma Hedefleri. Erişim Tarihi: 14.04.2025, http://www.surdurulebilirlikkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2016/07/UNDP-TR-TR-2010-MDG-Report_TR.pdf
- DPT, (2006). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2007-2013. Erişim Tarihi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf
- Erdem, I. (2006). Avrupa’da Asgari Gelir Uygulamaları, Erişim: 19.09.2024, <https://spf.bogazici.edu.tr/sites/spf.boun.edu.tr/files/Avrupa%E2%80%99da%20Asgari%20Gelir%20Uygulamalar%C4%B1%20%282006%29.pdf>
- Eren, F. (1987). “Osmanlı Dönemi vakıfları”, *Vakıflar Haftası Dergisi*, 5, 195-201.
- Erkul, H., Rıdvan Y. ve Morkoç, K. D. (2013), *Örneklerle Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Detay Yayıncılık: Ankara.
- Eroğlu, T. (2010). “Yeni kamu yönetimi anlayışının Türk kamu personeli yönetimine etkisi”. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 6(12), 225-233.
- Erol, S. I. (2014). “Sosyal yardımlar müdürlüğünün yoksullara yönelik sosyal politikaları: Van örneği”. *Journal Of Life Economics*, 1(2), 149-170.
- Ersöz, H. Y. (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları: İstanbul.

- Ersöz, H. Y. (2013). “Doğuşundan günümüze sosyal politika anlayışı ve sosyal politika kurumları”. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 53(2), 119- 144.
- Ertem, A. (1999). “Osmanlıdan günümüze vakıflar” *Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 1(6), 111-150.
- Eryılmaz, B. (2013). *Kamu Yönetimi Düşünceler Yapılar Fonksiyonlar ve Politikalar*. Umuttepe Yayınları: Kocaeli.
- Eşkinat, R. (2016). “Binyıl kalkınma hedeflerinden sürdürülebilir kalkınma hedeflerine”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 267-282.
- European Union, (1985). European Council. Erişim Tarihi: 09.06.2024, https://www.consilium.europa.eu/media/20646/1985_june_-_milan__eng_.pdf
- Eusebio, M., Patrizia, D. ve Francesco, S. (2017) “The Italian Law "After Us" nr. 112/2016 and Protection Measures for Persons with Severe Disabilities and Without Family Support”. *International Journal of Business Management and Economic Research (IJBMER)*, 8(4), 963-968.
- Evlice, E. (2019). “Engellilerin Türk sosyal güvenlik sistemindeki yeri”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(7), 79-92.
- Evyapan, R. (1999). “Atatürk ve sosyal devlet”. *Atatürk Araştırmaları Merkezi Dergisi*, 15(43), 253- 282.
- Ezer, B. (2016). “Tarihçesi ve bugünü ile Birleşik Krallık sosyal güvenlik sisteminin esasları”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3), 87-122.
- Ezine Organize Sanayi Bölgesi, Hakkımızda, Erişim: 30.10.2024, <https://egiosb.org.tr/hakkimizda>.
- Gediklioğlu, G. (2015). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele: Biga Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.
- Genç, N. (2008). *Meslek Yüksekokulları için Yönetim ve Organizasyon*, Seçkin Yayıncılık: İstanbul.

- Gitmez, E. (2021). “Yoksullukla mücadelede Türkiye’deki belediyelerin sosyal yardım faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 12-26.
- Gitmez, E. ve Bakan, S. (2020). “Yararlanıcıların gözünden mevcut sosyal yardım sistemi: bir yerel araştırma örneği”. *Toplumsal Politika Dergisi*, C.1, S.2, ss.67-89. 2020.
- Gitmez, E. ve Bakan, S. (2020). “Türkiye’de sosyal yardımlar için yeni bir model önerisi: katılımcı sosyal yardım modeli, önkabuller ve kurumsal yapı”. *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(2), 373- 395.
- GMKA, (2010). TR22 Güney Marmara Bölge Planı 2010-2013.Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR22-Guney-Marmara-Bolgesi-2010-2013-Bolge-Plani.pdf>
- GMKA, (2012). TR22 Güney Marmara Bölgesi Tarım Araştırma Raporu, Erişim Tarihi: 24.09.2024,<https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Tarim-Arastirma-Raporu.pdf>.
- GMKA, (2012). Tarım araştırma raporu. Erişim Tarihi: 12.04.2025, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Tarim-Arastirma-Raporu.pdf>
- GMKA, (2014). TR22 Güney Marmara Bölgesi 2014-2023 Bölge Plan. Erişim Tarihi: 12.04.2025, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/TR22-Guney-Marmara-Bolgesi-2014-2023-Bolge-Plani.pdf>
- GMKA, (2016). Çanakkale Sanayi Yatırım Rehberi, Erişim Tarihi: 01.12.2024 <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Canakkale-Sanayi-Yatirim-Rehberi.pdf>.
- GMKA, (2016). Balıkesir Sanayi Yatırım Rehberi, Erişim: 01.12.2024 <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Balikesir-Sanayi-Yatirim-Rehberi.pdf>.
- GMKA, (2019). Güney Marmara Bölgesel Yenilik Stratejisi ve Eylem Planı. Erişim Tarihi: 24.05.2025, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Bolgesel-Yenilik-Stratejisi-Ve-Eylem-Plani.pdf>

- GMKA, (2022). Çanakkale İli Jeotermal Sera Yatırımı Ön Fizibilite Raporu.Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/canakkale-ili-jeotermal-sera-yatirimi-on-fizibilite-raporu2022.pdf>
- GMKA, (2023). Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2024 Yılı Çalışma Programı.Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/GMKA-2024-Calisma-Programi.pdf>
- Göktürk, Ö. (2018), Asgari Gelir Desteği ve Türkiye’de Uygulanabilirliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara.
- Gönen Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi, Hakkımızda, Erişim: 30.10.2024, <https://gonenosb.org.tr/kurumsal/hakkimizda>.
- Gözler, K. (2019). *Türkiye’nin Yönetim Yapısı*. Ekin Basın Yayın Dağıtım: Bursa.
- Gözler, K. ve Kaplan, G. (2020). *Kısa İdare Hukuku*. Ekin Basın Yayın: Bursa.
- Gözübüyük, Ş. (1976). *Kamu Yönetimi Hukuku*. TODAİE: Ankara.
- Gözübüyük, Ş. (2011). *Yönetmelik Yargısı*. Turhan Kitabevi: Ankara.
- Güler, B. A. (2015). Yönetim Bilimi Ya Da Kamu Yönetimi: Yöntem Bilimsel Özellikler Üzerine, İçinde F. Kartal (Edt). Türkiye’de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları. (ss. 1-14). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gümüş, A.T. (2010). “Sosyal devlet anlayışının gelişimi ve dönüşümü”. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 117- 158.
- Gürsel S., Levent, H, Selim, R. ve Sarıca, Ö. (2000). *Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Avrupa Birliği ile Karşılaştırma*. Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.: İstanbul.
- Gürses, D. (2007). “Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele politikaları”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 59-74.

- Güzel, A. (1988). “Vakıfların milli birlikteki rolleri ve hususiyle Demir Baba türbesi”. *Vakıflar Dergisi*, 20, 95-401.
- Hacımahmutoğlu, H. (2009). Türkiye’de Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, TC. Başbakanlık DPT Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Hatemi, H. (1997). “Vakıflar Kurumuna Hukuk Tarihi Açısından Genel Bir Bakış”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.55, S.4, ss. 111-128.
- Hekimler, A. (2009). “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin 60. Yıldönümünde Taşıdığı Anlam ve Önemi”. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 1(1), 1-24.
- Heywood, A. (2019). *Siyaset*. Felix Kitap: Ankara.
- Hocaoğlu, G. (2020). Seçilmiş Avrupa Birliği Ülkeleri İle Türkiye’de Sosyal Güvenlik ve Harcamaların Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Huber, E. R. (1970). “Modern endüstri toplumunda hukuk devleti ve sosyal devlet”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.27, S.3, ss.27- 51.
- ILO, (1944). Declaration Concerning the Aims and Purposes of the International Labour Organization (Declaration of Philadelphia). Geneva.
- ILO, (2012). Report IV (1): Social Protection Floors For Social Justice And A Fair Globalization, International Labor Conference 2012, International Labor Office, Geneva.
- İkizoğlu, M. (2002). “Yoksulluk ve sosyal yardım ilişkisi: Ankara Mamak ilçesinde ampirik bir araştırma”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, C.13, S.1, ss.86- 112.
- İnalcık, H. (2006). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300- 1600)*. Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- İncedal, S. (2013). Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Ankara.

İtalya’da Sms Yoluyla Sosyal Yardımları Kesen Aşırı Sağcı Başbakan Meloniye TepkilerArtıyor, Erişim: 19.09.2024, <https://tr.euronews.com/>.

Kabaş, T. (2009). Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Kalkınma Ajansları, Kalkınma Planlamasında İstatistiki Bölge Birimleri, Erişim: 24.09.2024, <https://ka.gov.tr/sayfalar/kalkinma-planlamasinda-istatistiki-bolge-birimleri-siniflandirmasi--24>.

Kalkınma Bakanlığı, (2013). *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı 2014- 2018*.

Kalkınma Ajansları, *Kalkınma Ajansları*, Erişim: 20.10.2024: <https://ka.gov.tr/>.

Kantar, H. (2023). Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı Kapsamında Türkiye’de Sağlık Turizmine Sağlanan Devlet Destek ve Teşvikleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Nevşehir.

Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.

Kara, B. (2009). “Sosyal devletten küresel devlete: Türkiye’de kamu çalışanları ve temel haklar”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 369- 386.

Karagöz, S. (2020). “Türkiye’de sosyal devletin sosyal yardım bağlamında değerlendirilmesi”. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 2(2),146-169.

Karatepe, S. (2005). “Yönetmel etkililik: Okul yönetiminde yönetmel etkililiğin astlarla olan ilişkiler boyutu”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 10(2), 307-326.

Karcı, Ş. (2008). “Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının temel değerleri üzerine bir inceleme”. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 16, 40-64.

- Kartal N. ve Demirhan Y. (2014). “Türkiye’de kentsel yoksulluğun kırsal nedenleri ve çözüm önerileri üzerine” *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 135- 154.
- Kaya, E. (2009). Yoksullukla Mücadelede Avrupa ‘nın ve Türkiye’nin Sosyal Yardım Modeli. Yayınlanmış Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Kayalıdere, G. ve Şahin, H. (2014). “Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde Türkiye’de sosyal koruma harcamalarının gelişimi ve yoksulluk”. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 57- 75.
- Kaynak, Çoban, R. (2017). “Sosyal adalet, sosyal eşitlik ve sosyal hizmet”. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 252-260.
- Kesgin, B. (2015). “Etkinlik ve demokratiklik arasında belediyeler”. *Uluslararası İktisadi ve İdari incelemeler Dergisi*, 7, 158-173.
- Keskin, A. (2023). Türkiye’de Sosyal Harcamalar ve Yoksulluk İlişkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılavuz, R. (2000). “Etkililik, verimlilik kavramlarının analizi ve kamusal mal- hizmet sunumunda etkililik”. *Türk İdare Dergisi*, 478, 147-170.
- Kılavuz, R. ve Yılmaz, A. (2005). “Etkililik ve Verimlilik Olguları Perspektifinde Kamu Yönetiminde Etkililiğin Bileşenleri”, (Ed. N. Talat Arslan), *Teoriden Pratiğe Kamu Yönetimi Yaklaşımlar, Sorunlar ve Metodlar*, s.273- 314.
- Kılıç, R. ve Çetinkaya, Ş. (2012). “Türkiye’de yoksullukla mücadelede sosyal yardım stratejileri ve bir model önerisi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 93-114.
- Kılınçkaya, D. (2013). “Marshall planı ve milli prodüktive merkezi’nin kuruluşu”. *Hacettepe Üniversitesi Tütükiyat Araştırmaları Dergisi*, 18, 131-146.

- Kızılkaya, E. (2017). 19. Yüzyıl Osmanlı Vakıf Müesseselerinin Dönüşümü ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Vakıfların Toplumsal Hayattaki Rolü: Kütahya İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Koçancı, M. ve Ergun, C. (2018). “Kent yoksulluğunun kentsel dönüşüm üzerinden okunması”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 51-68.
- Koçel, T. (2018). *İşletme Yöneticiliği*, Beta Basım Yayın: İstanbul.
- Koçer, Özmert, Ş. (2014). Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Koray, M. (2007). “Sosyal politikanın anlamı ve işlevini tartışmak”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4(15), 19-56.
- Korkmaz, H. (2017). “Yerel yönetimlerde etkinlik ve demokrasi sorunsalı”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 453-463.
- Korkusuz, R. ve Ergün, Ö. (2009). “Hukuksal boyutları ile eski ve yeni vakıflar”. *Dicle Üniversitesi Fakültesi Dergisi*, 12(16), 69-138.
- Koyunoğlu, H. (2002). Sosyal Politika Açısından Vakıflar 17. Yüzyıl İstanbul Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köprülü, B. (1951). “Tarihte vakıflar”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.8, 3, 479- 518.
- Köroğlu, K. (1993). *Verimlilik Yönetimine Japon Yaklaşımı ve Kazukiyo Kurosawa Modeli*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: Ankara.
- Köse, H. Ö. (2007). “Yüksek denetimde çağdaş gelişmeler ve sayıştay’ın konumu”. *Sayıştay Dergisi*, 65, 111-150.

- Kuivalainen, S. ve Heikkilä, M. (2006), “Existence and Nature of Poverty Policy Programmes”, Heikkilä, M. et al. (Eds.), Poverty Policies, Structures and Outcomes in the EU 25, Report for the Fifth European Round Table on Poverty and Social Exclusion Ministry of Social Affairs and Health, Tempera: Finland.
- Kule, H. ve Es, M. (2010). “Türkiye’de kentsel yoksulluk: Kocaeli örneği”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 259-300.
- Küçüktağı, T. A. ve Aydın, V. (2017). “Yeni kamu yönetimi bağlamında stratejik planlama anlayışı”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(28), 473-492.
- Malak, M. (2023). “Türkiye kapsamında yoksulluk üzerine bir inceleme”. *Kapanaltı Muhasebe Finans Ekonomi Dergisi*, 3, 53-71.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. Osman Akınbay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları: İstanbul.
- Midgley, J. (1984), “Poor law principles and social assistance in the third world: a study of the perpetuation of colonial welfare”, *International Social Work*, 27(1), 19-29.
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB İstatistik, Erişim Tarihi: 15.11.2024, <https://istatistik.meb.gov.tr/>.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Okullaşma Oranı, Erişim Tarihi: 15.11.2024, <https://istatistik.meb.gov.tr/OkullasmaOrani/Arsiv>.
- Mütevellioglu, N. (2006). “Sosyal devletin meşruiyeti”. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 8(2), 1- 21.
- Orhan, M. (2006). Yönetimde Verimlilik- Etkenlik ve Türk Kamu Yönetiminin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öğütölmüş, S. (2011). “Sosyal yardım algısı ve yoksulluk kültürü”. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(26), 83-96.

- Öksüzoğlu, A. (2023). Muhtarların sosyal yardımların ulaştırılmasındaki rolü, *Sosyal Sağlık Dergisi*, 3(2), 118-137.
- Önen, S. M. ve Ozan, S. M. (2021). “Kamu yönetimi reformlarının dönüşümü”. *Troyacademy International Journal Of Social Sciences*, 6(2), 521-548.
- Özçağlar, A. (2003). “Türkiye’de yapılan bölge ayrımları ve bölge planlama üzerindeki etkileri”. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Özdemir, K. ve Durusoy, S. (2011). *Türkiye Ekonomisi*. Lisans Yayıncılık: İstanbul.
- Özdemir, M. (2008). “Kamu yönetiminde etik”. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 179-195.
- Özer, H. (1997). *Kamu Kesiminde Performans Denetimi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*. Sayıştay 135. Kuruluş Yıldönümü Yayınları: Ankara.
- Özer, M. A. (2005). “Günümüzün yükselen değeri: Yeni kamu yönetimi”. *Sayıştay Dergisi*, 59(3), 3-46.
- Özer, M. A. (2022). “Kamu yönetimi disiplinde Waldo etkisi”. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 203-225.
- Özgenç, N. (2015). “Sürdürülebilirlik temelinde yoksulluk kavramının yeniden yorumlanması: yoksulluk düğümü”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 15(35), 101-135.
- Özgür, E. ve Güler, H. (2004). “1. düzeydeki 12 istatistiki bölgenin gelişmişlik durumlarının faktör analizi ile incelenmesi” *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), 75- 88.
- Öztürk, N. (2003). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Sosyal Yardımlaşma Kurumları, Vakıf Medeniyeti Sempozyumu Kitabı*. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları: Ankara
- Parlak, B. (2011). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. MKM Yayıncılık: Bursa.
- Parlak, B. ve Doğan, Caner K. (2016). *Kamu Yönetimi*. Beta Yayınları: İstanbul.

- Pehlivan, P. (2013). “Türkiye’de kalkınma ajanslarının yerel ekonomi üzerindeki etkileri: Zafer kalkınma ajansı örneği”. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3), 412- 438.
- Pişkin, E. (2017). Avrupa Birliği’nin Aile Politikaları: Aday Ülke Türkiye ve Örnek Üye Ülkeler Karşılaştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, G. E. (2023). AB ve OECD Kobi ve Girişimcilik Politikaları Bağlamında Verimlilik Arayışları: Türkiye ve Seçilmiş Ülkeler Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Polat, G. E. ve Akçakaya, M. (2022). “Kamu yönetiminde verimlilik: kavramsal bir inceleme”. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(2), 250-268.
- Prokopenko, J. (2004). *Verimliliği Teşvik Kuruluşları: Evrim ve Deneyim*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: Ankara.
- Ramsay, M.R. (2008). *İşletme Verimliliği Ölçümü ve Uluslararası İşgücü Verimliliğinin Elkitabı*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: Ankara.
- Ringold, D. ve Kasek, L. (2006). *Social Assintance in The New EU Member States : Strengthening Performance and Labor Market Incentives*, World Bank Working: Washington, D.C., America.
- Sabuncuoğlu, T. E. (2010). Kamu Örgütlerine Yönelik Örgütsel Etkililik Modeli. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Saçlı, A. (2019). “Türkiye’de kentsel yoksulluk olgusu üzerine bir değerlendirme”. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(2), 1-24.
- Sağlık Bakanlığı, TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistiği Yıllığı, Erişim Tarihi:10.11.2024, <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/48054/0/siy202205042024pdf.pdf>.

- Salim, M. (2020). “Türkiye’de yoksullukla mücadelede kamusal sosyal yardımlar ve bir kurum olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları”. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(36), 1658-1679.
- Saran, U. (1997). “Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları”. *Vakıflar Dergisi*, 414, 427-440.
- Sarmış, İ. ve Osmanbey, Ş. (2014). *Avrupa Sosyal Şartı*. Tasarım Baskı: Ankara.
- Saruhan, Ş. C. ve Özdemirci, A. (2011), *Bilim, Felsefe ve Metodoloji*, Beta Yayınları: İstanbul.
- Saygılıoğlu, N. ve Arı, S. (2003). *Etkin Devlet*. Sabancı Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Sen, A. (2007). Poverty, evil and crime. Erişim: 03.05.2023<http://economics-files.pomona.edu/andrabi/courses/econ126/senpoverty.pdf>.
- Sever, S. (2010). 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’na Tabi Yeni Vakıflarda Denetim. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sezer, Ö. (2008). “Kamu hizmetlerinde müşteri (Vatandaş) odaklılık: Türkiye’de kamu hizmeti anlayışı açısından bir değerlendirme”. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8)147-171.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2019). On birinci beş yıllık kalkınma planı 2019- 2023. Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2023). On ikinci beş yıllık kalkınma planı 2024-2028.Erişim Tarihi: 14.04.2025, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
- Sunal, O. (2011). “Sosyal Politika: Sosyal adalet açısından kavramsal bir değerlendirme”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(3), 283- 305.
- SYDGM, (2008). Stratejik Planı 2009-2013. Erişim Tarihi: 10.12.2023, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/6/2019/03/2009-2013-stratejik-plani.pdf>

- Şanlıoğlu, Ö. (2010). “Almanya’nın birleşmesinin 20.Yılı: Ekonomi politikalarının başarısı açısından bir değerlendirme”. *Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 73-101.
- Şeker, D. S. (2008). Türkiye’de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Şenel, Ş. ve Tuyan, Z. (2009). “1926-1967 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti’nde kurulan tesisler (Vakıflar)”. *Akademik Bakış Dergisi*, 3(5), 123- 141.
- Şener, Ü. (2010). Yoksullukla mücadelede sosyal güvenlik, sosyal yardım mekanizmaları ve iş gücü politikaları, Tepav, Erişim Tarihi: 11.04.2023. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271313906r3055.Yoksullukla_Mucadelede_Sosyal_Guvenlik.pdf.
- Şengün, S. (2021). Güney Avrupa Refah Rejimine Sahip Ülkelerin Sosyal Yardım Modelleri ve Sosyal Harcamalarının Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Şenkal, A. (2003). “Küreselleşme, sosyal politikanın dönüşümü ve sivil toplum örgütleri”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 45, 97-126.
- Şenocak, H. (2009). “Sosyal güvenlik sistemini oluşturan bileşenlerin tarihi süreç ışığında değerlendirilmesi”. *Journal of Social Policy Conferences*, 56, .409- 468.
- Şimşek, A. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri: Eskişehir.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2022). Sağlık bakanlığı sağlık istatistiği yıllıkı.Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/48054/0/siy202205042024pdf.pdf>
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, (2017). İllerin ve bölgelerin sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE). Erişim Tarihi: 10.12.2023, <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari>.

- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, (2003). İllerin ve bölgelerin sosyo- ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE). Erişim Tarihi: 10.12.2023, <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari>.
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, (2011). İllerin ve Bölgelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE). Erişim: 10.12.2023, <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari>.
- T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Erişim: 30.11.2023. <https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/tarihte-vakiflar>.
- TDK (2023). Türk Dil Kurumu. Erişim Tarihi:19.03.2025, <https://sozluk.gov.tr/>
- Taş, B. (2006). “AB uyum sürecinde Türkiye için yeni bir bölge kavramı: İstatistiki bölge birimleri sınıflandırması (İBBS)”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 185-194.
- Taşçı, F. (2007). 1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Yardımların Analiz. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşçı, F. (2008). “Sosyal yardım yapma(ma) gerekçeleri üzerine yaklaşımlar”. *Kamu-İş Dergisi*, 9(4), 1-17.
- TBMM (2003). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Dışişleri Komisyonları Raporları. Erişim Tarihi: 22.10.2023, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0148.pdf>
- TBMM, (2003). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Dışişleri Komisyonları Raporları, Erişim Tarihi: 10.05.2024, <https://www5.tbmm.gov.tr/>.

- T. C Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu, (2023). Yüzyılın Sosyal Politikaları. Erişim Tarihi: 14.04.2025, <https://www.iletisim.gov.tr/images/uploads/dosyalar/yuzyilin-sosyal-politikalari.pdf>
- Tekindal, M. (2018). “Türkiye’de sosyal yardımların yapısal işlevsel yaklaşımlarına göre analizi”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29(2), 335-362.
- Tireli, M.(2009). Küreselleşme ve Yoksulluk: Birleşmiş Milletler (UNDP) ve Dünya Bankası Göstergeleri Işığında Bir Analiz. Yayınlanmış Uzmanlık Tezi. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tokgöz, F. (2009). *Yerel Yönetim Sistemleri Türkiye ve Fransa, İspanya, İtalya, Polonya, Çek Cumhuriyeti*. Tesev Yayınları: Ankara.
- Topuz, K. S. (2009). “Türkiye’de sosyal devlet harcamalarının genel eğilimi: 2001-2009 yılları arasında yapılan eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamaları”. *Alternatif Politika Dergisi*, 1(1), 115- 136.
- Topyaka, Ö. (2016). “Sosyal politika bağlamında Dünya sağlık politikalarının tarihsel gelişimi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 707-722.
- Tortop, N., İsbir, E. ve Aykaç, B. (2005). *Yönetim Bilimi*. Yargı Yayınevi: Ankara.
- Tuna, O. ve Yalçıntaş, N. (1999), *Sosyal Siyaset*, Filiz Kitabevi: İstanbul.
- Tunç, A. (2013). Türk Kamu Yönetiminde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkinliği: TRB1 Bölgesinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Tunç, A. (2015). “Yeni kamu yönetimi anlayışı açısından “sosyal yardım yönetimine” yönelik bir değerlendirme”. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 7(13), 190- 206.

Tunç, A., Alak, S. ve Engin, C. (2022). “Kamu yönetimi ve liberal ekonomiye yönelik bir değerlendirme”. *Route Educational and Social Science Journal*, C.9, S.6, ss.487-494.

Turan, E. (2004). “Sosyal güvenlik hakkı”. *Kamu-İş Dergisi* 7(3), 1-20.

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Nüfus Yoğunluğu, Erişim Tarihi: 8.11.2024, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=NufusYogunlugu>.

TÜİK, Doğum İstatistikleri İl ve Cinsiyete Göre Doğumlar 2009-2023 Tablosu, Erişim: 20.11.2024), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Birth-Statistics-2023-53708>

TÜİK, Gelir, Yaşam, Tüketim ve Yoksulluk, 2024: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Gelir,-Yasam,-Tuketim-ve-Yoksulluk-107>).

TÜİK, Nüfus İstatistikleri Portalı İstatistiki Bölge Sınıflamasına Göre Kaba Doğum Hızı 2009-2023 Tablosu, Erişim: 20.11.2024, <https://nip.tuik.gov.tr/?value=IlGostergeKartlari>.

TÜİK, Sağlık ve Korunma, Sağlık Personeli Sayılarının İllere Göre Dağılımı 2002-2022 Tablosu, Erişim: 20.11.2024, <https://data.tuik.gov.tr/kategori/getkategori?p=saglik-ve-sosyal-koruma-101>.

TÜİK, Göç İstatistikleri, Erişim: 8.11.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2023-53676>..

TÜİK, İç Göç İstatistikleri, Erişim: 8.11.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>.

TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Erişim: 10.11.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684>.

TÜİK, Nüfus ve Demografi, Erişim: 10.11.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>.

TÜİK, *TÜİK Göstergeler*, Erişim Tarihi:12.11.2024, <https://cip.tuik.gov.tr/>.

- TÜİK, TÜİK Gösterge Uygulaması, Erişim: 15.11.2024,
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=66&locale=tr>.
- TÜİK, Eğitim, Kültür, Spor ve Turizm, Erişim: 17.11.2024,
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1>.
- TÜİK, Hastaneleri İllere Göre Dağılımı, Erişim: 17.11.2024,
<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Saglik-ve-Sosyal-Koruma-101>.
- Türkoğlu, İ. (2013). “OsmanlıDevletinde para vakıflarının gelir dağılımı üzerindeki etkileri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 187-196.
- Türkoğlu, İ. (2013). “Sosyal devlet bağlamında Türkiye’de sosyal yardım ve sosyal güvenlik”. *Akademik İncelemeler Dergisi*, C.8, S.3, ss.275- 305.
- UNDP, (1997). *Human Development Report*.
- Uyanık, M. (2018). Almanya Sosyal Yardım Sistemi ve Sosyal Hizmet Uygulamaları, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Uzun, A. M. (2003). “Yoksulluk olgusu ve Dünya bankası”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 155- 173.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2018). *2019-2023 Yılı Stratejik Planı*.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2023). Cemaat vakıfları. Erişim Tarihi: 22.10.2023,
<https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/cemaat-vakiflari>.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2023). Kurumumuzun tarihçesi. Erişim Tarihi: 23.10.2023,
<https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/kurumumuzun-tarihcesi>
- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2023). Tarihte vakıflar. Erişim Tarihi: 23.10.2023,
<https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/tarihte-vakiflar>.

- Vakıflar Genel Müdürlüğü (2023). Yeni vakıflar. Erişim Tarihi: 23.10.2023, <https://www.vgm.gov.tr/vakiflarimiz/vakiflarimiz/yeni-vakiflar>.
- World Bank, (1991). *Poverty Reduction Handbook*, Washington.
- World Bank, (2010). *The World Bank Annual Report*, Washington.
- World Bank, (2024). *Poverty, Prosperity, And Planet Report*, Washington
- Yadiğar, H. (2010). Vakıf Kültürüne Uygun Sosyal Politika Stratejileri Geliştirmede Vakıflar Genel Müdürlüğünün Rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Sakarya.
- Yalçın, E. (2012). Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının vergi ve muhasebe uygulamalar, Erişim: 26.12.2023, <https://www.aile.gov.tr>.
- Yanık, C. ve Kara, M. (2014). “Küreselleşmenin sosyal devlet anlayışındaki dönüşüme etkisi: genel bir değerlendirme”. *Hak- İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 3(6), 9- 25.
- Yaşar, S. ve Taşar, M. O.(2019). “Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye’de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri”. *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144.
- Yay, S. (2014). “Tarihsel süreçte Türkiye’de sosyal devlet”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 3(9), 147- 161.
- Yay, S. (2015). “1980’lerden günümüze Türkiye’de sosyal yardım alanındaki gelişmeler ve sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu”. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7(1), 18-33.
- Yenihan, B. (2017). “Bir sosyal politika aracı olarak sosyal güvenlik: Dünya’da ve Türkiye’de gelişimi üzerine bir inceleme”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- Yıldırım, A. (2019). “Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele”. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 15-33.

- Yılmaz, A. (2009). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Mücadeleye Etkisi: Hilvan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yiğiter, Ç. S. (2019). “İstatistiki bölge birimleri sınıflaması düzey 2 bölgelerinde iş kazalarının değerlendirilmesi”. *İSG Akademik*, 1(1), 1-11.
- YÖK (t.y). YÖK Öğretim Elemanı Sayıları Raporları, Erişim Tarihi: 23.10.2024, <https://istatistik.yok.gov.tr/>.
- YÖK (t.y). YÖK Üniversite Bazında Birim Sayıları, Erişim Tarihi: 23.10.2024, <https://istatistik.yok.gov.tr/>.
- YÖK, YÖK Öğrenci Sayı Raporları, Erişim: 23.10.2024, <https://istatistik.yok.gov.tr/>.
- Yuncu, L. D. (2005). İki yoksulluk yaklaşımı: a. sen’in yapabilirlikten yoksunluk teorisi ve toplumsal dışlanma çerçevesinin karşılaştırılması. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Forumu Araştırma Raporu, Erişim Tarihi: 24.12.2023, <https://spf.bogazici.edu.tr/>.
- Yuvalı, E. (2018). “Hak temelli sosyal yardım ve klientalizm”. *TBB Dergisi*, 135, 383- 404.
- Yüksel, A.T. (2002). “Türk İslam medeniyetinde vakıfların yeri ve önemi”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(13), 47- 54.
- Yüksel, F. (2007). “Sosyal devletin dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin yeni işlevleri”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 62(1), 279-298.
- Zengin, E., Şahin, A. ve Özcan, S. (2012). “Türkiye’de sosyal yardım uygulamaları”. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2), 133- 142.
- Zengin, O. (2011). Verimlilik: Kurumsal Bir Çözümleme ve Kamu Yönetimi Disiplini, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- 07.04.1924 Tarihli ve 442 Sayılı Köy Kanunu.

04.10.1926 Tarihli VE 4271 Sayılı Türk Medeni Kanunu.

14.04.1930 Tarihli ve 1580 Sayılı Belediye Kanunu.

13.07.1967 Tarihli ve 903 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin Birinci Kitabının İkinci Babı Üçüncü Faslıının Değıştirilmesi, Bu Kanuna Bazı Madde ve Fıkralar Eklenmesi, Bazı Vakıfların Vergi Muafiyetinden Faydalandırılması Hakkında Kanun.

01.01.1977 Tarih ve 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun.

6.11.1981 Tarihli ve 17506 Sayılı Yükseköğretim Kanunu.

19.06.1982 Tarihli ve 2684 Sayılı İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun.

27.05.1983 Tarihli ve 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu.

18.04.1984 Tarihli ve 227 Sayılı Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

29.05.1986 Tarihli ve 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu.

03.07.1992 Tarihli ve 3816 Sayılı Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşlanması Hakkında Kanun.

8.11.2001 Tarihli ve 24607 Sayılı Türk Medeni Kanunu.

06.03.2004 Tarihli ve 5102 Sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun.

09.12.2004 Tarihli ve 5263 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun.

04.03.2005 Tarihli ve 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

13.07.2005 Tarihli ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu.

20.05.2006 Tarihli ve 5502 Sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu.

16.06.2006 Tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

23.07.2006 Tarihli ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.

27.02.2008 Tarihli ve 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu.

14.02.2011 Tarihli ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.

08.06.2011 Tarihli ve 633 Sayılı Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

02.07.2018 Tarihli ve 703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

EKLER

EK 1

ETİK KURUL BELGESİ

T.C. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği

Sayı : E-84026528-050.99-2400317597 09.12.2024

09.12.2024

Konu : Başvuru İncelenmesi

Sayın Sibel ALAK Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2024-YÖNP-5413 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonu'nun almış olduğu 05.12.2024 tarih ve 17/16 sayılı kararı aşağıdadır. Bilgilerinize rica ederim.

KARAR 16- Sorumlu yürütücülüğünü Doç. Dr. Ahmet TUNÇ'un yaptığı ve proje araştırmacısı Sibel ALAK tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Sosyal Yardım Politikaları ve Yönetimi Bağlamında TR22 Bölgesinde Bir Araştırma" başlıklı araştırmanın, ilgili taahhüt edilen izinlerin alınması ve Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonuna sunulması koşulu ile Etik Komisyon ilkelerine uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

-

EK 2

**TR22 BÖLGESİNDEKİ MERKEZ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKIFLARINDAN SOSYAL
YARDIM ALAN AİLELERE YÖNELİK ANKET**

**TR22 BÖLGESİNDE (BALIKESİR, ÇANAKKALE) BULUNAN İLLERİN MERKEZ İLÇE
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINDAN SÜREKLİ SOSYAL YARDIM
ALAN HANELERE (AİLELERE) UYGULANACAK ANKETDİR**

Kaç Yıldır Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından (SYDV) yardım alıyorsunuz?
Belirtiniz.....

Mahalle / Köy / Belde adı:

NOT: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) olarak kısaltılmış olup anket boyunca bu şekilde kullanılmıştır.

GENEL BİLGİLER

1. Ailede anne ve babanın yaşları kaçtır ? (belirtiniz)

Anne..... Baba.....

2. Anne ve Babanın medeni durumu nedir?

Resmi nikahlı birlikte ()
Resmi nikahsız birlikte ()
Dul -eşi ölmüş ()
Boşanmış ()
Terkedilmiş ()
Diğer (belirtiniz).....

3. Anne ve Babanın eğitim durumları nedir?

Eğitim durumları	Anne	Baba
Okur-yazar değil		
İlkokul mezunu		
Ortaokul mezunu		
Lise ve dengi mezunu		
Meslek yüksek okulu		
Üniversite		
Diğer		

4. Ailede kaç kişi yaşıyor ? Belirtiniz

5. Ailenin yapısı nasıldır?

Tek bir kişiden oluşan aile	()
Tek ebeveynli aile (sadece anne ya da () baba ve çocuklardan oluşan)	()
Çekirdek aile (anne, baba ve çocuklar)	()
Geniş aile (anne, baba, çocuklar, dedeler, () nineler, amca v.b.)	()
Diğer ise belirtiniz	

6. Anne ve/ veya Baba bir işte çalışıyor mu ?

Anne 1. Evet () Baba 1. Evet ()

2. Hayır () 2. Hayır ()

6.a. Çalışmıyorlarsa iş arıyorlar mı?

1. Evet () 2. Hayır ()

6.b. "Hayır" ise: Neden? belirtiniz.....

6.c. Ailenizde iş bulamadığı için çalışmayan kaç kişi var? belirtiniz.....)

7. Ailede gelir getiren kaç kişi çalışıyor ? belirtiniz.....)

7.a. Ailenin aylık geliri nedir?

Gelire sahip değiliz	
6.666 TL den az	()
6.667- 13.332 TL	()
13.333- 19.998TL	()
19.999- 26.664 TL	()
26.665- 33.330 TL	()
33.331- 39.996 TL	()
39.997- 46.662 TL	()
46.663 TL ve üzeri TL	()
Cevaplamak istemiyor	()
Bilmiyor	()
Diğer	()

8. Oturduğunuz evin mülkiyeti kime ait?

Kira (evet ise kira miktarı ne kadar ?).....	
Kendi evimiz	()
Yakınlarımızın kira ödemededen oturuyoruz	()
Hayırsevere ait kira ödemededen oturuyoruz	()
Kapıcı dairesi kira ödenmeden oturuyoruz	()
Diğer.....	

9. Ailenizde özürlü kişi var mı?

1. Evet () 2. Hayır () Cevabınız evet ise

9. a'yı cevaplayınız.

9. a. Kişinin özürünün niteliği nedir ? (birden fazla olabilir, işaretleyiniz)

İşitme	()
Görme	()
Bedensel	()
Zihinsel	()
Dil ve konuşma	()
Diğer (Belirtiniz).....	

10. Bugüne kadar hangi tür yardımlardan yararlandınız?

Yardım Türü	Sosyal Yardımlar	Yanıt
Aile Yardımları	Gıda Yardımı	()
	Yakacak Yardımı	()
	Barınma Yardımı	()
	Sosyal Destek Yardımı	()
	Diğer Aile Yardımları	()
Eğitim Yardımları	Öğrenci İhtiyaç Yardımı (Kırtasiye, Oku Kıyafeti vb).	()
	Şartlı Nakit Transferi Eğitim Yardımı (Nakit Yardım)	()
	Öğrenci barınma yardımı	()
	Yüksek öğretim bursları	()
	Diğer Eğitim Yardımları	()
Sağlık yardımı	Sağlık yardımı (tedavi destek, ilaç, tıbbi malzeme, cihaz vb)	()
	Gebelik yardımı	()
	Şartlı nakit transferi sağlık yardımı (Nakit yardım)	()
	Diğer sağlık yardımları	()
	Sağlık Yardımı Özürlü yardımı (özürlü araç, protez, cihaz, özel eğitim vb)	()
Özel Amaçlı Yardımlar	Özel Amaçlı Yardımlar Afet destek yardımları, terör mağduriyeti yardımları, aşevi faaliyetleri	()
Proje Yardımları		()
		()
		()
		()
Diğer (Belirtiniz)		()

11. Neden Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının (SYDV' lerin) yapmış oldukları sosyal yardımı alıyorsunuz ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Aşağıdaki ifadelerde size en uygun seçeneği işaretleyiniz ? (her soruda sadece bir şık işaretlenecektir).

SORU-1	Tamamen Karşılıyor	Orta Düzeyde Karşılıyor	Çok Az Düzeyde Karşılıyor	Hiç Karşılmıyor	Fikrim Yok
SYDV 'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlar (sayısı ve miktarı) temel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?					

SORU-2	Tamamen kurtuldu	Orta düzeyde kurtuldu	Çok az kurtuldu	Kurtulamadı	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından size yapılan sosyal yardımlardan dolayı aileniz yoksulluktan kurtuldu mu?					

SORU-3	Tamamen güvenli ve umutlu bakıyoruz	Orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyoruz	Çok az güvenli ve umutlu bakıyoruz	Güvenli ve umutlu bakmıyoruz	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından size yapılan yardımlardan dolayı hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyor musunuz?					

SORU-4	Tamamen önemli bir katkısı var	Orta düzeyde önemli bir katkısı var	Çok az önemli bir katkısı var	Önemli bir katkısı yok	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların sizin ve diğer yoksul vatandaşların hayatlarına önemli bir katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?					

SORU-5	Tamamen adil bir şekilde dağıtılıyor	Orta düzeyde adil bir şekilde dağıtılıyor	Çok az adil bir şekilde dağıtılıyor	Adil bir şekilde dağıtılmıyor	Fikrim yok
SYDV' lerce yapılan sosyal yardımlar adil bir şekilde dağıtılıyor mu?					

SORU-6	Tamamen zamanında yapılıyor	Ortalama bir zamanda yapılıyor	Uzun süren bir zamanda yapılıyor	Zamanında yapılmıyor	Fikrim yok
SYDV' de iş ve işlemler (yardım talepleriniz) zamanında yapılıyor mu?					

SORU-7	Tamamen tarafsız davranılıyor	Orta düzeyde tarafsız davranılıyor	Çok az tarafsız davranılıyor	Tarafsız davranılmıyor	Fikrim yok
SYDV' lerde sosyal yardım yaparken tarafsız davranılıyor mu?					

SORU-8	Tamamen etkiler, çok zorlanırsınız	Orta düzeyde etkiler	Çok az etkiler	Etkilemez.	Fikrim yok
SYDV' lerce yapılan sosyal yardımların kesilmesi hayatınızı nasıl etkiler ?					

SORU-9	Tamamen muhatap alınıyorum	Orta düzeyde muhatap alınıyorum	Çok az muhatap alınıyorum	Muhataap alınmıyorum	Fikrim Yok
SYDV' lere yardım için gittiğinizde muhatap alınıyor musunuz?					

SORU-10	Tamamen beğeniyorum	Orta düzeyde beğeniyorum	Çok az beğeniyorum	Beğenmiyorum	Fikrim yok
SYDV' lerce kış aylarında dağıtılan kömür yardımının miktarını ve kalitesini beğeniyor musunuz?					

SORU-11	Tamamen sağlıyor	Orta düzeyde sağlıyor	Çok az sağlıyor	Sağlamıyor	Fikrim yok
SYDV' nin proje yardımları yararlı mı, yoksulluktan kurtulmayı sağlıyor mu ?					

SORU-12	Tamamen memnunum	Orta düzeyde memnunum	Çok az memnunum	Memnun değilim	Fikrim yok
SYDV' nin binası ve hizmet ortamından memnun musunuz?					

SORU-13	Tamamen yardımcı oluyor	Orta düzeyde yardımcı oluyor	Çok az yardımcı oluyor	Yardımcı olmuyor	Fikrim yok
SYDV' den sosyal yardım alırken SYDV personeli size yardımcı oluyor mu ?					
SYDV' den sosyal yardım alırken valilik (Vali ve vali yrd.) size yardımcı oluyor mu ?					
SYDV' den sosyal yardım alırken vakıf mütevellî heyeti size yardımcı oluyor mu ?					
SYDV' den sosyal yardım alırken muhtarlar size yardımcı oluyorlar mı ?					

13. Aşağıdaki ifadelere evet ya da hayır yanıtını verir misiniz ?

	Evet	Hayır
Çocuklarınızın gelecekte bir yetişkin olarak SYDV' den sosyal yardım almasını ister misiniz ?		

14. Sizce sosyal yardımı hangi kurum yapsa daha iyi olur?

Belediyeler	()
SYDV'ler	()
Sosyal Hizmetler (Aile ve Sosyal Hiz. İl/İlçe Müd.)	()
Vakıflar Bölge Müdürlüğü	()
Doğrudan valilik/ veya kaymakamlık	()
Bağımsız özel dernek ve vakıflar	()
Diğer (Belirtiniz)	

15. En çok sosyal yardım desteğini kimden alıyorsunuz ?

Akrabalardan	()
Komşulardan	()
Hayırsever vatandaşlardan	()
Devletten	()
Bağımsız özel dernek ve vakıflardan	()
Diğer (belirtiniz)	()

16. Kendinizi yoksul bir olarak görüyor musunuz ? 1. Evet () 2. Hayır ()

(şayet cevabınız evet ise 17. soruya bakınız)

17. Sizce yoksulluğunuzun nedeni nedir ? (sadece üç şık işaretleyiniz)

Kaderimin böyle olmasından	()
Tembelliğimden	()
Bir mesleğimin olmamasından	()
Adil bir toplumda yaşamıyor olmamdan	()
Ailemden destek görmediğimden	()
Allah bazı kullarını yoksullukla imtihan ettiği için	()
Paramı nasıl değerlendireceğimi bilmiyorum olmamdan	()
Alkol ve diğer maddeleri kullanmamdan	()
Eğitimsizliğimden	()
Yoksul bir mahallede oturuyor olmamdan	()
Şanssızlığımdan	()
Annesiz ve/veya babasız büyüdüğümünden	()
Miras kalmamasından	()
Yoksulluğumun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmaktan	()
Yoksulluğun nedeni, yöneticilerin doğru kararlar vermemesinden	()
Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden	()

18. SYDV ‘den size yapılan yardımların yapılma biçimine ilişkin olarak bir öneriniz var mı (nasıl yapılırsa daha iyi olur) ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

19. Aileniz ne zaman sosyal yardım almayacak duruma gelir ve siz bu yoksulluktan kurtulursunuz ?

Hiçbir zaman	()
1 yıl içerisinde	()
2 yıl içerisinde	()
2 yıldan daha fazla bir zaman sonra	()
5 yıl sonra	()
Fikrim yok	()

EK 3

**TR22 BÖLGESİNDEKİ MERKEZ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKIFLARINDA GÖREVLİ PERSONELİNE YÖNELİK YAPILAN ANKET**

**TR22 BÖLGESİNDE (BALIKESİR, ÇANAKKALE) BULUNAN İLLERİN MERKEZ İLÇE
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINDA GÖREV YAPAN VAKIF
PERSONELİNE “SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI”
KONUSUNDA UYGULANACAK ANKETTİR.**

**NOT: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) olarak kısaltılmış olup Anket
boyunca böyle kullanılmıştır.**

1.Yaşınız 2.Cinsiyetiniz nedir? Kadın () Erkek () 3.Eğitim Durumunuz -İlköğretim mezunu () -Lise ve Dengi Okul Mezunu () -Meslek Yüksek Okulu Mezunu () - Lisans Mezunu () -Yüksek Lisans Mezunu () -Doktora Mezunu () -Diğer () (Belirtiniz..... ..)	4. SYDV'deki göreviniz nedir? - Vakıf Başkanı () -Vakıf Müdürü () -Vakıf Muhasebecisi () -Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi () -Büro Görevlisi () -Yardımcı Hizmetli () -Diğer () (Belirtiniz.....) 5. Kaç yıldır görev yapmaktasınız? Belirtiniz.....

6. Sizce yoksulluğun nedeni nedir? (Sadece üç tane seçenek işaretleyiniz.)

Kaderin böyle olmasından	()
Tembellikten	()
Yoksulun bir meslek sahibi olmamasından	()
Adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan	()
Yoksulun ailesinden destek görmemesinden	()
Allahın bazı kullarını yoksullukla imtihan etmesinden dolayı	()
Yoksulun parasını nasıl değerlendirebileceğini bilmiyor olmasından	()
Alkol ve diğer maddelerin kullanımından	()
Eğitimsizlikten	()
Yoksul bir mahallede oturuyor olmaktan	()
Şansızlıktan	()
Annesiz ve/veya babasız büyümekten	()
Miras kalmamasından	()
Yoksulluğun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmakta	()
Yoksulluğun nedeni, yöneticilerin doğru kararlar vermemesinden	()
Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden	()

7. Aşağıdaki ifadelerde size en uygun seçeneği işaretleyiniz ? (Her soruda sadece bir şık işaretlenecektir.)

SORU-1	Tamamen biliyorlar	Orta düzeyde biliyorlar	Çok az biliyorlar	Bilmiyorlar	Fikrim yok
Vatandaşlar SYDV 'lerden yardım alma yollarını biliyorlar mı ?					

SORU-2	Tamamen doğru buluyorum	Orta düzeyde doğru buluyorum	Çok az doğru buluyorum	Hiç doğru bulmuyorum	Fikrim yok
SYDV' lerin karşılıksız yardım yapmasını doğru buluyor musunuz ?					

SORU-3	Tamamen neden oluyor	Orta düzeyde neden oluyor	Çok az neden oluyor	Neden olmuyor	Fikrim yok
Türkiye açısından belirlenen net bir yoksulluk kriterinin olmaması SYDV' lerin yaptığı iş ve işlemlerde sorunlara neden oluyor mu ?					

SORU-4	Tamamen kalıcı hale geliyor	Orta düzeyde kalıcı hale geliyor	Çok az kalıcı hale geliyor	Kalıcı hale gelmiyor	Fikrim yok
SYDV 'lerce yapılan sosyal yardımlar sonucunda, yoksulluk kalıcı hale mi geliyor ?					

SORU-5	Tamamen çalışmamaya sevk ediyor	Orta düzeyde çalışmamaya sevk ediyor	Çok az çalışmamaya sevk ediyor	Çalışmamaya bir etkisi yok	Fikrim yok
SYDV' lerin yapmış olduğu sosyal yardımlar, yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırıyor mu (çalışmamaya sevk ediyor mu) ?					

SORU-6	Tamamen yeterli alt yapısı var	Orta düzeyde yeterli alt yapısı var	Çok az yeterli alt yapısı var	Yeterli alt yapısı yok	Fikrim yok
SYDV'lere verilen iş ve işlemler (özürlü, 65 yaş maaşı, dul ve yetim maaşları, genel sağlık sigortası (GSS), eşi vefat etmiş kadınlar ve diğer işler) vakfın kapasitesine uygun mu yani yeterli alt yapısı var mı ?					

SORU-7	Çok fazla bilmeyen duymayan var	Orta düzeyde bilmeyen duymayan var	Çok az bilmeyen duymayan var	Bilmeyen duymayan yok	Fikrim yok
Sizce ihtiyacı olup da SYDV'lerin yaptığı sosyal yardımını alma yollarını bilmeyen duymayan var mı ?					

SORU-8	Tamamen hakimim	Orta düzeyde hakimim	Çok az hakimim	Hiç hakim değilim	Fikrim yok
SYDV'lerin mevzuatını yeterince hakim misiniz ?					

SORU-9	Tamamen bir güvencedir	Orta düzeyde bir güvencedir	Çok az bir güvencedir	Bir güvence değildir.	Fikrim yok
Sizce SYDV'lerin yaptığı sosyal yardımlar, yardım alanlar için bir güvence midir ?					

SORU-10	Tamamen gelir adaletini sağlıyor	Orta düzeyde gelir adaletini sağlıyor	Çok az gelir adaletini sağlıyor	Gelir adaletini sağlamıyor	Fikrim yok
SYDV'lerin yaptığı sosyal yardımlar gelir adaletini sağlıyor mu ?					

SORU-11	Tamamen yeterli buluyorum	Orta düzeyde yeterli buluyorum	Çok az yeterli buluyorum	Hiç yeterli bulmuyorum	Fikrim yok
SYDV'lerin mevzuatını yeterli buluyor musunuz ?					

SORU-12	Tamamen karşılıyor	Orta düzeyde karşılıyor	Çok az karşılıyor	Hiç karşışlamıyor	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların (sayısı ve miktarı) , sizce yardım alanların temel ihtiyaçlarını karşılıyor mu?					

SORU-13	Tamamen kurtulmayı sağlıyor	Orta düzeyde kurtulmayı sağlıyor	Çok az kurtulmayı sağlıyor	Kurtulmayı sağlamıyor	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımlar, yardım alan ailelerin yoksulluktan kurtulmasını sağlıyor mu ?					

SORU-14	Tamamen güvenli ve umutlu bakıyorlar	Orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyorlar	Çok az güvenli ve umutlu bakıyorlar	Güvenli ve umutlu bakmıyorlar	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan yardımlar nedeniyle, yardım alanlar hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyorlar mı?					

SORU-15	Tamamen önemli bir katkısı var	Orta düzeyde önemli bir katkısı var	Çok az önemli bir katkısı var	Önemli bir katkısı yok	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların topluma önemli bir katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?					

SORU-16	Çok fazla etkiler	Orta düzeyde etkiler	Çok az etkiler	Hiç etkisi olmaz, yaşam devam eder	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi, sosyal yardım alanların hayatlarını ne ölçüde etkiler?					

8. Sizce yoksul ve dar gelirli vatandaşların SYDV' lerden yardım alacak bir muhtaçlıkta olmalarının nedeni kimden kaynaklanmaktadır ? (Sadece bir şık işaretleyiniz)

Kendileri ()
Aileleri ()
İşveren kişiler ve zenginler ()
Devlet ()
Diğer (belirtiniz.....)

9. Sizce SYDV' lerin örgütsel yapısı nasıl olmalıdır? (Sadece bir şık işaretleyiniz)

Mevcut haliyle devam etmeli ()
Mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli ()
Vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı ()
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı şube müdürlüğü olmalı ()
Diğer (belirtiniz.....)

10. Sizce Sosyal Yardım Sistemi nasıl olmalı ve sosyal yardımı Kimler almalı ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Sizce mülki idare amirlerinin SYDV' lerle ilgili görevi nasıl olmalıdır ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Sizce sosyal yardım alanlar ne zaman sosyal yardım almayacak duruma gelir ve yoksulluktan kurtulur ? (Sadece bir şık işaretleyiniz)

Hiçbir zaman ()
1 veya 2 yıl içerisinde ()
2 yıldan daha fazla bir süre sonra ()
5 yıl sonra ()
Fikrim yok ()

EK 4

**TR22 BÖLGESİNDEKİ MERKEZ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKIFLARINDAN SÜREKLİ VE EN ÇOK SOSYAL YARDIM ALAN MAHALLE,
BELDE VE KÖY MUHTARLARINA YÖNELİK YAPILAN ANKET**

**TR22 BÖLGESİNDE (BALIKESİR, ÇANAKKALE) BULUNAN İLLERİN MERKEZ İLÇE
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARINDAN EN ÇOK SOSYAL YARDIM
ALAN MAHALLE VE KÖY MUHTARLARINA “SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKIFLARI” KONUSUNDA UYGULANACAK ANKETTİR.**

NOT: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) olarak kısaltılmış olup Anket boyunca böyle kullanılmıştır.

1.Yaşınız 2.Cinsiyetiniz nedir? Kadın () Erkek () 3.Eğitim Durumunuz -İlköğretim mezunu () -Lise ve Dengi Okul Mezunu () -Meslek Yüksek Okulu Mezunu () - Lisans Mezunu () -Yüksek Lisans Mezunu () -Doktora Mezunu () -Diğer () (Belirtiniz.....)	4. Mesleğiniz ve/veya işiniz nedir? Belirtiniz..... 5. Kaç yıldır görev yapmaktasınız? Belirtiniz.....

6. Sizce yoksulluğun nedeni nedir? (Sadece üç tane seçenek işaretleyiniz.

Kaderin böyle olmasından	()
Tembellikten	()
Yoksulun bir meslek sahibi olmamasından	()
Adil bir toplumda yaşamıyor olmaktan	()
Yoksulun ailesinden destek görmemesinden	()
Allahın bazı kullarını yoksullukla imtihan etmesinden dolayı	()
Yoksulun parasını nasıl değerlendirebileceğini bilmiyor olmasından	()
Alkol ve diğer maddelerin kullanımından	()
Eğitimsizlikten	()
Yoksul bir mahallede oturuyor olmaktan	()
Şanssızlıktan	()
Annesiz ve/veya babasız büyümekten	()
Miras kalmamasından	()
Yoksulluğun nedeni, ülke ekonomisinin zayıf olmasından kaynaklanmakta	()
Yoksulluğun nedeni, yöneticilerin doğru kararlar vermemesinden	()
Gelişmiş ülkelerin ülkemizi sömürmesinden	()

7. Aşağıdaki ifadelerde size en uygun seçeneği işaretleyiniz ? (Her soruda sadece bir şık işaretlenecektir.)

SORU-1	Tamamen biliyorlar	Orta düzeyde biliyorlar	Çok az biliyorlar	Bilmiyorlar	Fikrim yok
Vatandaşlar SYDV 'lerden yardım alma yollarını biliyorlar mı ?					

SORU-2	Tamamen doğru buluyorum	Orta düzeyde doğru buluyorum	Çok az doğru buluyorum	Hiç doğru bulmuyorum	Fikrim yok
SYDV' lerin karşılıksız yardım yapmasını doğru buluyor musunuz ?					

SORU-3	Tamamen neden oluyor	Orta düzeyde neden oluyor	Çok az neden oluyor	Neden olmuyor	Fikrim yok
Türkiye açısından belirlenen net bir yoksulluk kriterinin olmaması SYDV' lerin yaptığı iş ve işlemlerde sorunlara neden oluyor mu ?					

SORU-4	Tamamen kalıcı hale geliyor	Orta düzeyde kalıcı hale geliyor	Çok az kalıcı hale geliyor	Kalıcı hale gelmiyor	Fikrim yok
SYDV 'lerce yapılan sosyal yardımlar sonucunda, yoksulluk kalıcı hale mi geliyor ?					

SORU-5	Tamamen çalışmama ya sevk ediyor	Orta düzeyde çalışmama ya sevk ediyor	Çok az çalışmama ya sevk ediyor	Çalışmamaya bir etkisi yok	Fikrim yok
SYDV' lerin yapmış olduğu sosyal yardımlar, yardım alanları iş piyasasından uzaklaştırıyor mu (çalışmamaya sevk ediyor mu) ?					

SORU-6	Tamamen yeterli alt yapısı var	Orta düzeyde yeterli alt yapısı var	Çok az yeterli alt yapısı var	Yeterli alt yapısı yok	Fikrim yok
SYDV'lere verilen iş ve işlemler (özürlü, 65 yaş maaşı, dul ve yetim maaşları, genel sağlık sigortası (GSS), eşi vefat etmiş kadınlar ve diğer işler) vakfın kapasitesine uygun mu yani yeterli alt yapısı var mı ?					

SORU-7	Çok fazla bilmeyen duymayan var	Orta düzeyde bilmeyen duymayan var	Çok az bilmeyen duymayan var	Bilmeyen duymayan yok	Fikrim yok
Sizce ihtiyacı olup da SYDV' lerin yaptığı sosyal yardımı alma yollarını bilmeyen duymayan var mı ?					

SORU-8	Tamamen hakimim	Orta düzeyde hakimim	Çok az hakimim	Hiç hakim değilim	Fikrim yok
SYDV' lerin mevzuatını yeterince hakim misiniz ?					

SORU-9	Tamamen bir güvencedir	Orta düzeyde bir güvencedir	Çok az bir güvencedir	Bir güvence değildir.	Fikrim yok
Sizce SYDV' lerin yaptığı sosyal yardımlar, yardım alanlar için bir güvence midir ?					

SORU-10	Tamamen gelir adaletini sağlıyor	Orta düzeyde gelir adaletini sağlıyor	Çok az gelir adaletini sağlıyor	Gelir adaletini sağlamıyor	Fikrim yok
SYDV' lerin yaptığı sosyal yardımlar gelir adaletini sağlıyor mu ?					

SORU-11	Tamamen yeterli buluyorum	Orta düzeyde yeterli buluyorum	Çok az yeterli buluyorum	Hiç yeterli bulmuyorum	Fikrim yok
SYDV' lerin mevzuatını yeterli buluyor musunuz ?					

SORU-12	Tamamen karşılıyor	Orta düzeyde karşılıyor	Çok az karşılıyor	Hiç karşılamıyor	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların (sayısı ve miktarı) , sizce yardım alanların temel ihtiyaçlarını karşılıyor mu?					

SORU-13	Tamamen kurtulmayı sağlıyor	Orta düzeyde kurtulmayı sağlıyor	Çok az kurtulmayı sağlıyor	Kurtulmayı sağlamıyor	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımlar, yardım alan ailelerin yoksulluktan kurtulmasını sağlıyor mu ?					

SORU-14	Tamamen güvenli ve umutlu bakıyorlar	Orta düzeyde güvenli ve umutlu bakıyorlar	Çok az güvenli ve umutlu bakıyorlar	Güvenli ve umutlu bakmıyorlar	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan yardımlar nedeniyle, yardım alanlar hayata ve geleceğe daha güvenli ve umutlu bakıyorlar mı?					

SORU-15	Tamamen önemli bir katkısı var	Orta düzeyde önemli bir katkısı var	Çok az önemli bir katkısı var	Önemli bir katkısı yok	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların topluma önemli bir katkısının olduğunu düşünüyor musunuz?					

SORU-16	Çok fazla etkiler	Orta düzeyde etkiler	Çok az etkiler	Hiç etkisi olmaz, yaşam devam eder	Fikrim yok
SYDV 'ler tarafından yapılan sosyal yardımların kesilmesi, sosyal yardım alanların hayatlarını ne ölçüde etkiler?					

8. Sizce yoksul ve dar gelirli vatandaşların SYDV' lerden yardım alacak bir muhtaçlıkta olmalarının nedeni kimden kaynaklanmaktadır ? (Sadece bir şık işaretleyiniz)

Kendileri ()
Aileleri ()
İşveren kişiler ve zenginler ()
Devlet ()
Diğer (belirtiniz.....)

9. Sizce SYDV' lerin örgütsel yapısı nasıl olmalıdır? (Sadece bir şık işaretleyiniz)

Mevcut haliyle devam etmeli ()
Mütevelli heyeti olmadan, mevcut haliyle devam etmeli ()
Vakıf mütevelli heyeti sadece danışma organı olmalı ()
Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı şube müdürlüğü olmalı ()
Diğer (belirtiniz.....)

10. Sizce Sosyal Yardım Sistemi nasıl olmalı ve sosyal yardımı Kimler almalı ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Sizce mülki idare amirlerinin SYDV' lerle ilgili görevi nasıl olmalıdır ?

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Sizce sosyal yardım alanlar ne zaman sosyal yardım almayacak duruma gelir ve yoksulluktan kurtulur ? (Sadece bir şık işaretleyiniz)

Hiçbir zaman ()
1 veya 2 yıl içerisinde ()
2 yıldan daha fazla bir süre sonra ()
5 yıl sonra ()
Fikrim yok ()

